Naziv: PRAVILNIK O PLANU NASTAVE I UČENJA ZA PRVI CIKLUS OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA I PROGRAMU NASTAVE I UČENJA ZA PRVI RAZRED OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA

Na osnovu člana 67. stav 1. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS”, broj 88/17),

Ministar prosvete, nauke i tehnološkog razvoja donosi

Pravilnik o planu nastave i učenja za prvi ciklus osnovnog obrazovanja i vaspitanja i programu nastave i učenja za prvi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja

Pravilnik je objavljen u "Sl. glasniku RS” - Prosvetni glasnik, broj 10/2017, 12/2018, 15/2018, 18/2018 i 1/2019

NAPOMENA: Prečišćeni tekst zaključno sa izmenama objavljenim u „Sl. glasniku RS - Prosvetni glasnik“, br. 1/19, koje su stipile na snagu 19. februara 2019. god. a primenjuju se od školske 2019/2020. god.

Član 1.

Ovim pravilnikom utvrđuje se plan nastave i učenja za prvi ciklus osnovnog obrazovanja i vaspitanja i program nastave i učenja za prvi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja, koji su odštampani uz ovaj pravilnik i čine njegov sastavni deo.

Član 2.

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku RS - Prosvetnom glasniku”, a primenjivaće se na učenike koji upisuju prvi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja počev od školske 2018/2019. godine.

PLAN NASTAVE I UČENJA ZA PRVI CIKLUS OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA

Red. broj	A. OBAVEZNI PREDMETI	PRVI RAZRED		DRUGI RAZRED		TREĆI RAZRED		ČETVRTI RAZRED	
		ned.	god.	ned.	god.	ned.	god.	ned.	god.
1.	Srpski jezik _____ jezik1	5	180	5	180	5	180	5	180
2.	Srpski kao nematernji jezik2	2	72	2	72	3	108	3	108
3.	Strani jezik	2	72	2	72	2	72	2	72
4.	Matematika	5	180	5	180	5	180	5	180
5.	Svet oko nas	2	72	2	72	-	-	-	-
6.	Priroda i društvo	-	-	-	-	2	72	2	72
7.	Likovna kultura	1	36	2	72	2	72	2	72
8.	Muzička kultura	1	36	1	36	1	36	1	36
9.	Fizičko i zdravstveno vaspitanje	3	108	3	108	3	108	3	108
	U K U P N O: A	19-21*	684-756*	20-22*	720-792*	20-23*	720-828*	20-23*	720-828*
Red. broj	B. IZBORNI PROGRAMI								
1	Verska nastava/Građansko vaspitanje3	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Maternji jezik/govor sa elementima nacionalne kulture 4	2	72	2	72	2	72	2	72
	U K U P N O: B	1-3*	36-108*	1-3*	36-108*	1-3*	36-108*	1-3*	36-108*
	U K U P N O: A + B	20-22*	720-792*	21-23*	756-828*	21-24*	756-864*	21-24*	756-864*

Oblici obrazovno-vaspitnog rada kojima se ostvaruju obavezni nastavni predmeti, izborni programi i aktivnosti

Red. broj	OBLIK OBRAZOVNO-VASPITNOG RADA	PRVI RAZRED		DRUGI RAZRED		TREĆI RAZRED		ČETVRTI RAZRED	
		ned.	god.	ned.	god.	ned.	god.	ned.	god.
1.	Redovna nastava	20-22*	720-792*	21-23*	756-828*	21-24*	756-864*	21-24*	756-864*

2.	Projektna nastava5	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	Dopunska nastava	1	36	1	36	1	36	1	36
4.	Dodatna nastava							1	36
5.	Nastava u prirodi**	7-10 dana godišnje		7-10 dana godišnje		7-10 dana godišnje		7-10 dana godišnje	

Red. broj	OSTALI OBLICI OBRAZOVNO-VASPITNOG RADA	PRVI RAZRED		DRUGI RAZRED		TREĆI RAZRED		ČETVRTI RAZRED	
		ned.	god.	ned.	god.	ned.	god.	ned.	god.
1.	Čas odeljenjskog starešine	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Vannastavne aktivnosti6	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72
3.	Ekskurzija	1-3 dana godišnje		1-3 dana godišnje		1-3 dana godišnje		1-3 dana godišnje	

1 Naziv jezika nacionalne manjine u školama u kojima se nastava održava na maternjem jeziku nacionalne manjine.

2 Realizuje se u školama u kojima se nastava održava na maternjem jeziku nacionalne manjine.

3 Učenik bira jedan od ponuđenih izbornih programa.

4 Učenik pripadnik nacionalne manjine koji sluša nastavu na srpskom jeziku može da izabere ovaj program ali nije u obavezi.

5 Projektna nastava je obavezna za sve učenike.

6 Škola realizuje vannastavne aktivnosti u oblasti nauke, tehnike, kulture, umetnosti, medija i sporta.

** Broj časova za učenike pripadnike nacionalnih manjina*

*** Nastava u prirodi organizuje se u skladu sa odgovarajućim pravilnikom.*

PROGRAM NASTAVE I UČENJA ZA PRVI RAZRED OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA

1. CILJEVI OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA SU:

1) obezbeđivanje dobrobiti i podrška celovitom razvoju učenika;

2) obezbeđivanje podsticajnog i bezbednog okruženja za celoviti razvoj učenika, razvijanje nenasilnog ponašanja i uspostavljanje nulte tolerancije prema nasilju;

3) sveobuhvatna uključenost učenika u sistem obrazovanja i vaspitanja;

4) razvijanje i praktikovanje zdravih životnih stilova, svesti o važnosti sopstvenog zdravlja i bezbednosti, potrebe negovanja i razvoja fizičkih sposobnosti;

5) razvijanje svesti o značaju održivog razvoja, zaštite i očuvanja prirode i životne sredine i ekološke etike, zaštite i dobrobiti životinja;

6) kontinuirano unapređivanje kvaliteta procesa i ishoda obrazovanja i vaspitanja zasnovanog na proverenim naučnim saznanjima i obrazovnoj praksi;

7) razvijanje kompetencija za snalaženje i aktivno učešće u savremenom društvu koje se menja;

8) pun intelektualni, emocionalni, socijalni, moralni i fizički razvoj svakog učenika, u skladu sa njegovim uzrastom, razvojnim potrebama i interesovanjima;

9) razvijanje ključnih kompetencija za celoživotno učenje, razvijanje međupredmetnih kompetencija za potrebe savremene nauke i tehnologije;

10) razvoj svesti o sebi, razvoj stvaralačkih sposobnosti, kritičkog mišljenja, motivacije za učenje, sposobnosti za timski rad, sposobnosti samovrednovanja, samoinicijative i izražavanja svog mišljenja;

11) osposobljavanje za donošenje valjanih odluka o izboru daljeg obrazovanja i zanimanja, sopstvenog razvoja i budućeg života;

12) razvijanje osećanja solidarnosti, razumevanja i konstruktivne saradnje sa drugima i negovanje drugarstva i prijateljstva;

13) razvijanje pozitivnih ljudskih vrednosti;

14) razvijanje kompetencija za razumevanje i poštovanje prava deteta, ljudskih prava, građanskih sloboda i sposobnosti za život u demokratski uređenom i pravednom društvu;

15) razvoj i poštovanje rasne, nacionalne, kulturne, jezičke, verske, rodne, polne i uzrasne ravnopravnosti, razvoj tolerancije i uvažavanje različitosti;

16) razvijanje ličnog i nacionalnog identiteta, razvijanje svesti i osećanja pripadnosti Republici Srbiji, poštovanje i negovanje srpskog jezika i maternjeg jezika, tradicije i kulture srpskog naroda i nacionalnih manjina, razvijanje interkulturalnosti, poštovanje i očuvanje nacionalne i svetske kulturne baštine;

17) povećanje efikasnosti upotrebe svih resursa obrazovanja i vaspitanja, završavanje obrazovanja i vaspitanja u predviđenom roku sa minimalnim produžetkom trajanja i smanjenim napuštanjem školovanja;

18) povećanje efikasnosti obrazovanja i vaspitanja i unapređivanje obrazovnog nivoa stanovništva Republike Srbije kao države zasnovane na znanju.

2. PROGRAMI NASTAVE I UČENJA ORIJENTISANI NA ISHODE

Struktura programa svih predmeta je koncipirana na isti način. Na početku se nalazi cilj učenja predmeta za prvi ciklus obrazovanja i vaspitanja. U tabeli koja sledi, u prvoj koloni, definisani su predmetni ishodi za kraj prvog razreda, u drugoj koloni date su oblasti i/ili teme, a u trećoj se nalaze predmetni sadržaji. Iza tabele nalaze se preporuke za ostvarivanja nastave i učenja konkretnog predmeta pod naslovom Uputstvo za didaktičko-metodičko ostvarivanje programa.

Programi nastave i učenja zasnovani su na opštim ciljevima i ishodima obrazovanja i vaspitanja i potrebama i mogućnostima učenika prvog razreda. Usmereni su na proces i ishode učenja, a ne na same sadržaje koji sada imaju drugačiju funkciju i značaj. Sadržaji više nisu cilj sami po sebi, već su u funkciji ostvarivanja ishoda koji su definisani kao funkcionalno znanje učenika tako da pokazuju šta će učenik biti u stanju da učini, preduzme, izvede, obavi zahvaljujući znanjima, stavovima i veštinama koje je gradio i razvijao tokom jedne godine učenja konkretnog predmeta. Ovako koncipirani programi podrazumevaju da ostvarenost ishoda vodi ka razvijanju kompetencija, i to kako opštih i specifičnih predmetnih, tako i ključnih.

Pregledom ishoda koji su dati u okviru pojedinih programa nastave i učenja može se videti kako se postavljaju temelji razvoja ključnih i opštih međupredmetnih kompetencija koje želimo da naši učenici imaju na kraju osnovnog obrazovanja. Ta potreba da se obrazovanje i vaspitanje usmere ka razvijanju kompetencija jedan je od razloga uvođenja i projektne nastave kao oblika obrazovno-vaspitnog rada. Projektna nastava se u današnje vreme sve više fokusira na ostvarivanje obrazovnih standarda i ishoda i, kako pokazuju rezultati najnovijih istraživanja, prati društvene promene svojom usmerenošću na razvijanje znanja i sposobnosti učenika kroz aktivnosti planiranja, istraživanja i timskog rada u okviru predmetnog i međupredmetnog povezivanja sadržaja. Pored toga, jedna od bitnih osobina savremenog pristupa projektnom radu u nastavi odnosi se na korišćenje IKT u projektnim aktivnostima što obezbeđuje efikasnije učenje i razvijanje znanja, ali i razvijanje ponašanja pravilnog i bezbednog korišćenja računara i interneta. Detaljnije preporuke za planiranje i ostvarivanje projektne nastave date su u poglavlju 7 - Uputstvo za realizaciju projektne nastave.

Na putu ostvarivanja cilja i ishoda ključna je uloga nastavnika koji dobija značajan prostor za slobodu izbora i povezivanje sadržaja, metoda nastave i učenja i aktivnosti učenika. Orijentacija na proces učenja i ishode briga je ne samo o rezultatima, već i načinu na koji se uči, odnosno kako se gradi i povezuje znanje u smislene celine, kako se razvija mreža pojmova i povezuje znanje sa praktičnom primenom.

Programi nastave i učenja namenjeni su, pre svega, nastavnicima koji neposredno rade sa učenicima, ali i onima koji na posredan način uzimaju učešće u obrazovanju i vaspitanju. Zato treba imati u vidu da terminologija, koja je korišćena u programima nastave i učenja, nije namenjena učenicima i treba je prilikom definisanja konkretnih nastavnih jedinica, bilo za neposredan rad sa učenicima, bilo za potrebe udžbeničkih i didaktičkih materijala, prilagoditi uzrastu učenika. Programi nastave i učenja su nastavnicima polazna osnova i pedagoško polazište za razvijanje obrazovno-vaspitne prakse: za planiranje godišnjih i operativnih planova, neposrednu pripremu za rad kao i okvir za preispitivanje prakse razvijanja planova, ostvarivanja i vrednovanja nastave i učenja kroz sopstvena promišljanja i razgovor sa kolegama.

Preporuke za planiranje obrazovno-vaspitne prakse

Obrazovno-vaspitna praksa je složena, promenljiva i ne može se do kraja i detaljno unapred predvideti. Ona se odvija kroz dinamičnu spregu međusobnih odnosa i različitih aktivnosti u socijalnom i fizičkom okruženju, u jedinstvenom kontekstu konkretnog odeljenja, konkretne škole i konkretne lokalne zajednice. Zato, umesto izraza realizovati program, bolje je reći da se na osnovu datog programa planira i ostvaruje nastava i učenje koje odgovara konkretnim potrebama odeljenja.

Rad sa učenicima prvog razreda zahteva uvažavanje njihovih uzrasnih karakteristika kao i činjenice da je to njihov prvi susret sa školom. Treba imati u vidu da su ta ista deca, sada učenici prvog razreda, u predškolskom periodu učila kroz igru, u interakciji sa socijalnim i fizičkim okruženjem. Oni imaju znanja koja su razvili u svakodnevnim životnim situacijama, umeju da izvedu različite aktivnosti, umeju nešto da naprave, neke zadatke da reše, mogu i žele da postavljaju pitanja, da saopšte ono što znaju, što su iskusili i doživeli. Ta njihova spontana iskustvena znanja treba povezivati sa naučnim znanjima koja se sadržajima školskih predmeta uvode u nastavu. U tom povezivanju moguće je i potrebno birati sadržaje i metode rada kojima se stvaraju situacije koje su pogodne da se učenik vodi kroz zonu narednog razvoja u različitim oblastima znanja i funkcionisanja. Nastava treba da obezbedi sigurnu, podsticajnu i podržavajuću sredinu za učenje u kojoj se neguje atmosfera interakcije i odnos uvažavanja, saradnje, odgovornosti i zajedništva.

Polazeći od datih predmetnih ishoda i sadržaja od nastavnika se očekuje da dati program kontekstualizuje prema potrebama konkretnog odeljenja imajući u vidu karakteristike učenika, udžbenike i druge nastavne materijale koje će koristiti, tehničke uslove, nastavna sredstva i medije kojima škola raspolaže kao i druge resurse škole i lokalne sredine.

Prilikom planiranja nastave i učenja potrebno je rukovoditi se:

- individualnim razlikama među učenicima u pogledu načina, tempa učenja i brzine napredovanja;

- integrisanim pristupom u kojem postoji horizontalna i vertikalna povezanost unutar istog predmeta i različitih predmeta;

- participativnim i kooperativnim aktivnostima koje omogućavaju saradnju;

- prevashodno aktivnim i iskustvenim metodama nastave i učenja;

- uvažavanjem svakodnevnog iskustva i znanja koje je učenik izgradio van škole, povezivanjem aktivnosti i sadržaja učenja sa životnim iskustvima učenika i podsticanjem primene naučenog i svakodnevnom životu;

- negovanjem radoznalosti, održavanjem i podsticanjem interesovanja za učenje i kontinuirano saznavanje;

- redovnim i osmišljenim prikupljanjem relevantnih podataka o napredovanju učenika, ostvarivanju predmetnih ishoda i postignutom stepenu razvoja kompetencija učenika.

Polazeći od datih ishoda i sadržaja nastavnik najpre, kao i do sada, kreira svoj godišnji (globalni) plan rada iz koga kasnije razvija svoje operativne planove. Kako su ishodi definisani za kraj nastavne godine, nastavnik treba da ih operacionalizuje prvo u operativnim planovima, a potom i na nivou konkretne nastavne jedinice. Od njega se očekuje da za svaku nastavnu jedinicu definiše piramidu ishoda na tri nivoa: one koje bi svi učenici trebalo da dostignu, one koje bi većina učenika trebalo da dostigne i one koje bi trebalo samo neki učenici da dostignu. Na ovaj način postiže se indirektna veza sa standardima na tri nivoa postignuća učenika. Pri planiranju treba, takođe, imati u vidu da se ishodi razlikuju. Neki se lakše i brže mogu ostvariti, ali je za većinu ishoda potrebno više vremena i više različitih aktivnosti (to se posebno odnosi na veštine).

Nakon iskustva korišćenja različitih didaktičkih materijala u predškolskom vaspitanju i obrazovanju, učenici se u prvom razredu po prvi put susreću sa udžbenicima. Zato je važno osposobljavati ih od početka za njihovo pravilno korišćenje, kao i upućivati ih na druge izvore informacija, a sve u cilju dostizanja definisanih ishoda.

Takođe, prvi razred daje osnovu za izgradnju kompetencije za učenje učenja. Učenik korišćenjem prethodnih znanja i veština postepeno ovladava i veštinama planiranja, korišćenja različitih informacija kao i primenom znanja i veština u različitim situacijama.

Preporuke za praćenje i vrednovanje obrazovno-vaspitne prakse

Praćenje napredovanja i ocenjivanje postignuća učenika, koje je u prvom razredu opisno, samo je deo praćenja i vrednovanja obrazovno-vaspitne prakse. Rezultate celokupnog praćenja i vrednovanja nastavnik uzima kao osnovu za planiranje narednih koraka u radu sa učenicima i razvijanju svoje obrazovno-vaspitne prakse.

Praćenje napredovanja i ocenjivanje postignuća učenika je formativno i sumativno i realizuje se u skladu sa Pravilnikom o ocenjivanju učenika u osnovnom obrazovanju i vaspitanju. Potrebno je da nastavnik kontinuirano i na primeren način ukazuje učeniku na kvalitet njegovog postignuća tako što će povratna informacija biti prilagođena, dovoljno jasna i informativna kako bi imala ulogu podsticajne povratne informacije. Povratna informacija treba da bude uvremenjena, data tokom ili neposredno nakon obavljanja neke aktivnosti; treba da bude konkretna, da se odnosi na aktivnosti i produkte učenika, a ne na njegovu ličnost i da bude pozitivno intonirana, odnosno da prvo sadrži one elemente koji su za pohvalu, a tek potom one koje bi učenik trebalo da razvija i unapređuje. Ono započinje inicijalnom procenom nivoa na kome se učenik nalazi i u odnosu na koji će se procenjivati njegov dalji tok napredovanja. Svaka aktivnost je dobra prilika za procenu napredovanja i davanje povratne informacije, a učenike treba osposobljavati i ohrabrivati da procenjuju sopstveni napredak u ostvarivanju ishoda predmeta, kao i napredak drugih učenika.

3. OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI

Naziv predmeta	**SRPSKI JEZIK**
Cilj	Cilj nastave srpskog jezika jeste da učenici ovladaju osnovnim zakonitostima srpskog književnog jezika radi pravilnog usmenog i pisanog izražavanja, negujući svest o značaju uloge jezika u očuvanju nacionalnog identiteta; da se osposobe za tumačenje odabranih književnih i drugih umetničkih dela iz srpske i svetske baštine, radi negovanja tradicije i kulture srpskog naroda i razvijanja interkulturalnosti.
Razred	prvi
Godišnji fond časova	180 časova

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:		OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
- razlikuje izgovoreni glas i napisano slovo; izgovorene i napisane reči i rečenice; - vlada osnovnom tehnikom čitanja i pisanja ćiriličkog teksta;	POČETNO ČITANJE I PISANJE		Glas i slovo; štampana i pisana slova ćiriličkog pisma. Reči i rečenice kao govorne i pisane celine.

- razume ono što pročita; - aktivno sluša i razume sadržaj književnoumetničkog teksta koji mu se čita; - prepozna pesmu, priču i dramski tekst; - odredi glavni događaj, vreme (redosled događaja) i mesto dešavanja u vezi sa pročitanim tekstom; - uoči likove i pravi razliku između njihovih pozitivnih i negativnih osobina; - izrazi svoje mišljenje o ponašanju likova u književnom delu; - prepozna zagonetku i razume njeno značenje; - prepozna basnu i razume njeno značenje; - razlikuje slovo, reč i rečenicu; - pravilno izgovori i napiše kratku i potpunu rečenicu jednostavne strukture sa odgovarajućom intonacijom, odnosno interpunkcijskim znakom na kraju; - pravilno upotrebi veliko slovo; - učtivo učestvuje u vođenom i slobodnom razgovoru; - oblikuje usmenu poruku služeći se odgovarajućim rečima; - usmeno prepričava; usmeno priča prema slici/slikama i o doživljajima; - usmeno opisuje stvari iz neposrednog okruženja; - bira i koristi odgovarajuće reči u govoru; na pravilan način koristi nove reči u svakodnevnom govoru; - napamet govori kraće književne tekstove; - učestvuje u scenskom izvođenju teksta; - pažljivo i kulturno sluša sagovornike; - sluša, razume i parafrazira poruku; - sluša interpretativno čitanje i kazivanje književnih tekstova radi razumevanja i doživljavanja; - primenjuje osnovna pravopisna pravila; - piše čitko i uredno; - pismeno odgovara na postavljena pitanja; - spaja više rečenica u kraću celinu;			Tekstovi zasićeni slovima koja se obrađuju/tekstovi predviđeni za globalno čitanje. Sve vrste tekstova koji su napisani štampanim ili pisanim slovima. Jezičke igre. Analitičko-sintetička vežbanja; leksička i sintaksička vežbanja; motoričke vežbe. Pisanje (prepisivanje, samostalno pisanje i diktat). Čitanje (ščitavanje/globalno čitanje, glasno i tiho čitanje); pitanja kojima se proverava razumevanje pročitanog. Izgovor i pisanje glasova koji učenicima pričinjavaju teškoće (npr. đ, ć; dž, č; j, lj).

- piše rečenice po diktatu primenjujući osnovna pravopisna pravila; - glasno čita, pravilno i sa razumevanjem; - tiho čita (u sebi) sa razumevanjem pročitanog; - pronađe informacije eksplicitno iznete u tekstu.			
	KNJIŽEVNOST		ŠKOLSKA LEKTIRA Poezija Narodna pesma, Ja sam čudo video Jovan Jovanović Zmaj, Zimska pesma Vojislav Ilić, Proletnja zora/Voja Carić, Proleće/Mira Alečković, Vetar sejač Desanka Maksimović, Prvak; Hvalisavi zečevi/U gostima/Livadsko zvonce Gvido Tartalja, Kitova beba/Mravi/Postelja za zeku Branko Ćopić, Ježeva kućica (čitanje u nastavcima) Dušan Radović, Jesenja pesma/Srećna Nova godina Ljubivoje Ršumović, Au što je škola zgodna; Dete/Deca su ukras sveta Stevan Raičković, Crtanka/Branislav Lazarević, Slikar Pero Zubac, Dobar drug ti vredi više Dragomir Đorđević, Nije lako biti dete Proza Narodna priča, Sveti Sava i đaci Narodna priča, Deda i repa /Golub i pčela Narodna basna, Lisica i gavran Dositej Obradović, Dva jarca; Dve koze Lav Nikolajevič Tolstoj, Dva druga Dragan Lukić, Joca vozi trolejbus/Igor Kolarov, Dum-dum Oliver i njegov bubanj Đuro Damjanović, Dan kad je jutro bilo slovo/Vesna Ćorović Butrić, Noćni ćošak Izbor iz narodnih i autorskih zagonetki (Desanka Maksimović, Zagonetke lake za prvake đake, Zagonetke Grigora Viteza i Brane Cvetkovića) Dramski tekstovi Gvido Tartalja, Zna on unapred Dušan Radović, Tužibaba Aleksandar Popović, Neće uvek da bude prvi Bora Oljačić, Prvi dan u školi Popularni i informativni tekstovi

			Izbor iz ilustrovanih enciklopedija i časopisa za decu o značajnim ličnostima srpskog jezika, književnosti i kulture (Sveti Sava, Vuk Stefanović Karadžić, znamenita zavičajna ličnost i dr.); Milan Šipka: Bukvar DOMAĆA LEKTIRA Jovan Jovanović Zmaj, Pesme za decu (izbor) Izbor iz basni i slikovnica za decu Književni pojmovi: - pesma; - priča; - događaj; mesto i vreme zbivanja; - književni lik - izgled, osnovne osobine i postupci; - dramski tekst za decu; - šaljiva pesma; - basna; - zagonetka.
	JEZIK Gramatika, pravopis i ortoepija		Rečenica; reč; slovo. Uloga glasa/slova u razlikovanju značenja izgovorene odnosno napisane reči. Rečenice kao obaveštenje, pitanje i zapovest. Veliko slovo na početku rečenice, u pisanju ličnih imena i prezimena, imena naselja (jednočlanih) i naziva mesta i ulice u kojoj učenik živi, kao i naziv škole koju pohađa. Pravilno potpisivanje (ime, pa prezime). Tačka na kraju rečenice; mesto i funkcija upitnika i uzvičnika u rečenici.
JEZIČKA KULTURA	Govorenje	Vođeni i slobodni razgovor. Govorni predlošci. Usmena poruka. Pričanje, prepričavanje i opisivanje. Kazivanje književnog teksta. Dramski, dramatizovani tekstovi, scenska improvizacija. Scensko izvođenje teksta (dramsko i lutkarsko). Bogaćenje rečnika: leksičke i sintaksičke vežbe. Razgovorne, situacione i jezičke igre.	

	Slušanje	Stvarne i simulirane situacije. Slušna poruka. Audio-vizuelni zapisi. Igre za razvijanje slušne pažnje.	
	Pisanje	Pitanja o sopstvenom iskustvu, bićima, predmetima, pojavama, slikama, o književnom i neknjiževnom tekstu. Pisana poruka. Kraća tekstualna celina: o sopstvenom iskustvu, o doživljaju, o slikama, povodom književnog teksta. Rečenice/kratak tekst pogodan za diktiranje.	
	Čitanje	Književni tekstovi. Tekstovi sa praktičnom namenom: pozivnica, uputstvo, spisak za kupovinu i dr. Nelinearni tekstovi: tekst u tabeli, raspored časova, strip, ulaznica i dr. Informativni tekstovi: 1. udžbenički: Milan Šipka, Bukvar; tekstovi o znamenitim ličnostima srpske kulture; 2. vanudžbenički: o pravilima učtivog ponašanja (bonton); o mestu u kojem učenici žive; o životinjama itd.	

Ključni pojmovi: početno čitanje i pisanje, književnost, jezik i jezička kultura.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program predmeta Srpski jezik u prvom razredu osnovne škole čine četiri predmetne oblasti: Početno čitanje i pisanje, Književnost, Jezik i Jezička kultura. Preporučena distribucija časova po predmetnim oblastima je sledeća: Početno čitanje i pisanje - 90 časova, Književnost - 45 časova, Jezik - 10 časova i Jezička kultura - 35 časova. Sve oblasti se prožimaju i nijedna se ne može izučavati izolovano i bez sadejstva sa drugim oblastima.

POČETNO ČITANJE I PISANJE

Nastava početnog čitanja i pisanja izvodi se u prvom polugodištu prvog razreda osnovne škole, ali, ako je potrebno, nastavlja se i u drugom polugodištu. Početno čitanje i pisanje realizuje se samostalno, ali obuhvata i sadržaje iz Književnosti, Jezika i Jezičke kulture.

Pripremni period

U pripremnom periodu učitelji treba da ispitaju sposobnosti učenika, i to: pričanje, prepričavanje, poznavanje slova, poznavanje čitanja i pisanja, spretnost u rukovanju priborom za pisanje i crtanje. U toku ovog perioda ispitivanje učenika se obavlja kroz aktivnosti koje se međusobno prožimaju.

Usmeno izražavanje se izvodi kroz igre i aktivnosti gde se vežba komunikacija (pozdravljanje u konkretnim situacijama: dobro jutro, dobar dan i doviđenja; zahvaljivanje, izvinjavanje). Učenici mogu pričati na osnovu posmatranja slika i niza slika. Mogu prepričavati slušani tekst, pozorišne ili lutkarske predstave razgovetnim

prirodnim govorom i pravilnim izgovorom. Učitelji treba da vode računa o pravilnoj artikulaciji glasova i da sa učenicima komentarišu odslušano.

Vežbe u posmatranju se odnose na uočavanje celine i detalja, posmatranje predmeta, pojava i okoline. Treba ih tematski organizovati. Prvo se posmatra učionica, pa se kasnije ta aktivnost proširuje na okolinu. Učenici mogu posmatrati predmete, ljude, životinje, događaje, slike, slike u nizu, fotografije, objekte iz okoline i sl. Pažnju učenika treba usmeriti na celinu, zatim na najvažnije pojedinosti i na kraju na manje važne pojedinosti. Opažaju se: oblici, boje, odnosi, pokreti, mimika i gestovi, skriveni detalji i sl.

Vežbe u slušanju počinju slušanjem onoga što govore učitelji, drugi učenici, glumci i spikeri. Slušani govor se komentariše da bi se odredile govorne karakteristike govornika. Slušanje treba da bude povezano sa mimikom i gestovima koji prate ono što se govori. Obavezno insistirati na podražavanju pravilnog govora. Tokom slušanja odvajati bitno od nebitnog, negovati pažnju i koncentraciju. Slušaju se i zvukovi onomatopejskog tipa, šumovi, artikulisani i neartikulisani zvukovi.

Analitička vežbanja treba da budu zanimljiva i podsticajna jer su jedan od najvažnijih preduslova za učenje čitanja i pisanja. Ne izvode se izolovano već su povezana sa vežbama slušanja i posmatranja. Uočava se pozicija glasova u reči koja je izgovorena i pozicija slova u reči koja je napisana. Kada učenici savladaju uočavanje glasova i njihovu poziciju u rečima, prelazi se na rastavljanje reči na glasove. Za početak se preporučuju reči od dva glasa, a zatim od tri, četiri i više.

Sintetička vežbanja se organizuju uporedo sa analitičkim. Reči koje su već rastavljene na glasove opet se slivaju u celinu. Počinje se od najlakših i ide ka sve težim. Učenici se na taj način pripremaju za čitanje i razumevanje pročitanog.

Vežbe u otklanjanju dijalekatskih i žargonskih karakteristika govora se izvode polako i sistematično. Učitelji posebnu pažnju treba da obrate na izgovor glasova đ, ć; dž, č; j, lj.

Motoričke vežbe za razvijanje ruke, šake i prstiju se razvijaju kroz igru. Preporučuje se vezivanje čvorova od kanapa, vezivanje pertli, zakopčavanje dugmića, nizanje perlica (mogu se izvoditi i na časovima fizičkog vaspitanja). Grafomotoričke vežbe su veoma važne u pripremi za pisanje. Svaka grafomotorička vežba treba da se poveže sa nekim događajem, vežbom slušanja, posmatranja, pričanja i sl. Takve vežbe, odnosno pisanje elemenata slova, izvode se na različite načine, kroz crteže, ramove za slike u prostoru predviđenom za pisanje. Učenike treba podsticati da upotpune crtež dodajući svoje elemente (korelacija sa likovnom kulturom). Vežbe pisanja linija izvoditi bez podizanja ruke, iz jednog poteza. Učenike usmeravati na pravilno držanje olovke (grafitne olovke, hemijske olovke, naliv pera, flomastera). Upotrebu gumice treba svesti na minimum, jer smanjuje odgovornost učenika u pisanju. Paziti na pravilno držanje tela, udaljenost od stola, pravilan položaj tela u odnosu na sto i na ugao pisanja. Pri pisanju učiti učenike da ne žure, da ruka bude opuštena.

Učenje čitanja i pisanja

Didaktičko-metodička organizacija nastave početnog čitanja i pisanja zavisi od mnogo faktora, a najvažniji je onaj koji se odnosi na predznanja učenika. Učitelji biraju postupak koji će koristiti u nastavi početnog čitanja i pisanja - kombinaciju monografskog i grupnog postupka, grupni ili kompleksni postupak.

Nastavu početnog čitanja i pisanja treba izvoditi na više nivoa uz primenu principa individualizacije. U svakom odeljenju postoje učenici koji znaju da čitaju i oni koji samo poznaju slova ili ne znaju da čitaju. Sadržaji, metode i oblici rada treba da se prilagode mogućnostima i potrebama učenika.

U ovom periodu učenici treba da vežbaju čitanje odgovarajućih tekstova, pravilno izgovaraju sve glasove i pravilno naglašavaju reči i rečenice. Treba obratiti pažnju na individualne sposobnosti učenika. Svako dete čita svojim tempom i prema svojim sposobnostima. Poželjno je često proveravati stepen savladanosti tehnike čitanja i razumevanja pročitanog. Pri učenju čitanja mogu se koristiti igre slovima i rečima, jezičke igre (rebusi, ispunjalke, ukrštene reči). Učenici tako upoznaju nove sadržaje, situacije imaju veću motivisanost, a atmosfera je prijatna i opuštena. Podsticati učenike da svakodnevno vežbaju čitanje kod kuće. Sarađivati sa roditeljima učenika i pružiti im neophodne informacije vezane za čitanje (motivacija dece, čitanje u svakodnevnim životnim situacijama, udaljenost teksta od očiju je 30 centimetara i sl.).

Učenici uče da pišu pojedinačna štampana i pisana slova, reči i rečenice; cifre. Razmak između štampanih slova u rečima mora da bude ravnomeran. Kod učenja pisanih slova posebnu pažnju treba posvetiti grafičkom uvezivanju slova u rečima. Slova treba da budu iste visine i debljine, a razmak između reči ujednačen. Pisanje uvežbavati kroz prepisivanje, dopunjavanje rečenica, sastavljanje rečenica na osnovu slike, sastavljanje rečenica na osnovu niza slika, diktate i samostalno pisanje rečenica i kraćih tekstualnih celina. Pored usvajanja oblika slova, smera pisanja samog slova, posebnu pažnju treba obratiti na prostornu orijentaciju u svesci. Pojedinačno pisanje slova se ograničava na jedan do dva reda u svesci. Dnevna opterećenost pisanjem ne treba da je duža od 25 minuta. Levoruka deca pišu levom rukom.

Usavršavanje čitanja i pisanja

U ovom periodu učenik treba da vlada osnovnom tehnikom čitanja i pisanja. Usavršavanje čitanja treba vežbati na tekstovima koji su kratki, dinamični, interesantni i primereni uzrastu učenika, kao i na tekstovima školske i domaće lektire. Posebnu pažnju obratiti na razumevanje pročitanih reči, rečenica i tekstova. Redovnim vežbanjem učenici automatizuju proces čitanja i pisanja.

KNJIŽEVNOST

Preporučeni sadržaji iz oblasti Književnost savladavaju se tokom cele školske godine, iz bukvara/početnice i uz pomoć čitanke kao osnovnih nastavnih sredstava, tako što učitelj planira njihovu realizaciju u skladu sa individualnim karakteristikama učenika i ukupnim mogućnostima kolektiva, rukovodeći se ishodima učenja.

Prilikom osposobljavanja učenika da uz pomoć učitelja razumeju tekstove iz školske lektire, ali i popularne, informativne tekstove iz časopisa za decu, enciklopedija i sl. važno je nastojati da se uoče događaji, prostorni i vremenski odnosi i bitne pojedinosti u opisima bića i prirode. Kako se tekstovi iz školske lektire koriste za usavršavanje čitanja i pisanja i uvođenje učenika u osnovne pojmove o književnosti, tako se učenici podstiču da uoče likove u književnom delu, njihove osobine i postupke; njihova emocionalna stanja (radosno, tužno, smešno) i da razlikuju pojmove dobra i zla.

U propisanim tekstovima iz školske lektire ponuđen je izbor, odnosno opredeljivanje učitelja da u nekim slučajevima izabere između dva, odnosno tri dela (npr. bira se jedna narodna priča - Deda i repa ili Golub i pčela,bira se jedna od tri ponuđene pesme Gvida Tartalje, a od Ljubivoja Ršumovića obavezno je obraditi pesmu Au što je škola zgodna, a pored nje bira se još jedna od dve koje su ponuđene - Dete ili Deca su ukras sveta, itd.).

Prvi put se uvodi čitanje teksta u nastavcima, na primeru Ježeve kućice Branka Ćopića. To podrazumeva da učitelj, prema planu koji sam osmisli i odgovarajućom dinamikom, čita deo po deo Ćopićevog teksta i razgovara sa učenicima o pročitanom na nekoliko planiranih časova motivišući ih da delo pročitaju i sami.

Pošto su tekstovi predviđeni programom jednostavni, kratki i zasnovani na hronološkom nizanju događaja, učenik treba da odredi gde se i kada dešava radnja i da razume uzročno-posledični raspored događaja, odnosno šta se u fabulativnom tekstu desilo prvo, a šta sledeće, šta je prethodilo nekom događaju a šta iz njega sledi.

Učenik treba da uoči formalnu različitost poezije, proze i dramskog teksta (razlikovanje stiha od proznog i dramskog teksta pisanog po ulogama) i njihove osnovne genološke karakteristike (npr. odsustvo fabule u lirskom delu, ritmičnost stihova ili nizanje događaja u epskom i dramskom delu), ali ne na nivou definisanja genoloških pojmova. Učenik treba da razlikuje pesmu (i šaljivu pesmu - po tonu pevanja) od priče (basne) i dramskog teksta, ali bez uvođenja definicija književnoteorijskih pojmova. Detaljnije terminološko određivanje uvodi se postupno u starijim razredima.

Učenik treba da bude u stanju da razume preneseno značenje zagonetke bez formulisanja u njoj postojećih stilskih postupaka; da prepoznaje žanr basne kao priče sa prenesenim značenjem (bez uvođenja pojma alegorije), da bude upoznat sa postojanjem narodne i autorske basne (koje mogu biti u stihu ili u prozi), da u basnama likovi mogu biti ne samo životinje, već i biljke, predmeti, antropomorfizovana bića (Sreća, Nada) ili ljudi i, konačno, da bude u stanju da razume njeno preneseno značenje i izdvoji njenu pouku. Pošto se u ovom uzrastu integralni tekst basne neretko adaptira, skraćuje, u ishodima nisu navedeni strukturni žanrovski elementi basne (fabula i pouka), pogotovo što pouka u narodnoj basni i kod nekih autora nije izdvojena (a naravoučenija Dositeja Obradovića su u nekim adaptacijama skraćena ili izostavljena).

Učenici se osposobljavaju da uoče nepoznate i manje poznate reči u tekstu i da pitaju učitelja za njihovo objašnjenje kako bi što bolje razumeli značenje teksta. Vođeni pitanjima (ko?, šta?, gde?, kada?, zašto?) o pročitanom sadržaju, učenici se osposobljavaju da kao odgovore formulišu: rečenice, odeljke, kraće tekstovne celine, zavisno od individualnih sposobnosti. Tokom obrade književnih tekstova učenici stiču prva literarno-estetska iskustva i formiraju svoje stavove o delu koje slušaju ili čitaju. Učitelj podstiče učenike da svoje stavove i iskažu.

Prilikom čitanja lirskih pesama učenici postupno uče da prepoznaju i dožive melodičnost pesama i da ih izražajno čitaju i recituju (po izboru). Uspostavljanje razlike između dela u stihu i dela u prozi ne vrši se na teorijskom nivou.

Prilikom obrade dramskih tekstova za decu učenici se motivišu na čitav niz stvaralačkih aktivnosti koje nastaju povodom dela (scenski nastup, dramska igra, lutkrska igra, dramski dijalozi, gledanje dečje pozorišne predstave, snimanje i komentarisanje dramatizovanih odlomaka). Pritom učenici usvajaju i pravila ponašanja u pozorištu u okviru vaspitnog delovanja škole. Uz aktivno slušanje, a potom i samostalno čitanje jednostavnih književnih i ostalih tipova tekstova učenici se osposobljavaju da sadržaje dovode u vezu sa ilustracijama koje prate književni, popularni i informativni tekst.

Od prvog razreda sadržajima programa se sugeriše sistematično i postupno usvajanje književnih pojmova, a učiteljima se preporučuje da kontinuirano uvode nove reči u rečnički fond učenika, kako bi se on obogatio. Usvajanje književnih pojmova ne podrazumeva učenje njihovih definicija, već njihovo imenovanje i opisno obrazlaganje pojma, uočavanje njegove uloge u književnoumetničkom tekstu.

Sticanju čitalačkih navika doprinosi ponovno vraćanje domaće lektire u školske programe. U prvom razredu časovi domaće lektire realizuju se u drugom polugodištu. U nameri da se učenici od prvog razreda navikavaju na čitanje lektire u obaveznom i slobodnom izboru, uspostavlja se saradnja sa školskim bibliotekarom, a nekoliko časova se tokom godine može realizovati u školskoj biblioteci.

Veština čitanja i razumevanja pročitanog stiče se i u okviru Jezičke kulture i pri obradi književnoumetničkih tekstova. Učenici se podstiču da čitaju tekstove u slikovnicama (na primer, basne, bajke i priče).

JEZIK

U nastavi jezika učenici se osposobljavaju za pravilnu usmenu i pismenu komunikaciju standardnim srpskim jezikom. Otuda zahtevi u ovom programu nisu usmereni samo na jezička pravila i gramatičke norme već i na njihovu funkciju. Na primer, rečenica se ne upoznaje samo kao gramatička jedinica (sa stanovišta njene strukture) već i kao komunikativna jedinica (sa stanovišta njene funkcije u komunikaciji).

Gramatika

Osnovni programski zahtev u nastavi gramatike jeste da se učenicima jezik predstavi i tumači kao sistem. Nijedna jezička pojava ne bi trebalo da se izučava izolovano, van konteksta u kojem se ostvaruje njena funkcija.

U okviru vežbi slušanja, govorenja, čitanja i pisanja učenici zapažaju jezičke pojave bez njihovog imenovanja. Tako se postavlja osnova za proširivanje jezičkih sadržaja u starijim razredima.

Potrebno je ukazivati na razlikovnu funkciju glasa u okviru reči (npr. đak, džak). Tako se posredno skreće pažnja na važnost pravilnog pisanja slova, odnosno pravilnog izgovaranja glasova.

Elementarne osnove iz morfologije učenici stiču uočavajući reč kao jezičku jedinicu između glasa i rečenice. Reči uvek treba uočavati i obrađivati u okviru rečenice. U pisanju treba skrenuti pažnju na to da je reč odvojena belinama sa obe strane, a u govoru učitelj treba da naglasi pravilan akcenat neke reči (ukoliko je učenici pogrešno izgovaraju).

Rečenice treba uočavati, kad god je to moguće, u okviru teksta. U pisanju posebno treba skrenuti pažnju na to da rečenice počinju velikim slovom i završavaju se tačkom, znakom pitanja ili znakom uzvika (na ovaj način se povezuju gramatika i pravopis). Kada se rečenica izgovara, učenicima se skreće pažnja na njenu intonaciju, naročito ako se radi o pitanju.

Vežbe za usvajanje i utvrđivanje znanja iz gramatike do nivoa njegove praktične primene u novim govornim situacijama proističu iz programskih zahteva, ali su u velikoj meri uslovljene konkretnom situacijom u odeljenju - govornim odstupanjima od književnog jezika, kolebanjima, greškama koje se javljaju u pismenom izražavanju učenika. Stoga se sadržaj vežbanja u nastavi jezika mora određivati na osnovu sistematskog praćenja govora i pisanja učenika.

Pravopis

Pravopisna pravila učenici treba da savladaju putem sistematskih vežbanja (elementarnih i složenih). Ova vežbanja treba da budu što raznovrsnija i treba ih organizovati što češće.

JEZIČKA KULTURA

Oblast Jezička kultura obuhvata razvijanje osnovne pismenosti učenika, odnosno usavršavanje govorenja, slušanja, čitanja i pisanja. Ove četiri programske podoblasti usmerene su na negovanje kulture govora, pismenog izražavanja, bogaćenje rečnika i, u širem smislu, na razvijanje komunikativnih sposobnosti učenika. Nastavni rad u oblasti Jezička kultura realizuje se u prožimanju sa drugim oblastima predmeta, kao i kroz samostalne nastavne jedinice.

Govorenje učenika razvija se u razgovoru u kojem ih učitelj usmerava da usavršavaju svoju komunikaciju. U vođenom razgovoru o književnom tekstu ili o određenoj temi, učenici odgovaraju na pitanja, postavljaju pitanja, iznose svoja mišljenja i stavove. Slobodni, odnosno društveni razgovor, osnova je svakodnevne komunikacije i zato je potrebno učenike usmeravati kako da učtivo započnu razgovor, razmenjuju informacije i koriste osnovne forme učtivosti. U toku razgovora mogu se izdvajati situacioni govorni predlošci koji se koriste u svakodnevnim komunikativnim situacijama. Učenici se ohrabruju da oblikuju usmenu poruku u kojoj će izneti informacije na primerima iz svakodnevnog školskog života. U toku svakog razgovora učenici se podstiču da govore, odnosno da iznose informacije, svoja mišljenja, imenuju osećanja, uz odabir odgovarajućih reči.

Preporučeni oblici usmenog izražavanja jesu pričanje, prepričavanje i opisivanje. To su sadržaji programa, odnosno sadržaji učenja. Učenik se postepeno uvodi u usmeno izražavanje i uči kako da prepriča tekst, kako da priča ili kako da opisuje. Izražavanje se realizuje kroz govorne vežbe uz pomoć datog ili zajedničkog plana. Plan pomaže učenicima da osmisle sadržinu govora, ali ne treba sputavati one koji mogu da govore samostalno sa individualnim planom, pa i bez njega. Usmeno se prepričava kraći tekst, deo pozorišne predstave ili filma. Preporučene vrste pričanja su: pričanje o slici ili po nizu slika (priča u slikama), pričanje o doživljajima i događajima. Opisuju se godišnja doba, biljke i životinje, najbolji drug ili drugarica, članovi porodice, kućni ljubimci i sl. Učenici se upućuju na pravilno govorno izražavanje.

Učenje napamet i govorenje odabranih tekstova ili njihovih kratkih odlomaka usmereno je na bogaćenje rečnika i pravilan govor. Govore se napamet naučene odabrane pesme, uz uvođenje učenika u pravila recitovanja. Takođe, mogu se napamet naučiti i govoriti kratki odlomci iz priča i delovi dramskog teksta (lice). Cilj ove vrste govorenja je izražajni govor, a ne samo memorisanje teksta. Zato treba pažljivo odabrati šta će deca učiti napamet, a neki od kriterijuma su umetnička vrednost teksta i njegova prilagođenost uzrastu. Scenski se izvode dramski tekstovi iz školske lektire i dramatizovani tekstovi. Scenske igre najbolje je realizovati na osnovu književnih dela koja su pogodna za scensku improvizaciju.

Bogaćenje rečnika u funkciji jasnog izražavanja realizuje se kroz korišćenje adekvatnih reči u govoru, usvajanje i korišćenje novih reči, kao i proširivanje opsega značenja u okviru jedne reči. Nove reči se usvajaju iz pravilnog govora i iz književnih i neknjiževnih tekstova. Učenici se upućuju da iz svog aktivnog rečnika, uz aktiviranje pasivnog, koriste reči koje što preciznije prenose željenu informaciju, ali i da rečima mogu govor učiniti lepšim.

Jezička kultura učenika neguje se i kroz igrovne aktivnosti, posebno kroz jezičke igre. Vrste igara potrebno je odabrati prema interesovanjima učenika ili u kontekstu nastavnog sadržaja. To mogu biti razgovorne igre, na primer, razgovor sa neposlušnom lutkom, razgovor sa književnim likom, zatim situacione igre, odnosno stvarne situacije, na primer, razgovor u prodavnici, razgovor kod lekara. Takođe, mogu se odabrati i premetaljke, rebusi, palindromi, ulančavanje, dopunjalke, jednostavne ukrštene reči.

Slušanje je važna aktivnost u komunikaciji. Učenici se u razgovoru upućuju da pažljivo i kulturno slušaju sagovornike. U nastavnom kontekstu učenici slušaju šta drugi govore i to potvrđuju reprodukovanjem ili parafraziranjem slušne poruke, kao i postupanjem po molbama i usmenim instrukcijama odraslih i vršnjaka. Pažljivo slušanje praktikuje se i u simuliranim situacijama (razgovorne i situacione igre). Učenici slušaju čitanje učitelja, vršnjaka, spikera.

Zapis po slušanju podrazumeva diktat, kojim se vežba i pisanje. Međutim, prvi korak u realizaciji diktata je slušanje i uočavanje granice između reči i rečenica u zavisnosti od intonacije, čime se razvija jezičko povezivanje izgovorene i zapisane reči.

Igre za razvijanje slušne pažnje izvode se u nastavnom kontekstu: pažljivo slušanje sa zadatkom, na primer, Prepoznaj ko govori, Slušaj kako govorim (tiho, brzo), Čujem glas t...

Pisanje i čitanje se uvežbavaju u nastavi početnog čitanja i pisanja, a zatim u oblastima Književnost, Jezik i Jezička kultura. U sadržajima programa iz oblasti Jezička kultura dati su osnovni elementi koji se odnose na pismenost učenika, s tim da se oni ne mogu posmatrati izolovano, već u sadejstvu sa ishodima i preporučenim sadržajima u svim oblastima predmeta. Dakle, čitanje i pisanje se ne uče posebno u okviru nastavnih oblasti, već kroz sve nastavne sadržaje.

U prvom razredu učenici pišu rečenice i kraće tekstualne celine. Posebno se vodi računa o individualnom pristupu učeniku, što podrazumeva podsticanje prema sposobnostima i mogućnostima u pisanju. Ako dete ima teškoća u pisanju, potrebno je pažljivo i postepeno ga uvoditi u pisanje, dok dete koje napreduje treba podsticati adekvatnim zahtevima. Učenici pismeno odgovaraju na jednostavna pitanja o sopstvenom iskustvu, bićima, predmetima, pojavama, slikama, kao i na pitanja o književnom i neknjiževnom tekstu. Osim toga, učenici samostalno osmišljavaju i pišu rečenice o sopstvenom iskustvu, bićima, predmetima, pojavama. Takođe, zapisuju naslov slike ili naslove slika u nizu i rečenice na osnovu slike ili niza slika (priča u slikama).

Učenici se osposobljavaju da zapišu kraću pisanu poruku kojom prenose informacije i koja ima praktičnu namenu. Ove poruke nemaju klasičnu formu, već služe za svakodnevne namene, na primer, informacije o školskim obavezama (informacije o vannastavnim aktivnostima, spisak školskog pribora, potrebnog materijala za školske predmete).

Učenje samostalnog pisanja teksta počinje spajanjem više rečenica u celinu. Učenici pišu o svom iskustvu, o doživljaju, o slici ili po nizu slika (priča u slikama). Prema svojim sposobnostima učenik će napisati dve, tri povezane rečenice ili kraći tekst.

U pisanju se primenjuju naučena pravopisna pravila koja se uče u okviru oblasti Jezik. Potrebno je da se pravopis u pisanju dosledno primenjuje od početnog čitanja i pisanja. Učenici se upućuju da biraju adekvatne reči i da ih upotrebljavaju nove dok pišu.

Čitanje se uvežbava na delima školske i domaće lektire, i na drugim književnim i neknjiževnim tekstovima. Posebna pažnja treba da je usmerena na čitanje informativnih tekstova, prema interesovanjima učenika i u društvenom kontekstu, prema preporučenim sadržajima programa. Potrebno je praktikovati sledeće vrste čitanja: glasno čitanje (celog teksta, štafetno, fleksibilno, dramskog teksta po ulogama); tiho čitanje (u sebi). Razumevanje teksta pokazuje se pomoću podsticaja ili pitanja i iskazivanjem teme/poente teksta (u skladu sa predznanjem), kao i predstavljanjem ključnih delova teksta slikom (ilustracija teksta). Informacije u tekstu pronalaze se vođeno (odgovaranjem na reproduktivna pitanja ko?, gde?, kako?, kada?) i samostalno, bez detaljno datih uputstava.

MATERNJI JEZICI PRIPADNIKA NACIONALNIH MANJINA

ALBANSKI JEZIK

GJUHA SHQIPE

1. Hyrja

Plani dhe programi i lëndës së Gjuhës dhe Letërsisë shqipe në klasën e parë, përmes temave dhe rezultateve përkatëse, u ofron mundësi nxënësve për zhvillimin dhe zbatimin e aftësive, shkathtësive,qëndrimeve dhe vlerave. Nxënësi mëson tingujt, shenjat, shkronjat, simbolet si sistem i organizuar gjuhësor.

Në këtë klasë nxënësi pasuron fjalorin, aftësohet në mënyrë sistematike për të shkruar e lexuar si dhe për shkathtësi të tjera të komunikimit (të dëgjuarit dhe të folurit). Nëpërmjet përmbajtjeve nga tekste të thjeshta dhe ilustrime, nxënësi njeh dhe kupton lidhjen e tingujve, shkronjave, rrokjeve, fjalëve e fjalive me ilustrimet dhe fotot e ndryshme. Në fund të kësaj klase nxënësi komunikon qartë, shpreh mendimet reflekton vlera dhe qëndrime në situata të caktuara.

2. Qëllimi

Qëllimi i mësimit të Gjuhës shqipe në klasën e parë nënkupton përvetësimin e shkathtësive për të komunikuar në situata të ndryshme, krijimin e pavarësisë individuale dhe formimin kulturor, përvetësimin e gjuhës letrare, përgatitjen e nxënësit për të njohur jetën, zhvillimin e ndjenjës për të dëgjuar tema të ndryshme me karakter edukativ dhe arsimor, nxitjen dhe motivimin e nxënësve për të nxënë.

3. Temat dhe rezultatet e të nxënit

Nxënësit në klasën së parë arrijnë rezultatet e të nxënit të lëndës, për temat e përcaktuara në tabelën e mëposhtme, të dala nga rezultatet e të nxënit të fushës, Gjuha dhe komunikimi në arsimin fillor:

Klasa: E parë (I)

Fondi javor i orëve: 5

Fondi vjetor i orëve

180 orë

	Gjuha shqipe	Klasa e 5-të
Fondi i orëve	Javor	Vjetor
Numri i orëve	5	180

Rezultatet e të nxënit të lëndës për temë	Temat/Fushat e njohurive	Temat/Përmbajtjet
- Dallon tingullin dhe shkronjën. - Dallon fjalën nga fjalia - Lexon në mënyrë të drejt fjalët, fjalitë tekstet e shkurtra. - Në mënyrë të rregullt shkruan me shkronja të shtypit dhe të dorës (shkrimit) - I lidhë shkronjat në strturën e fjalës Dallon format grafike të strukturave të shkronjave.	Leximi dhe shkrimi fillestar	Zhvillimin analitik të mënyrës së vrojtimit; ushtrimet në vrojtim; përkujdesin dhe përshkrimin. - organizimin e vëmendshëm të tingujve, zhurmave dhe toneve. - Bisedë në bazë të vëzhgimit të mjetit, fotografisë, ngjarjes etj,. - flet në bazë të tekstit të lexuar - formimin e kuptimit të shprehjeve: tingull, shkronjë, fjalë - shqiptimin e drejtë të të gjithë tingujve. - Ushtrimin e lëvizjes së dorës, pëllëmbës dhe gishtave, shkruarjen e vijave dhe vizave të ndryshme si elemente bazë të shkronjave. Tingujt Shkronjat Fjala Fjalia (vetëm ana kuptimore)
- Dallon elemente themelore të poezisë nga proza - Dallon formën e përrallëzës, përrallës, tregimit, gjëegjëzës, fjalëve të urta urimeve, shënimeve personale, mesazheve etj.; - Shpreh përjetimet emocionale personale, gëzime, shqetësime dhe dëshira për situata të caktuara; - Flet në mënyrë të pavarur për një tekst të shkurtër letrar ose joletrar; - Përflet ngjarjet kryesore në tekst; - Shkruan fjali (fjali shumë te shkurtëra) me tekst letrar ose joletrar; - Dallon pjesët e shkruara nga pjesët e ilustruara. - Dallon kuptimin elementar të fjalëve (sinonimeve dhe antonimeve) - Identifikon pjesët (shprehjet) tepër të zmadhuara te qenieve,sendeve a tipareve të tyre; - Dallon figurën e krahasimit; - Kupton figurën e personifikimit te përrallëza;	Letërsia dhe tekste të tjera	Poezia Përrallëza, Përralla, Tregime Gjëegjëza Fjalë të urta Mesazhe urimi Letra të thjeshta Porosi Shënime personale Sinonimet Antonimet Hiperbola Krahasimi Personifikimi
- Dëgjon, identifikon dhe shqipton drejt tinguj, shkronja, zanore, dhe bashkëtingëllore, rrokje, fjale e fjali te ndryshme; - Ndërton mirë fjalitë dhe i shqipton me intonacionin e duhur; - Shkruan shkronjat e mëdha dhe të vogla, rrokje, fjalë dhe fjali.; - Shkruan fjali të thjeshta në kohen e tashme,të kryer dhe të ardhme:	Gramatika dhe drejtshkrimi	Tingujt, Shkronjat Zanoret Baskëtingëlloret Rrokjet Fjala Fjalia

- Dallon dhe përdor emrin mbiemrin dhe përemrin; - Përdor drejte shkronjat e mëdha në fillim dhe përgjatë fjalisë; - Shkruan fjale apo fjali për përmbajtjen e figurës apo vizatimit; - Shkruan fjale duke parë figura; - Shkruan fjali në mënyrë të pavarur dhe përdor drejt shkronjat; - Përdor shenjat kryesore te pikësimit;		Intonacioni Shenjat e pikësimit Foljet ndihmëse kam dhe jam Emri Mbiemri Përemri
- Kupton elemente të ndryshme kulturore; - Përdor drejt fjalët zonjushë, zonjë, zotëri, si dhe përemrat ti, ju kur u drejtohet të rriturve; - Luan role sipas modeleve; - Shfaq kujdes për ambientin që e rrethon; - Përshkruan rrezikun nga katastrofat natyrore dhe te shkaktuara nga njeriu; - Flet për të afërmit që i ka jashtë vendit	Kulturë gjuhe	Ndërtimin e kulturës së dëgjimit të bashkëbiseduesit. Dallon elemente të përgjithshme kulturore në tema te ndryshme
- Identifikon mjetet audio - vizuale dhe ato të teknologjisë informative dhe t`i përdor ato për të dëgjuar, për të komunikuar dhe për të bere regjistrime; - Bën vizatime të thjeshta mbi baze imagjinare dhe shkruan fjali për përmbajtën e figurës qe ka vizatuar; - Përdor lojën për të mësuar; - Zhvillon dëshirën për të lexuar tekste të ndryshme qartë pa gabime dhe në mënyrë shprehëse; - Posedon vetëdije për veçimin e programit televiziv dhe kohën e caktuar për shikimin e programeve televizive; - Posedon informacione mbi dëmin e identifikimit me personazhe nga filmat vizatimorë, përkatësisht me personazhet nga emisionet televizive; - Kupton rëndësinë e bibliotekës dhe librit si burim i diturisë.	Kultura mediatike	Filmi i animuar - vizatimor, teatri i kukullave, vizatimi ose kukulla në funksion të tregimit; gjallërimi i sendeve; Programet televizive për fëmijë; televizioni është medium i fuqishëm mediatik, sepse mund të përcjellë dhe transmetojë ngjarjet nga moment kur ndodhin, mund të emitojnë lloje të ndryshme programesh; Biblioteka; biblioteka e shkollës ka pasuri të pazëvendësueshme librash, në të cilat është dituria dhe përgjigja për ato që nuk I dimë.

Lektyrat shtepiake

- Vallja e Shkronjave - nga Mehmedali Hoxha

- Xixëllonjate Vogla - Qamil Guranjaku

- Hajdi - Johanna Spyri

- Përralla - Vllezërit Grim

- Liza - Luis Kerol

- Vjerrsha të zgjedhura për Fëmij - Rifat Kukuaj.

4. Udhëzimet metodologjike

Metodologjia e mësimdhënies zë vend kryesor në realizimin e përmbajtjes programore. Gjatë realizimit të procesit mësimor ,mësimdhënësi duhet të ketë parasysh strategjitë më efektive të cilat mundësojnë të nxënit efektiv. Mësimdhënësi duhet të jetë model për nxënësit në mënyrën e përdorimit të shkathtësive gjuhësore dhe vëmendja e tyre duhet të përqendrohet në arritjen e rezultateve të të nxënit për këtë klasë dhe në zhvillimin e kompetencave. Mësimdhënësi duhet që sistemin gjuhësor ta realizoj nëpërmjet shkathtësive gjuhësore(të dëgjuarit dhe të folurit ,të lexuarit dhe të shkruarit). Elemente themelore te gramatikës mësohen nëpërmjet teksteve të ndryshme letrare e joletrare. Nxënësi duhet të jetë ne qendër të të të nxënit. Mësuesi duhet të bëjë përpjekje që ta njohë mirë karakterin e nxënësit, përparësitë dhe dobësitë e tij.

5. Udhëzimet për zbatimin e çështjeve ndërprogramore

Gjuha shqipe është mjet komunikimi për të gjitha lëndët, mirëpo lidhje të drejtpërdrejta vihen me artet, muzikën, historinë, kulturën, matematikën, edukatën qytetare etj. Disa tema nga këto lëndë do të ndikonin në zhvillimin e shkathtësive të komunikimit,në formimin kulturor dhe në krijimin e individualitetit te pavarur. Përveç çështjeve ndër lëndore, përmes gjuhës shqipe do të mund të zhvillohen edhe disa çështje ndër programore si p.sh.,tema për njohuri elementare nga shëndetësia, të drejtat e njeriut, çështjet gjinore etj. Temat mund të zgjidhen nga mësimdhënësi varësisht prej rëndësisë që kane (nga televizioni, revistat, gazetat apo nga rrethi). Për më shume shih çështjet ndërprogramore në Plan programin bazë për klasën përgatitore dhe Arsimin fillor.

6. Udhëzime për vlerësim

Vlerësimi bëhet me qëllim që të verifikojmë te nxënësit se në ç'shkallë i kanë zotëruar rezultatet e të nxënit, të identifikohen vështirësitë më të cilat ballafaqohen nxënësit, t'u mundësohet nxënësve që ti identifikojnë përparësitë dhe pengesat e tyre si dhe t'u ndihmohet atyre në përmirësimin e pikave të dobëta. Mësimdhënësi në vazhdimësi duhet të vlerësojë njohuritë qe ka fituar nxënësi si dhe shkallën e zotërimit të tyre.

Theks të veçantë gjatë vlerësimit duhet ti kushtojmë të shprehurit gojor në vazhdimësi ,të shprehurit gojor përmes ndërveprimit si dhe të shprehurit me shkrim si të shprehurit gojor për ngjarjet,tregimet,shpjegimet,mendimet e pavarura, shqiptimi i tingujve, zanoreve, bashkëtingëlloreve, fjalëve, fjalive.

7. Udhëzimet për materialet dhe burimet mësimore

Nga mësimdhënësi mund të përdoren të gjitha burimet, mjetet dhe materialet të cilat ndihmojnë arritjen e rezultateve të lëndës për këtë klasë.

8. Kultura Mediale dhe Tekstet e Digjitalizuara

Përmbajtjen e kulturës mediatike duhet pasur parasysh në kontestin e përmbajtjeve të fushave të ndryshme mësimore, gjuhës shqipe dhe përmbajtjen e lëndëve të tjera mësimore si dhe në kontekstin e jetës. Ato kanë funksion të ndikimit në të njëjtën kohë të veprimit negativ të përmbajtjeve të monitorëve te vegjël dhe të mëdhenj dhe përgatitjen graduale te nxënësve për pjesëmarrje relative të ngjarjeve nga filmi dhe televizioni.

Me rëndësi të madhe është që nxënësve tu japim sqarime në mënyrë të drejtë se ajo që është e mundur të realizohet në filma vizatimor e njëjta gjë është e pamundur të realizohet në jetën reale. Kjo mund të sqarohet edhe me shembullin e kërcimit nga ballkoni.

Nëse nga ballkoni kërcejmë me ombrellë nuk është njësoj si me parashutë. Pra ,ombrella nuk e zëvendëson parashutën.

Rëndësi të madhe do të kenë edhe përdorimi i teksteve të digjitalizuar, ku mësimdhënësi do të mundohet qe lënda të jetë sa më e kuptueshme për nxënësit. Nxënësit do të kenë mundësi të shohin dhe mësojnë më lehtë tingujt, shkronjat dhe fjalët në gjuhën shqipe.

BOSANSKI JEZIK

BOSANSKI JEZIK

Naziv predmeta	BOSANSKI JEZIK
Cilj	Cilj nastave bosanskoga jezika je da osposobi učenika za jezičku komunikaciju koja će mu omogućiti ovladavanje sadržajima svih nastavnih predmeta i uključivanje u cjeloživotno učenje. Ostvarivanje svrhe nastave bosanskoga jezika uključuje ovladavanje standardnim jezikom, a doprinosi: - razvoju jezičko-komunikacijskih sposobnosti pri govornoj i pisanoj upotrebi jezika u svim funkcionalnim stilovima; - razvoju literarnih sposobnosti, čitateljskih interesa i kulture; - razvijanju svijesti o važnosti znanja i njegovanja maternjeg jezika; - pripremi učenika za aktivan društveni život u multikulturalnom okruženju; - razvijanju ljubavi i poštovanja prema kulturnoj baštini svih naroda i narodnosti; - stvaranju interesovanja i potrebe za sadržajima medijske kulture.
Razred	Prvi
Godišnji fond časova	180 časova

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
- razlikuje glas i slovo - razlikuje riječ od rečenice	POČETNO ČITANJE I PISANJE	Priprema za čitanje i pisanje Vježbe u posmatranju (vizuelne vježbe):

- pravilno čita riječi, rečenice i kraće tekstove - pravilno piše štampana i pisana slova latinice, povezuje slova u strukturu riječi - pravilno oblikuje grafičku strukturu slova linijama normalne debljine (tehnika povlačenja) - čita pravilno i razumije pročitano - zna uspostaviti logički slijed u nonsensnom iskazu		- razvijanje analitičkog načina posmatranja; - tematski organizirane vježbe u posmatranju, zapažanju i opisivanju (ljudi, predmeta, životinja, slika, ilustraija, položaj nečeg ili nekog, pokreti, dinamika, mimička aktivnost, gestikulacija). Akustičke vježbe: - organizirano opažanje zvukova, šumova i tonova; - razlikovanje govornih karakteristika govora nastavnika, druga, spikera i glumca; - izgrađivanje kulture slušanja sagovornika (razvijanje stila slušanja, pažnje i koncentracije u toku slušanja, uvažavanje sagovornika, podražavanje pravilnoga govora). Vježbe u usmenom izražavanju: - prepričavanje i slobodno pričanje; - pričanje na osnovu posmatranja predmeta, slika, događaja; - pričanje na osnovu pročitanih i ispričanih književnih tekstova; - formiranje pojmova: glas, slovo, riječ. Vježbe artikulacije: - čist, jasan i pravilan izgovor svih glasova; - analitička, sintetička i analitičko-sintetička vježbanja. Motoričke vježbe: - vježbanje pokreta ruke, šake i prstiju, pisanje različitih crta i linija kao osnovnih elemenata slova. - Početno čitanje i pisanje - Usavršavanje tehnike i logike čitanja u okviru latiničnog pisma. - Vježbe čitanja (pravilnost, razumijevanje, brzina), uvođenje elemenata izražajnosti. - Usavršavanje tehnike pisanja. - Usavršavanje grafički pravilnog i lijepog pisanja.

- razumije pročitano i može reproducirati sadržaj na osnovu detaljnih pitanja - može kazati šta je najvažnije u pročitanom tekstu - razumije poruku teksta posredstvom analize ponašanja likova - može uočiti važne pojedinosti u književnome tekstu - uočava prihvatljivo i neprihvatljivo ponašanje pojedinih likova - uočava osnovno raspoloženje u pjesmi - razumije poslovice i mudre izreke - razlikuje priču od pjesme, zna da se u pričama čita o događajima i doživljajima - zna da je bajka priča o čudesnim nestvarnim likovima i događajima - zna da je basna kratka priča u kojoj su glavni likovi životinje, biljke i predmeti - prepoznaje dramski tekst, zna šta je pozorište, šta je publika i ko su glumci	KNJIŽEVNOST	Književnost Poezija Za sretan put po dukat žut, Enisa Osmančević Ćurić Pismo učitelju, Hajro Ikić Sa mnom ima neka greška, Vlada Stojiljković Dva zečića - dva prvaka, Dragan Kulidžan Mišija ljubav, Nasiha Kapidžić Hadžić Ježeva kuća, Branko Ćopić Šta to potok radi zimi, Muhidin Šarić Prvi snijeg, Gustav Krklec Dvije pahulje, Šukrija Pandžo Kada djeca vožnju uče, Muharem Omerović Poštar, Nasiha Kapidžić Hadžić Šta to šuška bez oduška, Avdija Avdić San, Muhidin Šarić Naušnice od trešanja, Mirsad Bećirbašić

- teorijske pojmove definira samo na nivou prepoznavanja		Nježna uspavanka, Zehra Hubijar Macan i Maca, Narodna pjesma Proza Medeni, Ahmet Hromadžić Dva druga, Lav Tolstoj Djed i repa, narodna priča Nasrudin hodža i dijete, narodna priča Putnici i topola, narodna basna Lisica i roda, narodna basna Proljeće, Rizo Džafić Prvi leptir, Zlata Vidaček U biblioteci, Nedžati Zekerija Tri mrava, Lav Tolstoj Mamina kosa, Enes Kahvić
		Operacija, Nidžara Bešlija Papučica maca, Ela Peroci Cvrčak i mravi, La Lafonten Slavuj, Hans Kristijan Andersen Hrabri krojač, Braća Grim Dramski tekstovi Prije prvog školskog sata, Halid Kadrić Tužibaba, Dušan Radović Popularni i informativni tekstovi Izbor iz ilustriranih enciklopedija i časopisa za djecu o znamenitim ličnostima Lektira Maskenbal u šumi, Nasiha Kapidžic Hadžic Dječije nebo, Ismet Bekrić Bolje znati nego imati, Zehra Hubijar Izbor iz basni i slikovnica za djecu Književni pojmovi: - pjesma, - priča, - događaj; mjesto i vrijeme zbivanja, - književni lik: izgled, osnovne osobine i postupci, - dramski tekst za djecu, - šaljiva pjesma, - bajka, - basna.
- primjenjuje osnovna pravopisna pravila - pismeno odgovara na postavljena pitanja - piše rečenice po diktatu primjenjujući osnovna pravopisna pravila	JEZIK Gramatika i pravopis	Rečenica; riječ, glas, slovo. Uočavanje uloge glasa u razlikovanju značenja riječi. Određivanje početka i kraja rečenice na usmenoj i pisanoj razini.

- uočava značenje riječi - prepoznaje i pravilno upotrebljava u pričanju rečenice: izjavne, upitne i uzvične - u učestalim riječima pravilno upotrebljava skupove je/ije - pravilno izgovara i piše glasove-slova č, ć, dž, đ, h - savladao / la je znake interpunkcije (tačku, upitnik, uzvičnik) - upotrebljava dvotačku i zarez u nabrajanju - zna upotrijebiti veliko slovo na početku i tačku na kraju rečenice - pravilno piše veliko početno slovo u pisanju vlastitih imena, u nazivima sela, gradova i naseljenih mjesta - piše veliko početno slovo u nazivima praznika		Razlikovanje rečenica po značenju (obavještajna, upitna, uzvična) i prepoznavanje (intonacijom) u tekstu. Skupovi je/ije u učestalim riječima; Glasovi - slova č, ć dž, đ Pisanje velikog slova na početku rečenice. Pisanje interpunkcijskih znakova tačke, upitnika i uzvičnika. Pisanje imena, nadimaka i prezimena ljudi velikim početnim slovom. Pisanje imena naseljenih mjesta (jednočlani). Pisanje naziva praznika.
- razlikuje glasove u svim pozicijama - savladava artikulaciju većine glasova - usvaja pojmove: pričanje - razgovor, rekreativni razgovor, opis, dramatizacija - određuje redoslijed pričanja: početak, glavni dio i kraj priče - može ispričati priču predstavljenu nizom slika ili jednom slikom (kao običan slijed događaja) - uspješno memorira i reproducira kraće književne forme (stihove, zagonetke, brzalice, bajalice, pitalice i brojalice) - zna razgovarati s drugom osobom / osobama, direktno ili telefonom uz uvažavanje pravila lijepog ponašanja - može prepričati tekst pomoću detaljnih pitanja - precizno odgovara na postavljena pitanja i tako prepričava tekst - prepričava priču u pisanoj formi (po nizu slika, po jednoj slici, po detaljnim pitanjima) - zna napisati čestitku, poruku, sadržaj razglednice, kratko pismo - ispoljava ekspresivnu kreativnost u govoru i pisanju - čita, piše i prepisuje nizove rečenica i kraće tekstove - glasno čita, pravilno i sa razumijevanjem - tiho čita (u sebi) sa razumijevanjem pročitanog	JEZIČKA KULTURA	Osnovni oblici usmenog i pismenog izražavanja Prepričavanje - Slobodno i usmjereno prepričavanje. - Prepričavanje kraćih i jednostavnijih tekstova iz bukvara, čitanke, časopisa za djecu, lutkarskih pozorišnih predstava, crtanih filmova, radijskih i televizijskih emisija za djecu. Pričanje - Pričanje o događajima i doživljajima. - Slobodno i usmjereno pričanje: teme koje se odnose na bliže i šire okruženje (neposredna okolina, roditeljski dom, škola, igra, izleti, posete, susreti). - Pričanje na osnovu stvaralačke mašte. - Pričanje prema nizu slika - postupno otkrivanje slika, po logičnom redoslijedu. Opisivanje - Opisivanje predmeta - slobodno i podsticanjem: uočavanje i imenovanje izrazitih obilježja jednostavnih predmeta i omiljenih igračaka. - Opisivanje biljaka i životinja: opisivanje biljaka na osnovu zajedničkog posmatranja. - Slobodno opisivanje životinje - ljubimca. - Opisivanje životinja na osnovu zajedničkog posmatranja. Usmena i pismena vježbanja Ortoepske vježbe: pravilan izgovor glasova, suglasničkih grupa, riječi, onomatopeja, brzalica. Ortografske vježbe: prepisivanje riječi i kratkih rečenica sa datim zadatkom; provjeravanje i vrednovanje urednosti i čitkosti pisanja. Diktat za primjenu pravopisnih pravila. Autodiktat. Leksičke vježbe: građenje riječi; sinonimi; antonimi; riječi sa umanjenim i uvećanim značenjem i sl. Sintaksičke vježbe: usmjereno i samostalno sastavljanje rečenica; rečenice sa dopunjavanjem; rečenice od zadatih riječi i sl.

		- Odgonetanje i rješavanje rebusa. - Kazivanje napamet naučenih tekstova (lirskih i epskih). - Scensko improviziranje dramskog / dramatiziranog teksta. - Služenje rječnikom i pisanje / stvaranje sopstvenog rječnika. - Konvencionalni jezički standardi u usmenom općenju (sa nepoznatim i odraslim sagovornikom - upotreba riječi Vi iz poštovanja i učtivosti); pisanje čestitke. - Izrada domaćih pismenih zadataka (do pet) i njihova analiza na času - u drugom polugodištu.
- posjeduje svijest o selektiranju televizijskog programa i umjerenom vremenskom gledanju televizijskih sadržaja. - posjeduje informacije o štetnosti pretjerane identifikacije s likovima iz crtanog filma, odnosno likovima iz televizijskih emisija. - shvata značaj biblioteke i knjige kao izvora znanja.	MEDIJSKA KULTURA	Animirani film - crtani, lutkarski; crtež ili lutka u funkciji pričanja; oživljavanje neživog. Televizijski programi za djecu; televizija je moćan medij jer može pratiti i prenositi dešavanja u momentu kada se zbivaju, može emitovati različite vrste programa. Biblioteka; školska biblioteka ima nezamjenjivo bogatstvo knjiga, u njima su znanje i odgovori na pitanja koja ne znamo.

Ključne riječi: početno čitanje i pisanje, književnost, jezik i jezička kultura, medijska kultura

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Nastavni program predmeta Bosanski jezik u prvom razredu osnovne škole čine pet predmetnih oblasti: Početno čitanje i pisanje, Književnost, Jezik, Jezička kultura i Medijska kultura. Preporučena distribucija časova po predmetnim oblastima je sljedeća: Početno čitanje i pisanje - 80 časova, Književnost - 55 časova, Jezik - 15 časova, Jezička kultura - 25 časova, Medijska kultura - 5 časova. Ukupan broj nastavnih časova ovog nastavnog predmeta podijeljen je po pojedinim područjima u skladu s postavljenim ciljevima i obimom programskih zahtjeva. Ta je podjela samo jedan od parametara u procjeni vremena potrebnog za usvajanje sadržaja određenog područja. Sadržaji svih područja čine cjelinu spoznaje o jeziku, književnim djelima, zakonitostima u jeziku. Moguće ih je izučavati u međusobnoj povezanosti, kao i u značajnoj povezanosti sa sadržajima drugih nastavnih predmeta.

PLANIRANJE NASTAVE UČENJA

Nastavni program orijentiran je na ishode. Učenje i poučavanje će, umjesto na sadržaje, biti usmjereno na ishode učenja koji upućuju na to koja će znanja i vještine učenik usvojiti na kraju školske godine. Zato će u središtu nastavnoga procesa biti učenik, a ne nastavni sadržaji. Nastavnici će samostalno, ali i u dogovoru s učenicima, na temelju predloženih kriterija, načela, smjernica i preporuka, te svoga iskustva, analiza i procjene odabirati kako će i pomoću kojih tekstova i izvora njihovi učenici ostvariti ishode učenja. Učenici će istraživati i otkrivati koristeći prethodno usvojena znanja i iskustva. To omogućava individualizaciju nastave koja će tako biti učinkovitija i zanimljivija.

Savremeni odgojno-obrazovni proces prepoznatljiv je po usmjerenosti na učenika. Pomoću ishoda učenja prilikom planiranja i programiranja aktivnosti poučavanja i učenja moguće je ostvariti takav pristup. Prednosti primjene ishoda učenja u osnovnom obrazovanju su brojne, vrednujemo ih u odnosu na to šta pružaju učenicima i nastavnicima. Učenicima pomažu da shvate šta je to što se od njih očekuje, doprinose racionalizaciji nastave i učenja i omogućavaju (samo) praćenje napredovanja. Daju im konkretnu predstavu o tome šta treba znati na kraju realizacije određene teme, cjeline, predmeta, razreda, pa i na kraju osnovne škole. Ishodi učenja mogu olakšati i pripreme učenika za pisane i usmene provjere. Predstavljaju osnov za izbor nastavnih sadržaja, što nastavniku daje slobodu da u nastavi koristi različite izvore i da učenike upućuje na to da tragaju za novim izvorima saznanja. Precizno definirani ishodi učenja omogućavaju i lakši izbor nastavih strategija, metoda i postupaka, čime se olakšava didaktičko-metodičko kreiranje procesa poučavanja i učenja. Osim toga što ishodi učenja impliciraju aktivnosti učenika u nastavi i učenju, njihovom primjenom mogu se diferencirati zadaci za vrednovanje učeničkog izraza.

Osnove čitanja i pisanja

Priprema za čitanje i pisanje

Nakon ispitivanja sposobnosti svakoga djeteta za govorno općenje, ispitivanje predznanja iz čitanja i pisanja (poznavanje slova, čitanje i pisanje), slijedi formiranje individualnih tabela sa rezultatima ispitivanja radi ujednačavanja odjeljenja, izbora metoda i postupaka i praćenja napredovanja učenika. Od tih rezultata zavisi organiziranje i relaizacija vježbi, odnosno, priprema za čitanje i pisanje. Te vježbe su:

- vizuelne vježbe ili vježbe posmatranja: u učionici, širem prostoru, slike i

- fotografije; prvo cjeline, pa pojedinosti (oblici, boje položaj, pokreti), slike skrivalice;

- akustičke vježbe ili vježbe u slušanju. Razvija se slušanje, pažnja;

- koncentracija (govor nastavnika, glumca, spikera). Onomatopeje, raspoloženja (smijeh, tuga, radost, plač);

- prepričavanje (bajki, crtanih filmova, priča - doslovno ili slobodno) i pričanje (putem pitanja i potpitanja, a zatim samostalno). Slobodno pričanje, djeci zanimljive dogodovštine;

- opisivanje (postupno, šta da posmatraju, kako - bitno i nebitno);

Neposredno opisivanje i posredno opisivanje (pamćenje).

- vježbe artikulacije (r, afrikati, frikativi);

- razumijevanje i usvajanje pojma rečenice (globalni metod - cjelovito čitanje sa tačkom na kraju, bez ulaženja u karakteristike; sintetički metod - slaganje riječi na slovarici);

- usvajanje granice rečenice - početak i kraj;

- razumijevanje i usvajanje pojma riječi. Sintetički put (od glasova ka riječi); razumijevanje i usvajanje pojma glasa (onomatopeje zzzz, šššš, pa uočavanje u riječima u raznim pozicijama) riječi nosioci značenja;

- analitička vježbanja (uočavanje glasova na početku riječi, u sredini, na kraju) i rastavljanje riječi na glasove (dva glasa, tri, četiri...);

- sintetička vježbanja (najefikasnija su analitičko-sintetička);

- motoričke vježbe (priprema za pisanje). Vježbe za razvijanje ruke, šake, crtanje jednostavnih likova, slobodno crtanje, vježbe za oslobađanje ruke.

Početno čitanje i pisanje - usavršavanje početnog čitanja i pisanja

U ovom periodu učenici usvajaju slova - štampana i pisana, uče da ščitavaju, čitaju, kao i da pišu štampanim i pisanim slovima latinice. Prema rezultatima prethodnog ispitivanja poznavanja slova i čitanja i prema individualnom napredovanju učenika u odjeljenju, nastavu početnog čitanja i pisanja treba izvoditi na više nivoa, uz primjenu principa individualizacije, bez obzira na postupak (monografski, grupni, kompleksni) za koji se opredijelio učitelj.

Posebnu pažnju u čitanju treba usmjeriti na:

- pravilnosti čitanja;

- čitanje brzinom koja odgovara brzini govora (uvažavati individualne

osobenosti učenika);

- vježbe vizuelne i akustičke identifikacije glasova - slova, riječi, zvukova i usavršavanje preciznosti u diferencijaciji i imenovanju sadržaja koje su vidjeli i čuli;

- čitanje prirodnom jačinom glasa, vježbe disanja, razvijanje osjećaja za tempo i samostalnosti u čitanju;

- čitanje naglas i čitanje u sebi, individualno i horsko / zborno čitanje.

Razumijevanje pročitanog sadržaja

- rješavanje jednostavnijih zadataka radi provjere razumijevanja pročitanog;

- vježbe reproduktivnog tipa (odgovori na detaljna i uopćena pitanja);

- vježbe koje podrazumijevaju rješavanje problemske situacije;

- stvaralačka reprodukcija (dodavanje, izostavljanje pojedinosti);

- vježbe koje zahtijevaju uočavanje uzroka i posljedica;

- razumijevanje poruke teksta posredstvom analize ponašanja likova.

U ovom periodu još uvijek je u prvom planu pravilnost čitanja i razumijevanje pročitanog. Brzina čitanja zavisi od brzine razumijevanja pročitanog. Postepeno navikavati učenike na čitanje u sebi i kombinirati te vježbe sa vježbama glasnog čitanja. Čitati s razumijevanjem znači: razumjeti riječi, izraze i rečenice, sadržaj teksta, uočiti likove i njihove osobine (na osnovu njihovih postupaka), moći reproducirati, ispričati suštinu pročitanog, odnosno uočiti besmislenost u nonsensnom sadržaju i moći uspostaviti logički slijed riječi i rečenica.

Od početka prvog polugodišta treba, paralelno s ostalim programskim zahtjevima, u kontinuitetu realizirati predvježbe za pisanje. Štampana slova su jednostavnija, ne povezujemo ih. Pisana slova imaju složeniju grafičku strukturu i mnogo specifičnosti u povezivanju. Vježbe čitanja i predvježbe za pisanje idu paralelno.

Pretpostavljamo da će učenici na kraju prvog polugodišta prvog razreda čitati korektno (pravilno i s razumijevanjem). Razlike će biti uočljive od učenika do učenika. To je sasvim u skladu s razlikama u samom startu i dinamici napredovanja u usvajanju znanja i vještina tokom razreda.

Posebnu pažnju u pisanju treba usmjeriti na:

- usvajanje pisanih i štampanih slova latiničnog pisma;

- pisanje pojedinačnih slova;

- povezivanje slova u strukture riječi;

- pisanje po uzoru;

- rečenice napisane štampanim slovima prepisujemo pisanim slovima;

- rečenice napisane pisanim slovima prepisujemo pisanim slovima;

- prepisivanje niza rečenica;

- pisanje riječi i rečenica uz ilustrirani sadržaj;

- pisanje rečenica uz ilustracije;

- vježbe dopunjavanja rečenica;

- slušam - pamtim - pišem;

- jezične igre: igre rasutim slovima, riječi s poremećenim slijedom slogova;

- leksički nizovi riječi (odaberi riječi koje voliš, protumači zašto si odabrao tu

- riječ, stvaraj rečenicu);

- igre zajedničkog sastavljanja rečenica;

- vježbe pisanja primjenom diktata s komentarom i stvaralačkih diktata;

- vježbe usmjerene na estetsku stranu rukopisa;

- usavršavanje tehnike i logike čitanja, usavršavanje tehnike pisanja;

- uvođenje u čitanje elemenata izražajnosti.

Usvajanje pisanih slova latiničnog pisma: razlikovanje grafičke strukture pojedinih slova, mogućnost pisanja i pravilnog povezivanja slova u strukture riječi.

Manje zanimljive sadržaje, pomalo apstraktne, približit ćemo učenicima pomoću elemenata igre, igre sa svrhom, povezivanjem tih sadržaja sa sadržajima drugih nastavnih predmeta i sa iskustvenim elementima. U igri kao ugodnom situacionom kontekstu moguće je ostvariti uspješnu komunikaciju, istovremeno i motivirati učenike da prezentiraju ideje, stavove i ispolje kreativne crte. Nastavnik je samo posrednik koji dobro razumije sve aspekte organizacije i realizacije sadržaja nastavnih programa.

Književnost

Književnost kao područje u nastavnom predmetu ima umjetničke i književnoznanstvene aspekte.

U razrednoj je nastavi težište na umjetničkoj, doživljajnoj komponenti. Ovo je područje u funkciji usavršavanja tehnike čitanja, razumijevanja sadržaja i ostalih segmenata, a u skladu sa zahtjevima programa. Ne treba zaboraviti da stupanj razvijenosti pamćenja, mišljenja, emocionalna zrelost, kao i stupanj lingvističkog razvoja utiču na percepciju i recepciju književnoga djela, a književno djelo ukupnim bogatstvom i ljepotom djeluje poticajno na sve navedene aspekte, posebno na rječnik, jezičke i kulturološke aspekte, senzibilitet i doživljajno spoznajni intenzitet u procesu komunikacije s književnim tekstom.

Književnoznanstvene aspekte čine osnovni pojmovi o sadržaju teksta, događaju ili događajima, toku događaja, likovima i njihovim osobinama. Nastavnikovo posredovanje je još uvijek veoma važno u uspostavljanju komunikacije s tekstom.

Jezik

Rječnik

Gramatika

Pravogovor (ortoepija)

Pravopis (ortografija)

Ove sadržaje dijete usvaja na sadržajima drugih područja nastave maternjeg jezika, pa i na sadržajima drugih nastavnih predmeta. Još uvijek učenici nisu spremni za usvajanje apstraktnih sadržaja, pa i elementarne pojmove treba zasnivati na komunikaciji, situacionom govornom kontekstu, komunikacijskim tekstovima i zadržati se na razini prepoznavanja jezičnih sadržaja.

Raznovrsnim vježbama koje mogu imati identičnu polaznu osnovu (sliku, tekst, rečenice, govornu situaciju, film), ali različito usmjerenje: jezično, stilsko, gramatičko, raditi dalje na poboljšanju kvaliteta govora. Još uvijek ima vremena za ublažavanje ili otklanjanje eventualnih teškoća u govoru čitanju i pisanju. Sadržaji gramatike su apstraktnog karaktera i kao takvi daleki razumijevanju učeniku prvog razreda.

Jezička kultura

Sadržaji kulture usmenog i pismenog izražavanja su u funkciji razvoja jezičkih sposobnosti, kulture komunikacije na usmenoj i pisanoj razini. Ovi su sadržaji i u sadržajima svih drugih područja. Valja znati da vježbama pismenog izražavanja uvijek prethodi vježba usmenoga izražavanja. Samo kod uvođenja u situacioni razgovor i kod upoznavanja pravila telefonskog razgovora ostajemo na razini usmene komunikacije. Treba koristiti one oblike pismenih vježbi koji su primjereni učenicima prvog razreda: prepisivanje riječi, rečenica, kraćeg teksta, odgovore na pitanja, dopunjavanje rečenica, sastavljanje rečenica prema slici, pisati čestitku, razglednicu pismo. Radi uvježbavanja tehnike pisanja, praćenja i provjeravanje nivoa postignuća u gramatici i pravopisu koristiti diktate (diktat s komentarom, izborni diktat, diktat s predusretanjem pogrešaka, objašnjeni diktat, izborni i stvaralački diktat). Metodički dobro osmišljenom primjenom diktata u prvom je razredu moguće razvijati pažnju, sposobnost pamćenja, samostalnost i istrajnost u radu.

Medijska kultura

Sadržaje medijske kulture treba posmatrati u kontekstu sadržaja drugih područja nastave maternjeg jezika i sadržaja drugih nastavnih predmeta i u kontekstu života. Imaju funkciju pravovremene prevencije negativnog djelovanja sadržaja malih i velikih ekrana i postepenog osposobljavanja učenika za selektivan pristup sadržajima filma i televizije. Posebno je važno objasniti učenicima da ono što je moguće u crtanom filmu nije moguće i u životu (da kišobran ne može zamijeniti padobran i da nije moguće pomoću kišobrana spustiti se s balkona, ili da lik umire, pa oživljava). Nije naglasak na pojmovima i njihovom definiranju, nego na razumijevanju komunikacije i poruke, odnosno snalaženju u toj komunikaciji.

BUGARSKI JEZIK

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Учебен предмет	БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
Цели	Цели на обучението по български език е учениците да овладеят основните закономерности на българския книжовен език, на който правилно ще се изразяват в устна и писмена форма, да разберат значението и ролята на езика в опазването на националната идентичност; да бъдат в състояние да тълкуват подбрани литературни произведения, произведения на сценичното, филмово и други видове изкуства на българското и световно наследство, заради опазване и съхраняване традицията и културата на българския народ и развиване на интеркултуралност.
Клас	първи
Хорариум	180 часа годишно/5 часа седмично

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ от обучението в края на класа	ОБЛАСТ/ТЕМА	УЧЕБНИ СЪДЪРЖАНИЯ
- Разграничава звук и буква в състава на думата; - Разпознава печатните и ръкописните букви от българската азбука;	НАЧАЛНО ОГРАМОТЯВАНЕ /четене, писане/	Звук и буква; печатни и ръкописни букви от българската азбука. Дума и изречение като езикови единици.
- Изписва графически правилно елементите на ръкописните букви и връзките между тях; - Пренася правилно части от думи; - Владее техники за четене и писане на думи, изречения и кратки текстове; - Разбира смисъла на прочетеното; - Разпознава гласни и съгласни звукове; - Разграничава сричките в думата; - Разграничава езиковите единици дума, изречение; - Определя границите на изречението в текста; - Съставя различни по цел на изказване изречения в зависимост от комуникативната ситуация; - Използва речевия етикет при поздравления и обръщения в устно общуване; - Прилага правилата за речева учтивост (поздрав, благодарност, молба); - Уместно употребява езикови и неезикови средства според комуникативната ситуация;		Произведения от различни жанрове на литературата и фолклора за деца (приказка, разказ, стихотворение, гатанка). Писане (преписване, самостоятелно преписване и писане под диктовка). Четене (сричково, гласно, тихо); въпроси, с които се прави проверка за разбиране на прочетеното. Изречения по цел на изказване. Изговор и писане на звуковете ъ, ю, я, щ Писане на думи с й, йо, ьо, щ, я, ю, дж, дз.

- Озаглавява текст;

- Създава кратък писмен текст по серия от картини;

- Разграничава начини и средства за общуване;

- Пише под диктовка текст;

- Преразказва устно съдържанието на откъс от повествователен текст;

- Чете произведения от различни литературни и фолклорни видове, представени в учебното съдържание - приказка, разказ, стихотворение, гатанка;

- Преразказва устно епизод от литературно и/или фолклорно произведение и кратък художествен и/или нехудожествен текст;

- Отговаря кратко на въпроси по съдържанието на изучавано литературно и фолклорно произведение;

- Разбира значението на непознати думи в контекста на изучаваното литературно или фолклорно произведение;

- Ориентира се в оформлението на книгата (корици, страници, илюстрации);

- Ориентира се в съдържанието на изучаваното литературно или фолклорно произведение;

- Споделя прочетеното от детски списания, детски енциклопедии, достъпна информация от интернет;

- Съставя в устен вид благопожелания, свързани с празничния календар на българския народ;

- Езиково обучение;

- Открива звуковете в състава на думата;

- Ориентира се в последователността на звуковете в думата;

- Разграничава звук от буква;

- Разграничава сричките в думата звук, гласен и съгласен звук, буква, главна и малка буква;

- Разграничава гласни от съгласни звукове;

- Разграничава съгласния звук й от гласния звук и;

- Изговаря правилно звуковете в думите;

- Познава печатните и ръкописните букви от българската азбука;

- Разпознава малка и главна буква (печатни и ръкописни);

- Пише графически правилно и четливо буквите и връзките между тях;

- Пише правилно в думи й, йо, ьо, щ, я, ю, дж, дз;

- Чете правилно думи в съответствие със звуковия им състав;

- Познава реда на буквите в българската азбука; - Означава с букви звуковия състав и строеж на думите, без да пропуска букви; печатна и ръкописна буква, сричка, азбука; - Дума и изречение; - Различава дума от изречение; - Разбира лексикалното значение на думата; - Използва главна буква при писане на собствените имена; - Проверява правописа на думи чрез други думи; - Разбира смисловата цялост на изречението; - Свързва правилно думите в изречението; - Определя границите на изречението в текста; - Оформя графически правилно началото и края на изречението; - Разпознава препинателните знаци за край на изречение - точка, въпросителен и удивителен; дума, изречение; - Текст и общуване; - Разграничава в потока на речта основните езикови и речеви единици (звук, дума, изречение, текст); - Усвоява механизъм на четене с разбиране; - Разграничава графичната и звуковата форма на думата като значеща единица; - Различава писмен от устен текст; - Ориентира се за участниците в речевата ситуация; - Прилага правилата за речева учтивост (поздрав, благодарност, молба); - Прави устен преразказ на кратък откъс от повествователен текст; - Включва се уместно в диалог по конкретна тема; - Пренася правилно части от думи; - Съчинява кратък писмен текст (от три-четири изречения) по серия картини; - Озаглавява текст; - Назовава различни видове общуване - езиково и неезиково, устно и писмено, електронно и неелектронно;		
	ЛИТЕРАТУРА	Лирика Йордан Друмников, Буквичките зная Ран Босилек, Родна реч/Родна стряха/ Валери Петров, Мама Цветан Ангелов, Шаро и първият сняг Народна песен, Сурва, сурва година Народна песен, Лазарска песен

		Йордан Стубел, Баба Марта бързала Елин Пелин, Великденски празник/Александър Божинов, Великден/Дора Габе, Великден/ Елисавета Багряна, Великден иде/ Чичо Стоян, Сърдитко Александър Дънков, Нашият учител Дора ГАбе, Екскурзия Атанас Цанков, Светофар/Валери Петров, По бялата зебра/ Стоян Михайловски, Кирил и Методий Петя Йорданова, Ваканция Епос Ран Босилек, Дядо и ряпа Лев Толстой, Най-добрата /Лъжливото овчарче/ Ангел Каралийчев, В гнездото Асен Разцветников, Дядо Мраз Народна приказка, Двама другари Народна приказка, Гостенчето на Хитър Петър Драматизирани текстове Стоян Дринов, Минзухарко братко Леда Милева, Катеричка и кълвач Ангел Каралийчев, Врабче и самолет Народна приказка, Мързеливата снаха Извънкласно четене - Елин Пелин, Дядовата ръкавица - Първи стъпки 1 Литературни понятия - стихотворение; - разказ; - събитие и случка; място и време на случилото се; - литературен герой - характерности и постъпки; - драматизиран текст за деца; - хумористичен текст; - басня; - гатанка.
	ЕЗИК /граматика и правопис/	Звук, дума, изречение. Ролята на звука/буквата и разпознаване значението на изговорената/написаната дума. Изречението като съобщение, въпрос и заповед. Главна начална буква в началото на изречение, при писане на лични и фамилни имена, имена на села и градове, название на улица, квартал,

		населено място, където ученикът живее, название на училището, в което ученикът учи. Правилно подписване (име, след това фамилно име). Точка, въпросителен и удивителен знак в края на изречението.
	ЕЗИКОВА КУЛТУРА /говорене, слушане, писане, четене/	-Разговор с помощ и свободен разговор. Говорни ситуции. Устни съобщения. Разказване, преразказване и описание. Разказване на литературен текст. Драматизиран текст, сцена. Обогатяване на речника. Разговорнни и езикови игри. -Средства за неезикова комуникация - жест, мимика, поза на тялото. Аудио-визуални записи Игри за развиване на вниманието. -Въпроси отнасящи се до собствен опит, същества, предмети, явления, картини, литературен текст. Писано съобщение. Кратък текст отнасящ се до собствен опит, случка/събитие, илюстрация свързани с литературен текст. Изречения/кратък текст подходящ за диктовка. -Литературни текстове. Текстове с практическа цел: покана, напътствия, списък за покупки и др. Текстове в табелка, седмична програма, билет и др. Текстове съдържащи информация: 1. За учебник: Дарина Дончева-Дешка Георгиева, Читанка; текстове за известни герои от българската култура; 2.Извън учебника: правила за речева учтивост, благопожелания, свързани с празници и обичаи. 3.Използване на информация от интернет (за училище, животни, растения...).
- Разпознава средства за неезикова комуникация - жест, мимика, поза на тялото; общуване; - Разпознава приказка, разказ, стихотворение, гатанка; - Чете правилно и с разбиране малки по обем художествени или нехудожествени текстове; - Отговаря кратко на въпроси по съдържанието на изучавано произведение; - Преразказва устно достъпни за възрастта малки по обем разкази, кратки народни,		

преразказани (авторизирани) и авторски приказки; - Приказка, разказ, стихотворение, гатанка; - Рецитира наизуст кратки стихотворения - Разграничава стихотворна от нестихотворна реч; - Отгатва фолклорни и литературни гатанки, достъпни за възрастта; - Чете произведения от литературата за деца, посветени на: семейството, училищния живот, родината, игрите, празниците; - Ориентира се в случката в изучаваното литературно или фолклорно произведение; - Споделя впечатления от изучавани или неизучавани цялостни произведения; - Дава примери за благопожелания, свързани с празници и обичаи; - Чете кратки текстове от детски списания и енциклопедии, достъп на информация от интернет; - Ориентира се в оформлението на книгата (корици, страници, илюстрации);		

Ключови понятия: начално четене и писане, литература, език, езикова култура.

НАПЪТСТВИЯ ЗА ДИДАКТИЧЕСКО - МЕТОДИЧЕСКА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПРОГРАМАТА

Програмата по български език в първи клас на основните училища съчиняват четирите области/теми: Начално четене и писане, Литература, Език и Езикова култура. Препоръчаният хорариум по областите е следващият: Начално четене и писане - 90 часа, Литература - 45 часа, Език - 10 часа и Езикова култура - 35 часа. Четирите области се преплитат и нито една не може да се изучава отделно.

НАЧАЛНО ОГРАМОТЯВАНЕ / ЧЕТЕНЕ И ПИСАНЕ /

Обучението по начално огрaмотяване се провежда през първото полугодие в първи клас на основното училище, но ако е нужно продължава и през второто полугодие. Началното четене и писане се реализира самостоятелно, но обхваща и съдържанията по Литература, Език и Езикова култура.

Подготвителен период

В подготвителния период учителите трябва да преценят способностите на ученика: говорене, преразказване, познаване на букви, умение за четене и писане, умение за работа с прибор за писане и рисуване. През този период преценяват се уменията на ученика, която се реализира чрез дейности, които се преплитат помежду си. Устното изразяване се реализира чрез игри и дейности и при това се упражнява комуникацията (поздрави в дадени ситуации: добро утро, добър ден и довиждане; благодарност, извинение). Учениците могат да говорят въз основа наблюдаване върху картина и серия от картини. Могат да преразказват слушан текст, театрално или куклено представление с разбираем природен говор и правилен изговор. Учителите трябва да водят сметка за правилния изговор на звуковете и с учениците да коментират слушаното. Упражненията чрез наблюдаване се отнасят до забелязване на цялото и подробностите, наблюдаване на предмети, явления и околната среда. Трябва да бъдат тематично организирани. Най-напред се наблюдава класната стая, след това дейностите се разширяват на околната среда. Учениците могат да наблюдават предмети, хора, животни, събития, картини, поредица от картини, снимки и обекти от околната среда. Вниманието на учениците трябва да се съсредоточи към цялото, след това към най-важните детайли и най-накрая към по-малко важните детайли. Забелязват се: форми, цветове, отношения, движения, мимика и жестове, скрити детайли и др. Упражнения за слушане започват със слушане на онова, което говорят учителите, други ученици, актьори и радио- и ТВ-говорители. Слушаният говор се коментира за да се определят говорните характеристики на говорителя. Слушането трябва да бъде свързано с мимиката и жестовете, които се съвпадат с онова, което се говори. Обезателно се настоява правилно да говорят. В процеса на слушането трябва да се отделя главното от второстепенното, при което се задържа вниманието и концентрацията. Слушат се характерни звукове и шумове. Аналитичните упражнения трябва да бъдат интересни и насърчаващи, затова защото са един от най-важните предусловия за начално огрaмотяване. Не провеждат се изолирано, а свързани са с упражненията за слушане и наблюдаване. Забелязва се позицията на звуковете в изговорената дума и позицията на буквите в написаната дума. Когато учениците овладеят забелязването на звуковете и техната позиция в думите, преминава се към разделяне думите на звукове. За начало се препоръчват думи от два звука, след това три, четири и повече. Синтетичните упражнения се организират паралелно с аналитичните. Думите, които са вече разделени на звукове, отново се връщат в цяло. Започва се от най-лесните и преминава към по-трудните. Учениците се по този начин подготвят за четене и разбиране на прочетеното. Упражнения с цел елиминиране на диалектни и жаргонни характеристики на говора се провеждат постепенно и систематично.

Моторните упражнения за развитие на ръката и пръстите се усъвършенстват чрез игра. Препоръчва се връзване на конци, връзки, низане на перли (може да се реализира и в час по физическо възпитание). Графическо-моторните упражнения са от голямо значение в подготовката за писане. Всяко упражнение трябва да е свързано с някое събитие, упражнение за слушане, наблюдаване, говор и подобно. Упражненията за писане елементите на буквите се провеждат по различни начини - чрез рисуване, рамки за картини в предвиденото за писане пространство. Учениците трябва да се насърчават да допълват рисунки, като добавят свои елементи. Упражненията за писане на линии се провеждат без повдигане на ръката в един ход. Учениците трябва да се насърчават на правилно държене на писалката (молив, химикал, пенкало, флумастер). Използването на гумичката трябва да е минимално, затова защото намалява отговорността на ученика при писането. Трябва да се внимава за правилното положение на тялото, отдалечеността от чина, за правилното положение на тялото в отношение на чина и наклона на писането. При писането учениците не трябва да бързат, ръката им да бъде отпусната.

Усъвършенстване на четене и писане

Дидактическо-методическият подход в обучението на началното четене и писане е в зависимост от повече фактори, а сред най-важните е онзи, който се отнася до предзнанията на ученика. Учителите избират подход, който ще използват при обучението по начално четене и писане - групови, комплексни и/или комбинирани. Обучението по начално четене и писане трябва да се реализира на повече равнища с помощта на принципа на индивидуализация. Във всяка паралелка има ученици, които знаят да четат и онези, които знаят буквите, но не знаят да четат. Съдържанията, методите и формите на работа трябва да бъдат адаптирани спрямо възможностите и потребностите на учениците. В този период учениците трябва да упражняват четене на съответни текстове, правилно изговарят всички звукове и правилно акцентират думите в изреченията. Особено внимание трябва да се обърне на индивидуалните способности на учениците. Всяко дете чете с определен темп и спрямо способностите си. Желателна е честа проверка на степента на овладяните техники на четене и разбиране на прочетеното. При ученето на четене могат да се използват игри с букви и думи, езикови игри (ребуси и кръстословици). Учениците по този начин се запознават с нови съдържания, имат по-голяма мотивираност, а атмосферата е приятна и отпусната. Учениците трябва да се насърчават на всекидневно упражняване на четене у дома. Трябва да се сътрудничи с родителите и да им се даде необходима инфрмация, свързана с четенето (мотивираност на децата, четене във всекидневния живот, отдалеченост на текста от очите е 30 см...). Учениците учат да пишат поотделно печатни и ръкописни букви, думи и изречения; цифри. Разстоянието между печатните букви в думата трябва да е равномерно. При ученето на ръкописни букви особено внимание трябва да се обърне към графическото им свързване в думите. Буквите трябва да бъдат еднаква височина и широчина, разстоянието между думите еднакво. Писането се упражнява чрез преписване, допълняване на думи и изречения, съставяне на изречения въз основа на картини, съставяне на изречения по серия от картини, диктовки и самостоятелно писане на изречения и кратки текстове. Покрай ученето за формата на буквите, направлението за писане на буквата, особено внимание трябва да се обърне на определеното пространство в тетрадката. Писането на букви се ограничава на един - два реда в тетрадката. Всекидневното натоварване с писане не трябва да е повече от 25 минути. Учениците, пишещи с лява ръка, не трябва да се преориентират.

Усъвършенстване на четенето и писането. В този период ученикът трябва да владее основните техники на четене и писане. Усъвършенстването на четене трябва да се упражнява върху текстове, които са кратки, динамични, интересни и съответни възрастта на ученика, както и текстове за четене в клас и извънкласно четене. Особено внимание трябва да се обърне на разбирането на прочетените думи, изречения и текстове. С редовното упражняване учениците автоматизират процеса на четенето и писането.

ЛИТЕРАТУРА

Препоръчаните съдържания в областта Литература овладяват се в течение на цялата учебна година, от буквара и читанката, като основни учебни помагала, така като учителят планира техната реализация в съответствие с индивидуалните характеристики на учениците и съвкупните възможности на колектива, ръководейки се от крайните резултати на обучението. При обучението учениците с помощта на учителя разбират текстовете за четене в клас, популярни, информативни текстове от детски списания, енциклопедии и др.. Важно е да се настоява отбелязването на събития, пространствени и временни отношения и съществени детайли в описанието на същества и природата. Както се текстовете за четене в клас използват за усъвършенстване на четенето и писането и въвеждането на учениците в основните понятия за литературата, така учениците се насърчават да забелязват героите в литературното произведение, техните характерни особености и постъпки; техното емоционално състояние (радост, тъга, хумор) и да разпознават понятията за доброто и злото. В предвидените за четене в клас текстове е даден подбор, т.е. определянето на учителя в някои случаи да подбере от две, т.е. три произведения (нпр. избира се един разказ на Лев Толстой, избира се едно от двете предложени стихотворения Родна реч/Родна стряха - Ран Босилек, или текстове за Великден.

Понеже текстовете, предвидени по програмата, са лесни, кратки и засновани на хронологичен поредък на събития, ученикът трябва да определи къде и кога се случват действията и да разберат причинно-следствения редослед на събитията. Ученикът трябва да разпознава стихотворната от нестихотворна форма, както и драматичните текстове. Ученикът трябва да разпознава стихотворение (хумористично стихотворение) от разказ (басня) и драматичен текст, но без въвеждане на дефиниции и книжовно-теоретични понятия. Термините се въвеждат системно в по-горните класове. Ученикът трябва да е в състояние да разбира преносното значение на гатанката без формулировка на стилистичните постъпки; да разпознава жанра басня, като приказка с преносно значение (без въвеждане на понятието алегория), да е запознаят със съществуването на народна и авторска басня (които могат да бъдат в стихотворна или прозаична форма), че в баснята героите могат да бъдат не само животните, но и растенията, да е в състояние да разбира нейното преносно значение и определя нейната поука. Понеже на тази възраст текстът на баснята често се адаптира, съкращава, в крайните резултати не са дадени структурните елементи на баснята (сюжет и поука), понеже поуката в народната или авторската басня не е изтъкната.

Учениците се приспособяват да забелязват непознати и по-малко познати думи в текста и да питат учителя за обяснение, за да разберат по-добре значението на текста. Ръководени от въпросите (кой?, какво?, къде?, кога?, защо?) за прочетеното съдържание, учениците се учат с отговори да формулират изречения или откъси, в зависимост от индивидуалните способности. При усвояване на нови знания за литературни текстове учениците получават първи литерарно-естетични опити и формират свои отношения към творбата, която слушат или четат. Учителят насърчава учениците да изказват своето отношение. При четенето на лирични творби учениците системно учат да разпознаят и изпитат мелодичността на стиховете, изразително да ги четат и рецитират (по избор). Сравнение между творби в стихотворна и прозаична форма не се върши на теоретично равнище. При обработка на драматически текстове за деца учениците се мотивират на редица творчески дейности, които произлизат от творбата (сценично изпълнение, драматична игра, игра с кукли, драматични диалози, гледане на детско театрално представление, заснемане и коментиране на драматизирани откъси). При това учениците усвояват поведенчески правила в театър в рамките на възпитателната роля на училището. При активно слушане, а след това и самостоятелно четене на лесни литературни и други видове текстове учениците се оспособяват съдържанията да свързват с илюстрациите, които съпътстват литературните, популярни и информативни текстове. От първи клас с програмните съдържания се набляга системно и последователно усвояване на литературни понятия, а на учителите се препоръчва в континуитет да въвеждат нови думи в детския речник, обогатявайки го по този начин. Усвояване на литературни понятия не подразбира учене на техните определения, но техното наименование и описвателно обяснение на понятието, забелязване неговата роля в литературно-художествен текст. Усвояването на читателския навик допринася връщането на книги за извънкласно четене в учебната програма. В първи клас часовете за извънкласно четене се реализират през второто полугодие. С намерение учениците от първи клас да свикват с четене на книги задължително и по свободен избор, възстановява се сътрудничество с училищния библиотекар и няколко часа през годината могат да бъдат реализирани в училищната библиотека. Уменията за четене и разбиране на прочетеното е в рамките на езиковата култура и при усвояване на нови знания за литературно - художествените текстове. Учениците се насърчават да четат илюстрирани текстове (нпр.басня, вълшебна приказка, приказка).

ЕЗИК

В обучение по език учениците се оспособяват за правилна устна и писмена комуникация на стандартен български език. Оттам изискванията в тази програма не са в посока само на езиковите правила и граматически норми, но и на техната функция. Примерно, изречението не се запознава само като граматическа единица (от гледна точка на нейната структура), но и като комуникативна единица (от гледна точка на функцията й в комуникацията).

Граматика

Основните програмни изисквания в обучението по граматика е езикът да се представи и тълкува като система пред учениците. Нито едно езическо явление не трябва да се изучава изолирано, извън контекста, в който се реализира нейната функция. В рамките на упражнения за слушане, говорене, четене и писане учениците забелязват езиковите явления и без техното наименование. По този начин се слага основа за проширяване на езиковите съдържания в по-горните класове. Първичните основи по морфология учениците усвояват забелязвайки думата като езическа единица между звук и изречение. Думите винаги трябва да забелязват и усвояват в рамките на изречението. При писането трябва да обърнем внимание на това, че думата е отделена с белина от двете й страни, а при говоренето учителят правилно трябва да акцентува някои думи (доколкото учениците ги грешно изговарят). Изреченията трябва да забелязват, когато това е възможно в рамките на текст. При писането особено внимание трябва да се обърне на това, че изреченията започват с главна начална буква и завършват с точка, въпросителна или удивителна (по този начин се свързват граматиката и правописа). Когато изговарят изречението, на учениците се обръща внимание на нейното произнасяне, особено ако се отнася до въпрос. Упражнения за усвояване и затвърдяване на знанията по граматика до равнище на прилагане в нови говорни ситуации произлизат от програмните изисквания, но до голяма степен са в зависимост от дадената ситуация в паралелката - отклонения от книжовния език в говора, грешките, които се явяват в писменото изразяване на учениците. Затова съдържанието на упражненията в обучението по език се определят въз основа на последователно наблюдение на говоренето и писането на учениците.

Правопис

Правописните правила учениците трябва да овладеят чрез системни упражнения (лесни и сложни). Тези упражнения трябва да бъдат разнообразни и по-често организирани.

ЕЗИКОВА КУЛТУРА

Езиковата култура обхваща развитието на основната грамотност на ученика, т.е. усъвършенстване на говоренето, слушането, четенето и писането. Тези четири програмни теми насърчени са към опазване на говора, писменото изразяване, обогатяване на речника и в по-широк смисъл на развитие на комуникативните умения на учениците. Обучението в областта на Езиковата култура се реализира във взаимодействие с други теми и като самостоятелни методически единици. Говоренето на учениците се развива в разговор, в който учителят ги насърчава да усъвършенстват комуникативните си умения. В целенасочения разговор за литературен текст или по дадена тема, учениците отговарят на въпроси, задават въпроси, изнасят свои мнения и отношения. Свободният или обществен разговор е основа на всекидневната комуникация и затова е нужно учениците да се насърчават учтиво да започват разговора, обменят информация и използват основните форми за учтивост. В разговора могат да се отделят жаргоните, които се използват в ежедневни комуникативни сутуации. Учениците се бодрят да формират устно съобщение, в което ще дадат информация за примери от всекидневния училищен живот. В разговора учениците се насърчават да говорят, т.е. изнасят информация, свое мнение, назовават чувствата с подбрана дума. Препоръчените форми на устно изразяване са разговор, преразказване и описание. Това са програмни съдържания, т.е. съдържания на обучението. Ученикът постепенно се въвежда в устното

изразяване и учи как да преразкаже текст, как да разказва или как да описва. Изразяването се реализира чрез говорни упражнения с помощта на даден или съвместно изработен план. Планът помага на учениците да осмислят съдържанието на говора, но не трябва да се пречи на онези, които могат да говорят самостоятелно с индивидуален план или без него. Устно се преразказва кратък текст, част от театрално представление или филм. Препоръчаните видове разказване са: разказване по картина или по серия от картини, разказване за случки и събития. Описват се годишните времена, растения и животни, най-добър другар/другарка, членове от семейството, домашен любимец и др. Учениците се насочват към правилното говорно изразяване. Учене наизуст и говорене на подбрани текстове или кратки откъси насочено е към обогатяване на речника и правилния говор. Говорят се наизуст научени подбрани стихотворения с насочване към правилно декламиране. Също могат да се научат и говорят наизуст кратки откъси от приказка или части от драматизиран текст. Целта на този вид говорене е изразителен говор, а не само запаметяване на даден текст. Затова трябва внимателно да направим подбор на това, което децата ще учат наизуст, а някои от критериите са художествената стойност на текста и неговата адаптираност към възрастта. Сценично се реализират драматични текстове от творбите за четене в клас и драматизирани текстове. Сценичните игри най-добре се реализират въз основа на литературни творби, които са подобни за сценично импровизиране. Обогатяване на речника с цел добро изразяване се реализират чрез използване на съответни думи в говора, усвояване на нови думи, както и разширяване значението в рамките на една дума. Нови думи се усвояват чрез правилен говор и от литературни творби. Учениците се насочват да използват думи, с които ще пренасят желателна информация и с тези думи говора им да бъде по-интересен. Езиковата култура на ученика се развива чрез игрови дейности, особено чрез езикови игри. Видовете игри се подбират спрямо интересите на учениците или в контекст на учебното съдържание. Това могат да бъдат разговорни игри, нпр., разговор с непослушната кукла, разговор с литературен герой, след това замислени или истински ситуации, нпр.разговор в магазин, разговор при лекар. Също така могат да се подберат анаграми, ребуси, палиндроми, верижник, лесна кръстословица.

Слушането е важна комуникативна дейност. В разговора учениците се насочват внимателно и вежливо да слушат събеседника. В процеса на обучението учениците слушат какво другите говорят и това потвърждават с повтаряне или парафразиране на приетото съобщение, както и изискванията от молбата или устните инструкции на възрастните и връстниците. Внимателното слушане се практикува и в симулирани ситуации (разговорни и ситуационни игри). Учениците слушат четенето на учителя, връстниците, радио- и ТВ-говорителите. Обаче, първа крачка в реализацията на диктовка е слушането и забелязването на паузите между думите и изреченията в зависимост от интонацията, при което се развива езиково свързване на изговорената и записана реч. Игри за развиване на внимателно слушане се провеждат в учебен контекст: внимателно слушане със задача, нпр. Познай кой говори, Слушай как говоря (тихо, бързо), Чувам звук т... Писането и четенето се упражняват в обучението на начално четене и писане, а след това в областите Литература, Език и Езикова култура. В програмните съдържания по Езикова култура дадени са основните елементи отнасящи се до грамотността на ученика, при което те не могат да се гледат отделно, а в съдействие с крайните резултати и препоръчаните програмни съдържания във всички области/теми. Четенето и писането не се учат отделно в рамките на учебните области, но чрез всички учебни съдържания. В първи клас учениците пишат изречения и кратки текстове. Особнео се води сметка към индивидуалния достъп до ученика, което подразбира насърчаване към способностите и възможностите му при писането. Ако детето има трудности при писане, нужно е внимателно и постепенно въвеждане в тази насока, докато дете, което напредва в писането трябва да се насърчава с подходящи задачи. Учениците писмено отговарят на лесни въпроси от собствения опит, за съществата, предметите, явленията, картините, като и на въпроси за литературни и текстове от народното творчество. Освен това учениците самостоятелно съставят и пишат изречения от собствения опит, за съществата, предметите и явленията. Учениците се оспособяват да записват кратко писмено съобщение, с което се пренася информация и което има практическа цел. Тези съобщения нямат класическа форма, а служат за всекидневна употреба, нпр. информация за училищните задължения (информация за извънкласни дейности, списък на ученически прибор, нужни материали за даден учебен предмет). Ученето за самостоятелно писане на текст започва със свързването на повече изречения в едно цяло. Спрямо способностите си ученикът ще напише две, три свързани изречения или кратък текст. При писането се използват научените правописни правила, които се учат в рамките на областта Език. Нужно е при писането правописа да се прилага от начално четене и писане. Учениците се насочват да подбират съответни думи и да използват нови докато пишат. Четенето се усъвършенства с творбите от четене в клас и извънкласно четене, както и други литературни и творби от народното творчество. Особено внимание трябва да се насочва към четене на информативни текстове, спрямо интересите на учениците и в обществен контекст спрямо препоръчаните програмни съдържания. Необходимо е да се практикуват следните видове четене: гласно четене (цялостно, щафетно, гъвкаво, драматически текст по роли); тихо четене (в себе). Разбирането на текста се открива с помощта на въпроси и изказването поантата на текста (в отношение с предзнанията), както и представяне на ключовите части от текста с картина (илюстрация на текста). Информацията в текста се открива целенасочено (с отговаряне на въпросите кой?, къде?, как?, кога?) и самостоятелно без дадени напътствия.

МАЂАРSKI JEZIK

MAGYAR NYELV

A tantárgy neve	MAGYAR NYELV
Cél	A magyar nyelv tanításának célja, hogy a tanulók elsajátítsák a magyar irodalmi nyelv alapvető törvényszerűségeit és megfelelő módon tudják magukat kifejezni szóban és írásban, tudatosítva bennük az anyanyelv fontosságát a nemzeti identitás megőrzése szempontjából, képessé téve őket arra, hogy a magyar irodalmi és más műalkotások megismerésével ápolják a magyar nép hagyományait, kultúráját és a magyar világörökség kincseit.
Osztály	első
Évi	180 óra

óraszám

KIMENET A tanév végére a tanuló:	RÉSZTERÜLET/	TÉMA	TARTALOM
- megkülönbözteti a hangot és a betűt; a kimondott és leírt szavakat és mondatokat; - elsajátítja az olvasás és az írás alapvető technikáit; - megérti az elolvasottakat; - aktívan figyelemmel kíséri és megérti a szépirodalmi szöveget felolvasás közben;	KEZDŐ OLVASÁS- ÉS ÍRÁSTANÍTÁS		Hang és betű; nyomtatott és írott betűk. A szó és mondat, mint a beszéd és az írás egységei. Szövegek, melyek tartalmazzák az elsajátítandó betűt/betűpárt. Különböző típusú szövegek, amelyeket nyomtatott vagy írott betűkkel írtak. Nyelvi játékok. Analitikus-szintetikus gyakorlatok; szókincsfejlesztő és mondatalkotási gyakorlatok; motorikus gyakorlatok. Írás (másolás, önálló írás, tollbamondás) Olvasás (összeolvasás, hangos és néma olvasás); az életkornak megfelelő rövid, nagyobb betűnagyságú mesék, történetek; az elolvasott szöveg megértést ellenőrző kérdések. A hangok kiejtése és írása (pl.: j-ly, b-p-d; gy-ty, g-k, v-f).
- felismeri a verset, a mesét és a drámai szöveget; - meghatározza a szöveg cselekményét, annak helyét és idejét (Betartja a cselekmény időrendi sorrendjét.); - felismeri a szereplőket, és meg tudja különböztetni őket a pozitív és a negatív tulajdonságaik alapján; - kifejti a szepirodalmi szövegről és a szereplők viselkedéséről alkotott véleményét; - felismeri a találós kérdést, és megérti annak jelentését; - felismeri a tanmesét, és megérti annak jelentését; - megkülönbözteti a betűt, a szót és a mondatot; - helyesen, megfelelő hangsúllyal és hanglejtéssel ejti ki (mondja ki) a rövid, teljes mondatokat és az egyszerű szerkezeteket, illetve megfelelő írásjeleket tesz a leírt mondat végére; - helyesen alkalmazza a nagybetűt; - illedelmesen vesz részt az irányított és a szabadon folytatott beszélgetésben; - szóbeli üzenetet fogalmaz meg, megfelelő szavakkal; - történetet mond el kép/képsor és saját élménye alapján; - szóbeli leírást ad a közvetlen környezetében található tárgyakról;	IRODALOM		ISKOLAI OLVASMÁNYOK Költészet Zelk Zoltán: Ákombákom Weöres Sándor: Varázslók/Haragosi /A manó Domonkos István: Képzeljétek/Mendegélt két legényke Gazdag Erzsi: Mesebolt Kassák Lajos: Testvérkék Nemes Nagy Ágnes: Születésnap Csoóri Sándor: Tavaszi bodzavers/Nemes Nagy Ágnes:Gesztenyefalevél/Tavaszi felhők Tóth Krisztina: Vombat/Tobzocska/Nagy mara Varró Dániel: Andris beszélget az állatokkal (részlet) Kányádi Sándor: Róka-mondóka Kadlót Nikolett: Puszimeghajtás/Kiss Ottó: Nagypapa nem ért a számítógéphez Lászlóffy Aladár: Áll a bál Petőcz András: Egérvár Böndör Pál: Milyen hosszú egy esztendő?/ Fekete Vince: Csigabánat/Csukás István: Sün-mese

- megfelelő szavakat használ a beszédében; az új szavakat megfelelő módon építi be szókincsébe; - kívülről/fejből mond rövid szépirodalmi szöveget; - részt vesz a színpadi előadásban; - figyelmesen hallgatja beszédpartnerét, és illedelmesen kapcsolódik be a beszélgetésbe; - meghallgatja, megérti és értelmezi az üzenetet; - figyelemmel kíséri az irodalmi szöveget a bemutató olvasás során, megérti és átéli azt; - alkalmazza az alapvető helyesírási szabályokat; - olvashatóan és pontosan ír; írása tiszta; - írásban válaszol a feltett kérdésekre; - kisebb egységet alkot összefüggő mondatok összekapcsolásával; - tollbamondást ír, alkalmazva a tanult helyesírási szabályokat; - alkalmazza a néma és a hangos olvasás technikáját nyomtatott és írott betűs szövegen; - megérti az elolvasott irodalmi és ismeretterjesztő szöveget; - megtalálja a szövegben explicit módon kifejezett információkat.			Csík Mónika: Gombócoló Visky András: Aranylevél/Kányádi Sándor: Őszvégi játék Próza Népmese: A kis gida Csukás István: Süsü (részlet) Mészöly Miklós: A tíz testvér Mészöly Miklós: A kiskutya meg a szamár Népmese: A róka és a kacsák Magyar népmese: A sajtot osztó róka Lackfi János: A világ legrövidebb meséi (részlet) Lev Tolsztoj: Az oroszlán és az egér Darvasi László: A ceruza ellensége (Pálcika ha elindul akkor aztán zsupsz, részlet) Lázár Ervin: A lyukas zokni Janikovszky Éva: Ha én felnőtt volnék Magyar népmese: A hiú király Magyar népmese: A cibere Móricz Zsigmond: A török és a tehenek Népköltészeti alkotások:
			köszöntők, sorolók, mondókák, találós kérdések, közmondások, szólások, népi gyermekjátékok. Drámai szövegek Ludwik Jerzy Kern: A zsiráf a fényképésznél Kínai népmese: A vándorló ajándék Tudományos és ismeretterjesztő szövegek Válogatás a gyermekenciklopédiák és a gyermeklapok szövegeiből HÁZI OLVASMÁNY - Első meséim (válogatás) - Válogatás a mai gyermekirodalom meséiből és verseiből Irodalomelméleti fogalmak: - vers; - mese; - a cselekmény; helyeés ideje; - a mű szereplője - külső és belső tulajdonságai és cselekedetei; - drámai szöveg a gyerekeknek; - tréfás vers; - tanmese;

			- találós kérdés.
	NYELV Nyelvtan, helyesírás és nyelvhelyesség		A mondat; szó; betű, hang; szöveg. A betű és a hang jelentésmódosító szerepe a szavakban. A közlő, kérdő és felszólító mondatok. A mondatkezdő nagybetű és a tulajdonnevek helyes írásmódja: személynév, állatnév, településnév és az utcájuk neve, az iskola neve. Helyes aláírás (családnév, személynév). A mondatvégi írásjelek: pont, kérdőjel és felkiáltójel.
	NYELVIKULTÚRA	Beszéd	Irányított és szabadon folytatott beszélgetés (párbeszéd). A beszélgetés szabályai. Szóbeli üzenet. Elmesélés, elbeszélés és leírás. Az irodalmi szöveg előadása. Dráma- és dramatizált szövegek, színpadi improvizációk. Jelenetek előadása és bábozás. Szókincsfejlesztés: szókincsfejlesztő és mondatalkotási gyakorlatok. Beszélgetések, szituációs és nyelvi játékok.
		Figyelmes hallgatás	Valós vagy szimulált helyzetek. A hallgatás üzenete. Audiovizuális lejegyzések. A meghallgatást, másokra figyelést fejlesztő játékok.
		Írás	Kérdésfeltevés saját tapasztalattal kapcsolatosan, tárgyakról, jelenségekről, képekről, irodalmi és nem irodalmi szövegekről. Írásos üzenet. Rövid, összefüggő mondatokból álló szöveg; saját élményről, tapasztalatról, képről, képsorról, irodalmi szövegről. Tollbamondásra alkalmas mondatok/rövid szövegek.
		Olvasás	Irodalmi szövegek. Gyakorlatias szövegek: meghívó, utasítás, vásárlási lista stb. Nemlineáris szövegek: táblázat, órarend, képregény, belépőjegy stb. Ismeretterjesztő szövegek: 1. Mérei Ferenc - V. Binét Ágnes: Ablak - zsiráf(gyermekenciklopédia); 2. Az illedelmes viselkedés szabályai (illemtan).

Kulcsszavak: kezdő írás- és olvasástanítás, irodalom, nyelv és nyelvi kultúra.

Korreláció: zenekultúra, képzőművészeti kultúra, szerb, mint nem anyanyelv, környezetismeret.

DIDAKTIKAI-MÓDSZERTANI UTASÍTÁS

A magyar nyelv tanításának és tanulásának programstruktúrája az általános iskola első osztályában a tananyagot négy témakörben látja elő: kezdő olvasás- és írástanítás, irodalom, nyelv és nyelvi kultúra. Az óraszámot témakörönként a következőképpen ajánlott felosztani: kezdő olvasás- és írástanítás - 90 óra, irodalom - 45 óra, nyelv - 10 és nyelvi kultúra - 35 óra. A tanítási részterületek összefüggnek egymással, és nem lehet őket egymástól elkülönítve tanítani.

KEZDŐ OLVASÁS- ÉS ÍRÁSTANÍTÁS

A kezdő olvasás- és írástanítás főleg az első osztály első felében történik, de az írott betűk tanítása késleltetve, a második félév anyagát képezi. A kezdő olvasás- és írástanítás függetlenül történik, de magában foglalja az irodalom, nyelv és nyelvi kultúra részterületek bizonyos tartalmait.

Előkészítő szakasz

Az előkészítő szakaszban, a tanítónak meg kell vizsgálnia, hogy a gyerekek rendelkeznek-e a következő képességekkel, készségekkel: beszédkészség, történet elmondása, a nagybetűk ismerete, az olvasás- és írás készsége, motorikus képesség. Ebben a szakaszban a tanulók felmérését egymással összefüggő tevékenységek segítségével végzik.

A szóbeli kifejezés gyakorlása olyan játékokkal és tevékenységekkel történik, amelyek elősegítik az eredményes kommunikációt (köszönés: jó reggelt, jó napot és viszontlátásra; megköszönés, bocsánatkérés). Képolvasáskor, illetve képsorozatok esetében, a tanulók megfigyelik a szereplőket és az esemény mozzanatait. Elmesélhetik a meghallgatott mesét, színházi vagy bábszínházi előadást. A tanítónak törekednie kell az elemi összefüggések megláttatására. A gondolkodtató kérdések igen lényegesek. A tanító hasson a tanulókra, hogy gondolataikat mondatokkal fejezzék ki, természetes beszéddel, helyes kiejtéssel. A tanítónak vigyáznia kell a hangok megfelelő artikulációjára, és értékelnie kell a hallottakat.

A megfigyelési gyakorlatok az egész és a részek (részletek) elkülönítésére, a tárgyak, jelenségek és a környezet megfigyelésére vonatkoznak. Témák szerint kell őket feldolgozni. Először a tanterem kerül megfigyelésre, majd az iskola és a tanulók közvetlen környezetével kapcsolatos témák. A tanulók megfigyelhetik a tárgyakat, embereket, állatokat, eseményeket, képeket, képsorokat, fényképeket, a környezet objektumait stb. A tanulók figyelmét először az egészre, utána a lényegesebb, végül a kevésbé fontos részletekre kell irányítani. A megfigyelés szempontjai: formák, színek, összefüggések, mozdulatok, arckifejezések és gesztusok, rejtett részletek stb.

A hallgatás gyakorlása a tanító beszédének, majd az osztálytársak, színészek és bemondók meghallgatásával kezdődik. A hallott beszédről véleményt nyilvánítanak azért, hogy meg tudják határozni az elhangzott szóbeli megnyilatkozás jellemvonásait. A hallgatást megfelelő mimika és gesztusok kell, hogy kísérjék, amelyek a beszéd tartalmára utalnak. Minden esetben a helyes beszédet kell szorgalmazni. A meghallgatás során megkülönböztetni a lényegest a lényegtelentől, ápolni a figyelmet, a koncentrációt. Hangutánzó szavak, neszek, artikulált és artikulálatlan hangok hallgatása és felismerése is lényeges.

Az analitikus gyakorlatok az olvasás és az írás elsajátításának alapvető feltételei, ezért érdekesek és ösztönzőek kell, hogy legyenek. Alkalmazásuk mindig összefügg a hallgatás és a megfigyelés gyakorlataival. Szóelemzés: a hang, illetve a betű helyének megfigyeltetése a szavakban. Hangoztatási és hangösszevonási gyakorlatok végzése. Kezdetben ajánlatos két, három, később négy, majd több hangból álló szavakon gyakorolni.

Különös figyelmet kell szentelniük az ly, gy, ty hangok helyes kiejtésére.

A játékok során a tanulók olyan grafomotoros gyakorlatokat végeznek, amelyek fejlesztik a kéz- és az ujjmozgást. Ilyen gyakorlatok lehetnek: csomózás, cipőfűző megkötése, a felső begombolása, gyöngyfűzés. (A testnevelésórán is lehet ezeket gyakorolni.) A grafomotoros gyakorlatok nagyon fontosak az írástanulás előkészítő szakaszában. Minden grafomotoros gyakorlatnak kapcsolódnia kell valamilyen cselekvéshez, megfigyeléshez, meséléshez stb. Az íráselemek gyakorlása különféle módon történik: „írás” a levegőben nagy karmozdulatokkal; vázolás a padon, ujjal; rajzolás nagy formátumú papíron; nagyobb, majd kisebb alakban történő gyakorlás a munkafüzetben vagy a füzetben. Fontos a vázolás iránya és a helyes vonalvezetés.

Egy-egy íráselem leírásakor a tanuló ne emelje fel a kezét, hanem egy mozdulattal tegye azt. A tanulókat meg kell tanítani a helyes ceruzatartása (grafitceruza, filctoll stb.). A radírgumit csak ritkán használják, különben csökken az írás iránti felelősségük. Ügyelni kell a tanulók helyes testtartására, az asztaltól való távolságukra. Írás közben a laza kéztartásra és az önellenőrzésre kell szoktatni őket.

Az olvasás és írás tanulása

A kezdő olvasás- és írástanítás számos tényezőtől függ, de a legfontosabb a tanulók előtudása. A tanítónak célszerű a monografikus vagy a csoportos eljárás alkalmazása, illetve a két eljárás kombinálása.

A kezdő írás és olvasás tanítását differenciáltan kell végezni, az individualizált oktatás elvének alkalmazásával. Minden osztályban vannak olyan tanulók, akik tudnak olvasni, valamint olyanok, akik csak bizonyos betűket ismernek, vagy nem tudnak olvasni.

Lényeges, hogy a tanítási tartalmak, módszerek és munkaformák megfeleljenek a tanulók tudásszintjének és képességeinek. Ebben az időszakban a tanulók megfelelő szövegeken gyakorolják az olvasást, helyesen ejtik ki a hangokat, pontosan olvassák a szavakat, és megfelelő hanglejtéssel a mondatokat. Figyelemmel kell kísérni a tanulók egyéni képességeit. Minden gyermek saját ütemében, képességeinek megfelelően olvas. Ajánlatos gyakran ellenőrizni az olvasási technika elsajátításának szintjét, és azt, hogy a tanulók megértik-e az olvasott szavakat, mondatokat, rövid szövegeket. Az olvasástanítás szakaszában különböző nyelvi játékokat lehet alkalmazni (hiányos szavak kiegészítése, betűdifferenciálás, rajzok és szavak egyeztetése, csoportosítás,

szóalkotás szótagokból, rébuszok, keresztrejtvények). Ezek a feladatok motiválják a tanulók olvasási kedvét. Arra kell ösztönözni a tanulókat, hogy minden nap olvassanak otthon. Együtt kell működni a szülőkkel, és az olvasástanítással kapcsolatosan megfelelő információkat kell nekik nyújtani (a gyerekek motivációja, az olvasás szokásának kialakítása, a szem távolsága a szövegtől 30 cm-re legyen stb.).

A tanulók nyomtatott betűket, szavakat, mondatokat, számjegyeket írnak. A nyomtatott betűk közötti távolság egyenletes. Az írott betűket a tanulók a második félévben sajátítják el, csoportos eljárással. Az írott betűk tanításánál külön figyelmet kell szentelni a helyes betűkapcsolásra. A betűk ugyanolyan vastagságúak és nagyságúak, a szavak közötti távolság pedig egyenletes. Az írást másolással, mondatkiegészítéssel, mondatalkotással képről és képsorról, tollbamondással, önálló mondatalkotással és rövid összefüggő mondatok írásával gyakorolják. A betűalakítás és vonalvezetés elsajátításán kívül, külön figyelemmel kell kísérni az íráskép külalakját. A füzetben a betűk írása ne legyen több egy-két sornál. A tanulók naponta 25 percnél ne írjanak többet! A balkezes gyerekek bal kézzel írjanak!

Az olvasás és az írás fejlesztése

Erre az időszakra a tanulók el kell, hogy sajátítsák az olvasás és az írás alapvető technikáit. Az olvasást rövid szövegeken kell gyakorolni, amelyek dinamikusak, érdekesek, és a tanulók életkorának megfelelőek, valamint az iskolai és a házi olvasmányok szövegein. Különös figyelemmel kell kísérni, hogy megértették-e az olvasott szót, mondatot vagy szöveget.

IRODALOM

Az irodalom részterület ajánlott tartalmát a tanulók a tanév folyamán sajátítják el az Ábécéskönyvből és az Olvasókönyvből úgy, hogy a tanító a gyerekek egyéni sajátosságainak és a közösség lehetőségeinek megfelelően tervez, és valósítja meg a tananyagot.

A tanító az iskolában különböző szövegtípusokkal ismerteti meg a tanulókat, amelyeket meg is értenek, de megértik az enciklopédiák és a gyermeklapok szövegeit is. Észre tudják venni az eseményt, a cselekvésmozzanatokat, az időbeli és térbeli viszonyokat, valamint a leírásokban a fontos részleteket. Mivel az iskolai olvasmányok az olvasás és az írás fejlesztését szolgálják, valamint a tanulók elsajátítanak bizonyos irodalomelméleti alapfogalmakat, ez arra ösztönzi őket, hogy megfigyeljék a mű szereplőit (azok tulajdonságait és cselekedeteit), érzelmi állapotaikat (bánatos, vidám, nevetséges), és különbséget tegyenek a jó és a gonosz fogalmak között.

A tanterv egyszerű, rövid, néha adaptált szövegeket lát elő, így a tanulók könnyen felfedezhetik a szövegekben az események időrendi sorrendjét, meghatározzák az esemény helyét és idejét, valamint felfedezik az ok-okozati összefüggéseket, következtetéseket vonnak le.

A tanulónak észre kell vennie a vers, a próza és a drámai szöveg közötti formai (pl. a vers és a próza; a próza és a drámai szöveg) és műfaji különbségeket (az esemény hiánya a lírai részből, a vers ritmusa vagy az eseménymozzanatok sorozata a drámai szövegben), de nem szükséges definiálni a műfajelméleti fogalmakat. A tanulónak meg kell különböztetnie a verset, a mesétől (tanmesétől).

A tanuló felismeri a tanmese és a mese műfaját, azok átvitt értelmét (az allegória fogalmának bevezetése nélkül), felismeri a népmesét és a műmesét, hogy a tanmesék szereplői lehetnek állatok, növények, tárgyak vagy emberek. Megérti a mese átvitt értelmét, és kiemeli annak tanulságát.

Szoktatni kell a tanulókat arra, hogy megtalálják a számukra ismeretlen szavakat, megkérdezzék a tanítótól azok jelentését, hogy minél pontosabban megértsék a szöveg értelmét. A tanító kérdéseket tesz fel (ki?, mi?, hol?, mikor?, miért?) az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatosan. A tanulók válaszaikat egyéni képességeiknek megfelelően adják meg: mondatok, összefüggő mondatok vagy rövid szöveg formájában. Az irodalmi alkotások feldolgozása során a tanulók először szembesülnek az irodalmi-esztétikai élménnyel, majd megalkotják a művel kapcsolatos véleményüket. A tanító biztatja őket, hogy mondják el véleményüket, esetleg állásfoglalásukat.

A lírai versek olvasásakor a tanulók fokozatosan ismerik fel és élik át a vers dallamát. A verseket (tetszés szerinti választással) kifejező olvasással felolvassák, illetve szavalják. A verses mese és a próza közötti különbségeket elméleti síkon nem tárgyalják.

A gyermekek számára írt drámaszövegek feldolgozásakor a tanulók számos kreatív tevékenységre motiváltak, amelyek a mű hatására keletkeznek (színpadi előadás, drámajáték, bábjáték, gyermekszínházi előadások, dramatizált részletek megbeszélése). Az iskolai nevelés hatásainak köszönve, a tanulók megtanulnak bizonyos magatartási szabályokat, amelyek a színházban érvényesek. Az aktív hallgatás, majd az egyszerű irodalmi és más típusú szövegek önálló olvasása során a tanulók képesek lesznek arra, hogy az irodalmi, az ismeretterjesztő és más szöveg tartalmát kapcsolatba hozzák a szöveget kísérő illusztrációval.

Első osztálytól a tantervi tartalmak azt sugallják, hogy az irodalomelméleti fogalmakat fokozatosan sajátítsák el. A tanítónak javasoljuk, hogy folyamatosan új szavakkal gyarapítsák a tanulók szókincsét. Az irodalmi fogalmak elsajátítása nem azt jelenti, hogy a gyerekek a definíciókat megtanulják, hanem megértik a fogalmak leíró magyarázatát, az irodalmi szövegben betöltött szerepüket. A tanító a tanév folyamán rendszeresen olvas fel, vagy fejből mond el hosszabb szöveget, mesét, amelyet a gyerekek hallás alapján befogadnak, beszélgetnek róla.

Mivel a házi olvasmányok a tantervi anyag részét képezik, hozzájárulnak az olvasási szokások kialakulásához. Az első osztályban a házi olvasmányok feldolgozása a második felévben valósul meg. Az első osztályosok olvasóvá nevelése érdekében (kötelező és szabadon választott olvasmányok által), megteremtik az iskolai könyvtárossal való együttműködést, és az év során több óra is megvalósítható az iskolai könyvtárban.

A nyelvi kultúra keretében, valamint az irodalmi szövegek feldolgozásánál is, fejleszteni kell az olvasás készségét és a szövegértés képességét is. A tanulókat olvasásra ösztönzik a képeskönyvek szövegei (például: tanmesék,

állatmesék, tündérmesék és mesék).

NYELV

Az anyanyelvtanítás során a tanulók elsajátítják a standard nyelvet, melyet majd a szóbeli és az írásos kommunikáció során alkalmaznak. Így a program a nyelvi szabályok és normák elsajátításán túl azok funkciójának tudatosítására is irányul. Például a mondatot nemcsak mint grammatikai egységet ismertetjük meg (strukturális szempontból), hanem mint kommunikációs egységet is (a kommunikációban betöltött szerepének szempontjából).

Nyelvtan

A nyelvtantanítás alapelve, hogy a nyelvet mint rendszert mutassuk be tanulóinknak. Egyetlen nyelvi jelenséget sem tanulmányozhatunk izoláltan, vagyis azon a kontextuson belül kell megismertetnünk, amelyben funkcióját betölti.

A hallás-, beszéd-, olvasás- és írásgyakorlatok folyamán a tanulók anélkül figyelik meg a nyelvi jelenségeket, hogy azokat megneveznék. Ezáltal megalapozzuk az anyanyelvről szerzett tudás elmélyítését a következő osztályokban.

Rá kell mutatni a hang jelentésmódosító szerepére a szavakban (pl. kor, kör). Így közvetetten felhívjuk a figyelmet a betűk helyes alakítására, valamint a hangok helyes ejtésére.

A morfológia alapjait a tanulók azáltal sajátítják el, hogy azonosítják a szót mint a hang és a mondat közötti nyelvi egységet. A szót mindig a mondaton belül kell megfigyeltetni. Írásban fel kell hívni a figyelmet, hogy a szavakat szóközökkel választjuk el egymástól, a pedagógusnak pedig beszéde során a helyes szóhangsúlyt kell, hogy mintaként a tanulói elé állítsa.

A mondatot a szöveg keretein belül kell tanulmányoznunk, ezzel megteremtve a nyelvi szintek egységét. Az írás során arra is figyelni kell, hogy a mondatot nagy kezdőbetűvel írjuk, valamint ponttal, kérdőjellel vagy felkiáltójellel zárjuk le. A mondat kiejtése folyamán felhívjuk a tanulók figyelmét a hanglejtésre, különösen a kérdő mondatok esetében.

Az anyanyelvtanítás alapelve szerint a tanulóknak olyan szintű nyelvtani tudást kell elérniük, hogy ismereteiket új beszédhelyzetekben alkalmazni tudják. Ezt a folyamatot azonban jelentős mértékben befolyásolja a tanulók összetétele az osztályban - a standard nyelvhasználattól való eltérések, valamint a bizonytalanságok, hibák a tanulók írásos önkifejezésében. Így az anyanyelvtanítás során a szükséges gyakorlatokat a tanulók beszédének és írásának szisztematikus követése alapján határozhatjuk meg.

Helyesírás

A helyesírási szabályokat, alapelveket a tanulók folyamatos gyakorlással sajátíthatják el (elemi és összetett gyakorlatok). A rendszeres gyakorlás sokszínű feladatok alkalmazásával valósulhat meg.

NYELVI KULTÚRA

A nyelvi kultúra az alapvető íráskészség kialakítását, valamint a beszédfejlesztést, a beszédhallást, az olvasás és az írás fejlesztését foglalja magába. Ez a négy részterület a beszédművelésre, az írásbeli kifejezőkészség, a szókincs, vagyis összességében a kommunikatív kompetencia fejlesztésére irányul. A nyelvi kultúra részterületének céljait a tantárgy egyéb részterületeivel összhangban, vagy önálló tanegységek keretében valósítjuk meg.

A tanulók beszédének fejlesztése a pedagógus által történő irányított beszélgetés során lehetséges, így kommunikációjukat tökéletesítik. Az irodalmi szövegről vagy egy meghatározott témáról folytatott irányított beszélgetés során a tanulók kérdéseket tesznek fel, kérdésekre válaszolnak, sőt véleményüket, állásfoglalásukat is közlik. Ugyanakkor a tanulókat arra kell bátorítani, hogy az iskolai élet szituációiban szóbeli üzeneteiket megfelelő módon formálják meg, és információkat közöljenek. Arra kell őket ösztönöznünk, hogy a beszélgetés folyamán kifejezzék véleményüket, érzelmeiket, mégpedig megfelelő szóhasználattal.

A szóbeli kifejezés ajánlott formái: a mesélés, a tömörített szöveg elbeszélése és a leírás. A tanulót fokozatosan vezetjük be a szóbeli kifejezés rejtelmeibe. A közlés a beszédgyakorlatok által valósul meg, a közösen készített vázlat alapján. A vázlat segíti a tanulókat a beszéd tartalmának végiggondolásában, de azokat sem akadályozhatjuk, akik önállóan, saját vázlat alapján, vagy esetleg anélkül is tudnak beszélni. Rövidebb szöveg tartalmát, színházi előadás vagy film részletét mesélhetik el. A mesélés ajánlott formái: képről vagy képsorról történő mesélés, élmények vagy események elbeszélése… Évszakok, növények és állatok, a legjobb barát vagy barátnő, családtagok, házi kedvencek stb. szóbeli leírása történhet. A tanulókat a helyes beszédre (önkifejezésre) utasítjuk.

A gondosan kiválasztott szöveg vagy szövegrészlet memoriterként való alkalmazásának célja a szókincs gazdagítása és a helyes beszéd. A versek fejből mondása a versmondás szabályainak és a szupraszegmentális (hangmodulációs) eszközök megfelelő ismeretében történik. A tanulók történetek, elbeszélések rövid részleteit is elsajátíthatják, vagy a drámai szöveg részeit (annak egy-egy szerepét). Ezért figyelmesen kell kiválasztani a memoriterek szövegét. A szövegszelekció lényeges szempontja a szöveg esztétikai értéke, és hogy az életkori sajátosságoknak megfeleljen. Ezen típusú közlés célja nem csupán a szöveg memorizálása, hanem a kifejező beszéd fejlesztése, valamint a szókincs gazdagítása. Az iskolai olvasmányok közül a drámai szövegek és a dramatizált szövegek színpadi megjelenítése történik. Azokat az irodalmi szövegeket ajánlott színre vinni, melyek lehetővé teszik az improvizációt.

A szókincs gazdagítása a következőképpen valósul meg: a megfelelő szóhasználattal a beszéd során, ismeretlen (újabb) szavak elsajátításával és alkalmazásával, valamint egy-egy szó jelentéstartományának kiszélesítésével.

Az ismeretlen szavakat a helyes beszéd hallgatása során sajátítják el, az irodalmi és más típusú szövegek alapján. A tanulókat afelé irányítjuk, hogy az információkat minél pontosabban közöljék, és hogy rokon értelmű szavak alkalmazásával beszédüket színesebbé tegyék.

A tanulók beszédkultúráját játékos aktivitásokkal (tevékenységekkel), főként nyelvi játékokkal fejleszthetjük. A játékokat a tanulók érdeklődésének és a tananyag kontextusának megfelelően választjuk meg. Ezek lehetnek beszédgyakorlatok, pl. beszélgetés egy irodalmi alakkal (szereplővel), szituációs gyakorlatok (pl. beszélgetés az üzletben, az orvosnál) stb.

A kommunikációs partner meghallgatása a kommunikáció lényeges eleme. A tanulókat arra utasítjuk, hogy figyelmesen és kulturált módon hallgassák meg társukat. Az oktatási kontextusban a tanulók hallgatják mások beszédét, majd reprodukálják az elhangzott üzenetet, vagy esetleg parafrázissal is élhetnek. A felnőttektől és a társaktól hallott szóbeli utasítás és kérés alapján cselekszenek. A szimulált helyzetben is figyelmesen meghallgatják az elhangzottakat (beszélgetés és szituációs játékok során) vagy a tanító és a társak olvasását.

A tanulók halló tollbamondás útján is gyakorolják az írást. Azonban a tollbamondás megvalósulásának első lépése a szavak és a mondatok elkülönítése egymástól, az intonációnak (hanglejtésnek) köszönhetően. Ezzel megteremtődik a kapcsolat a kimondott és a leírt szavak között. Vagyis a figyelmes percepciót az oktatási kontextusban fejlesztjük.

Az írást és az olvasást az írás- és olvasástanítás kezdeti szakaszában gyakorolják, a későbbiekben pedig az irodalom, a nyelv és a nyelvi kultúra anyanyelvi részterületein belül. Vagyis az írást és az olvasást minden anyanyelvi részterület keretén belül tanítjuk.

Első osztályban a tanulók mondatokat és kisebb terjedelmű szövegeket írnak. Különösen tekintettel kell lenni a tanulók egyéni íráskészségére, az individualizációra. Az írás terén nehézséggel küzdő tanulót figyelmesen és a fokozatosság elvének megfelelően kell irányítani az adott anyanyelvi készség terén; ugyanakkor a megfelelő módon haladó gyerekeket adekvát követelményekkel kell ösztönözni, motiválni. A tanulók válaszoljanak az élőlényekre, a tárgyakra, a különböző jelenségekre, képekre vonatkozó, valamint az irodalmi és más típusú szövegekkel kapcsolatos egyszerű kérdésekre. Ezen kívül a tanulóknak önállóan kell mondatokat alkotniuk tapasztalataikról, élményeikről, különböző tárgyakról, jelenségekről. Képek vagy képsorok címét kell leírniuk; sőt, mondatokat is formálhatnak kép vagy képsor alapján.

A tanulókat felkészítjük, hogy rövidebb írásos üzenetet írjanak, az információk átadásának céljával. Ezeknek az üzeneteknek a formája eltér a már ismert típusú szövegekétől. Gyakorlati hasznuk van, mint például az iskolai információknak az iskolai kötelezettségekről (az oktatáson kívüli tevékenységek, az iskolai felszerelés felsorolása, az iskolai tantárgyakhoz szükséges anyagok számbavétele stb.).

Az önálló szövegalkotás elsajátításának első lépése összefüggő mondatok alkotása. A tanulók tapasztalataikról, élményeikről, egy képről vagy képsorról írnak. A tanulók képességeiktől függően két-három összefüggő mondatot vagy rövidebb szöveget írnak le.

Az írás folyamán alkalmazzák a tanult helyesírási szabályokat, amelyeket a Nyelv részterületén belül sajátítanak el. Elvárjuk, hogy a már tanult helyesírási szabályokat következetesen alkalmazzák. A tanulókat utasítjuk, hogy megfelelő szóhasználattal éljenek, és újabb szavakat is alkalmazzanak írásuk közben.

Az olvasást az iskolai és a házi olvasmányok, valamint a szépirodalmi és más típusú szövegeken gyakorolják. Fokozott figyelmet szentelünk az informatív szövegeknek (dokumentum típusú szövegeknek), valamint az érdeklődést keltő szövegeknek. Az olvasás alábbi típusait fejlesztjük: hangos olvasás (teljes szöveg olvasása, stafétaolvasás, szöveg dramatizálása, szerepek szerinti olvasás). A szövegértés szintjét a szöveg témájának megnevezésével (az előismeretekkel összhangban) és a szövegillusztráció által (a szövegegységek vizuális megjelenítésével) mérhetjük fel. A szövegbeli információkat a tanulók irányítással kereshetik meg, produktív kérdésekre adott válaszok segítségével (ki? mikor? hol? hogyan?). Ugyanakkor önállóan, részletes utasítás nélkül is megadhatják mindezeket az információkat.

RUMUNSKI JEZIK

LIMBA ROMÂNĂ

Denumirea disciplinei	LIMBA ROMÂNĂ
Scopul	Scopul predării limbii române este ca elevii să însuşească legile de bază ale limbii române literare pentru o exprimare corectă orală şi scrisă, să conştientizeze importanţa limbii pentru păstrarea identităţii naţionale; să poată interpreta opere de artă literară şi alte opere de artă din patrimoniul românesc şi mondial, să cultive tradiţia şi cultura poporului român, precum și a minorității naționale române din Republica Serbia şi să dezvolte interculturalitatea.
Clasa	întâi
Fondul anul de ore	180 de ore

FINALITĂŢI La sfârşitul clasei elevul trebuie:	DOMENIUL/TEMA	CONŢINUTURI
- să facă deosebirea dintre sunetul pronunțat de litera scrisă; pronunțarea și scrierea cuvintelor şi a propoziţiilor	INIŢIEREA CITITULUI ŞI SCRISULUI	Sunetul şi litera; literele de tipar şi de mână ale alfabetului limbii române.

- să cunoască tehnica de bază de citire şi scriere a textului; - să înţeleagă ceea ce citeşte; - să asculte în mod activ şi înţeleagă conţinutul textului literar care îi este citit; - să recunoască poezia, povestea şi textul dramatic; - să determine evenimentul principal, timpul (succesiunea evenimentelor) şi locul desfăşurării evenimentului în raport cu textul citit; - să observe personajele şi să distingă trăsăturile lor pozitive şi negative; - să-şi exprime părerea despre comportamentul personajelor în opera literară; - să recunoască ghicitoarea şi să-i înţeleagă sensul; - să recunoască fabula şi să înţeleagă semnificaţia ei; - să facă distincţia dintre literă, cuvânt şi propoziţie; - să pronunţe şi să scrie o propoziţie scurtă şi completă cu o structură simplă, să o pronunţe cu intonaţie corespunzătoare şi să o marcheze cu semnul de punctuaţie la sfârşit; - să întrebuinţeze corect litera majusculă; - să participe activ la o conversaţie ghidată şi liberă; - să realizeze corect un mesaj oral folosind cuvinte adecvate; - să povestească oral; să descrie o imagine / imagini şi un eveniment; - să descrie oral lucrurile din mediul înconjurător; - să selecteze şi utilizeze cuvintele corespunzătoare în vorbire; să folosească în mod corect cuvinte noi în discursul de zi cu zi; - să reproducă pe de rost texte literare mai scurte; - să participe la interpretarea scenică a textelor dialogate; - să asculte cu atenţie şi cu respect interlocutorii; - să asculte, să înţeleagă şi parafrazeze mesajul; - să asculte citirea interpretativă a textelor literare pentru a le înţelege și a le trăi - să aplice regulile de bază ale ortografiei;	Cuvinte şi propoziţii ca unităţi de rostire şi scriere. Texte cu frecvenţă mare a literelor care se învaţă / texte prevăzute pentru citirea globală. Toate tipurile de texte scrise cu litere de tipar sau de mână. Jocuri de limbă. Exerciţii analitico-sintetice; exerciţii lexicale şi sintactice; exerciţii motorice. Scrierea (transcrierea, scrierea independentă şi dictarea). Cititul (prin silabisire / prin metoda globală, cititul cu voce tare şi în sine); întrebări pentru verificarea înţelegerii cititului. Pronunţarea şi scrierea sunetelor complexe care prezintă dificultăţi elevilor (ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi, x).	

- să scrie lizibil şi ordonat; - să răspundă în scris la întrebări; - să unească mai multe propoziţii într-o unitate mai scurtă; - să scrie propoziţii după dictare utilizând regulile de bază ale ortografiei; - să citească cu voce tare, corect şi cu înţelegere; - să citească încet (în sine) şi să înţeleagă cele citite; - să găsească informaţiile redate explicit în text.		
	LITERATURA	TEXTE LITERARE SUGERATE Poezia Stelian Filip, Jocul cuvintelor Emilia Plugaru, Sunt elevă-n clasa-ntâi Victor Tulbure, Cartea Teodor Şandru, Eminenţi dorim să fim Octavian Goga, Crăciunul copiilor C. A. Munteanu, Dorinţă Elena Farago, De Ziua Mamei Grigore Vieru, Mi-e dor de tine, mamă Mihai Eminescu, Somnoroase păsărele Miodrag Miloş, Pisicuţa Cornel Bălică, Unu Mai George Sion, Limba românească George Coşbuc, La Paşti Sunt şcolar Cel mai bun prieten Marcela Peneş, Cartea Florin Mugur - Primăvara Cristei Bădescu, 1 Iunie Teodor Șandru, Vacanţa Virgil Carianopol, Povestirile anului Epika Pădurea La bibliotecă Găina cu ouă de aur (povestire populară) Bunicul şi sfecla - povestire populară Lav Tolstoi, Doi prieteni

		Dragan Lukić, Aşa era el Dušan Radović, Cine-i urs Tatăl şi feciorii La Fontaine, Greierul şi furnica George Coşbuc, Primăvara (fragment) Emil Gârleanu, Cioc! Cioc! Cioc! Ion Pas, Puişorul şi vulpea Marcela Peneş, Pomişorul Victor Sivetidis, Cum vrea Costel să ajungă om mare Călin Gruia, Noi, albinele... Petre ispirescu, Ţapul şi şarpele Ion Pas, Puişorul şi vulpea Proverbe, ghicitori glume Lectură școlară Selecție din literatura română, universală și literatura română din Voivodina pentru copii; Selecție de fabule. Cărticică de clasa I - versuri şi proză Ion Creangă, Punguţa cu doi bani Jovan Jovanović - Zmaj, Ce frumoasă-i lumea asta Noţiuni de teoria literară: - poezie; - poveste; - întâmplare; locul şi timpul întâmplării; - personajul literar - înfăţişarea, trăsăturile de bază şi comportamentul; - teatru pentru copii; - poezii cu conţinut comic; - fabulă; - ghicitoare.
	LIMBA Gramatica, ortografia şi ortoepia	Propoziţia; cuvântul; litera. Rolul sunetului / literelor în diferenţierea semnificaţiei cuvintelor rostite sau scrise. Propoziţiile enunţiative, interogative şi exclamative. Litera mare la începutul propoziţiei, în scrierea prenumelor şi numelor, denumirilor localităţilor şi a denumirilor localităţilor şi străzilor în care trăieşte elevul, precum şi denumire şcolii pe care o frecventează.

		Semnarea corectă (prenumele, apoi numele). Semnele de punctuaţie la sfârşitul propoziţiei; locul şi rolul semnului întrebării şi exclamării în propoziţie.	
	CULTURA EXPRIMĂRII	Comunicarea	Conversaţie ghidată şi liberă. Conversaţie după model. Mesajul oral. Povestirea, repovestirea şi descrierea. Interpretarea textului literar. Drama, texte dramatizate, improvizaţie în scenă. Interpretarea dialogată (teatru şi teatru de păpuşi). Îmbogăţirea vocabularului: exerciţii lexicale şi sintactice. Jocuri lingvistice în diverse contexte de comunicare.
		Audierea	Situaţii reale şi simulate. Mesaje auditive. Înregistrări audio-vizuale. Jocuri pentru dezvoltarea atenţiei auditive.
		Scrierea	Întrebări despre propria experienţă, fiinţe, obiecte, fenomene, imagini, texte literare şi non-literare. Mesajul scris. Unităţi textuale scurte: despre propria experienţă şi impresii, despre imagini, despre textul literar. Propoziţii / text scurt pentru dictare.
		Citirea	Texte literare. Texte cu caracter practic: invitaţie, instrucţiuni, lista de cumpărături etc. Texte neliniare: text în tabel, orar, benzi desenate, bilet etc. Texte informative: 1. manuale:, Abecedar; texte despre personalităţile celebre ale culturii române; 2. literatură de specialitate: cartea de bune maniere cu privire la comportamentul în public ; despre localitatea în care trăiesc elevii; despre animale etc.

Noţiuni cheie: iniţierea cititului şi scrisului, literatura, limba şi cultura exprimării.

ÎNDRUMĂRI PENTRU REALIZAREA DIDACTICO-METODICĂ A PROGRAMEI

Programa pentru disciplina şcolară Limba română pentru clasa întâi a şcolii elementare este alcătuită din patru domenii: Iniţierea cititului şi scrisului, Literatură, Limbă şi Cultura exprimării. Distribuţia recomandată a orelor pe domenii este următoarea: Iniţierea cititului şi scrisului - 90 de ore, Literatura - 45 de ore, Limba - 10 ore şi Cultura exprimării - 35 de ore. Între toate domeniile există interferenţă şi nici unul nu poate fi realizat în mod izolat, fără legătura cu alte domenii.

INIŢIEREA CITIT-SCRISULUI

Învăţarea scrisului şi cititului se desfăşoară în primul semestru al clasei întâi a şcolii elementare, dar, după necesitate, se poate continua şi în al doilea semestru. Scrisul şi cititul se realizează independent, dar include şi conţinuturi din Literatură, Limbă şi Cultura exprimării.

Perioada de pregătire

În perioada de pregătire, învăţătorii ar trebui să examineze capacitatea elevilor, şi anume: povestirea, repovestirea, cunoaşterea literelor, cunoştinţele de citire şi scriere, îndemânarea în folosirea rechizitelor pentru scris şi desen. În această perioadă, examinarea elevilor se realizează prin activităţi care interacţionează una cu cealaltă.

Exprimarea orală se realizează prin jocuri şi activităţi în care se exersează comunicarea (salutări în situaţii concrete: bună dimineaţa, bună ziua şi la revedere, mulţumesc, scuze). Elevii pot vorbi pe baza vizualizării imaginilor şi a unui şir de imagini. Ei pot să repovestească textele audiate, spectacolele de teatru sau de păpuşi folosind un discurs natural şi o pronunţare corectă. Învăţătorii ar trebui să ţină cont de articularea corectă a sunetelor şi să discute cu elevii pe marginea celor audiate.

Exerciţiile de observare se referă la observarea întregului şi a detaliilor, observarea obiectelor, a fenomenelor şi a mediului înconjurător. Ele trebuie să fie organizate tematic. Mai întâi se observă interiorul clasei, iar ulterior această activitate se extinde la mediul înconjurător. Elevii pot observa obiecte, oameni, animale, întâmplări, imagini, şir de imagini, fotografii, obiecte din mediul înconjurător etc. Atenţia elevilor ar trebui să fie direcţionată către întreg, apoi către cele mai importante detalii şi, în cele din urmă, către detalii mai puţin importante. Sunt observate: forme, culori, relaţii, mişcări, mimică şi gesturi, detalii ascunse etc.

Exerciţiile de audiere încep prin audierea ceea ce spun învăţătorii, alţi elevi, actori şi crainicii. Discursul audiat este comentat cu scopul de a se stabili caracteristicile de vorbire ale vorbitorului. Audierea ar trebui să fie asociată cu mimica şi gesturile care însoţesc discursul. Se va insista asupra corectitudinii discursului. În timpul audierii, trebuie făcută distincţia dintre părţile mai importante şi mai puţin importante şi să se aibă în vedere concentrarea şi atenţia. Se ascultă şi sunete onomatopeice, zgomote, sunete articulate şi nearticulate.

Exerciţiile analitice trebuie să fie interesante şi stimulative deoarece sunt una dintre cele mai importante premise ale învăţarii cititului şi scrisului. Exerciţiile nu se realizează în mod izolat, ci sunt legate de exerciţii de audiere şi de observare. Se observă poziţia sunetului în cuvântul pronunţat şi poziţia literei în cuvântul scris. După ce elevii însuşesc recunoaşterea sunetelor şi poziţia lor în cuvinte, se trece la despărţirea cuvintelor în silabe. Pentru început, se recomandă cuvinte cu două silabe, apoi trei, patru şi mai multe silabe.

Exerciţiile sintetice se aplică împreună cu cele analitice. Cuvintele care sunt deja despărţite în silabe se unesc din nou în cuvântul întreg. Se începe de la cuvintele mai uşoare mergând treptat spre cuvintele mai grele. În acest fel elevii se pregătesc să citească şi să înţeleagă cele citite.

Exerciţiile de înlăturare a caracteristicilor vorbirii dialectice şi în jargon se efectuează încet şi sistematic. Învăţătorii ar trebui să acorde o atenţie deosebită pronunţării sunetelor: ă, î, â, x, che, chi, ce, ci, ghe, ghi, ge, gi.

Exerciţii motorice pentru dezvoltarea mâinilor şi degetelor se dezvoltă prin joc. Se recomandă legarea nodurilor la sfoară, a şireturilor, încheierea nasturilor, înşirarea mărgelelor (astfel de exerciţii se pot realiza şi la orele de educaţie fizică). Exerciţiile de grafomotorică sunt foarte importante în pregătirea pentru scriere. Fiecare exerciţiu grafomotoric trebuie să fie legat de o întâmplare, de un exerciţiu de audiere, observare, vorbire etc. Astfel de exerciţii, adică scrierea elementelor unei litere, se realizează în moduri diferite, prin desene, rame pentru poze în spaţiul destinat scrierii. Elevii trebuie încurajaţi să completeze desenul prin adăugarea unor elemente noi (corelaţie cu cultura plastică). Exersarea scrierii liniilor se face fără ridicarea mâinii, într-o singură mişcare. Elevii trebuie să fie concentraţi la ţinerea corectă a creionului (creionului grafit, stiloului, pixului, carioca). Utilizarea radierei trebuie redusă la minim, deoarece reduce responsabilitatea elevilor atunci când scriu. Elevii trebuie atenţionaţi să ţină cont de ţinuta corectă a corpului, distanţa de la masă, poziţia corectă a corpului faţă de masă şi unghiul de scriere. Când scriu, elevii nu trebuie să se grăbească, iar mâna trebuie să le fie relaxată.

Învăţarea cititului şi scrisului

Organizarea didactico-metodică a predării cititului şi scrisului depinde de mulţi factori, iar cel mai important este factorul care se referă la cunoştinţele anterioare ale elevilor. Învăţătorii aleg procedura care va fi folosită în predarea cititului şi scrisului - o combinaţie de proceduri monografice şi de grup, un procedeu de grup sau complex.

Învăţarea cititului şi scrisului trebuie efectuată pe mai multe niveluri, prin aplicarea principiului individualizării. În fiecare clasă există elevi care ştiu să citească şi cei care doar cunosc literele sau nu ştiu să citească. Conţinuturile, metodele şi formele de activitate ar trebui adaptate abilităţilor şi nevoilor elevilor.

În această perioadă, elevii ar trebui să exerseze citirea textelor corespunzătoare, să pronunţe corect toate sunetele şi să articuleze corect cuvintele şi propoziţiile. O atenţie deosebită trebuie acordată abilităţilor individuale

ale elevilor. Fiecare copil citeşte în propriul ritm şi în funcţie de abilităţile sale. Este de dorit să se verifice frecvent nivelul de însuşire a tehnicii cititului şi a înţelegerii celor citite. În procesul de însuşire a cititului, pot fi aplicate jocuri cu litere şi cuvinte, jocuri de limbă (rebusuri, cuvinte încrucişate). Astfel elevii însuşesc conţinuturi şi situaţii noi, sunt mai motivaţi, iar atmosfera la oră este mai plăcută şi mai relaxată. Elevii trebuie încurajaţi să exerseze citirea în fiecare zi acasă. Este importantă colaborarea cu părinţii elevilor cărora trebuie să li se dea informaţiile necesare legate de cititul copiilor (motivarea lor, citirea în situaţiile de zi cu zi, distanţa dintre text şi ochi este de 30 de centimetri etc.).

Elevii învaţă să scrie literele de tipar şi de mână, cuvinte şi propoziţii; cifre. Spaţiul dintre literele de tipar în cuvinte trebuie să fie egal. În învăţarea literelor de mână, o atenţie deosebită se acordă legării grafice a literelor în cuvânt. Literele trebuie să aibă aceeaşi înălţime şi grosime, iar distanţa dintre cuvinte să fie uniformă. Scrierea se va exersa prin transcriere, completarea propoziţiilor, alcătuirea propoziţiilor pe baza imaginilor, alcătuirea propoziţiilor pe baza unui şir de imagini, dictare, şi scrierea independentă a propoziţiilor şi a unităţilor textuale mai scurte. Pe lângă însuşirea formei literelor şi a direcţiei de scriere a literelor, o atenţie deosebită trebuie acordată orientării spaţiale în caiet. Scrierea individuală a literelor este limitată la unul sau două rânduri din caiet. Angajamentul zilnic la scrierea literelor nu trebuie să depăşească 25 de minute. Copiii stângaci scriu cu mâna stângă.

Perfecţionarea cititului şi a scrisului

În această perioadă, elevul trebuie să însuşească tehnica de bază a cititului şi scrisului. Perfecţionarea cititului ar trebui să se realizeze pe texte scurte, dinamice, interesante şi potrivite vârstei elevilor, precum şi pe texte din lectura şcolară. O atenţie deosebită trebuie acordată înţelegerii cuvintelor, propoziţiilor şi textelor citite. Prin exersarea zilnică elevii îşi automatizează procesul de citire şi scriere.

LITERATURA

Conţinuturile recomandate în domeniul Literatura se însuşesc pe parcursul întregului an şcolar, din Abecedar şi Cartea de citire ca material didactic de bază. Învăţătorul planifică realizarea lor în conformitate cu caracteristicile individuale ale elevilor şi capacităţile întregului colectivului, ţinând cont de finalităţile învăţării.

În procesul de dezvoltare a competenţelor elevilor ca să înţeleagă, cu ajutorul învăţătorului, textele din lectura şcoală, dar şi pe cele artistico-ştiinţifice şi pe cele informative din revistele pentru copii, enciclopedii etc., este important ca elevii să sesizeze întâmplările, relaţiile spaţiale şi temporale şi detaliile importante în descrierea fiinţelor şi a naturii. Textele literare sunt utilizate pentru dezvoltarea cititului-scrisului şi pentru ca elevii să însuşească noţiunile de bază ale literaturii. Elevii trebuie motivaţi să recunoască personajele din opera literară, trăsăturile şi comportamentul lor; starea lor emoţională (fericirea, tristeţea, umorul) şi să se facă distincţia dintre noţiunile de bine şi rău.

În textele prevăzute din lectura şcolară sunt oferite texte alternative sau se permite învăţătorului ca, în unele cazuri, să aleagă între două sau trei opere.

Pentru prima dată se introduce citirea textelor în secvenţe Aceasta înseamnă că învăţătorul, în conformitate cu planul său şi într-o dinamică adecvată, citeşte pe fragmente textul şi discută cu elevii despre cele citite la câteva ore planificate, motivându-i pe elevi să citească singuri.

Deoarece textele prevăzute prin programă sunt simple, scurte şi se bazează pe succesiunea cronologică a întâmplărilor, elevul trebuie să stabilească undeşi când se întâmplă acţiunea şi să înţeleagă relaţia dintre cauzele şi consecinţele în desfăşurarea acţiunii, respectiv ce s-a întâmplat şi ce urmează într-un textul narativ, ce a precedat unei întâmplări şi ce va urma.

Elevul trebuie să observe deosebirea formală dintre poezie, proză şi teatru (să distingă versul de textul în proză, respectiv de un text scris pe roluri) şi caracteristicile lor de bază privind genul literar (de exemplu, lipsa povestei în opera lirică, ritmul versurilor sau succesiunea de întâmplări într-o operă epică şi dramatică), fără numirea genului literar. Elevul trebuie să distingă poezia (şi poezia umoristică - după intonaţie) de povestire (fabulă) şi piesă de teatru, dar fără definirea noţiunilor de teorie literară. O determinare de ordin terminologic mai detaliat se va introduce treptat în clasele mai mari.

Elevul trebuie să fie capabil să înţeleagă sensul figurat al ghicitorilor fără formularea procedeelor stilistice existente; să recunoască fabula ca specie literară cu semnificaţie figurativă (fără introducerea noţiunii de alegorie), să li se ofere informaţii despre fabulele populare şi artistice (care pot fi în versuri sau în proză) şi să li se arate că în fabule personajele pot fi nu numai animale, ci şi plante, obiecte, fiinţe antropomorfizate (Fericirea, Speranţa) sau oameni şi, în cele din urmă, să fie capabili să înţeleagă semnificaţia alegorică şi să sesizeze pilda sau morala. Deoarece la această vârstă textul integral al fabulei se adaptează sau scurtează frecvent, la finalităţi nu sunt abordate noţiunile specifice acestei specii literare (fabula şi morala), mai ales că în fabula populară morala nu este întotdeauna separată la sfârşitul textului.

Elevii îşi formează deprinderile să găsească cuvinte necunoscute şi mai puţin cunoscute în text şi să ceară de la învăţător explicarea semnificaţiei acestora pentru a înţelege mai bine textul. Ghidaţi de întrebările cine?, ce?, unde?, când?, de ce? privind conţinutul, elevii sunt instruiţi să formuleze răspunsuri sub formă de propoziţie, fragment, unităţi textuale mai scurte, în funcţie de abilităţile individuale. În timpul abordării textelor literare, elevii dobândesc primele experienţe literar-estetice şi îşi formează punctele de vedere asupra operei literare pe care o ascultă sau citesc. Învăţătorul îi încurajează pe elevi să-şi exprime părerile.

Citind poezii lirice elevii treptat învaţă să recunoască şi să simtă melodia poeziilor şi să le citească şi recite expresiv (la alegere). Stabilirea diferenţei dintre o operă în versuri şi în proză nu se realizează la nivel teoretic.

Abordând textele dramatice pentru copii elevii sunt motivaţi să desfăşoare o serie de activităţi creatoare legate de acest gen literar (apariţia scenică, jocul dramatic, jocul de păpuşi, dialogurile dramatice, vizionarea spectacolelor de teatru pentru copii, înregistrarea şi comentarea fragmentelor dramatizate). Cu acest prilej elevii însuşesc şi

regulile de comportament la teatru în cadrul activităţii educaţionale a şcolii. Pe lângă audierea activă, iar ulterior şi prin citirea independentă a textelor literare şi a altor tipuri de text mai simple elevii învaţă să facă legătura dintre conţinut şi ilustraţiile care însoţesc un text literar, ştiinţifice sau informative.

Din clasa întâia prin conţinuturi de programă se sugerează însuşirea sistematică şi treptată a noţiunilor literare, iar învăţătorilor li se recomandă să introducă în permanenţă cuvinte noi în fondul lexical al elevilor, cu scopul îmbogăţirii acestuia. Însuşirea noţiunilor literare nu presupune învăţarea definiţiilor lor, ci numirea şi explicarea descriptivă a noţiunii, precum şi sesizarea rolului pe care aceasta o are într-un text literar-artistic.

La formarea deprinderilor de citire contribuie reintroducerea lecturii pentru acasă în programele de învăţământ. În clasa I orele prevăzute pentru lectură se realizează în al doilea semestru. Pentru ca elevii din clasa I să se obişnuiască să citească lectură obligatorie şi la libera alegere, se stabileşte colaborarea cu bibliotecarul şcolii, iar câteva ore de limba română în cursul anului se pot ţine şi în biblioteca şcolară.

Abilitatea citirii şi înţelegerii celor citite se formează în cadrul domeniului Cultura exprimării şi în procesul de abordare a textelor literar-artistice. Elevii sunt încurajaţi să citească texte din cărţi ilustrate (de exemplu fabule, basme şi poveşti).

LIMBA

În predarea limbii elevii îşi formează deprinderi de comunicare orală şi scrisă în spiritul limbii române literare. De aceea cerinţele din această programă nu sunt îndreptate numai spre regulile de limbă şi a normele gramaticale, ci şi spre funcţia lor. De exemplu, propoziţia este nu este concepută doar ca o unitate gramaticală (din punct de vedere al structurii sale), ci şi ca o unitate de comunicare (din punct de vedere al funcţiei sale în comunicare).

Gramatica

Cerinţa de bază a programei în predarea gramaticii este ca limba să fie prezentată şi interpretată ca un sistem. Niciun fenomen lingvistic nu ar trebui studiat în mod izolat, în afara contextului în care se realizează funcţia sa.

Prin exerciţiile de audiere, vorbire, citire şi scriere, elevii observă fenomene lingvistice fără numirea lor. Astfel se pun bazele pentru lărgirea conţinuturilor lingvistice în clasele mai mari.

Este necesar să se sesizeze funcţia distinctivă a sunetului în cuvânt (de ex. rac, lac). Acest lucru atrage indirect atenţia asupra importanţei scrierii corecte a literei, adică pronunţarea corectă a sunetelor.

Elevii dobândesc cunoştinţe elementare din morfologie percepând cuvântul ca pe o unitate situată între sunet şi propoziţie. Cuvintele trebuie întotdeauna privite şi analizate în cadrul propoziţiei. Se menţionează că în scris un cuvânt este întotdeauna despărţit de celelalte cuvinte prin spaţii albe de ambele părţi. În vorbire învăţătorul trebuie să atragă atenţia asupra accentuării corecte a cuvântului (în cazul în care elevii accentuează greşit).

Propoziţiile trebuie observate, de regulă, în cadrul textului. În scriere se atrage atenţia în mod aparte că propoziţia începe cu majusculă, iar la sfârşitul ei se pune punct, semnul întrebării sau semnul exclamării (în acest mod se face legătura dintre gramatică şi ortografie). Cu prilejul pronunţării propoziţiei se va avea în vedere în mod deosebit intonaţia, mai ales dacă este vorba despre o propoziţie interogativă.

Exerciţiile de însuşire şi consolidare a cunoştinţelor de gramatică până la nivelul aplicării acesteia în situaţii noi de comunicare reies din cerinţele programei, fiind totodată condiţionate şi de situaţia specifică în clasă - abateri de la limba literară, dubiilor, greşeli care apar în exprimarea scrisă a elevilor. De aceea, conţinutul exerciţiilor de limbă trebuie să fie determinat pe baza unei monitorizări sistematice a vorbirii şi scrierii elevilor.

Ortografia

Normele ortografice ar trebui să fie însuşite de către elevi prin exerciţii sistematice (elementare şi complexe). Aceste exerciţii trebuie să fie cât mai diverse şi organizate cât mai des posibil.

CULTURA EXPRIMĂRII

Domeniul Cultura exprimării cuprinde dezvoltarea alfabetizării de bază a elevilor adică perfecţionarea vorbirii, audierii, citirului şi scrisului. Aceste patru subdomenii de-programă au drept scop promovarea unei culturi a vorbirii, a exprimării în scris, îmbogăţirea vocabularului şi, într-un sens mai larg, dezvoltarea abilităţilor de comunicare ale elevilor. Activitatea didactică în domeniul Cultura exprimării se realizează prin interacţiunea cu alte domenii ale disciplinei, precum şi prin unităţi de învăţământ independente.

Vorbirea elevilor se dezvoltă prin conversaţie în care învăţătorul îi îndrumă pe elevi să-şi perfecţioneze comunicarea. Într-o conversaţie ghidată despre un text literar sau pe un anumit subiect, elevii răspund la întrebări, pun întrebări, îşi exprimă opiniile şi atitudinile. Conversaţiile libere care se desfăşoară în societate reprezintă baza comunicării de zi cu zi şi, prin urmare, este necesar să li se dea elevilor îndrumări privind iniţierea unei conversaţii politicoase, schimbul de informaţii şi folosirea formulelor de bază ale adresării politicoase. În timpul conversaţiei pot fi utilizate modele de conversaţii situaţională, care sunt folosite în situaţiile zilnice de comunicare. Elevii sunt încurajaţi să formeze un mesaj oral în care să ofere informaţii cu exemple din viaţa şcolară de zi cu zi. În timpul fiecărei conversaţii, elevii trebuie să vorbească sau să ofere informaţii, să-şi exprime părerile, să numească sentimente folosind cuvinte adecvate.

Formele recomandate de exprimare orală sunt povestirea, repovestirea şi descrierea. Acestea sunt conţinuturile programei, respectiv conţinuturile învăţării. Elevul este introdus treptat în exprimarea orală şi învaţă cum să repovestească un text, cum să povestească sau cum să-l descrie. Exprimarea se realizează prin exerciţii de vorbire cu ajutorul unui plan dat sau comun. Planul îi ajută pe elevi să conceapă conţinutul discursului, dar nu trebuie împiedicaţi elevii care pot vorbi independent, cu plan individual, sau fără el. Se repovesteşte oral un text mai scurt,

o parte a spectacolului de teatru sau a filmului. Tipuri recomandate de povestire sunt: povestirea despre o imagine sau un şir de imagini (poveste în imagini), povestirea sentimentelor şi întâmplărilor... Se descriu anotimpuri, plante şi animale, cel mai bun prieten sau prietenă, membrii familiei, animalele de companie ş.a. Elevii sunt atenţionaţi să vorbească corect.

Învăţarea pe de rost şi rostirea textelor selectate sau ale unor fragmente scurte este îndreptată spre îmbogăţirea vocabularului şi a vorbirii corecte. Se vorbesc pe de rost poezii cu care ocazie elevilor li se explică regulile de recitare. De asemenea, pot fi învăţate pe de rost şi rostite fragmente scurte din povestiri sau părţi ale textului dramatic (un personaj). Scopul acestui tip de vorbire este vorbirea expresivă, nu doar memorarea textului. De aceea este important să se aleagă cu atenţie ceea ce copiii vor învăţa pe de rost, iar unele dintre criteriile de alegere sunt valoarea artistică a textului şi adaptarea adecvată vârstei elevilor. Texte dramatice din lecturile şcolare şi textele dramatizate se interpretează scenic. Jocurile scenice se realizează cel mai bine pe baza operelor literare care sunt potrivite pentru improvizaţia scenică.

Îmbogăţirea vocabularului destinată unei exprimări clare şi precise se realizează prin utilizarea unor cuvinte adecvate în vorbire, prin adoptarea şi folosirea unor cuvinte noi şi prin însuşirea noilor semnificaţii ale unui cuvânt. Cuvintele noi sunt însușite din vorbirea corectă şi din textele literare şi neliterare. Elevilor li se formează deprinderea ca din vocabularul lor activ, prin activarea vocabularului pasiv, să folosească cuvinte cu care vor comunica și reda cu exactitate informaţiile dorite, dar şi prin cuvinte să facă vorbirea mai plăcută.

Cultura exprimării este cultivată şi prin activităţi de joc, în special prin intermediul jocurilor de limbă. Tipurile de jocuri trebuie selectate în funcţie de interesele elevului sau în contextul conţinutului didactic. Acestea pot fi jocuri de conversaţie, de exemplu, discuţia cu o păpuşă neascultătoare, discuţia cu un personaj literar, apoi jocuri de situaţie, respectiv situaţii reale, de exemplu, discuţia la magazin, discuţia la medic. De asemenea, pot fi alese şi anagrame, rebusuri, palindromuri, cuvinte încrucişate simple.

Audierea este o activitate importantă în comunicare. Prin discuţii elevii sunt îndrumaţi să asculte cu atenţie şi respect pe interlocutori. În contextul conţinuturilor care se învaţă, elevii ascultă ce vorbesc alţii şi confirmă aceasta prin reproducerea sau parafrazarea mesajului audiat, dar şi procedând conform cerinţelor şi instrucţiunilor orale date de adulţi sau colegi. Audierea cu atenţie este practicată şi în situaţii simulate (jocuri conversaţionale şi situaţionale). Elevii ascultă cititul învăţătorului, colegilor, crainicilor.

Prin scrierea după audiere se subînţelege dictarea, în care se exersează scrierea. Cu toate acestea, primul pas în realizarea dictării este audierea şi remarcarea limitelor dintre cuvinte şi propoziţii în dependenţă de intonaţie, prin care se dezvoltă legătura lingvistică dintre cuvintele rostite şi scrise.

Jocurile pentru dezvoltarea atenţiei auditive se efectuează în contextul didactic: ascultarea cu atenţie, pentru îndeplinirea unei sarcini, de ex: Recunoaşte cine vorbeşte, Ascultă cum vorbeşte (încet, repede), Aud vocea...

Scrisul şi cititul se exersează în predarea citit-scrisului, iar ulterior în domeniile Literatură, Limbă şi Cultura exprimării. În conţinutul programei din domeniul Culturii exprimării, sunt date elemente de bază legate de alfabetizarea elevilor, dar aceste elemente nu pot fi privite în mod izolat, ci în interacţiune cu rezultatele şi conţinutul recomandat în toate domeniile din cadrul disciplinei şcolare. Prin urmare, citirea şi scrierea nu se învaţă în mod aparte în cadrul domeniilor didactice, ci prin toate conţinuturile didactice.

În clasa întâi, elevii scriu propoziţii şi unităţi textuale mai scurte. O atenţie deosebită este acordată abordării individuale a personalităţii elevului, ceea ce implică încurajarea abilităţilor elevilor în formarea deprinderilor de scriere. Dacă copilul are dificultăţi în scris, este necesar să fie introdus cu atenţie şi treptat în tehnica scrisului. În acelaşi timp copilul care avansează trebuie încurajat prin cerinţe adecvate. Elevii răspund în scris la întrebări simple despre propria lor experienţă, fiinţe, obiecte, fenomene, imagini, precum şi la întrebări despre texte literare şi neliterare. În plus, elevii concep şi în mod independent scriu propoziţii despre propria lor experienţă, fiinţe, obiecte, fenomene. De asemenea, ei scriu titlul imaginii sau titlul unui şir de imaginii şi propoziţii bazate pe imaginea sau şirul de imagini (poveste în imagini).

Învăţarea scrierii independente a textului începe prin îmbinarea mai multor propoziţii într-un întreg. Elevii scriu despre experienţa proprie, despre unele întâmplări, despre o imagine sau un şir de imagini (poveste în imagini). În dependenţă de abilităţile sale, elevul va scrie două, trei propoziţii legate sau un text mai scurt.

În scriere se aplică regulile ortografice învăţate în domeniul Limba. Este necesară aplicarea consecventă a normelor ortografice în scriere de la începutul însuşirii scrisului şi cititului. Elevii sunt îndrumați să aleagă cuvinte adecvate şi să le folosească în scriere.

Citirea se exersează pe texte din lectura şcolară, precum şi pe alte texte literare şi neliterare. O atenţie deosebită trebuie acordată citirii textelor informative, în funcţie de interesele elevilor şi în contextul social, precum şi în funcţie de conţinutul recomandat al programei. Este necesar să se practice următoarele tipuri de citire: citirea cu voce tare (a textului întreg, în ştafetă, flexibilă, a textului dramatic, pe roluri); citirea în şoaptă (în sine). Înţelegerea textului este verificată prin discuţii sau întrebări, prin exprimarea subiectului / a unităţilor textuale (în conformitate cu cunoştinţele anterioare), precum şi prin reprezentarea părţilor esenţiale ale textului prin desen (o ilustrare a textului). Informaţiile din text sunt ghidate (prin răspunsul la întrebările reproductive cine?, unde?, cum?, când?) sau se percep independent, fără instrucţiuni detaliate.

RUSINSKI JEZIK

РУСКИ ЈЗИК

Назва предмета	РУСКИ ЈЗИК
Циль	Циль настави руского язика то розвиванє язичних способносцох и оспособйованє школярох же би

	ефикасно комуниковали на руским язику; розвиванє думаня и критицкого одношеня ґу дїйсносци; упознаванє зоз традицию и културу свойого народа, пестуюци свидомосц о значеню улоги язика за очуванє националного идентитета; упознаванє зоз сучаснима културами других народох як и универзалнима вредносцами гуманистичней традициї.
Класа	перша
Рочни фонд годзинох	180 годзини

ВИХОДИ По законченей класи школяр :	ОБЛАСЦ/ ТЕМА	ЗМИСТИ
- розликує вигварени гласи и написани букви, слова и вреченя; - овладує зоз основну технїку читаня и писаня на рускей кирилскей азбуки; - розуми тото цо пречита; - активно слуха и розуми змист книжовноуметнїцкого текста котри му пречитани; - препознава писню, приповедку и драмски текст; - одредзує главне збуванє, рядошлїд збуваньох, час и место збуваня повязани зоз пречитаним текстом; - обачує подоби и прави розлику помедзи їх позитивнима и неґативнима прикметами; - виражує свойо думанє о справованю подобох у книжовним дїлу; - препознава загадку и розуми єй значенє; - препознва басну и розуми єй значенє; - розликує букву, слово и вреченє; - правилно вигваря и пише кратке и подполне вреченє єдноставней структури зоз одвитуюцу интонацию,односно интерпункцийним знаком на концу; - правилно хаснує вельку букву;	ПОЧАТНЕ ЧИТАНЄ И ПИСАНЄ	Глас и буква; друковани и писани букви кирилского руского писма. Слова и вреченя як бешедни и писани цалосци. Тексти засицени зоз буквами котри ше обрабяю,тексти предвидзени за ґлобалне читанє. Шицки файти єдноставних текстох котри написани по руски зоз друкованима або писанима буквами. Язични бависка. Аналитично-синтетични вежбаня; лексични и синтаксични вежбаня; моторични вежби. Писанє (преписованє, самостойне писанє, диктат) Читанє (считованє, ґлобалне читанє, гласне и цихе читанє); питаня зоз котрима ше преверює розуменє пречитаного. Вигварянє гласох и писанє буквох котри школяром представяю почежкосц:г,х,дз,дж, дь,ть Писанє буквох я, є, ї, ю, ь у розличних позицийох у словох (на початку, у штредку и на концу слова). Вежбанє елементох писаних буквох.

- културно участвує у водзеней и шлєбодней розгварки - оформює усне поручене хаснуюци одвитуюци слова; - усно приповеда спрам сликох и шора сликох и о дожицох; - усно описує предмети зоз нєпостредного окруженя; - вибера и хаснує одвитуюци слова у бешеди; на правилни способ хаснує нови слова у каждодньовей бешеди; - напамят гутори кратши книжовни тексти - участвовує у сценским виводзеню текста; - меркуюци и културно слуха собешеднїкох; - - слуха, розуми и парафразира поручења; - слуха интерпретативне читанє або гуторенє книжовних текстох зоз цильом их розуменя; - применює основни правописни правила; - пише читко и шорово; - писмено одвитує на поставени питаня; - скапчує вецей виречења до кратшей цалосци; - пише виречења по диктату применююци основни правописни правила; - гласно чита, правилно и зоз розуменьом; - цихо чита (у себе) зоз розуменьом пречитаного; - пренаходзи информациї експлицитно винєшени у тексту.			
	КНЇЖОВНОСЦ	ШКОЛСКА ЛЕКТИРА	

Поезия

Ирина Гарди Ковачевич, Чи хмарка чи загадка

Михайло Ковач, Коваль

Михайло Ковач, Шицких любим

Гавриїл Костельник, Стари алє здрави

Микола М.Кочиш, Лєсов дохтор

Йован Йованович Змай, Жаба чита новини

Серафина Макаї, Яр,яр

Мелания Павлович, Жимно було

Михал Рамач, Яки вельки швет

Мелания Римар, Розчитованя

Любивоє Ршумович, Ау, алє школа зґодна

Силвестер Саламон,Мацерино злато

Руска народна писня по вибору

Проза

Мирон Канюх,Сцекол розум на пашу

Янко Рац, Мудра мачка

Мелания Римар, Сказков заглавчок

Г.Сковорода, Пчола и шершень

Лєв Толстой, Двоме товарише

Штефан Чакан, Коритнявкова порада

Народна приповедка, Дїдо и цвикла

Басна, Лєв и миша

Басна, Цверчок и брамушка

Сказка, Когуцик, златни гребенчок и чудотворни млїнчок

Мирон Будински, Новорочна сказка

		Єрменска приповедка, Осем шапки Українска приповедка, Рукавичка Руска народна приповедка, Як цар подаровал богачови бундаву за воли Руски народни приповедки по вибору Сликовнїца по вибору Драмски тексти Душко Радович, Тужибаба Драмски тексти зоз Заградки по вибору Популарни и информативни тексти Вибор популарних и информативних текстох зоз часописа за дзеци Заградка ДОМАШНЯ ЛЕКТИРА Вибор з рускей народней и уметнїцкей поезиї Вибор з рускей народней и уметнїцкей прози Кнїжовни поняца: - писня ; - стих ; строфа ; - приповедка; - збуванє, место , час и рядошлїд збуваня ;
		- кнїжовна подоба - випатрунок, основни прикмети и поступки ; - драмски текст за дзеци ; - франтовлїва писня ; - басна ; - загадка.
	ЯЗИК Ґраматика, правопис и ортоепия	Замерковйованє виреченьох, словох и гласох як окремних єдинкох и їх медзисобного одношеня. Улога гласа и букви у розликованю значеня вигвареного односно написаного слова. Розликованє виреченьох як обвисценя,питаня и розказу з вигваряньом

		(интонацию) и їх препознаванє на слух и у тексту. Вигварянє и писанє гласох, окреме:г,х,дз,дж,дь,ть Велька буква на початку виреченя, у писаню особних менох и презвискох, назвох населєньох и улїци у котрей школяр жиє, як и назва школи до котрей ходзи. Правилне подписованє (мено та презвиско). Хасновањє точки на концу виреченя. Обачованє места и функциї точки,запяти, викричнїка и знака питаня у виреченю. Писане двозначних вокалских буквох и писанє гласох з двома знаками, хасновањє мегкого знака.	
	ЯЗИЧНА КУЛТУРА	Усне висловйованє	Вежби у припатраню, замерковйованю и описованю. Водзена и шлєбодна розгварка о актуалних подїйох, жаданьох и интересованьох школярох. Усне порученє. Приповеданє о подїйох з родительского дому, школи;приповеданє спрам слики або шору сликох по плану у форми питаньох. Преприповедованє змисту кратших и єдноставнєйших текстох. Описованє предметох,людзох,рошлїнох,животиньох,зявеньох Обачованє и менованє рижних характеристикох (фарба, форма, велькосц). Комуникация:представянє,упознаванє,здравканє. Богаценє словнїка з помоцу рижних язичних бавискох. Сценске виводзенє текста. Бешедни, ситуацийни и язични бависка.
		Слуханє	Вежби у слуханю бешеди (учителя, товариша, спикера). Стварни и симуловани ситуациї. Слухани порученя. Аудио-визуелни записи. Бависка за розвиванє поваги при слуханю.

		Писанє	Писанє буквох поєдинєчно, у словох и виреченьох. Вежби у писаню: преписованє, диктат, автодиктат,самостойне составянє виреченьох. Преписованя зоз задатком. Писани одвити на поставени питаня о власним искуству, о существох, предметох, зявеньох, сликох, о книжовних и нєкнїжовних текстох. Писани питаня на задати одвити. Писани порученя. Кратши текстуални цалосци :о власним искустве, о дожицох, о сликох, на основи книжовних текстох.
		Читанє	Книжовни тексти. Тексти зоз практичну намену:поволанка, упутство, список за купованє и др. Нєлинеарни тексти:текст у таблїчки, розпорядок годзинох, стрип, уходнїца и др. Информативни и популарни тексти зоз часописа за дзеци Заградка

Ключни поняца: початне читанє и писанє, книжовносц, язик и язична култура.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧНО-МЕТОДИЧНЕ ВИТВОРЙОВАНЄ ПРОГРАМИ

Наставну програму предмета Руски язик у першей класи основней школи творя штири предметни обласци: Початне читанє и писанє, Книжовносц, Язик и Язична култура. Шицки обласци ше медзисобно преплєтаю и ані єдну нє мож виучовац изоловано без содїйства зоз другима обласцами.

ПОЧАТНЕ ЧИТАНЄ И ПИСАНЄ

Наставу початного читаня и писаня ше реализує у першим полрочю, алє, кед то потребне, предлужує ше и у другим полрочю.Початне читанє и писанє ше реализує самостойно, алє облапя и змисти зоз Книжовносци, Язика и Язичней култури.

Пририхтованє за початне читанє и писанє

Пририхтованє за початне читанє и писанє то поставянє бизовних основох за будуце успишне овладованє зоз схопносцу читаня и писаня. На самим початку то подрозумює установйованє предходних знаньох школяра дзе ше найчастейше констатує же векшина школярох позна подаєдни букви. Медзитим, препознаванє поєдиних буквох ище нє знак схопносци читаня або писаня, понеже праве читанє почина аж зоз считованьом вецей буквох до цалосци. Наставнїк вшелїяк будзе мац у оглядзе констатовани предзнаня школяра при плановаю индивидуалней, ґрупней як и роботи зоз цалим оддзелєньом.

Пририхтованє за початне читанє и писанє значи и источасне утвердзованє велїх других прикметох:

- розвитосц бешедней култури школяра,

- способносц комуникациї и розуменя медзи дзецми,

- способносц замеркованя словох, виразох, кратких виреченьох,

- способносц одвитованя школяра на поставени питаня,

- розликованє поєдиних гласох и їх поєдинєчне вигварянє,

- правилносц артикулациї гласох,

- файту интонациї як цо то шпиванє у бешеди, загакованє,

- утвердзованє лїворукосци або праворукосци,

- утвердзованє ступня розвитосци дробней моторики руки,

- квалитет вида и слуха,

- правилносц триманя цела при шедзеню,читаню и писаню итд.

Паралелно зоз випитованьом порихтаносци школяра за читанє и писанє учитель прейґ истих вибраних вежбох примераних конкретней ситуациї конкретного школяра уплївує на тото же би ше вежбало:

- видзенє, откриванє и замерковйованє поєдиносцох у реалним окружуюцим швеце;

- аналитичне припатранє зоз обачованьом детальох и тематичне обачованє прикметох поєдиних предметох як цо то замерковйованє фарби, форми, положеня, велькосци, динамики або статичносци предметох, рошлїнох, животиньох и особох;

вежби припатраня треба тематично орґанизовац рушаюци од того цо дзецом блїзке нпр. учальня, а потим ше тота активносц преширює на околїско;

- слуханє звукох, тонох, гласа и бешеди у окруженю школяра на конкретних прикладох у оддзелєню; слуханє треба же би було повязане зоз мимику и ґестами; под час слуханя пестовац повагу и концетрацию; почитованє протоколу слуханя и бешеди цо значи розвиванє култури бешеди и слуханя з почитованьом собешеднїка;

- розвиванє култури усного висловйованя цо подрозумює висловйованє зоз цалим вирече ньом, одвит на питанє, поставянє питаня, културу комуникациї, приповеданє о подїйох зоз реалного живота , приповеданє по слики и шору сликох, преприповедованє слуханого текста;

- розвиванє чувства за границу слова и вирече ня ; аналитични, аналитично-синтетични и синтетични вежби;

- розвиванє чистей артикулациї гласох, анализа гласовней структури слова;

- моторични вежби за розвиванє руки, дланьох и пальцох орґанизовац през бависко и у корелациї зоз другима наставнима предметами окреме физичним воспитаньом и подобову културу.

Початне читанє и писанє

Спрам предходних випитованьох наставнїк ма цалосну слику индивидуалних способносцох и розликох медзи школярами. Велї розлики ше зявюю як пошлїдок розличних социялних условийох у фамелиї, пошлїдок су розличного образовного уровня особох зоз окруженя у котрим школяр жиє, розличносци навикнуцох здобутих у фамелиї або предшколскей установи, розличней комуникативней отвореносци ґу другим и вельочислених других факторох. Робота наставнїка треба же би була максимално индивидуализована з почитованьом установених розликох, а з роботу ше способносци каждого школяра буду далєй розвивац.Учитель будзе водзиц рахунку о розлики медзи ткв. календарским, менталним и физичним возростом дзе тоти три ридко кеди паралелно усоглашени.

Настава початного читаня и писаня предвидзена на комплексни поступок та так конциповани и буквар и други писани материяли. Комплексни поступок подрозумює квалитет предходних випитованьох и индивидуализовану роботу понеже сам поступок бере до огляду шицко зоз чим школяр як предзнаньом пришол до першей класи. Достаточно уваги треба пошвециц аналитично-синтетичним вежбом и считованю як початку каждого читаня.Хасновите школяром нєпреривно указовац на кратки надписи, наслови, порученя зоз котрима зме окружени и котри знача писану комуникацию.Тото препознаванє надписох, насловох, плакатох ма функцию отвераня читаней комуникациї зоз окруженьом и знак є потримовки школярови котри цошка препознава цо му скорей нє було доступне у його розуменю.

При вежбаню початного читаня и писаня обрациц увагу на гиґиєнски и други предусловия як цо то триманє цела, положенє и оддалєносц текста од очох, видне польо, велькосц буквох, длужина слова, познатосц значеня словох , повязаносц слики и текста, сцерпезлївосц у роботи зоз школяром з почитованьом його темпа. Кажди школяр чита зоз своїм темпом и треба му дац часу и потримовку же би читал так як у датей хвильки може и зна. Барз важна тота початна потримовка и радосц же школяр цошка зна, без огляду же то вельо менєй як цо знаю даєдни други. Почитованє и похвала индивиуалитету припада до шору найлєпших менталних потримовкох дзецку.Важне мотивовац школярох же би каждодньово вежбали читанє дома, дзе значне добре сотруднїцтво зоз родичами. Нєобходне и часте преверйованє ступня овладованя зоз технїку читаня и розуменя пречитаного.

Квалитетне читанє ма вельо функциї, а скорей шицкого функцию трансфера, понеже без читаня и розуменя пречитаного скоро же нєт ученя других предметох. Успишносц у шицких других предметох и обласцох ученя директно завиши од квалитета читаня односно розуменя пречитаного.

Початне писанє руша од ткв. вежбаня дробней моторики руки котру треба розвивац прейґ увежбованя каждодньових активносцох як цо то вязанє шнуркох, ґужлїкох, капчанє ґомбичкох и под. як и у корелациї зоз подобову културу. Шлєбодне рисованє и вифарбйованє барз хасновите за розвиванє моторики руки, за привикованє на положенє клайбаса медзи пальцами под одредзеним углом, за здобуванє контроли поцагох зоз клайбасом, за здобуванє схопносци манипулациї зоз клайбасом. Важне на самим початку найсц найлєпше положенє и угел медзи очми ,папером, руку и клайбасом.Тоти цо им лєгчейше писац зоз лїву руку най пишу зоз лїву руку. При писаню друкованих буквох водзиц рахунку же би розмак медзи буквами у словох бул ровномирни. При писаню писаних буквох окремну повагу обрациц на правилне повязованє буквох. Букви треба же би були истей грубини и велькосци, а розстоянє медзи словами подєднаке. Букви писац вертикално, без викошованя под углом, без намаганя же би шицки мали исти рукопис понеже кажде свой рукопис будзе формовац зоз роками писаня цо будзе завишиц од велїх факторох,а медзи иншим и од характеру особи. Писанє на одредзеним месце, медзи линиями або у датей велькосци нє найзначнєйше, алє є хасновите понеже наганя школяра на меркованє. Писанє нїґда нє шме буц кара алє вше лєм вежба. Вежба може буц заснована на преписованю, дополньованю, одвитованю, пополньованю вихабених местох, диктату и автодиктату, составяню вирече ньох на основи сликох або шору сликох , як и самостойним писаню вирече ньох и кратших текстох.

Понеже у першей класи найважнєйша схопносц и знанє котри ше здобува то початне читанє и писанє, то значи же тот процес нє огранїчени зоз часом и нє найважнєйши час або фонд годзинох котри ше на то потроши. Найважнєйше посцигнуц схопносц читаня и писаня як предпоставку за шицки други школски ученя, а начално ше трима же зоз тима схопносцами на елементарним уровню треба овладац по конєц першого полрочя, а розуми ше же ше тоти схопносци буду меняц и усовершовац цалого живота.

Усовершованє читаня и писаня

Начално мож повесц же овладованє зоз схопносцу читаня и писаня припада шору найважнєйших цильох основней школи вообще. Смисел читаня и писаня то уствари витворйованє комуникациї медзи людзми на основи розуменя символох. Крайнї смисел читаня то нє комбинаторика буквох алє розуменє пречитаного.У тим периодзе школяр треба же би овладал зоз основну технїку читаня и писаня. За таку намену хасную ше тексти котри кратки, динамични, интересантни и примерани возросту школярох. То можу буц обвисценя, розкази, порученя, поглєдованя, упутства, та по книжовни тексти школскей и домашнєй лектири.Окремну повагу треба обрациц на розуменє пречитаних словох, виреченьох и текстох. Схопносц читаня и писаня як файта спорозумйованя медзи людзми ше найлєпше усовершує зоз реалну праксу комуникациї цо значи же школяр нєпреривно треба же би бул у позициї же би бешедовал и писал, виношел свой попатрунок або розуменє було хторого зявеня алє и же би нєпреривно могол превериц чи його вислов як порученє зрозумене на таки способ и з таким смислом як вон то сцел.

ЯЗИК

У настави язика школяре ше оспособию за правилну усну и писану комуникацию на стандардним руским язику. Прето поглєдованя у тей програми нє унапрямени лєм на язични правила и ґраматични норми алє на їх функциї.Ученє ґраматики и правопису нє циль саме по себе, алє є у функциї цо лєпшей комуникациї односно цо лєпшого розуменя медзи собешеднїками на усним и писаним уровню.

Ґраматика

Основне програмске поглєдованє у настави ґраматики же би ше школяром язик представел и толковал як систем. Анї єдно язичне зявенє нє треба виучовац изоловано, вонка зоз контекста у хторим ше витворює його функция.

Смисел ученя ґраматики на початним уровню нє у тим же би школяр знал меновац одредзени ґраматични одреднїци, алє же би их правилно похасновал у комуникациї. Потребне указовац на розлични функциї гласох у рамикох словох. На тот способ ше постредно обраца повага на важносц правилного писаня буквох, односно правилного вигваряня гласох. Елементарни основи зоз морфолоґиї школяре здобуваю так же обачую слово як язичну єдинку помедзи букву и виреченьом. Слова вше треба обачовац и обрабяц у рамикох виречења. Виречења заш, кед то можлїве, треба обачовац у рамикох текста. Слово достава значенє аж у виречению , аж у виречению воно достава подполни смисел та го вше треба розпатрац у контексту виречења.

Вежби за усвойованє и утвердзованє знаньох зоз ґраматики по уровень його практичного применьованя у нових бешедних ситуацийох виходза зоз програмских поглєдованьох, алє су у велькей мири условени зоз конкретну ситуацию у оддзелєню - бешеднима одступанями од книжовного язика, гришками хтори ше зявюю у писменим виражованю школярох. Прето змист вежбаня у настави язика ше муши одредзовац на основи систематичного провадзеня бешеди и писаня школярох.

Правопис

Правопис як конвенция односно догварени правила ма окремне значенє понеже то правила котри упутюю же би ше иста комуникацийна єдинка вше розумела на исти способ. Писане слово вше редукує усне висловйованє понеже усне висловйованє ма векше число можлївосцох за преношенє точносци информациї. Часц репертоару мож посцигнуц у писаню зоз пременку шора словох у виречению, зоз подцагованьом часци тексту, розличну велькосцу буквох и другима способами наглашованя. Заш лєм, коректносц текста односно порученя посцигує ше зоз правописнима знаками та їх познаванє доприноши же би ше исти текст розумело на исти способ. Заш лєм треба мац у оглядзе же нам тоти знаки як конвенциї важни нє як формалне знанє алє як функционалне практичне средство з котрим посцигуєме же би наш писани вираз бул цо лєпше похопени.

Кажде знанє о дачим ми можеме мац на голєм трох уровньох: на уровню препознаваня, на уровню репродукциї и на уровню примени. За саму комуникацию найважнєйша сама примена як практичне манифестованє преношеня информацийох и їх розуменє, алє сама комуникация вше значи комбинацию шицких трох уровньох. То, медзитим значи и же даєдни поняца досц знац на уровню препознаваня и даєдни на уровню репродукциї.

Правописни правила школяре треба же би звладали прейґ систематичних вежбаньох, елементарних и зложених. Тоти вежбаня треба же би були цо рижнороднєйши и треба их орґанизовац цо частейше.

Сучасна методика настави подрозумює примену рижних поступкох алє ше вони зводза на основни, а то:

- Хасновање пригодного початного текста на котрим вираз нєдостаточно препознатлїве язичне зявенє. Найчастейше ше хасную познати тексти. Начално ше кажде нове поняце обрабя на уж познатим тексту же би школяр могол замерковац зявенє або поняце, а нє же би му одвращала увага на початне розуменє текста. Треба хасновац виречења котри школяром познати и часто ше зявюю у бешеди, або текст зоз читанки котри предходно школяром уж познати,

- Кажде поняце котре зложене уводзи ше рушаюци по драги од єдноставнєйшого ґу зложеншому, од познатого ґу нєпознатому,

- Найлєпше ше учи на позитивних прикладох, тє .зоз указованьом як треба а нє як нє треба,

- На очиглядним и животним прикладу найлєпше розумиц приклад, а за обезпеченє тирваня знаня применьовац часте вежбанє и систематичне повторйованє,

- Цала спознайна драга руша од замерковйованя и идзе прейґ поровнованя, заключованя, доказованя, та по розуменє и примену на новим прикладу.

ЯЗИЧНА КУЛТУРА

Програмске подручє язичней култури ма два повязани види: то усне и писане висловйованє. Язичней култури ше пошвецує звекшана увага при виучованю руского язика прето же бешедна комуникация на руским язику огранїчена на менше окруженє и на медийну зуженосц. Источашнє школяре рускей националносци окружени зоз присуством других язикох котри шицки вєдно уплївую на розконареносц комуникациї на руским язику.

Обласц Язична култура облапя розвиванє основней писменосци школярох, односно усовершованє бешедованя, слуханя, читаня и писаня. Тоти програмски подобласци унапрямени на пестованє култури бешеди, писменого виражованя, богаценє словнїка и на розвиванє комуникативних способносцох школярох. У програми ше зявюю узвичаєни поглєдованя наведзени як приповеданє, преприповедованє и описованє у усним и писаним висловйованю. Прешырене ше одноши на елементи комуникациї зоз котрима треба допринєсц злєпшаню фонда словох и формох медзисобного сообщованя. Виражованє ше реализує през бешедни вежби зоз помоцу датого або заєднїцкого плана. План помага школяром же би обдумали змист бешеди, алє нє шме огранїчовац тих котри можу бешедовац самостойно зоз индивидуалним планом або без нього. Препоручени файти приповеданя то приповеданє о слики або по шору сликох, приповеданє о дожицох або збуваньох, описованє существох, предметох, зявеньох.

Ученє напамят унапрямене на богаценє словнїка и правилну бешеду. Мож гуториц напамят научени вибрани писнї, зоз уводзеньом школярох до правилох рецитованя. Мож напамят учиц кратки виривки зоз приповедкох и часци драмских текстох. Циль такей файти бешеди то виразносц, а нє лєм паметанє текста. Прето при виборе текстох треба почитовац як критериюми уметнїцку вредносц текста и його прилагодзеносц ґу возросту.

Збогацованє словнїка у функциї ясного виражованя реализує ше през хасновањє адекватних словох у бешеди, усвойованє и хасновањє нових словох, як и прешырйованє обсягу значеня у рамикох єдного слова. Нови слова ше усвоюю зоз правилней бешеди и зоз книжовних и нєкнїжовних текстох. Школяре ше упутюю же би зоз свойого активного словнїка, зоз активованьом пасивного, хасновали слова котри прецизно преношa жадани информациї, алє и же зоз словами можу бешеду украшиц. Язична култура школярох ше пестує и през бависково активносци,окреме през бешедни бависка. Файту бависка треба вибрац спрам интересованьох школярох або у контексту наставних змистох. То можу буц розгварки зоз бабками, розгварки зоз книжовнима подобами, ситуацийни бависка. Мож хасновац и ребуси, палиндроми, словни ланци, дополньовалки, єдноставни крижальки.

Слуханє важна активносц у комуникациї. Школяре ше упутюю же би меркуюци и културно слухали собешеднїкох. У наставним контексту школяре слухаю цо други бешедую и тото потвердзую зоз репродукованьом або парафразираньом того цо чули, яґод и зоз поступаньом спрам молбох и инструкцийох одроснутих и парнякох. Школяре слухаю и читанє учителя, парнякох або спикерох. Запис по слуханю подрозумює диктат, зоз котрим ше вежба и писанє, алє перши крочай у реализациї диктата то слуханє и обачованє границї медзи словами и виреченями зависно од интонациї. На тот способ ше розвива язичне повязованє вигвареного и записаного слова.

У змистох програми зоз обласци Язична култура дати основни елементи котри ше одноша на писменосц школярох, алє на нїх нє мож патриц изоловано, алє повязано зоз виходами и препорученима змистами у шицких обласцох предмета. Читанє и писанє ше нє учи окреме, алє през шицки наставни змисти.

У першей класи школяре пишу виреченя и кратши текстуални цалосци. Окреме ше водзи рахунку о индивидуалним приступу ґу школярови, цо подрозумює мотивованє спрам способносцох и можлївосцох у писаню. Школяре писмено одвитую на єдноставни питаня, або самостойном здумую и пишу виреченя о существох, предметох, зявеньох, сликох, шору сликох, о власним искуству, як и на питаня о книжовним и нєкнїжовним тексту. Школяре ше оспособюю же би записали кратше писане порученє зоз котрим преношa информациї и котре ма практичну намену.

Читанє ше увежбує на творох школскей и домашньей лектири и на других книжовних и нєкнїжовних текстох. Окремну повагу треба унапрямиц на читанє информативних текстох спрам интересованьох школярох и у дружтвеним контексту. Потребно практиковац рижни файти читаня: гласне читанє (цалого текста, по часцох штафетно, флексибилно, по улогох); цихе читанє (у себе). Розуменє пречитаного указує ше през питаня, зоз одредзованьом теми, як и зоз представяньом ключних часцох текста. Информациї у тексту пренаходзи ше водзено або самостойно.

Смисел шицких подподручох язичней култури же би до култури висловйованя унєсли рационалну структуру а зоз витворйованьом елементох тей структури допринoши ше систематичносци ученя и вежбаня за углавним каждодньово и практични ситуациї зоз чим програм и його витворйованє достава потребну меру функционалносци.

КНЇЖОВНОСЦ

Уводзенє наймладших школярох до швета книжовносци алє и других, ткв. нєкнїжовних текстох (популарних,информативних) представя винїмно одвичательни наставни задаток. Праве на тим ступню школованя здобуваю ше основни знаня, схопносци и навикнуца од котрих будзе познєйше, у велькей мири завишиц нє лєм школярова книжовна алє и обща култура и одношенє ґу култури и образованю вообще.

Вибор насловох книжовних текстох засновани на лєгкей препознатлївосци смисла,на блїзкосци з реалним животом на єдним боку и поспишованю фантазиї на другим, на обраценосци ґу позитивним общим вредносцом. Учитель шлєбодни же би у своїм плану правел таки розпорядок текстох яки вон трима же

одвитує датим условийом оддзелєня у котрим роби, змистом котри му одвитую и вибор котри у датей хвильки ма добру корелацию зоз животним окруженьом або ситуацию як и корелацию з другима предметами. Кнїжовни текст вше ма даяку естетичну вредносц на котру треба обрациц увагу.

Тексти зоз школскей лектири ше хасную за усовершованє читаня и писаня и уводзенє школярох до основних поняцох о кнїжовносци. Под час оспособйованя школярох же би зоз помоцу учителя розумели тексти зоз школскей лектири, алє и популарни, информативни тексти зоз часописох за дзеци, енциклопедийох и под. важне ше намагац же би обачели збуваня, просторни и часово одношеня и значни поєдиносци у описох существох, предметох, природи. Школярох треба мотивовац же би обачовали подоби у кнїжовним дїлу, їх прикмети и поступки, їх емоцийни станя (радосне, жалосне, шмишне) и же би розликовали поняца добра и зла. Понеже тексти предвидзени зоз програмом єдноставни, кратки и засновани на хронологґийним шорованю збуваньох, школяр треба же би одредзел дзе и кеди ше случує збуванє и же би розумел причиново-пошлїдкови розпорядок збуваньох.

Школяр треба же би обачел формалну розлику медзи поезию, прозу и драмским текстом и їх основни характеристики (нпр. одсуство фабули у лирским дїлу, ритмичносц стихох або шороване збуваньох у епским и драмским дїлу) алє нє на уровню дефинованя поняцох. Школяр треба же би розликовал писню од приповедки и драмского текста, алє без уводзеня дефиницийох кнїжовнотеорийних поняцох. Толкованє текста ше найвецей зводзи на розуманє подиї, фабули и основного порученя. Школяр треба же би розумел пренєшене значенє загадки без формулованя стилских поступкох у нєй; же би препознавал жанр басни як приповедки зоз пренєшеним значеньом, же би розумел єй пренєшене значенє и знал видвоїц єй поуку.

Школяре ше оспособию же би пренаходзели нєпознати и менєй познати слова у тексту и же би зоз упознаваньом їх значеня лєпше розумели значенє самого текста. Прейґ водзених питаньох о пречитаним змисту, школяре ше оспособию же би як одвити формуловали виреченя, виривки, кратши часци текста, зависно од индивидуалних способносцох. У цеку обробку кнїжовних текстох школяре здобуваю перши кнїжовно-естетични искуства и формую свойо становиска о дїлу хтори треба же би и винєсли.

Под час читаня лирских посньох школяре поступнє уча препознац и дожиц мелодичносц писньох и же би їх виразно читали або рецитовали. Розлики медзи кнїжовнима дїлами у стиху и дїлами у прози ше нє обрабя на теорийним уровню.

Обробок драмских текстох оможлївює мотивованє школярох на велї творчи активносци як цо то сценски наступ, драмске бависко, бависко зоз бабками, драмски диялоґи, патренє дзецинских театралних представох, виробок маскох, здумованє костимох або сценоґрафиї.

Од першей класи прейґ змистох програма ше суґерує систематичне и поступне усвойованє кнїжовних поняцох, а учительом ше препоручує же би континуовано уводзели нови слова и так збогацовали дзецински словнїк. Усвойованє кнїжовних поняцох нє подрозумює ученє їх дефиницийох, алє їх менованє и описне толкованє поняца, обачованє його улоги у кнїжовноуметнїцким тексту. Школяре ше тиж поступно оспособию же би змисти повязовали зоз илустрациями котри провадза кнїжовни, популарни и информативни текст.

У першей класи годзини домашнєй лектири ше реализує у другим полрочю. Сотруднїцтво зоз школским библиотекаром и годзини реализовани у библиотеки оможлївюю навикованє школярох на читанє лектири у обовязним и шлєбодним виборе и здобуванє читательних звикнуцох.

SLOVAČKI JEZIK

Názov predmetu	SLOVENSKÝ JAZYK
Cieľ	Cieľom výučby slovenského jazyka je, aby žiaci zvládli základné zásady slovenského spisovného jazyka kvôli ústnemu a písomnému vyjadrovaniu, pestovali povedomie o význame úlohy jazyka v zachovávaní národnej identity; aby boli schopní analyzovať zvolené literárne a iné umelecké diela zo slovenského a svetového umeleckého dedičstva, pestovať tradície a kultúru slovenského národa a rozvíjať interkulturálnosť.
Ročník Ročný fond hodín	Prvý 180 hodín
Ročný fond hodín	180 hodín

VÝKONY Po skončení ročníka žiak bude schopný:	OBLASŤ/TÉMA	OBSAHY
- rozlišovať vypovedanú hlásku a napísané písmeno; vypovedané a napísané slová a vety;	ZAČIATOČNÉ ČÍTANIE A PÍSANIE	Hláska a písmeno; tlačené a písané písmená. Slová a vety ako hovorené a písané celky.
- ovládať základnú techniku čítania a písania; - čítať s porozumením; - aktívne počúvať a pochopiť obsah literárno-umeleckého textu, ktorý sa mu číta;		Texty s veľkým počtom písmen, ktoré sa spracúvajú - texty určené na súhrnné čítanie. Všetky druhy textov, ktoré sú napísané tlačenými alebo písanými písmenami. Jazykové hry.

- rozlišovať báseň, rozprávku a dramatický text; - určiť hlavnú udalosť, časové umiestnenie deja (sled udalostí) a miesto konania v súvise s prečítaným textom; - vnímať osoby a ich kladné a záporné vlastnosti; - vyjadriť svoju mienku o konaní literárnych postáv; - poznať hádanku a pochopiť jej význam; - poznať bájku a pochopiť jej význam; - rozlišovať písmeno, slovo a vetu; - správne povedať a napísať krátku a úplnú jednoduchú vetu so zodpovedajúcou intonáciou a interpunkčným znamienkom na konci vety; - správne používať veľké písmeno; - slušne sa zúčastniť v rozhovore; - utvoriť ústny odkaz so zodpovedajúcimi slovami; - prerozprávať niečo; rozprávať podľa obrázka/obrázkov a o zážitkoch; - ústne opísať veci z priameho okolia; - vyberať a používať zodpovedajúce slová pri rozprávaní; správnym spôsobom využívať nové slová v každodennej konverzácii; - spamäti predniesť kratšie literárne útvary; - účinkovať v scénickom prednese textu; - pozorne a slušne počúvať spolubesedujúcich; - počúvať, rozumieť a parafrázovať odkaz; - rozumieť a prežiť umelecký prednes literárnych textov; - uplatňuje základné pravopisné pravidlá; - čitateľne a úhľadne písať; - odpovedať na otázky aj v písanej podobe; - niekoľko viet spájať do menšieho celku; - pri písaní diktátu uplatniť základné pravopisné pravidlá; - správne a s porozumením čítať nahlas; - čítať s porozumením potichu; - vyhľadávať informácie zvýraznené v texte - formovať pojem národnostná príslušnosť a vnímať príslušníkov iných národov.		Analyticko-syntetické cvičenia; lexikálne a syntaktické cvičenia; motorické cvičenia. Písanie (odpisovanie, samostatné písanie a diktát). Čítanie (splývavé/globálne čítanie, čítanie nahlas a potichu); otázky, ktorými sa overuje, ako žiaci pochopili prečítaný text. Výslovnosť a písanie hlások, s ktorými žiaci majú ťažkosti (napr. dz, dž, ch, ľ).
	LITERATÚRA	ŠKOLSKÁ LEKTÚRA Poézia Slovenská ľudová pieseň: výber Eduard Balážik Topoľ: Nauč nás včieka pracovať... Sibyla Mislovičová: Zlatá jeseň Ľudová riekanka: Slnko, slnko

Denisa Brlićová: Semafór

Pavel Mučaji: Tvoji priatelia/ Ježko si hľadá zimovisko

Juraj Tušiak: Keď moja mama nie je doma

Libuša Friedová: Mama a ja

Krista Bendová: Klopi, klopi brána alebo Zoroslav Jesenský: Prváci do toho alebo Miroslav Demák: Ťažko je

Ľudmila Podjavorinská: Novina

Ľubomír Feldek: Vianočný stromček alebo Ľubica Krepštová: Svetielka

Ľudová: Novoročný vinš

Elena Čepčeková: Dobrú chuť

Jovan Jovanović Zmaj: Žaba číta noviny

Veľkonočná: Oblej ma šuhajko

Ján Andel: Kuriatka

Grigorij Starodubcev: Prechladnutý klavír

Ján Turan: Leto, leto, letko

Daniela Reichstädterová: Lastovičí rozhlas

Ľudová slovesnosť pre deti (hádanky, vyčítanky a riekanky)

Próza

Slovenská ľudová rozprávka: Koza odratá a jež/Kubov zajac/Janko Hraško

Ezop: Svrček a mravec

Ruská bájka: Líška a bocian

Ľudová rozprávka: Kocúr v čižmách/ o veľkej repe (podľa obrázkov)

Miroslav Gašpar: Andrej superhrdina

Anna Majerová: Pekné vety alebo Karol Pén: Oliver Počítadlo

Dragan Lukić: Ako rastú deti

Pavel Grňa: Chór

Božena Trilecová: o smelom Dunčiatku

Eva Lenartová: Ako kozliatko potrestalo Zuzku

Mária Ďuríčková: Studená návšteva

Mária Jančová: Šťastie

Daniel Hevier: Písmenková polícia

Ľudové pranostiky, porekadlá a príslovia.

Dramatické texty

Dušan Radović: Žalobaba

Detské hry: Hra na prsteň, o kolenbabu,...

Vekuprimerané žartíky. Bábkové divadlo pre deti.

Populárne a informatívne texty: Výber z ilustrovaných encyklopédií a časopisov pre deti. Výber textov z internetu o významných osobnostiach zo života Slovákov.

		DOMÁCA LEKTÚRA Michal Babinka: Abeceda skáče Daniel Hevier (výber z diela) Výber z bájok pre deti. Literárne pojmy: - báseň; - rozprávka; - udalosť; miesto a čas konania deja; - literárna postava - zovňajšok, základné vlastnosti a konanie; - detský dramatický text; - detské hry; - žartovný text; - bájka; - hádanka.

	JAZYK gramatika, pravopis a ortoepia	Veta, slovo, písmeno. Úloha hlásky/písmena v rozlíšení významu vypovedaného alebo napísaného slova. Oznamovacie, opytovacie a rozkazovacie vety. Veľké písmeno na začiatku vety, pri písaní vlastných mien a priezvisk, názvoch osád (jednoslovných) a názve miesta a ulice, v ktorých žiak býva, ako aj názov školy, do ktorej chodí. Správny podpis (meno a potom priezvisko). Bodka na konci vety; miesto a úloha otáznika a výkričníka vo vete.
JAZYKOVÁ KULTÚA	Ústne vyjadrovanie	Riadený a voľný rozhovor. Sviatky a rodinné oslavy. Rozprávanie, rozprávanie s obmenou a opis (ľudový odev, tradičné jedlá). Prednes literárneho textu. Dramatické, zdramatizované texty, scénická úprava. Scénický prednes textu (dramatický a bábkový), detské ľudové hry. Obohacovanie slovnej zásoby: lexikálne a syntaktické cvičenia. Hovorové, situačné a jazykové hry.
	Počúvanie	Skutočné a napodobnené situácie. Audiovizuálne zápisy. Hry na rozvíjanie pozorného počúvania.
	Písanie	Otázky o vlastných skúsenostiach, bytostiach, predmetoch, javoch, obrazoch, o literárnom a neumeleckom texte. Písaný odkaz. Kratší ucelený text: o vlastných skúsenostiach, o zážitku, o obraze, o literárnom texte. Vety/krátky text vhodný na diktovanie.
	Čítanie	Literárne texty. Praktické písomnosti: pozvánka, blahoželanie, pokyny, zoznam na nákup a iné. Neliterárne texty: text v tabuľke, rozvrh hodín, komiks, vstupenka a iné. Informatívne texty: 1. Mária Števková - Oľga Bujasová: Abeceda pre Barborku; texty o významných osobnostiach slovenskej kultúry;

		2. voľne zvolené texty: o pravidlách slušného správania; o mieste, v ktorom žiaci bývajú; o zvieratách atď.

Kľúčové pojmy: začiatočné čítanie a písanie, literatúra, jazyk a jazyková kultúra.

POKYNY NA DIDAKTICKO-METODICKÚ REALIZÁCIU PROGRAMU

Učebné osnovy predmetu Slovenský jazyk v prvom ročníku základnej školy tvoria štyri oblasti: Začiatočné čítanie a písanie, Literatúra, Jazyk a Jazyková kultúra. Odporúčaný fond hodín podľa oblastí je nasledujúci: Začiatočné čítanie a písanie - 90 hodín, Literatúra - 45 hodín, Jazyk - 10 hodín a Jazyková kultúra - 35 hodín. Všetky oblasti sa prelínajú a ani jedna z nich sa nemôže vyučovať izolovane bez integrácie s inými oblasťami.

ZAČIATOČNÉ ČÍTANIE A PÍSANIE

Vyučovanie začiatočného čítania a písania sa koná v prvom polroku prvého ročníka základnej školy, ale ak je potrebné, pokračuje sa aj v druhom polroku. Začiatočné čítanie a písanie nerealizuje sa samostatne, ale zahŕňa aj učivo z Literatúry, Jazyka a Jazykovej kultúry.

Prípravné obdobie

V prípravnom období učitelia majú preveriť schopnosti žiakov, a to: schopnosť rozprávania a reprodukovania, úroveň poznania písmen, stupeň znalosti čítať a písať, zručnosť pri používaní písacích a kresliacich potrieb. Počas tohto obdobia preverovanie žiakov sa koná cez aktivity, ktoré sa navzájom prelínajú.

Ústne vyjadrovanie sa koná cez hry a aktivity, pri ktorých sa nacvičuje komunikácia (pozdravenie v konkrétnych situáciách: dobré ráno, dobrý deň adovidenia; poďakovanie, ospravedlnenie). Žiaci môžu rozprávať na základe pozorovania obrázkov. Môžu prerozprávať počutý text, divadelné predstavenie alebo bábkové hry zreteľným prirodzeným hovorom a správnou výslovnosťou. Učitelia majú dbať na správnu artikuláciu hlások a so žiakmi viesť rozhovor o tom, čo počuli.

Cvičenia vzťahujúce sa na pozorovanie sa vzťahujú na určovanie celku a detailov, pozorovanie predmetov, javov a okolia. Treba ich tematicky organizovať. Najprv sa pozoruje učebňa a potom sa neskoršie tá aktivita rozširuje na okolie. Žiaci môžu pozorovať predmety, ľudí, živočíchy, udalosti, obrazy, skupiny obrázkov, fotografie, objekty v okolí a pod. Žiacku pozornosť treba usmerniť na celok, potom na najdôležitejšie časti a nakoniec na menej podstatné časti. Všímajú sa: tvary, farby, vzťahy, pohyby, mimika a gestá, skryté detaily a pod.

Nácvik počúvania začína počúvaním toho, čo hovoria učitelia, iní žiaci, herci a hlásatelia. Vypočutý hovorený prejav sa analyzuje, aby sa určili hovorové vlastnosti hovoriaceho. Počúvanie má byť spojené s mimikou a gestami, ktoré sa vzťahujú na to, o čom sa hovorí. Záväzne inzistovať na podporovaní správnej výslovnosti. Počas počúvania oddeliť podstané od nepodstatného, pestovať pozornosť a koncentráciu. Počúvajú sa aj onomatopoické zvuky, šumy, artikulované a neartikulované zvuky.

Analytické cvičenia majú byť zaujímavé a povzbudzujúce, lebo sú jedným z najdôležitejších predpokladov na učenie čítania a písania. Nekonajú sa izolovane, ale sú späté s cvičeniami počúvania a pozorovania. Zisťuje sa pozícia hlásky v slove, ktoré je ústne vyjadrené a pozícia písmena v slove, ktoré je napísané.

Súhrnné cvičenia sa organizujú súčasne s analytickými. Slová, ktoré sú už rozdelené na hlásky, znova sa spájajú do celku. Začína sa najľahšími a pokračuje sa s čoraz ťažšími. Žiaci sa na ten spôsob chystajú na čítanie s porozumením.

Cvičenia na odstraňovanie nárečových a slangových prvkov vo vyjadrovaní sa konajú pomaly a systematicky. Učitelia majú osobitnú pozornosť venovať výslovnosti hlások h a ch, l a ľ.

Motorické cvičenia na rozvíjanie ruky, dlane a prstov sa konajú cez hru. Odporúča sa viazanie uzlov zo špagátu, viazanie šnúrok na topánkach, zapínanie gombíkov, navliekanie koralov (môžu sa konať aj na hodinách telesnej výchovy). Grafomotorické cvičenia sú veľmi dôležité v príprave na písanie. Každé grafomotorické cvičenie sa má spojiť s nejakou udalosťou, nácvik počúvania, pozorovania, rozprávania a pod. Tu odporúčame so žiakmi urobiť rozbor básne z CD k čítanke Ľubice Krepštovej Diera do sveta. Cvičenia, totiž písanie prvkov písmena, konajú sa na rôzne spôsoby, vo výkresoch, v rámikoch na obrázky v priestore určenom na písanie. Žiakov treba podnecovať, aby doplnili výkres tak, že budú dokresľovať vlastné prvky (korelácia s výtvarnou kultúrou). Nácvik písania čiar konať bez dvíhania ruky, teda jedným poťahom. Žiakov usmerňovať, aby správne držali ceruzku (grafitové ceruzky, chemické ceruzky, plniace perá). Používanie gumičky treba zredukovať na minimum, lebo znižuje zodpovednosť žiakov pri písaní. Dávať pozor na správnu polohu tela, vzdialenosť od stola, správnu polohu tela vzhľadom na stôl a na uhol písania. Pri písaní podporovať žiakov, aby sa neponáhľali, aby ruka bola uvoľnená.

Čítanie a písanie

Didakticko-metodická organizácia vyučovania začiatočného čítania a písania závisí od mnohých činiteľov, z ktorých je najdôležitejší ten, ktorý sa vzťahuje na predbežné vedomosti žiakov. Učitelia si volia postup, akým budú vyučovať začiatočné čítanie a písanie - kombináciu analyticko-syntetickej metódy, globálnej alebo komplexnej metódy.

Vyučovanie začiatočného čítania a písania treba realizovať na viacerých úrovniach s uplatňovaním princípu individualizácie. Náplň, metódy a formy práce treba prispôsobiť schopnostiam a potrebám žiakov uplatňujúc diferencované vyučovanie.

V tomto období žiaci majú nacvičovať čítanie zodpovedajúcich textov, správne vyslovujú všetky hlásky a dávajú správny prízvuk v slovách a správny dôraz na slová vo vetách. Treba prihliadať na individuálne schopnosti žiakov. Každé dieťa číta vlastným tempom a podľa vlastných schopností. Žiaduce je často preverovať stupeň zdolanej

techniky čítania a porozumenia prečítaného. V procese nácviku čítania možno využívať hry s hláskami a so slovami, jazykové hry (rébusy, doplňovačky, krížovky). Žiaci takto poznajú nové obsahy, situácie a sú väčšmi motivovaní a atmosféra je príjemná a uvoľnená. Zdôrazniť žiakom, aby doma každodenne nacvičovali čítanie. Spolupracovať s rodičmi žiakov a podať im nevyhnutné informácie, ktoré sa vzťahujú na čítanie (motivácia detí, čítanie v každodenných životných situáciách, vzdialenosť textu od očí je 30 centimetrov a pod).

Žiaci sa učia písať veľké tlačené a veľké a malé písané písmená, slová a vety; číslice. Vzdialenosť medzi tlačenými písmenami v slovách je rovnomerná. Pri učení písaných písmen osobitnú pozornosť treba venovať grafickému spájaniu písmen v slovách. Písmená majú mať rovnakú výšku a hrúbku a vzdialenosť medzi slovami má byť rovnomerná. Písanie treba nacvičovať odpisovaním, doplňovaním viet, tvorením viet podľa obrázka, tvorením viet podľa skupiny obrázkov, diktátov a samostatným písaním viet a kratších textov. Okrem zdolania tvaru písmen, smeru písania samého písmena, osobitnú pozornosť treba venovať priestorovej orientácii v zošite. Samostatné písanie písmen sa obmedzuje na jeden alebo dva riadky v zošite. Žiakov netreba zaťažovať písaním dlhšie ako 25 minút denne. Ľaváci píšu ľavou rukou.

Nácvik čítania a písania

V tomto období žiak má mať zvládnutú základnú techniku čítania a písania. Zdokonaľovanie čítania treba precvičovať na textoch, ktoré sú krátke, dynamické, zaujímavé a vekuprimerané žiakom, a zároveň aj na textoch školskej a domácej lektúry. Osobitný zreteľ treba klásť na porozumenie prečítaných slov, viet a textov. Sústavným cvičením žiaci automatizujú proces čítania a písania.

LITERATÚRA

Odporúčané obsahy z oblasti Literatúra sa spracúvajú počas celého školského roka zo šlabikára, čítanky a CD k čítanke, ako základných vyučovacích pomôcok tak, že učiteľ ich realizáciu plánuje v súlade s individuálnymi charakteristikami žiakov a možnosťami celého kolektívu, vedený vzdelávacími výkonmi.

Pri uschopňovaní žiakov, aby za pomoci učiteľa porozumeli textom zo školskej lektúry, ale aj z populárnej tvorby, informačným textom z časopisov pre deti, encyklopédií a pod., dôležité je trvať na tom, aby sa pochopili udalosti, priestorové a časové vzťahy a dôležité detaily v opisoch bytostí a prírody. Keďže sa texty zo školskej lektúry používajú na nácvik čítania a písania a uvádzanie žiakov do základných literárno-teoretických pojmov, žiaci sa podnecujú, aby si všímali osobnosti v literárnom diele, ich vlastnosti a konania; ich pocity (veselé, smutné, komické) a aby rozlišovali dobro od zla. Medzi povinnými textami je niekoľko ľudových rozprávok, z ktorých učiteľ spracuje najmenej tri, podľa vlastného výberu vedený schopnosťami a záujmom detí.

V povinných textoch zo školskej lektúry je učiteľovi ponechaná voľba, aby si v jednotlivých prípadoch zvolil medzi dvomi, poťažne tromi textami (napr. zvolí sa jedna z ponúknutých ľudových rozprávok, Povinne sa spracuje báseň Kristy Bendovej Klopi, klopi brána a jedna z ponúknutých básní: Zoroslava Jesnského Prváci do toho alebo báseň Miroslava Demáka Ťažko je. Spracované básne netreba všetky zadať žiakom učiť sa spamäti Báseň Pavla Mučajiho Ježko si hľadá zimovisko sa žiaci neučia spamäti. Báseň sa odporúča spracovať po častiach, motivujúc žiakov, aby si báseň, ako celok, prečítali aj sami. Odporúča sa urobiť si výber textov z čítanky a z CD k čítanke tak, aby sa spracoval aspoň jeden text, ktorý je viazaný k jednotlivému ročnému obdobiu a sviatkom.

Keďže sú texty, ktoré sú plánované osnovami, jednoduché, krátke a založené na chronologickom časovom slede, žiak má určiť, kde a kedy sa konal dej a pochopiť dôvody a následky diania, totiž, čo sa v texte udialo ako prvé, čo bolo potom a čo bude následne.

Žiak si má všimnúť formálny rozdiel medzi poéziou, prózou a drámou (rozdiel veršu od prózneho textu a dramatického textu) a ich základné genealogické charakteristiky (napr. nedostatok fabuly v lyrickom diele, rytmickosť veršov alebo striedanie udalostí v epickom a v dramatickom diele), ale nie aj na úrovni definovania genealogických pojmov. Žiak má odlišovať báseň (a žartovnú báseň podľa melódie prednesu) od rozprávky (bájky) a dramatického textu, ale bez uvádzania definícií literárno-teoretických pojmov. Podrobnejšie terminologické určovanie sa uvádza len v starších ročníkoch.

Žiak má chápať prenesený význam hádaniek bez formulovania jestvujúcich štylistických postupov; rozlišovať žáner bájky ako rozprávky s preneseným významom (bez uvádzania pojmu alegórie), aby bol oboznámený, že jestvujú ľudové a autorské bájky (ktoré môžu byť vo veršoch alebo v próze), že v bájkach osoby môžu byť, nie len zvieratá, ale aj rastliny, predmety antropomorfizované bytosti (Šťastie, Nádej) alebo ľudia a napokon, aby rozumel jej prenesený význam a vyčlenil jej ponaučenie. Keďže sa v tomto veku integrálny text bájky často upravuje, kráti, vo výkonoch nie sú uvedené štrukturálne žánrové prvky bájky (fabula a ponaučenie), nanajvýš, keďže ponaučenie pri niektorých ľudových a autorských bájkach nie je vyčlenené.

Žiaci sa uschopňujú všímať si neznáme a menej známe slová v texte a pýtať sa učiteľa na ich význam, aby čím lepšie pochopili význam textu. Vedení otázkami (kto?, čo?, kde?, kedy?, prečo?) o prečítanom obsahu, žiaci sa uschopňujú, aby ako svoje odpovede formulovali: vety, odseky, kratšie textuálne celky, čo závisí od individuálnych schopností. Pri spracovaní literárneho textu žiaci získavajú prvé literátno-estetické skúsenosti a formujú svoje stanoviská o diele, ktoré počúvajú alebo čítajú. Učiteľ podporuje žiakov, aby svoje stanoviská aj povedali.

Pri čítaní lyrických básní sa žiaci postupne učia rozlišovať a prežívať melodickosť básní a výrazne ich predniesť (podľa výberu). Rozlíšenie veršovaného od prozaického diela sa nekoná na teoretickej úrovni.

Pri spracovaní dramatických textov pre deti sa žiaci motivujú na celý rad tvorivých aktivít, ktoré vznikajú čítaním diela (scénický výstup, dramatická hra, bábkohra, dramatické dialógy, sledovanie detského divadelného predstavenia, nahrávanie a komentovanie dramatizovaných úryvkov). Pri tom si žiaci osvojujú aj pravidlá správania sa v divadle, ako jeden z výchovných aspektov školy. Okrem aktívneho počúvania, potom aj samostatného čítania jednoduchých literárnych a iných druhov textov sa žiaci uschopňujú, aby obsahy spájali s ilustráciami, ktoré sprevádzajú literárne, populárne a informatívne texty.

Už od prvého ročníka sa obsahmi sugeruje systematické a postupné osvojovanie si literárnych pojmov a učiteľom sa odporúča, aby do slovnej zásoby žiakov kontinuovane uvádzali nové slová, aby sa obohacovala slovná zásoba. Osvojovanie si literárnych pojmov nechápe učenie sa ich definícií, ale len vymenovanie pojmu a jeho opisné vysvetlenie a pozorovanie jeho významu a úlohy v literárno-umeleckom texte.

Opätovné uvádzanie domácej lektúry do školských programov podporuje pestovanie čitateľských návykov. V prvom ročníku sa hodiny domácej lektúry realizujú v druhom polroku. Za cieľom, aby si žiaci zvykali čítať povinnú domácu lektúru a texty podľa vlastného výberu, treba žiakov usmerniť na spoluprácu so školskou knižnicou, a odporúča sa dokonca realizovať aj niekoľko hodín v školskej knižnici.

Zručnosť čítania a porozumenia prečítaného sa získava aj v okruhu Jazykovej kultúry a pri spracovaní literárno-umeleckých textov. Žiakov treba viesť k čítaniu obrázkových textov (napr. bájky, rozprávky a poviedky).

JAZYK

Vo vyučovaní jazyka žiaci si osvojujú správnu ústnu a písomnú komunikáciu v spisovnom slovenskom jazyku. Požiadavky tohto programu nie sú usmernené len na jazykové pravidlá a gramatické normy, ale aj na ich funkciu. Napríklad, veta sa nespoznáva len ako gramatická jednotka (z hľadiska jej štruktúry), ale aj ako komunikačná jednotka (z hľadiska jej funkcie v komunikácii).

Gramatika

Základnou programovou požiadavkou vo výučbe gramatiky je predstaviť a interpretovať žiakom jazyk ako systém. Ani jeden jazykový jav by sa nemal vyučovať ojedinele, mimo kontextu, v ktorom sa realizuje jeho funkcia.

V rámci nácviku počúvania, rozprávania, čítania a písania žiaci pozorujú jazykové javy bez toho, aby ich pomenúvali. Takýmto spôsobom sa kladú základy pre ďalšie prehlbovanie jazykových obsahov vo vyšších ročníkoch.

Žiakom treba poukazovať na špecifickú funkciu hlások v jednotlivých slovách (napr. l, Í, r, ŕ). Takto sa priamym spôsobom upozorňuje na dôležitosť správneho písania slov, resp. správnej výslovnosti hlások.

Základné poznatky z morfológie žiaci získavajú pozorovaním slova ako jazykovej jednotky medzi hláskou a vetou. Slová treba vždy líšiť a spracovať ako časti vety. Pri písaní treba zdôrazňovať, že slová píšeme oddelene z oboch strán a pri rozprávaní správne klásť prízvuky v jednotlivých slovách (ak ich žiaci chybne vyslovujú).

Vždy, keď je to možné, vety treba vnímať ako časti textu. Pri písaní osobitne treba zdôrazňovať, že sa vety začínajú písať s veľkým začiatočným písmenom a končia sa bodkou, otáznikom alebo výkričníkom (takto sa prelínajú gramatika a pravopis). Pri vypovedaní vety, žiakov upozorňovať na jej intonáciu najmä vtedy, keď ide o opytovaciu vetu.

Cvičenia na osvojovanie a upevňovanie vedomostí z gramatiky až po úroveň ich praktického použitia v nových hovorových situáciách vyplývajú z programových požiadaviek, ale sú vo veľkej miere podmienené konkrétnymi situáciami v triede - jazykovými odchýlkami vzhľadom na spisovný jazyk, chybami, ktoré sa zjavujú v písomnom vyjadrovaní žiakov. Z toho dôvodu sa obsahy cvičení vo vyučovaní jazyka musia určovať na základe systematického sledovania ústneho vyjadrovania a písania žiakov.

Pravopis

Pravopisné pravidlá žiaci majú zdolávať systematickými cvičeniami (jednoduchými a zložitými). Tieto cvičenia majú byť rôznorodé a majú sa často uplatňovať.

JAZYKOVÁ KULTÚRA

Oblasť Jazyková kultúra zahŕňa rozvíjanie základov gramotnosti žiakov, totiž zdokonaľovanie ústneho vyjadrovania, počúvania, čítania a písania. Tieto štyri programové podoblasti usmernené sú na pestovanie kultúry ústneho a písomného vyjadrovania, obohacovanie slovnej zásoby a, v širšom slova zmysle, na rozvíjanie komunikačných schopností žiakov. Výučba v oblasti Jazyková kultúra realizuje sa v prelínaní s ostatnými oblasťami, ale aj samostatnými vyučovacími jednotkami.

Ústne vyjadrovanie žiakov sa rozvíja prostredníctvom rozhovoru, v ktorom ich učiteľ usmerňuje, aby si zdokonaľovali svoju komunikáciu. V riadenom rozhovore o literárnom texte alebo o niektorej téme, žiaci odpovedajú na otázky, kladú otázky, vyjadrujú svoje mienky a postoje. Voľný, totiž spoločenský rozhovor, je základom každodennej komunikácie. Preto treba žiakov usmerňovať slušne začať rozhovor, vymeniť si informácie a používať základné formy zdvorilosti. Žiaci sa posmeľujú, aby tvorili ústne odkazy, v ktorých budú vyjadrovať informácie na príkladoch z každodenného školského života. (Ako východiskový text sa môže z čítanky využiť text Hany Zelinovej Čo je rodina alebo text Márie Ďuríčkovej V kotolni). V priebehu každého rozhovoru žiaci sa podnecujú, aby hovorili, vlastne aby vyjadrili informácie, svoje mienky, pomenovali city vyberanými, priliehavými slovami.

Odporúčané tvary ústneho vyjadrovania sú rozprávanie, prerozprávanie a opis. To sú obsahy programu, resp. obsahy učenia. Žiak sa postupne uvádza do ústneho vyjadrovania a učí sa ako prerozprávať text, ako rozprávať alebo ako opisovať. Vyjadrovanie sa realizuje hovorovými cvičeniami za pomoci zadaného alebo spoločného plánu. Plán pomáha žiakom vytvárať obsah ústneho prejavu. Žiakov, ktorí môžu hovoriť samostatne na základe svojho individuálneho plánu alebo aj bez neho, neobmedzujeme. Ústne sa prerozpráva kratší text, časť divadelného predstavenia alebo filmu. Odporúčané tvary rozprávania sú: rozprávanie o obrázkoch alebo o slede obrázkov (obrázková rozprávka), rozprávanie o zážitkoch a príhodách... Ako príklad ponúkame uvedený v čítanke text Viete rozprávať ako Martinko? Opisujú sa ročné obdobia, rastliny a zvieratá, najlepší priateľ alebo priateľka, členovia rodiny, domáci miláčikovia a pod. Ako motiváciu využívame texty z čítanke a z CD k čítanke: napr. Mária Jančová:

Braček a sestrička, Michal Babinka: Verš o búde, Sibyla Mislovicová: Kde bývajú zvieratká, Viera Dobiášová; Otec rok, Daniela Reichstädterová Jesenný šarkan, ...) U žiakov sa podnecuje správne ústne vyjadrovanie. Medzi nácvik ústneho vyjadrovania treba zaradiť aj cvičenia na správnu výslovnosť jednotlivých hlások a skupiny hlások (vhodná na logopedické cvičenia je báseň Daniela Heviera: Prvácke zuby, báseň Márie Topoľskej Orechovci, Krista Bendová: Naučme sa „r",...).

Učenie spamäti a prednes zvolených textov alebo ich kratších úryvkov usmernené je na obohacovanie slovnej zásoby a na správne vyjadrovanie. Spamäti žiaci hovoria zvolené básne a postupne sa uvádzajú základné pravidlá prednesu. Učiť spamäti sa môžu aj kratšie úryvky z rozprávok a časti dramatického textu (osoba). Cieľom takéhoto druhu vyjadrovania je výrazný prednes, nielen memorovanie textu. Potrebné je pozorne si zvoliť to, čo sa deti budú učiť spamäti a jedno z kritérií je aj umelecká hodnota textu a jeho prispôsobenosť veku žiakov. Scénicky sa predvádzajú texty zo školskej lektúry a dramatizované texty. Scénické hry je najlepšie realizovať na základe literárnych diel, ktoré sú priliehavé pre scénickú inprovizáciu.

Obohacovanie slovnej zásoby vo funkcii jasného vyjadrovania realizuje sa použitím adekvátnych slov v ústnom vyjadrovaní, osvojovaním si a používaním nových slov, ako aj rozširovaním rozsahu významu v rámci jedného slova. Nové slová sa osvojujú zo správnej reči a z literárnych a neliterárnych textov. Žiaci sa usmerňujú zo svojej aktívnej a aktivovaním pasívnej slovnej zásoby používať slová, ktorými sa žiadané informácie prenášajú čím presnejšie a ktoré prejav robia krajším.

Jazyková kultúra žiakov pestuje sa hravými aktivitami, zvlášť jazykovými hrami. Druhy hier treba voliť na základe záujmov žiakov, ale aj v kontexte vyučovacích obsahov. Môžu to byť hry rozhovoru, napríklad, rozhovor s neposlušnou bábikou, rozhovor s literárnou postavou, situačné hry, reálne situácie, napríklad rozhovor s predavačom, rozhovor s lekárom. Taktiež, môžu sa zvoliť aj prešmyčky, rébusy, palindrómy, reťazce, doplňovačky, jednoduché krížovky a tajničky.

Počúvanie je dôležitou aktivitou v komunikácii. Žiaci sa v rozhovore usmerňujú, aby pozorne a kultúrne počúvali spolubesedujúcich. Vo vyučovacom kontexte žiaci počúvajú, čo hovoria iní a to potvrdzujú reprodukciou alebo parafrázovaním vypočutého odkazu, ako aj postupom na základe prosieb alebo ústnych inštrukcií dospelých a vrstovníkov. Pozorné počúvanie praktikuje sa aj v simulovaných situáciách (hovorové a situačné hry). Žiaci počúvajú čítanie učiteľa, vrstovníkov alebo moderátora.

Medzi záznami počúvaného patrí diktát, ktorým sa nacvičuje aj písanie. Prvým krokom v realizácii diktátu je počúvanie a vnímanie hranice medzi slovom a vetou v závislosti od intonácie, čím sa rozvíja jazykové prepájanie vysloveného a zapísaného slova.

Hry na rozvíjanie sluchovej pozornosti uskutočňujú sa vo vyučovacom kontexte: pozorné počúvanie s úlohami, napríklad Rozpoznaj, kto hovorí, Počúvaj ako rozprávam (ticho, rýchlo..), Počujem hlas...

Písanie a čítanie sa nacvičujú vo výučbe začiatočného čítania písania, a potom v oblastiach Literatúra, Jazyk a Jazyková kultúra. V obsahoch z oblasti Jazyková kultúra dané sú základné prvky, ktoré sa vzťahujú na gramotnosť žiakov, ktoré sa nemôžu pozorovať oddelene, ale v prepojení s výkonmi a odporúčanými obsahmi vo všetkých oblastiach predmetu. Teda, čítanie a písanie sa nespracúvajú oddelene v rámci vyučovacích oblastí, ale v rámci všetkých vyučovacích obsahov.

V prvom ročníku žiaci píšu vety a kratšie texty. Zvlášť sa dbá o individuálny prístup ku každému žiakovi, teda podnecujú sa jeho schopnosti a schopnosti v písaní. Ak dieťa má ťažkosti pri písaní, treba ho postupne a pozorne uvádzať do techniky písania, kým dieťa, ktoré postupuje rýchlejšie, podnecovať adekvátnymi, dobre zvolenými požiadavkami. Žiaci písomne odpovedajú na jednoduché otázky o vlastných skúsenostiach, bytostiach, predmetoch, javoch. Taktiež, zapisujú názov obrázku ale názvy obrázkov v slede a vety na základe obrázkov alebo slede obrázkov (rozprávka podľa obrázkov).

Žiaci sa uschopňujú písať kratšie písomné odkazy, ktorými prenášajú informácie a ktoré majú praktický účel. Tieto odkazy nemajú klasickú formu, ale sa používajú každodenne, napríklad informácie o školských záväzkoch (informácie o mimovyučovacích aktivitách, súpis školských potrieb, potrebného materiálu pre jednotlivé vyučovacie predmety).

Učenie sa samostatne písať text sa začína spájaním viac viet do jedného celku. Žiaci píšu o svojich skúsenostiach, zážitkoch, o obrázku alebo o rade obrázkov (rozprávka podľa obrázkov). V súlade so svojimi schopnosťami žiak napíše, dve, tri navzájom súvisiace vety alebo kratší text.

V písaní sa uplatňujú naučené pravopisné pravidlá, ktoré sú spracované v oblasti Jazyk. Tieto pravidlá treba dôsledne uplatňovať od začiatočného čítania a písania. Pri písaní žiaci sa usmerňujú voliť si primerané slová a stále používať nové.

Čítanie sa nacvičuje pri spracovaní školskej a domácej lektúry, ako aj na iných literárnych a neliterárnych textoch. Osobitná pozornosť sa venuje čítaniu informačných textov, ktoré sú v súlade so záujmami žiakov a v spoločenskom kontexte na základe odporúčaných obsahov programu. Treba využívať nasledovné druhy čítania: čítanie nahlas (celého textu, štafetové, flexibilné, dramatického textu), tiché čítanie (v sebe). Stupeň pochopenia textu preveruje sa podnetmi alebo otázkami a vyjadrovaním témy/odkazu textu (v súlade s predbežnými vedomosťami), tiež prezentáciou kľúčových častí textu obrázkami (ilustrovaním textu). Informácie o texte získavajú sa riadeným rozhovorom (odpovedaním na reprodukčné otázky kto?, kde?, ako? kedy?) a samostatne, bez podrobne daných pokynov.

Naziv predmeta	SLOVAČKI JEZIK
Cilj	Cilj nastave i učenja slovačkog jezika jeste da učenici ovladaju osnovnim zakonitostima slovačkog književnog jezika radi pravilnog usmenog i pisanog izražavanja, negujući svest o značaju uloge jezika u

	očuvanju nacionalnog identiteta; da se osposobe za tumačenje odabranih književnih i drugih umetničkih dela iz slovačke i svetske baštine, radi negovanja tradicije i kulture slovačkog naroda i razvijanja interkulturalnosti.
Razred	prvi
Godišnji fond časova	180 časova

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
- razlikuje izgovoreni glas i napisano slovo; izgovorene i napisane reči i rečenice; - razume ono što pročita; - aktivno sluša i razume sadržaj književnoumetničkog teksta koji mu se čita; - prepozna pesmu, priču i dramski tekst; - odredi glavni događaj, vreme (redosled događaja) i mesto dešavanja u vezi sa pročitanim tekstom; - uoči likove i pravi razliku između njihovih pozitivnih i negativnih osobina; - izrazi svoje mišljenje o ponašanju likova u književnom delu; - prepozna zagonetku i razume njeno značenje; - prepozna basnu i razume njeno značenje; - razlikuje slovo, reč i rečenicu; - pravilno izgovori i napiše kratku i potpunu rečenicu jednostavne strukture sa odgovarajućom intonacijom, odnosno interpunkcijskim znakom na kraju; - pravilno upotrebi veliko slovo; - učtivo učestvuje razgovoru; - oblikuje usmenu poruku služeći se odgovarajućim rečima; - usmeno prepričava; usmeno priča prema slici/slikama i o doživljajima; - usmeno opisuje stvari iz neposrednog okruženja; - bira i koristi odgovarajuće reči u govoru; na pravilan način koristi nove reči u svakodnevnom govoru; - napamet govori kraće književne tekstove; - učestvuje u scenskom izvođenju teksta; - sluša, razume i parafrazira poruku; - sluša interpretativno čitanje i kazivanje književnih tekstova radi razumevanja i doživljavanja; - primenjuje osnovna pravopisna pravila; - piše čitko i uredno; - pismeno odgovara na postavljena pitanja; - spaja više rečenica u kraću celinu; - piše rečenice po diktatu primenjujući osnovna pravopisna pravila;	POČETNO ČITANJE I PISANJE	Glas i slovo; štampana i pisana slova Reči i rečenice kao govorne i pisane celine. Tekstovi zasićeni slovima koja se obrađuju / tekstovi predviđeni za globalno čitanje. Sve vrste tekstova koji su napisani štampanim ili pisanim slovima. Jezičke igre. Analitičko-sintetička vežbanja; leksička i sintaksička vežbanja; motoričke vežbe. Pisanje (prepisivanje, samostalno pisanje i diktat). Čitanje (ščitavanje / globalno čitanje, glasno i tiho čitanje); pitanja kojima se proverava razumevanje pročitanog. Izgovor i pisanje glasova koji učenicima pričinjavaju teškoće (npr. dz, dž, ch, ľ).

- glasno čita, pravilno i sa razumevanjem; - tiho čita (u sebi) sa razumevanjem pročitanog; - pronađe informacije eksplicitno iznete u tekstu - ima formiran pojam nacionalne pripadnosti i identifikuje postojanje pripadnika drugih naroda.		
	KNJIŽEVNOST	ŠKOLSKA LEKTIRA Poezija Narodna pesma: izbor Eduard Balažik Topolj: Nauč nás včielka pracovať... Sibila Mislovičova: Zlatá jeseň Narodna brzalica: Slnko, slnko Denisa Brlić: Semafór Pavel Mučaji: Tvoji priatelia/ Ježko si hľadá zimovisko Juraj Tušiak: Keď moja mama nie je doma Libuša Friedova: Mama a ja Krista Bendova: Klopi, klopi brána ili Zoroslav Jesenski: Prváci do toho ili Miroslav Demak: Ťažko je Ljudmila Podjavorinska: Novina Ljubomir Feldek: Vianočný stromček ili Ljubica Krepštova:Svetielka Narodna: Novoročný vinš Elena Čepčekova: Dobrú chuť Jovan Jovanović Zmaj: Žaba číta noviny Uskršnja: Oblej ma šuhajko Jan Andel: Kuriatka Grigorij Starodubcev: Prechladnutý klavír Jan Turan: Leto, leto, letko Daniela Reidžstadterova: Lastovičí rozhlas Narodne umotvorine za decu (zagonetke, brojalice, brzalice,...) Proza Slovačka narodna priča: Koza odratá a jež/Kubov zajac/ Janko Hraško Ezop: Svrček a mravec Ruska basna: Líška a bocian Narodna priča: Kocúr v čižmách/ O veľkej repe (prema slikama) Miroslav Gašpar: Andrej superhrdina Ana Majerova: : Pekné vety ili Karol Pen: Oliver Počítadlo Dragan Lukić: Ako rastú deti Pavel Grnja: Chór Božena Trilecova: O smelom Dunčiatku Eva Lenartova: Ako kozliatko potrestalo Zuzku

		Maria Ďuričkova: Studená návšteva Maria Jančova: Šťastie Daniel Hevier: Písmenková polícia Narodne umotvorine. Dramski tekstovi Dušan Radović: Žalobaba
		Dečje igre: Hra na prsteň, O kolenbabu,... Skečevi primereni uzrastu i lutkarsko pozorište. Popularni i informativni tekstovi Izbor iz ilustrovanih enciklopedija i časopisa za decu o značajnim ličnostima slovačkog jezika, književnosti i kulture. DOMAĆA LEKTIRA Mihal Babinka: Abeceda skáče Daniel Hevier (izbor) Izbor iz basni i slikovnica za decu Književni pojmovi: - pesma; - priča; - događaj; mesto i vreme zbivanja; - književni lik - izgled, osnovne osobine i postupci; - basna; - zagonetka.
	JEZIK Gramatika, pravopis i ortoepija	Rečenica; reč; slovo. Uloga glasa / slova u razlikovanju značenja izgovorene odnosno napisane reči. Rečenice kao obaveštenje, pitanje i zapovest. Veliko slovo na početku rečenice, u pisanju ličnih imena i prezimena, imena naselja (jednočlanih) i naziva mesta i ulice u kojoj učenik živi, kao i naziv škole koju pohađa. Pravilno potpisivanje (ime, pa prezime). Tačka na kraju rečenice; mesto i funkcija upitnika i uzvičnika u rečenici.
JEZIČKA KULTURA	Govorenje	Vođeni i slobodni razgovor. Praznici i porodične proslave. Usmena poruka. Pričanje, prepričavanje i opisivanje (narodne nošnje, tradicionalne kuhinje,...). Kazivanje književnog teksta. Dramski, dramatizovani tekstovi, scenska improvizacija. Scensko izvođenje teksta (dramsko i lutkarsko). Dečje narodne igre. Bogaćenje rečnika: leksičke i sintaksičke vežbe. Razgovorne, situacione i jezičke igre.
	Slušanje	Stvarne i simulirane situacije. Slušna poruka.

		Audio-vizuelni zapisi. Igre za razvijanje slušne pažnje.
	Pisanje	Pitanja o sopstvenom iskustvu, bićima, predmetima, pojavama, slikama, o književnom i neknjiževnom tekstu. Pisana poruka. Kraća tekstualna celina: o sopstvenom iskustvu, o doživljaju, o slikama, povodom književnog teksta. Rečenice / kratak tekst pogodan za diktiranje.
	Čitanje	Književni tekstovi. Tekstovi sa praktičnom namenom: pozivnica, uputstvo, spisak za kupovinu i dr. Nelinearni tekstovi: tekst u tabeli, raspored časova, strip, ulaznica i dr. 1. udžbenički: Maria Šćevkova, Oljga Bujasova: Abeceda pre Barborku; tekstovi o znamenitim ličnostima slovačke kulture; 2. vanudžbenički: o pravilima učtivog ponašanja (bonton); o mestu u kojem učenici žive; o životinjama itd.

Ključni pojmovi: početno čitanje i pisanje, književnost, jezik i jezička kultura.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Nastavni program predmeta Slovački jezik u prvom razredu osnovne škole čine četiri predmetne oblasti: Početno čitanje i pisanje, Književnost, Jezik i Jezička kultura. Preporučena distribucija časova po predmetnim oblastima je sledeća: Početno čitanje i pisanje - 90 časova, Književnost - 45 časova, Jezik - 10 časova i Jezička kultura - 35 časova. Sve oblasti se prožimaju i nijedna se ne može izučavati izolovano i bez sadejstva sa drugim oblastima.

POČETNO ČITANJE I PISANJE

Nastava početnog čitanja i pisanja izvodi se u prvom polugodištu prvog razreda osnovne škole, ali, ako je potrebno, nastavlja se i u drugom polugodištu. Početno čitanje i pisanje realizuje se samostalno, ali obuhvata i sadržaje iz Književnosti, Jezika i Jezičke kulture.

Pripremni period

U pripremnom periodu učitelji treba da ispitaju sposobnosti učenika, i to: pričanje, prepričavanje, poznavanje slova, poznavanje čitanja i pisanja, spretnost u rukovanju priborom za pisanje i crtanje. U toku ovog perioda ispitivanje učenika se obavlja kroz aktivnosti koje se međusobno prožimaju.

Usmeno izražavanje se izvodi kroz igre i aktivnosti gde se vežba komunikacija (pozdravljanje u konkretnim situacijama: dobro jutro, dobar dan i doviđenja; zahvaljivanje, izvinjavanje). Učenici mogu pričati na osnovu posmatranja slika i niza slika. Mogu prepričavati slušani tekst, pozorišne ili lutkarske predstave razgovetnim prirodnim govorom i pravilnim izgovorom. Učitelji treba da vode računa o pravilnoj artikulaciji glasova i da sa učenicima komentarišu odslušano.

Vežbe u posmatranju se odnose na uočavanje celine i detalja, posmatranje predmeta, pojava i okoline. Treba ih tematski organizovati. Prvo se posmatra učionica, pa se kasnije ta aktivnost proširuje na okolinu. Učenici mogu posmatrati predmete, ljude, životinje, događaje, slike, slike u nizu, fotografije, objekte iz okoline i sl. Pažnju učenika treba usmeriti na celinu, zatim na najvažnije pojedinosti i na kraju na manje važne pojedinosti. Opažaju se: oblici, boje, odnosi, pokreti, mimika i gestovi, skriveni detalji i sl.

Vežbe u slušanju počinju slušanjem onoga što govore učitelji, drugi učenici, glumci i spikeri. Slušani govor se komentariše da bi se odredile govorne karakteristike govornika. Slušanje treba da bude povezano sa mimikom i gestovima koji prate ono što se govori. Obavezno insistirati na podražavanju pravilnog govora. Tokom slušanja odvajati bitno od nebitnog, negovati pažnju i koncentraciju. Slušaju se i zvukovi onomatopejskog tipa, šumovi, artikulisani i neartikulisani zvukovi.

Analitička vežbanja treba da budu zanimljiva i podsticajna jer su jedan od najvažnijih preduslova za učenje čitanja i pisanja. Ne izvode se izolovano već su povezana sa vežbama slušanja i posmatranja. Uočava se pozicija glasova u reči koja je izgovorena i pozicija slova u reči koja je napisana.

Sintetička vežbanja se organizuju uporedo sa analitičkim. Reči koje su već rastavljene na glasove opet se slivaju u celinu. Počinje se od najlakših i ide ka sve težim. Učenici se na taj način pripremaju za čitanje i razumevanje pročitanog.

Vežbe u otklanjanju dijalekatskih i žargonskih karakteristika govora se izvode polako i sistematično. Učitelji posebnu pažnju treba da obrate na izgovor glasova: h - ch, l - ľ.

Motoričke vežbe za razvijanje ruke, šake i prstiju se razvijaju kroz igru. Preporučuje se vezivanje čvorova od kanapa, vezivanje pertli, zakopčavanje dugmića, nizanje perlica (mogu se izvoditi i na časovima fizičkog vaspitanja). Grafomotoričke vežbe su veoma važne u pripremi za pisanje. Svaka grafomotorička vežba treba da se poveže sa nekim događajem, vežbom slušanja, posmatranja, pričanja i sl. Ovde je preporuka da se analizira presma sa CD uz Čitanku Ljubice Krepštovej Diera do sveta. Takve vežbe, odnosno pisanje elemenata slova, izvode se na različite načine, kroz crteže, ramove za slike u prostoru predviđenom za pisanje. Učenike treba podsticati da upotpune crtež dodajući svoje elemente (korelacija sa likovnom kulturom). Vežbe pisanja linija izvoditi bez podizanja ruke, iz jednog poteza. Učenike usmeravati na pravilno držanje olovke (grafitne olovke, hemijske olovke, naliv pera, flomastera). Upotrebu gumice treba svesti na minimum, jer smanjuje odgovornost učenika u pisanju. Paziti na pravilno držanje tela, udaljenost od stola, pravilan položaj tela u odnosu na sto i na ugao pisanja. Pri pisanju učiti učenike da ne žure, da ruka bude opuštena.

Čitanje i pisanje

Didaktičko-metodička organizacija nastave početnog čitanja i pisanja zavisi od mnogo faktora, a najvažniji je onaj koji se odnosi na predznanja učenika. Učitelji biraju postupak koji će koristiti u nastavi početnog čitanja i pisanja - kombinaciju monografskog i grupnog postupka, grupni ili kompleksni postupak.

Nastavu početnog čitanja i pisanja treba izvoditi na više nivoa uz primenu principa individualizacije. Sadržaji, metode i oblici rada treba da se prilagode mogućnostima i potrebama učenika koristeći diferenciranu nastavu.

U ovom periodu učenici treba da vežbaju čitanje odgovarajućih tekstova, pravilno izgovoraju sve glasove i pravilno naglašavaju reči i rečenice. Treba obratiti pažnju na individualne sposobnosti učenika. Svako dete čita svojim tempom i prema svojim sposobnostima. Poželjno je često proveravati stepen savladanosti tehnike čitanja i razumevanja pročitanog. Pri učenju čitanja mogu se koristiti igre slovima i rečima, jezičke igre (rebusi, ispunjalke, ukrštene reči). Učenici tako upoznaju nove sadržaje, situacije imaju veću motivisanost, a atmosfera je prijatna i opuštena. Podsticati učenike da svakodnevno vežbaju čitanje kod kuće. Sarađivati sa roditeljima učenika i pružiti im neophodne informacije vezane za čitanje (motivacija dece, čitanje u svakodnevnim životnim situacijama, udaljenost teksta od očiju je 30 centimetara i sl.).

Učenici uče da pišu pojedinačna štampana i pisana slova, reči i rečenice; cifre. Razmak između štampanih slova u rečima je ravnomeran. Kod učenja pisanih slova posebnu pažnju posvetiti grafičkom uvezivanju slova u rečima. Slova treba da budu iste visine i debljine, a razmak između reči ujednačen. Pisanje uvežbavati kroz prepisivanje, dopunjavanje rečenica, sastavljanje rečenica na osnovu slike, sastavljanje rečenica na osnovu niza slika, diktate i samostalno pisanje rečenica i kraćih tekstualnih celina. Pored usvajanja oblika slova, smera pisanja samog slova, posebnu pažnju treba obratiti na prostornu orijentaciju u svesci. Pojedinačno pisanje slova se ograničava na jedan do dva reda u svesci. Dnevna opterećenost pisanjem ne treba da je duža od 25 minuta. Levoruka deca pišu levom rukom.

Usavršavanje čitanja i pisanja

U ovom periodu učenik treba da vlada osnovnom tehnikom čitanja i pisanja. Usavršavanje čitanja treba vežbati na tekstovima koji su kratki, dinamični, interesantni i primereni uzrastu učenika, kao i na tekstovima školske i domaće lektire. Posebnu pažnju obratiti na razumevanje pročitanih reči, rečenica i tekstova. Redovnim vežbanjem učenici automatizuju proces čitanja i pisanja.

KNJIŽEVNOST

Preporučeni sadržaji iz oblasti Književnost savladavaju se tokom cele školske godine, iz bukvara/početnice i uz pomoć čitanke, CD uz čitanku, kao osnovnih nastavnih sredstava, tako što učitelj planira njihovu realizaciju u skladu sa individualnim karakteristikama učenika i ukupnim mogućnostima kolektiva, rukovodeći se ishodima učenja.

Prilikom osposobljavanja učenika da uz pomoć učitelja razumeju tekstove iz školske lektire, ali i popularne, informativne tekstove iz časopisa za decu, enciklopedija i sl. važno je nastojati da se uoče događaji, prostorni i vremenski odnosi i bitne pojedinosti u opisima bića i prirode. Kako se tekstovi iz školske lektire koriste za usavršavanje čitanja i pisanja i uvođenje učenika u osnovne pojmove o književnosti, tako se učenici podstiču da uoče likove u književnom delu, njihove osobine i postupke; njihova emocionalna stanja (radosno, tužno, smešno) i da razlikuju pojmove dobra i zla. Među obaveznim tekstovima je nekoliko narodnih pesama, od kojih se obrađuju tri po izboru nastavnika, koji se rukovodi izteresovanjima i sposobnostima učenika.

U propisanim tekstovima iz školske lektire ponuđen je izbor, odnosno opredeljivanje učitelja da u nekim slučajevima izabere između dva, odnosno tri dela (npr. bira se jedna narodna priča). Obavezno se obrađuje pesma Kriste Bendove Klopi, klopi brána i jedna od ponuđenih pasama Zoroslava Jesenskog Prváci do toho ili pesma Miroslava Demaka Ťažko je. Obrađene pesme se na zadaju sve da učenici uče napamet. Pesmu, koju je napisao Pavel Mučaji Ježko si hľadá zimovisko učenici ne uče napamet. Pesma se obrađuje po delovima a onda se učenici motivišu da je čitaju kao celinu. Preporuka je da nastavnik vrši izbor tekstova iz čitanke i sa CD uz čitanku tako, da se obavezno obradi bar po jedan tekst, koji opisuje godišnja doba ili praznike.

Pošto su tekstovi predviđeni programom jednostavni, kratki i zasnovani na hronološkom nizanju događaja, učenik treba da odredi gde se i kada dešava radnja i da razume uzročno-posledični raspored događaja, odnosno šta se u fabulativnom tekstu desilo prvo, a šta sledeće, šta je prethodilo nekom događaju a šta iz njega sledi.

Učenik treba da uoči formalnu različitost poezije, proze i dramskog teksta (razlikovanje stiha od proznog i dramskog teksta pisanog po ulogama) i njihove osnovne genološke karakteristike (npr. odsustvo fabule u lirskom delu, ritmičnost stihova ili nizanje događaja u epskom i dramskom delu), ali ne na nivou definisanja genoloških pojmova. Učenik treba da razlikuje pesmu (i šaljivu pesmu - po tonu pevanja) od priče (basne) i dramskog teksta, ali bez uvođenja definicija književnoteorijskih pojmova. Detaljnije terminološko određivanje uvodi se postupno u starijim razredima.

Učenik treba da bude u stanju da razume preneseno značenje zagonetke bez formulisanja u njoj postojećih stilskih postupaka; da prepoznaje žanr basne kao priče sa prenesenim značenjem (bez uvođenja pojma alegorije), da bude upoznat sa postojanjem narodne i autorske basne (koje mogu biti u stihu ili u prozi), da u basnama likovi mogu biti ne samo životinje, već i biljke, predmeti, antropomorfizovana bića (Sreća, Nada) ili ljudi i, konačno, da bude u stanju da razume njeno preneseno značenje i izdvoji njenu pouku. Pošto se u ovom uzrastu integralni tekst basne neretko adaptira, skraćuje, u ishodima nisu navedeni strukturni žanrovski elementi basne (fabula i pouka), pogotovo što pouka u narodnoj basni i kod nekih autora nije izdvojena.

Učenici se osposobljavaju da uoče nepoznate i manje poznate reči u tekstu i da pitaju učitelja za njihovo objašnjenje kako bi što bolje razumeli značenje teksta. Vođeni pitanjima (ko?, šta?, gde?, kada?, zašto?) o pročitanom sadržaju, učenici se osposobljavaju da kao odgovore formulišu: rečenice, odeljke, kraće tekstovne celine, zavisno od individualnih sposobnosti. Tokom obrade književnih tekstova učenici stiču prva literarno-estetska iskustva i formiraju svoje stavove o delu koje slušaju ili čitaju. Učitelj podstiče učenike da svoje stavove i iskažu.

Prilikom čitanja lirskih pesama učenici postupno uče da prepoznaju i dožive melodičnost pesama i da ih izražajno čitaju i recituju (po izboru). Uspostavljanje razlike između dela u stihu i dela u prozi ne vrši se na teorijskom nivou.

Prilikom obrade dramskih tekstova za decu učenici se motivišu na čitav niz stvaralačkih aktivnosti koje nastaju povodom dela (scenski nastup, dramska igra, lutkrska igra, dramski dijalozi, gledanje dečje pozorišne predstave, snimanje i komentarisanje dramatizovanih odlomaka). Pritom učenici usvajaju i pravila ponašanja u pozorištu u okviru vaspitnog delovanja škole. Uz aktivno slušanje, a potom i samostalno čitanje jednostavnih književnih i ostalih tipova tekstova učenici se osposobljavaju da sadržaje dovode u vezu sa ilustracijama koje prate književni, popularni i informativni tekst.

Od prvog razreda sadržajima programa se sugeriše sistematično i postupno usvajanje književnih pojmova, a učiteljima se preporučuje da kontinuirano uvode nove reči u rečnički fond učenika, kako bi se on obogatio. Usvajanje književnih pojmova ne podrazumeva učenje njihovih definicija, već njihovo imenovanje i opisno obrazlaganje pojma, uočavanje njegove uloge u književnoumetničkom tekstu.

Sticanju čitalačkih navika doprinosi ponovno vraćanje domaće lektire u školske programe. U prvom razredu časovi domaće lektire realizuju se u drugom polugodištu. U nameri da se učenici od prvog razreda navikavaju na čitanje lektire u obaveznom i slobodnom izboru, uspostavlja se saradnja sa školskim bibliotekarom, a nekoliko časova se tokom godine može realizovati u školskoj biblioteci.

Veština čitanja i razumevanja pročitanog stiče se i u okviru Jezičke kulture i pri obradi književnoumetničkih tekstova. Učenici se podstiču da čitaju tekstove u slikovnicama (na primer, basne, bajke i priče).

JEZIK

U nastavi jezika učenici se osposobljavaju za pravilnu usmenu i pismenu komunikaciju standardnim srpskim jezikom. Otuda zahtevi u ovom programu nisu usmereni samo na jezička pravila i gramatičke norme već i na njihovu funkciju. Na primer, rečenica se ne upoznaje samo kao gramatička jedinica (sa stanovišta njene strukture) već i kao komunikativna jedinica (sa stanovišta njene funkcije u komunikaciji).

Gramatika

Osnovni programski zahtev u nastavi gramatike jeste da se učenicima jezik predstavi i tumači kao sistem. Nijedna jezička pojava ne bi trebalo da se izučava izolovano, van konteksta u kojem se ostvaruje njena funkcija.

U okviru vežbi slušanja, govorenja, čitanja i pisanja učenici zapažaju jezičke pojave bez njihovog imenovanja. Tako se postavlja osnova za proširivanje jezičkih sadržaja u starijim razredima.

Potrebno je ukazivati na razlikovnu funkciju glasa u okviru reči (npr. đak, džak). Tako se posredno skreće pažnja na važnost pravilnog pisanja slova, odnosno pravilnog izgovaranja glasova.

Elementarne osnove iz morfologije učenici stiču uočavajući reč kao jezičku jedinicu između glasa i rečenice. Reči uvek treba uočavati i obrađivati u okviru rečenice. U pisanju treba skrenuti pažnju na to da je reč odvojena belinama sa obe strane, a u govoru učitelj treba da naglasi pravilan akcenat neke reči (ukoliko je učenici pogrešno izgovaraju).

Rečenice treba uočavati, kad god je to moguće, u okviru teksta. U pisanju posebno treba skrenuti pažnju na to da rečenice počinju velikim slovom i završavaju se tačkom, znakom pitanja ili znakom uzvika (na ovaj način se povezuju gramatika i pravopis). Kada se rečenica izgovara, učenicima se skreće pažnja na njenu intonaciju, naročito ako se radi o pitanju.

Vežbe za usvajanje i utvrđivanje znanja iz gramatike do nivoa njegove praktične primene u novim govornim situacijama proističu iz programskih zahteva, ali su u velikoj meri uslovljene konkretnom situacijom u odeljenju - govornim odstupanjima od književnog jezika, kolebanjima, greškama koje se javljaju u pismenom izražavanju učenika. Stoga se sadržaj vežbanja u nastavi jezika mora određivati na osnovu sistematskog praćenja govora i pisanja učenika.

Pravopis

Pravopisna pravila učenici treba da savladaju putem sistematskih vežbanja (elementarnih i složenih). Ova vežbanja treba da budu što raznovrsnija i treba ih organizovati što češće.

JEZIČKA KULTURA

Oblast Jezička kultura obuhvata razvijanje osnovne pismenosti učenika, odnosno usavršavanje govorenja, slušanja, čitanja i pisanja. Ove četiri programske podoblasti usmerene su na negovanje kulture govora, pismenog izražavanja, bogaćenje rečnika i, u širem smislu, na razvijanje komunikativnih sposobnosti učenika. Nastavni rad u oblasti Jezička kultura realizuje se u prožimanju sa drugim oblastima predmeta, kao i kroz samostalne nastavne jedinice.

Govorenje učenika razvija se u razgovoru u kojem ih učitelj usmerava da usavršavaju svoju komunikaciju. U vođenom razgovoru o književnom tekstu ili o određenoj temi, učenici odgovaraju na pitanja, postavljaju pitanja, iznose svoja mišljenja i stavove. Slobodni, odnosno društveni razgovor, osnova je svakodnevne komunikacije i zato je potrebno učenike usmeravati kako da učtivo započnu razgovor, razmenjuju informacije i koriste osnovne forme učtivosti. Učenici se ohrabruju da oblikuju usmenu poruku u kojoj će izneti informacije na primerima iz svakodnevnog školskog života. (Kao motivacioni tekst se mogu koristiti tekstovi iz čitanke autorki Hane Zelinove Čo je rodina i Marie Đuričkove V kotolni). U toku svakog razgovora učenici se podstiču da govore, odnosno da iznose informacije, svoja mišljenja, imenuju osećanja, uz odabir odgovarajućih reči.

Preporučeni oblici usmenog izražavanja jesu pričanje, prepričavanje i opisivanje. To su sadržaji programa, odnosno sadržaji učenja. Učenik se postepeno uvodi u usmeno izražavanje i uči kako da prepriča tekst, kako da priča ili kako da opisuje. Izražavanje se realizuje kroz govorne vežbe uz pomoć datog ili zajedničkog plana. Plan pomaže učenicima da osmisle sadržinu govora, ali ne treba sputavati one koji mogu da govore samostalno sa individualnim planom, pa i bez njega. Usmeno se prepričava kraći tekst, deo pozorišne predstave ili filma. Preporučene vrste pričanja su: pričanje o slici ili po nizu slika (priča u slikama), pričanje o doživljajima i događajima... Kao izlazni tekst se može koristiti tekst iz čitanke Viete rozprávať ako Martinko? Opisuju se godišnja doba, biljke i životinje, najbolji drug ili drugarica, članovi porodice, kućni ljubimci i sl. Kao motivaciju koristimo tekstove iz čitanke ili sa CD-a uz čitanku od Marie Jančove Braček a sestrička, Mihala Babinke Verš o búde,Sibile Mislovečove Kde bývajú zvieratká, Viere Dobiašove Otec rok, Daniele Reihstedterove Jesenný šarkan, ...) Učenici se upućuju na pravilno govorno izražavanje. Među uvežbavanje govornog izražavanja treba uvrstiti i vežbe za pravilan izgovor glasova, slogova i reči (za ovakvu logopedsku vežbu je pogodna pesma Daniela Heviera:Prvácke zuby, pesma Marie Topoljske Orechovci, Kriste Bendove: Naučme sa „r",...).

Učenje napamet i govorenje odabranih tekstova ili njihovih kratkih odlomaka usmereno je na bogaćenje rečnika i pravilan govor. Govore se napamet naučene odabrane pesme, uz uvođenje učenika u pravila recitovanja. Takođe, mogu se napamet naučiti i govoriti kratki odlomci iz priča i delovi dramskog teksta (lice). Cilj ove vrste govorenja je izražajni govor, a ne samo memorisanje teksta. Zato treba pažljivo odabrati šta će deca učiti napamet, a neki od kriterijuma su umetnička vrednost teksta i njegova prilagođenost uzrastu. Scenski se izvode dramski tekstovi iz školske lektire i dramatizovani tekstovi. Scenske igre najbolje je realizovati na osnovu književnih dela koja su pogodna za scensku improvizaciju.

Bogaćenje rečnika u funkciji jasnog izražavanja realizuje se kroz korišćenje adekvatnih reči u govoru, usvajanje i korišćenje novih reči, kao i proširivanje opsega značenja u okviru jedne reči. Nove reči se usvajaju iz pravilnog govora i iz književnih i neknjiževnih tekstova. Učenici se upućuju da iz svog aktivnog rečnika, uz aktiviranje pasivnog, koriste reči koje što preciznije prenose željenu informaciju, ali i da rečima mogu govor učiniti lepšim.

Jezička kultura učenika neguje se i kroz igrovne aktivnosti, posebno kroz jezičke igre. Vrste igara potrebno je odabrati prema interesovanjima učenika ili u kontekstu nastavnog sadržaja. To mogu biti razgovorne igre, na primer, razgovor sa neposlušnom lutkom, razgovor sa književnim likom, zatim situacione igre, odnosno stvarne situacije, na primer, razgovor u prodavnici, razgovor kod lekara. Takođe, mogu se odabrati i premetaljke, rebusi, palindromi, ulančavanje, dopunjaljke, jednostavne ukrštene reči.

Slušanje je važna aktivnost u komunikaciji. Učenici se u razgovoru upućuju da pažljivo i kulturno slušaju sagovornike. U nastavnom kontekstu učenici slušaju šta drugi govore i to potvrđuju reprodukovanjem ili parafraziranjem slušne poruke, kao i postupanjem po molbama i usmenim instrukcijama odraslih i vršnjaka. Pažljivo slušanje praktikuje se i u simuliranim situacijama (razgovorne i situacione igre). Učenici slušaju čitanje učitelja, vršnjaka, spikera.

Zapis po slušanju podrazumeva diktat, kojim se vežba i pisanje. Međutim, prvi korak u realizaciji diktata je slušanje i uočavanje granice između reči i rečenica u zavisnosti od intonacije, čime se razvija jezičko povezivanje izgovorene i zapisane reči.

Igre za razvijanje slušne pažnje izvode se u nastavnom kontekstu: pažljivo slušanje sa zadatkom, na primer, Prepoznaj ko govori, Slušaj kako govorim (tiho, brzo), Čujem glas t...

Pisanje i čitanje se uvežbavaju u nastavi početnog čitanja i pisanja, a zatim u oblastima Književnost, Jezik i Jezička kultura. U sadržajima programa iz oblasti Jezička kultura dati su osnovni elementi koji se odnose na pismenost učenika, s tim da se oni ne mogu posmatrati izolovano, već u sadejstvu sa ishodima i preporučenim sadržajima u svim oblastima predmeta. Dakle, čitanje i pisanje se ne uče posebno u okviru nastavnih oblasti, već kroz sve nastavne sadržaje.

U prvom razredu učenici pišu rečenice i kraće tekstualne celine. Posebno se vodi računa o individualnom pristupu učeniku, što podrazumeva podsticanje prema sposobnostima i mogućnostima u pisanju. Ako dete ima teškoća u pisanju, potrebno je pažljivo i postepeno ga uvoditi u pisanje, dok dete koje napreduje treba podsticati adekvatnim zahtevima. Učenici pismeno odgovaraju na jednostavna pitanja o sopstvenom iskustvu, bićima, predmetima, pojavama, slikama, kao i na pitanja o književnom i neknjiževnom tekstu. Osim toga, učenici samostalno osmišljavaju i pišu rečenice o sopstvenom iskustvu, bićima, predmetima, pojavama. Takođe, zapisuju naslov slike ili naslove slika u nizu i rečenice na osnovu slike ili niza slika (priča u slikama).

Učenici se osposobljavaju da zapišu kraću pisanu poruku kojom prenose informacije i koja ima praktičnu namenu. Ove poruke nemaju klasičnu formu, već služe za svakodnevne namene, na primer, informacije o školskim

obavezama (informacije o vannastavnim aktivnostima, spisak školskog pribora, potrebnog materijala za školske predmete).

Učenje samostalnog pisanja teksta počinje spajanjem više rečenica u celinu. Učenici pišu o svom iskustvu, o doživljaju, o slici ili po nizu slika (priča u slikama). Prema svojim sposobnostima učenik će napisati dve, tri povezane rečenice ili kraći tekst.

U pisanju se primenjuju naučena pravopisna pravila koja se uče u okviru oblasti Jezik. Potrebno je da se pravopis u pisanju dosledno primenjuje od početnog čitanja i pisanja. Učenici se upućuju da biraju adekvatne reči i da ih upotrebljavaju nove dok pišu.

Čitanje se uvežbava na delima školske i domaće lektire, i na drugim književnim i neknjiževnim tekstovima. Posebna pažnja treba da je usmerena na čitanje informativnih tekstova, prema interesovanjima učenika i u društvenom kontekstu, prema preporučenim sadržajima programa. Potrebno je praktikovati sledeće vrste čitanja: glasno čitanje (celog teksta, štafetno, fleksibilno, dramskog teksta po ulogama); tiho čitanje (u sebi). Razumevanje teksta pokazuje se pomoću podsticaja ili pitanja i iskazivanjem teme / poente teksta (u skladu sa predznanjem), kao i predstavljanjem ključnih delova teksta slikom (ilustracija teksta). Informacije u tekstu pronalaze se vođeno (odgovaranjem na reproduktivna pitanja ko?, gde?, kako?, kada?) i samostalno, bez detaljno datih uputstava.

HRVATSKI JEZIK

Naziv predmeta	HRVATSKI JEZIK
Cilj	Cilj nastave hrvatskog jezika jest: jasno, točno i prikladno sporazumijevanje hrvatskim standardnim jezikom, te ovladavanje pravilnim usmenim i pisanim izražavanjem, njegujući svijest o značaju uloge jezika u očuvanju nacionalnog identiteta; osposobljavanje za tumačenje odabranih književnih i drugih umjetničkih djela iz hrvatske i svjetske baštine, radi njegovanja tradicije i kulture hrvatskog naroda i razvijanja interkulturalnosti.
Razred	prvi
Godišnji fond sati	180 sati

ISHODI Obrađenom temom/područjem, učenik će biti sposoban:	PODRUČJE/TEMA	SADRŽAJI
- razlikovati izgovoreni glas i napisano slovo, kao i izgovorene te napisane riječi i rečenice - vladati osnovnom tehnikom čitanja i pisanja latiničnog teksta - razumjeti ono što pročita - aktivno slušati i razumjeti sadržaj književnoumjetničkog teksta koji mu se čita - prepoznati pjesmu, priču i igrokaz - izraziti svoja zapažanja, misli i osjećaje nakon slušanja ili čitanja književna teksta i povezati ih s vlastitim iskustvom - kazivati stihove pjesme - sudjelovati u scenskom izvođenju teksta - odrediti središnji događaj, vrijeme (tijek događanja) i mjesto događanja u umjetničkom djelu - uočiti likove i izraziti svoje mišljenje (vrednovati postupke) o ponašanju likova u književnom djelu - prepoznati zagonetku i razumjeti njezino značenje - prepoznati basnu i razumjeti njezino značenje - razlikovati slovo, riječ i rečenicu - pravilno izgovoriti i napisati kratku i potpunu rečenicu jednostavne	POČETNO ČITANJE I PISANJE	Glas i slovo; tiskana i pisana slova latiničnog pisma Riječi i rečenice kao govorne i pisane cjeline Tekstovi zasićeni slovima koja se obrađuju/tekstovi predviđeni za globalno čitanje Sve vrste tekstova koji su napisani tiskanim ili pisanim slovima Jezične igre Analitičko-sintaktička vježbanja; leksička i sintaksička vježbanja; motoričke vježbe Pisanje (prepisivanje, samostalno pisanje i pisanje po diktatu). Čitanje (ščitavanje/globalno čitanje, glasno i tiho čitanje); pitanja kojima se provjerava razumijevanje pročitanog.

strukture s odgovarajućom intonacijom odnosno interpunkcijskim znakom na kraju - pravilno upotrijebiti veliko slovo - razgovarati u skladu s jezičnim razvojem, izraziti svoje potrebe, misli i osjećaje te poštovati pravila uljudnoga ophođenja - pozorno slušati pitanja i odgovarati cjelovitom rečenicom - govoriti više cjelovitih rečenica tematski povezanih u cjelinu - usmeno prepričavati, usmeno pričati prema slici ili slikama te usmeno pričati o doživljajima - usmeno opisivati stvari iz neposrednog okruženja - birati i koristiti se odgovarajućim riječima u govoru; na pravilan način koristiti se novim riječima u svakodnevnom govoru - pozorno i kulturno slušati sugovornike - slušati, razumjeti i parafrazirati poruku - slušati interpretativno čitatanje i kazivanje književnih tekstova radi razumijevanja i doživljaja književnih tekstova - izdvajati obavijesti iz slušanog ili pročitanog teksta prema uputama (pronaći obavijesti izravno dane u tekstu) - riječima i slikom izraziti o čemu tekst govori - primjenjivati osnovna pravopisna pravila - pisati čitko i uredno - pismeno odgovarati na postavljena pitanja - pisati rečenice po diktatu primjenjujući osnovna pravopisna pravila - glasno, pravilno i s razumijevanjem čitati - tiho čitati (u sebi), s razumijevanjem pročitanog - razlikovati razne medijske sadržaje primjerene njegovoj dobi i zanimanju			
	KNJIŽEVNOST	ŠKOLSKA LEKTIRA Poezija Sanja Pilić, Kiša Marinko Marinović, Jesen Stanislav Femenić, Nakrivio kapu žir, Maslačak šalje svoju djecu u svijet, Idi pa vidi	

Milan Radić, Kruh

Bruno Horst Bull, Ptičji oproštaj

Vera Zemunić, Darovi svetoga Nikole, Tulipan

Vesna Parun, Ide zima

Stanislava Adamić, Zima, Snježne balerine

Zvonimir Balog, Male priče o velikim slovima T

Luko Paljetak, Ježić ubodežić

Jadranka Čunčić-Bandov, Cvrčak i bubamara, Karneval

Nada Sabadi, Proljetne sličice

Grigor Vitez, Zelena škola, Kvočka vodi svoju djecu u šetnju

Elza Herceg, Jaglaci

Sanja Kireta, Šarena lica uskrsnih pisanica

Sunčana Škrinjarić, Tuga bijelog medvjeda

Proza

Jadranka Čunčić-Bandov, Zvjezdani razgovor

Željka Horvat-Vukelja, Božićna želja, Plavo puce (Slikopriče)

Sunčana Škrinjarić, Proljeće

Vladimir Volkov, Ježevi u gostima

Mihail Pljackovskij, Pouka iz prijateljstva Nada Zidar-Bogadi, Šešir

Stanislav Femenić, Neobično prijateljstvo Ivan Goleš, Zašto puž nosi svoju kućicu Anto Gardaš, Svinja u trgovini

Ljubica Balog, Kamen

Rene Fallet, More govori

Balint Vujkov, Bajke (jedna po izboru)

Dramski tekstovi

Jadranka Čunčić-Bandov, Dobri zmajevi, Jesenko, Jesenska šumska šala, Proljetni suncobran

Popularni i obavijesni tekstovi

Izbor iz ilustriranih enciklopedija i časopisa za djecu o značajnim ličnostima hrvatske književnosti i kulture po izboru učitelja.

DOMAĆA LEKTIRA

(do pet djela po izboru)

Jacob i Wilhelm Grimm, Bajke

		Zvonimir Balog, Male priče o velikim slovima Stanislav Femenić, Idi pa vidi Ljudevit Bauer, Mladen Veža, Tri medvjeda i gitara Sunčana Škrinjarić, Nevenka Macolić, Kako sanjaju stvari Jens Sigsgaard, Pale sam na svijetu Željka Horvat-Vukelja, Ninoslav Kunc, Hrabrica Željka Horvat-Vukelja, Sanja Pribić, Slikopriče Svjetlan Junaković, Dome, slatki dome, Balint Vujkov, Pripovitke za laku noć (narodne pripovijetke) - izbor Nedeljka Šarčević, Sve i svašta da poleti dječja mašta (zagonetke, pitalice)	
		Književni pojmovi: - pjesma - priča - događaj, mjesto i vrijeme zbivanja - književni lik - izgled, osnovne osobine i postupci - dramski tekst za djecu - šaljiva pjesma - basna - zagonetka.	
	JEZIK Gramatika, pravopis i ortoepija	Rečenica; riječ; slovo Uloga glasa i slova u razlikovanju značenja izgovorene i napisane riječi Rečenice kao obavijest, pitanje i zapovijest Veliko slovo na početku rečenice, u pisanju osobnih imena i prezimena, imena naselja (jednočlanih) i naziva mjesta i ulice u kojoj učenik živi, kao i naziv škole koju pohađa Pravilno pisanje osobnog imena Točka na kraju rečenice; mjesto i funkcija upitnika i uskličnika u rečenici Pravilna uporaba i pisanje riječi koje su dio aktivnoga rječnika, a koje sadrže glasove i, je, ije i e.	
	JEZIČNA I MEDIJSKA KULTURA	Komunikacija i govor	Pozdravljanje, upoznavanje Vođeni i slobodni razgovor Govorni predlošci Usmena poruka

			Pričanje, prepričavanje i opisivanje Kazivanje stihova Dramski, dramatizirani tekstovi, scenska improvizacija Scensko izvođenje teksta (dramsko i lutkarsko) Bogaćenje rječnika: leksičke i sintaksičke vježbe Razgovorne, situacijske i jezične igre.
		Slušanje	Stvarne i simulirane situacije Slušna poruka Audiovizualni zapisi Igre za razvijanje slušne pozornosti.
		Pisanje	Pitanja o vlastitom iskustvu, bićima, predmetima, pojavama, slikama, o književnom i neknjiževnom tekstu Pisana poruka Kraća tekstualna cjelina o vlastitom iskustvu, doživljaju, slikama, na temelju književnog teksta Rečenice ili kratak tekst pogodan za diktat.
		Čitanje	Književni tekstovi Tekstovi s praktičnom namjenom: pozivnica, uputstvo, spisak za kupovinu i dr.
		Medijska kultura	Isprekidani tekstovi: tekst u tablici, piktogrami, raspored sati, strip, ulaznica i dr. Obavijesni tekstovi: izbor iz enciklopedija i časopisa za djecu (Smib,NIU Hrvatska riječ - podlistak za djecu Hrcko) Pismo, vijest, pravila učtivog ponašanja (bonton), mjesto u kojem učenici žive, životinje i dr. Kazališna predstava za djecu Edukativni digitalni mediji (Učim brojke i slova s Hlapićem)

Ključni pojmovi: početno čitanje i pisanje, književnost, jezik te jezična i medijska kultura.

UPUTE ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Nastavni program predmeta Hrvatski jezik u prvom razredu osnovne škole čine četiri predmetna područja: početno čitanje i pisanje, književnost, jezik te jezična i medijska kultura. Preporučena podjela sati po predmetnim područjima je sljedeća: početno čitanje i pisanje - 90 sati, književnost - 45 sati, jezik - 10 sati te jezična i medijska kultura - 35 sati. Sva se tri područja prožimaju i ni jedno se područje ne može proučavati zasebno.

POČETNO ČITANJE I PISANJE

Nastava početnog čitanja i pisanja izvodi se u prvom polugodištu prvoga razreda osnovne škole, a ako postoji potreba, može se nastaviti i u drugom polugodištu. Početno čitanje i pisanje ostvaruje se samostalno, ali obuhvaća i sadržaje iz književnosti, jezika te jezične i medijske kulture.

Pripremno razdoblje

Tijekom pripremnog razdoblja učitelji trebaju ispitati sljedeće sposobnosti učenika: pričanje, prepričavanje, poznavanje slova, poznavanje čitanja i pisanja, spretnost u rukovanju priborom za pisanje i crtanje. Ispitivanje sposobnosti učenika obavlja se različitim aktivnostima koje se međusobno prožimaju.

Usmeno izražavanje provodi se igrama i aktivnostima kojima se vježba komunikacija (pozdravljanje u konkretnim situacijama: dobro jutro, dobar dan idoviđenja; zahvala, ispričavanje). Učenici mogu vježbati razgovjetan govor i pravilan izgovor promatrajući slike ili niz slika, prepričavajući slušani tekst, odgledanu kazališnu ili lutkarsku predstavu. Učitelji trebaju upućivati na pravilnu artikulaciju glasova i s učenicima komentirati odslušano.

Vježbe promatranja potrebno je provoditi uočavanjem cjeline i detalja, promatranja predmeta, pojava i okolice. Treba ih tematski organizirati. Prvo se promatra učionica, pa se poslije ta aktivnost proširuje na okolinu. Učenici mogu promatrati predmete, ljude, životinje, događaje, slike, slike u nizu, fotografije, objekte iz okolice i sl. Pozornost učenika prvo je potrebno usmjeriti na cjelinu, zatim na najvažnije pojedinosti, a potom na one manje važne. Mogu se opažati: oblici, boje, odnosi, pokreti, mimika i geste, skriveni detalji i sl.

Vježbe slušanja započinju slušanjem onoga što govori učitelj, a potom i drugi (učenici, glumci i spikeri). Slušanje treba povezati s mimikom i gestama koje prate ono što se govori. Slušaju se i zvukovi onomatopejskog tipa, šumovi, artikulirani i neartikulirani zvukovi. Tijekom slušanja, potrebno je odvajati važno od nevažnoga, te razvijati pozornost i koncentraciju učenika. Učitelj obvezno zahtijeva uporabu riječi hrvatskog standardnog jezika.

Analitička vježbanja trebaju biti zanimljiva i poticajna, jer su jedan od najvažnijih preduvjeta za učenje čitanja i pisanja. Ne izvode se zasebno, već povezano s vježbama slušanja i promatranja. Uočava se pozicija glasova u riječi koja je izgovorena i pozicija slova u riječi koja je napisana. Kada učenici ovladaju uočavanjem glasova i njihovom pozicijom u riječima, prelazi se na rastavljanje riječi na glasove. Započinje se riječima od dvaju glasova, a zatim od triju, četiriju i više.

Sintaktička se vježbanja organiziraju uporedo s analitičkima. Riječi koje su već rastavljene na glasove spajaju se u cjelinu. Započinje se najlakšim primjerima i ide k sve težim. Učenici se tako pripremaju za čitanje i razumijevanje pročitanog.

Vježbe u otklanjanju dijalekatskih i žargonskih karakteristika govora izvode se polako i sustavno. Učitelji posebnu pozornost trebaju usmjeriti na pravilan izgovor glasova č i ć, dž i đ, j i lj, te pravilnu uporabu i, je, ije i e u pisanju i govoru.

Motoričke vježbe za razvijanje ruke, šake i prstiju razvijaju se igrom. Preporučuju se vježbe vezivanja čvorova od špage, vezivanja vezica, zakopčavanja gumbića, nizanja perlica (mogu se izvoditi i na satima tjelesnog odgoja). Grafomotoričke vježbe veoma su važne u pripremi za pisanje. Svaka se grafomotorička vježba treba povezati s nekim događajem, vježbom slušanja, promatranja, pričanja i sl. Takve vježbe, odnosno pisanje elemenata slova, izvoditi na različite načine: crtežima, okvirima za slike u prostoru predviđenom za pisanje te ih poticati da upotpune crteže dijelovima po svojem izboru (korelacija s likovnom kulturom). Vježbe pisanja crta izvode se bez podizanja ruke, iz jednog poteza. Učenici se usmjeravaju na pravilno držanje olovke (grafitne olovke, flomastera). Gumicom za brisanje treba se minimalno koristiti, jer smanjuje odgovornost učenika u pisanju. Paziti na pravilno držanje tijela, udaljenost od stola, pravilan položaj tijela u odnosu na stol i na kut pisanja. Pri pisanju, učenike se uči da ne žure i da ruka bude opuštena.

Učenje čitanja i pisanja

Didaktičko-metodička organizacija nastave početnog čitanja i pisanja ovisi o mnogim čimbenicima, a najvažniji odnosi se na predznanje učenika. Učitelji biraju metodu obrade slova u nastavi početnoga čitanja i pisanja (monografska, skupna ili kompleksna) ili kombinaciju metoda.

Nastava početnog čitanja i pisanja treba izvodi se na više razina primjenom načela individualizacije. U svakom odjelu postoje učenici koji znaju čitati, oni koji prepoznaju slova, a ne znaju čitati i oni koji ne poznaju slova. Sadržaje, metode i oblike rada treba prilagoditi mogućnostima i potrebama učenika.

U tom razdoblju učenici trebaju vježbati čitanje odgovarajućih tekstova, pravilno govoriti sve glasove i pravilno naglašavati riječi i rečenice uvažavanjem individualnih sposobnosti učenika. Svako dijete čita svojom brzinom i prema svojim sposobnostima. Poželjno je često provjeravati stupanj ovladanosti tehnike čitanja i razumijevanja pročitanog različitim metodama (odgovori na pitanja, usmeno i pismeno, zadatci s nalozima). Pri učenju čitanja, mogu se koristiti igre slovima i riječima, jezične igre (rebusi, ispunjaljke, križaljke). Učenici tako upoznaju nove sadržaje, situacije, više su motivirani, a atmosfera je ugodna i opuštena. Potrebno je poticati učenike na svakodnevno vježbanje čitanja kod kuće. Suradnja s roditeljima učenika vrlo je važna da bi im se pružile neophodne obavijesti vezane za čitanje (motiviranje djece, čitanje u svakodnevnim životnim situacijama, udaljenost teksta od očiju je 30 centimetara i sl.).

Učenici se uče pisanju pojedinačnih tiskanih i pisanih slova, riječi i rečenice, znamenki. Razmak između tiskanih slova u riječima treba biti ravnomjeran. U učenju pisanih slova, posebna pozornost posvećuje se grafičkom povezivanju slova u riječima. Slova trebaju biti iste visine i debljine, a razmak između riječi ujednačen. Pisanje se vježba prepisivanjem, dopunjavanjem rečenica, sastavljanjem rečenica na osnovu slike, sastavljanjem rečenica na osnovu niza slika, diktatom i samostalnim pisanjem rečenica te kraćih tekstualnih cjelina. Pored usvajanja oblika slova, smjera pisanja samog slova, posebnu pozornost treba obratiti na prostornu orijentaciju u bilježnici. Pojedinačno pisanje slova ograničava se na jedan do dva retka u bilježnici. Dnevna opterećenost pisanjem ne treba biti dulja od 25 minuta. Ljevoruka djeca pišu lijevom rukom.

Usavršavanje čitanja i pisanja

U tom razdoblju učenik treba vladati osnovnom tehnikom čitanja i pisanja. Usavršavanje čitanja treba vježbati na tekstovima koji su kratki, dinamični, zanimljivi i primjereni uzrastu učenika, kao i na tekstovima školske i domaće lektire. Posebnu pozornost treba obratiti na razumijevanje pročitanih riječi, rečenica i tekstova. Redovnim vježbanjem učenici automatiziraju proces čitanja i pisanja.

KNJIŽEVNOST

Preporučeni sadržaji iz područja Književnost ovladavaju se tijekom cijele školske godine iz Hrvatske početnice, kao osnovnog nastavnog sredstva. Učitelj planira njihov ostvaraj u skladu s individualnim karakteristikama učenika da bi se dostigli ishodi učenja.

Pri osposobljavanju učenika uz pomoć učitelja, za razumijevanje tekstova iz školske lektire, popularnih, obavijesnih tekstova iz časopisa za djecu, enciklopedija i sl., važno je uočavanje događaja, prostornih i vremenskih odnosa i važnih pojedinosti u opisima bića i prirode. Tekstovi iz školske lektire koriste se za usavršavanje čitanja i pisanja te upoznavanje učenika s osnovnim pojmovima iz književnosti, za poticanje učenika da uoče likove u književnom djelu, njihove osobine i postupke, njihova emocionalna stanja (radosno, tužno, smiješno) i za razlikovanje pojmova dobra i zla.

U propisanim tekstovima iz školske lektire ponuđen je izbor, odnosno dana je mogućnost učitelju da između više djela koja obrađuju istu temu, odabere jedno ili dva djela (npr. odabrati dva djela koja govore na temu Jeseni od ponuđenih - Kiša Sanje Pilić, Jesen Marinka Marinovića, Nakrivio kapu žir Stanislava Femenića, Jesenko, Jesenska šumska šala Jadranke Čunčić-Bandov, na temu Zime obvezno je obraditi slikopriču Božićna želja, Željke Horvat-Vukelja, pjesmu Ide zima Vesne Parun i još jednu po izboru). Obvezno je obraditi pjesme i kratke tekstove koji su zasićeni slovima koja se obrađuju.

Prvi put uvodi se čitanje teksta u nastavcima, na primjeru Tri medvjeda i gitara Ljudevita Bauera. To podrazumijeva da učitelj, prema planu, čita dio po dio teksta i razgovara s učenicima o pročitanom, na jednom ili dvama planiranim satima, motivirajući ih da djelo pročitaju u cijelosti.

Tekstovi predviđeni programom su jednostavni, kratki i zasnovani na nizanju tijeka događanja. Učenik treba odrediti mjesto i vrijeme radnje, razumjeti uzročno-posljedični raspored događaja, odnosno što se u priči dogodilo prvo, a što sljedeće, što je prethodilo nekom događaju, a što iz njega slijedi.

Učenik treba formalno razlikovati poeziju, prozu i dramski tekst (razlikovanje stiha od proznog i dramskog teksta pisanog po ulogama). Učenik treba razlikovati pjesmu (i šaljivu pjesmu po tonu pjevanja) od priče (basne) i dramskog teksta, ali bez uvođenja definicija književnoteorijskih pojmova. Detaljnije terminološko određivanje uvodi se postupno u starijim razredima.

Učenik treba: razumjeti preneseno značenje zagonetke; prepoznati žanr basne kao priče s prenesenim značenjem; biti upoznat s postojanjem narodne i autorske basne (koje mogu biti u stihu ili u prozi); da u basnama likovi mogu biti ne samo životinje već i biljke, predmeti, antropomorfizirana bića (Sreća, Nada) ili ljudi; biti u stanju razumijeti njezino preneseno značenje i izdvojiti njezinu pouku. Budući da se u tom uzrastu integralni tekst basne nerijetko prilagođava ili skraćuje, u ishodima nisu navedeni strukturni žanrovski elementi basne (fabula i pouka).

Učenike se osposobljava za uočavanje nepoznatih i manje poznatih riječi u tekstu, potiče ih se da pitaju učitelja za njihovo objašnjenje da bi što bolje razumijeli značenje teksta. Vođeni pitanjima (tko?, što?, gdje?, kada?, zašto?) o pročitanom sadržaju, osposobljavaju se da odgovore oblikuju rečenicama, odjeljcima, kraćim tekstovnim cjelinama, ovisno o individualnim sposobnostima. Tijekom obrade književnih tekstova, učenici stječu prva literarnoestetska iskustva i oblikuju svoje stavove o djelu koje slušaju ili čitaju. Učitelj potiče učenike da iskažu svoje stavove, kao i da ih potkrijepe činjenicama iz teksta u skladu s dobi.

Čitanjem lirskih pjesama, učenici postupno uče prepoznati i doživjeti melodičnost pjesama, izražajno ih čitati i kazivati (po izboru). Uspostavljanje razlike između djela u stihu i djela u prozi, ne radi se na teorijskoj razini.

Obradom dramskih tekstova za djecu, učenici se motiviraju na niz stvaralačkih aktivnosti koje nastaju djelom (scenski nastup, dramska igra, lutkarska igra, dramski dijalozi, gledanje dječje kazališne predstave, snimanje i komentiranje dramatiziranih ulomaka). Pritom učenici usvajaju i pravila ponašanja u kazalištu u okviru odgojnog djelovanja škole. Aktivnim slušanjem, a potom i samostalnim čitanjem jednostavnih književnih i ostalih vrsta tekstova, učenici se osposobljavaju da sadržaje dovode u vezu s ilustracijama koje prate književni, popularni i obavijesni tekst.

Od prvoga razreda sadržajima programa sugerira se sustavno i postupno usvajanje književnih pojmova, a učiteljima se preporučuje kontinuirano uvođenje novih riječi u rječnički fond učenika, da bi se on obogatio. Usvajanje književnih pojmova ne podrazumijeva učenje njihovih definicija, već njihovo imenovanje i opisno obrazlaganje, uočavanje njihove uloge u književnoumjetničkom tekstu.

Razvijanju čitalačkih navika doprinosi ponovno vraćanje domaće lektire u školske programe. U prvom razredu sati domaće lektire ostvaruju se u drugom polugodištu. U namjeri da se učenici od prvog razreda navikavaju na čitanje

lektire u obveznom i slobodnom izboru, uspostavlja se suradnja sa školskim knjižničarom, a nekoliko sati tijekom godine može se ostvariti u školskoj knjižnici.

Vještina čitanja i razumijevanja pročitanog stječe se i u okviru Jezične kulture, i to obradom književnoumjetničkih tekstova. Učenici se potiču na čitanje tekstova u slikovnicama (basne, bajke i priče).

JEZIK

U nastavi jezika učenici se osposobljavaju za pravilnu usmenu i pisanu komunikaciju standardnim hrvatskim jezikom. Otuda zahtjevi u ovom programu nisu usmjereni samo na jezična pravila i gramatičke norme već i na njihovu funkciju. Na primjer, rečenica se ne upoznaje samo kao gramatička jedinica (sa stanovišta njezine strukture) već i kao komunikativna jedinica (sa stanovišta njezine funkcije u komunikaciji).

Gramatika

Osnovni je programski zahtjev u nastavi gramatike učenicima predstaviti i tumačiti jezik kao sustav. Nijedna jezična pojava ne izučava se zasebno, izvan konteksta u kojem se ostvaruje njezina funkcija.

Vježbama slušanja, govorenja, čitanja i pisanja učenici uočavaju jezične pojave bez njihova imenovanja. Tako se postavlja temelj za proširivanje jezičnih sadržaja u narednim razredima.

Potrebno je ukazivati na razlikovnu funkciju glasa u riječi (npr. đak, džak). Tako se posredno skreće pozornost na važnost pravilnog pisanja slova, odnosno pravilnog izgovaranja glasova.

Elementarne osnove morfologije učenici razvijaju uočavajući riječ kao jezičnu jedinicu veću od glasa, a manju od rečenice. Riječi uvijek treba uočavati i obrađivati unutar rečenice. U pisanju, učenicima je potrebno naglasiti da je riječ odvojena bjelinama s obje strane, a u govoru inzistirati na pravilnom naglašavanju riječi (ako ju učenici pogrešno izgovaraju).

Rečenice treba uočavati, kad god je to moguće, u tekstu. U pisanju je važno isticati da rečenice počinju velikim slovom i završavaju se točkom, znakom pitanja ili znakom usklika (na taj način povezuju se gramatika i pravopis). Kada se rečenica izgovara, učenicima se skreće pozornost na njezinu intonaciju, naročito ako se radi o pitanju.

Vježbe za usvajanje i utvrđivanje znanja iz gramatike do razine praktične primjene u novim govornim situacijama proistječu iz programskih zahtjeva, ali su u velikoj mjeri uvjetovane konkretnom situacijom u odjelu - govornim odstupanjima od standardnog jezika te pogreškama koje se javljaju u pismenom izražavanju učenika. Stoga vježbanja u nastavi jezika treba provoditi na temelju sustavnog praćenja govora i pisanja učenika.

Pravopis

Pravopisna pravila učenici usvajaju sustavnim vježbama (osnovnim i složenim). Ta vježbanja trebaju biti raznovrsna i česta.

JEZIČNA I MEDIJSKA KULTURA

Područje Jezična kultura obuhvata razvijanje osnove pismenosti učenika, odnosno usavršavanje govorenja, slušanja, čitanja i pisanja. Jezična kultura podrazumijeva njegovanje kulture govora, pismenog izražavanja, bogaćenje rječnika i razvijanje komunikacijskih sposobnosti učenika. Nastavni rad u Jezičnoj kulturi ostvaruje se prožimanjem s drugim područjima predmeta, kao i u samostalnim nastavnim jedinicama.

Govorenje učenika razvija se u razgovoru tijekom kojeg ih učitelj usmjerava k usavršavaju svoje komunikacije. U vođenom razgovoru o književnom tekstu ili o određenoj temi, učenici odgovaraju na pitanja, postavljaju pitanja, iznose svoja mišljenja i stavove. Slobodni, odnosno društveni razgovor, osnova je svakodnevne komunikacije i stoga je potrebno učenike usmjeravati kako učtivo započeti razgovor, razmjenjivati informacije i upotrebljavati osnovne oblike učtivosti. Tijekom razgovora, mogu se izdvajati situacijski govorni predlošci koji se koriste u svakodnevnim komunikacijskim situacijama. Učenici se ohrabruju oblikovanju usmene poruke u kojoj će iznijeti informacije na primjerima iz svakodnevnog školskog života. Tijekom svakog razgovora učenici se potiču da iznose informacije, svoja mišljenja, imenuju osjećanja, odabirom odgovarajućih riječi.

Preporučeni oblici usmenog izražavanja su, prema sadržajima programa te sadržajima učenja, pričanje, prepričavanje i opisivanje. Učenik se postupno uvodi u usmeno izražavanje i uči kako prepričati tekst, kako pričati ili kako opisivati. Izražavanje se ostvaruje govornim vježbama danim ili zajedničkim planom prepričavanja. Plan pomaže učenicima osmisliti sadržinu govora, ali ne treba sputavati one koji mogu govoriti samostalno. Usmeno se prepričava kraći tekst, dio kazališne predstave ili filma. Preporučene vrste pričanja su: pričanje o slici ili po nizu slika (priča u slikama), pričanje o doživljajima i događajima. Opisuju se godišnja doba, biljke i životinje, najbolji prijatelj ili prijateljica, članovi obitelji, kućni ljubimci i sl. Učenici se upućuju na pravilno govorno izražavanje.

Kazivanje odabranih tekstova ili njihovih kratkih ulomaka usmjereno je bogaćenju rječnika i pravilanom govoru. Govore se napamet naučene odabrane pjesme, da bi se učenik upoznao s pravilima recitiranja. Također, mogu se napamet naučiti i govoriti kratki ulomci iz priča i dijelovi dramskog teksta (lice). Cilj te vrste govorenja je izražajan govor, a ne samo memoriranje teksta. Zato treba pažljivo odabrati što će djeca učiti napamet govoriti, a neki od kriterija su umjetnička vrijednost teksta i njegova prilagođenost uzrastu. Scenski se izvode dramski tekstovi iz školske lektire i dramatizirani tekstovi. Scenske igre najbolje je ostvariti na temelju književnih djela koja su pogodna za scensko improviziranje.

Bogaćenje rječnika u funkciji jasnog izražavanja ostvaruje se korištenjem odgovarajućih riječi u govoru, usvajanjem i korištenjem novih riječi, kao i proširivanjem opsega značenja jedne riječi. Nove riječi usvajaju se iz pravilnog govora te iz književnih i neknjiževnih tekstova. Učenici se upućuju da iz svojeg aktivnog rječnika, uz

aktiviranje pasivnog, upotrebljavaju riječi koje što preciznije prenose željenu obavijest, ali i da riječima mogu govor učiniti ljepšim.

Jezična se kultura učenika njeguje i igrovnim aktivnostima, posebno jezičnim igrama. Vrste igara potrebno je odabrati prema internim stanjima učenika ili u kontekstu nastavnog sadržaja. To mogu biti razgovorne igre, na primjer, razgovor s neposlušnom lutkom ili razgovor s književnim likom. Osim toga, može se provoditi situacijskim igrama, odnosno stvarnim situacijama, na primjer, razgovor u prodavaonici, razgovor kod liječnika. Također, mogu se odabrati i premetaljke, rebusi, palindromi, ulančavanje, dopunjaljke, jednostavne križaljke.

Slušanje je važna aktivnost u komunikaciji. Učenici se u razgovoru upućuju da pozorno i kulturno slušaju sugovornike. U nastavnom kontekstu, učenici slušaju što drugi govore i to potvrđuju reproduciranjem ili parafraziranjem slušne poruke, kao i postupanjem zamolbama i usmenim instrukcijama odraslih i vršnjaka. Pozorno slušanje prakticira se i u simuliranim situacijama (razgovorne i situacijske igre). Učenici slušaju čitanje učitelja, vršnjaka, spikera.

Zapis po slušanju podrazumijeva diktat, kojim se vježba i pisanje. Međutim, prvi korak u ostvarivanju diktata je slušanje i uočavanje granice između riječi i rečenica ovisno o intonaciji, čime se razvija jezično povezivanje izgovorene i zapisane riječi.

Igre za razvijanje slušne pozornosti izvode se u nastavnom kontekstu: pozorno slušanje sa zadatkom, na primjer, Prepoznaj tko govori, Slušaj kako govorim (tiho, brzo), Čujem glas t.

Pisanje i čitanje uvježbava se u nastavi početnog čitanja i pisanja te u područjima Književnost, Jezik i Jezična i medijska kultura. U sadržajima programa iz područja Jezične i medijske kulture dani su osnovni elementi koji se odnose na pismenost učenika, s tim da se oni ne mogu promatrati zasebno, već skupa s ishodima i preporučenim sadržajima u svim područjima predmeta. Dakle, čitanje i pisanje ne uče se posebno u nastavnim područjima, već tijekom svih nastavnih sadržaja.

U prvom razredu učenici pišu rečenice i kraće tekstualne cjeline. Potrebno je individualno pristupiti svakom učeniku, uvažavajući njegove sposobnosti i mogućnosti u pisanju. Ako dijete ima poteškoća u pisanju, potrebno je pažljivo i postupno uvoditi ga u pisanje, dok je dijete koje napreduje potrebno poticati odgovarajućim zahtjevima. Učenici pismeno odgovaraju na jednostavna pitanja o vlastitom iskustvu, bićima, predmetima, pojavama, slikama, kao i na pitanja o književnom i neknjiževnom tekstu. Osim toga, učenici samostalno osmišljavaju i pišu rečenice o vlastitu iskustvu, bićima, predmetima, pojavama. Također, zapisuju naslov slike ili naslove slika u nizu i rečenice na temelju slike ili niza slika (priča u slikama).

Učenici uče zapisivati kraće pisane poruke kojima prenose obavijesti i koje imaju praktičnu namjenu. Te poruke nemaju klasičan oblik, već služe za svakodnevne namjene, na primjer, obavijesti o školskim obvezama (obavijesti o izvannastavnim aktivnostima, popis školskog pribora ili potrebnog materijala za školske predmete).

Učenje samostalnog pisanja teksta počinje spajanjem više rečenica u cjelinu. Učenici pišu o svojem iskustvu, doživljaju, slici ili po nizu slika (priča u slikama). U skladu sa svojim sposobnostima, učenik će napisati dvije do tri povezane rečenice ili kraći tekst.

U pisanju se primjenjuju naučena pravopisna pravila koja se uče u okviru područja Jezik. Potrebno je dosljedno primjenjivati pravopis u pisanju od početnog čitanja i pisanja. Učenici se upućuju i na biranje primjerene riječi i upotrebljavaju nove dok pišu.

Čitanje se uvježbava na djelima školske i domaće lektire, i na drugim književnim i neknjiževnim tekstovima. Posebnu pozornost treba usmjeriti na čitanje obavijesnih tekstova, u skladu sa zanimanjima učenika i u društvenu kontekstu, u skladu s preporučenim sadržajima programa. Potrebno je prakticirati sljedeće vrste čitanja: glasno čitanje (cijelog teksta, štafetno, fleksibilno, dramskog teksta po ulogama), tiho čitanje (u sebi). Razumijevanje teksta pokazuje se poticanjem ili pitanjem i iskazivanjem teme/poante teksta (u skladu s predznanjem), kao i predstavljanjem ključnih dijelova teksta slikom (ilustracija teksta). Informacije u tekstu pronalaze se vođeno (odgovaranjem na reproduktivna pitanja tko?, gdje?, kako?, kada?) i samostalno, bez detaljno danih uputa.

U području medijske kulture potrebno je upoznati učenike s različitim medijskim sadržajima (animirani filmovi, televizijske i radijske emisije za djecu, kazališne predstave, dječji časopisi) koji su primjereni dobi i zanimanju učenika. Također, poželjno je učenike poticati na čitanje kraćih tekstova u književnim i zabavnopoučnim časopisima za djecu. Od učenika treba tražiti da izraze svoje mišljenje o medijskim sadržajima govorom i crtežom, izdvoje omiljene medijske sadržaje i razgovaraju o njima.

Aktivnosti i sadržaji iskazani u području medijske kulture uvjetovani su razvojnom dobi i zanimanjima učenika, fizičkim okružjem (lokalne zajednice i njihova ponuda društvenokulturnih i umjetničkih sadržaja). Učenike je potrebno upućivati na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Sadržaji izvanučionične vrste zahtijevaju pojedinačni angažman svakoga učenika, aktiviranje stečenih znanja i kompetencija, u smislu neposrednoga iskustvenog učenja. Učitelj ima obvezu pratiti i poticati individualni razvoj učenika. Preporuča se najmanje jedanput na godinu zajednički posjet učenika i učitelja određenomu izabranom sadržaju.

Naziv predmeta SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK

PROGRAM A

ZA UČENIKE ČIJI MATERNJI JEZIK PRIPADA NESLOVENSKIM JEZICIMA I KOJI ŽIVE U HOMOGENIM SREDINAMA

(osnovni nivo standarda)

Cilj	Cilj učenja srpskog kao nematernjeg jezika jeste ospobljavanje učenika da se služi srpskim jezikom na osnovnom nivou u usmenoj i pisanoj komunikaciji radi kasnijeg uspešnog uključivanja u život zajednice i ostvarivanja građanskih prava i dužnosti, kao i uvažavanje srpske kulture i razvijanje interkulturalnosti kao temeljne vrednosti demokratskog društva.
Razred	Prvi
Godišnji fond časova	72 časa

ISHODI Po završenoj oblasti /temi učenik će biti u stanju da:	OBLAST/ TEMA	SADRŽAJI	
- razume i verbalno koristi predviđeni leksički fond; - imenuje predmete i bića iz bliskog okruženja; - iskaže radnju koja se dešava u momentu govorenja; - razume osnovne prostorne odnose;	JEZIK	Oko 150 punoznačnih i pomoćnih reči; Prezent glagola u 1, 2. i 3. licu jednine (potvrdni i odrični oblik); Prosta rečenica sa imenskim delom predikata; Lične zamenice 1, 2. i 3. lica jednine u funkciji subjekta; Prosta rečenica sa glagolskim predikatom; Imenice u lokativu jednine sa predlozima u i na uz glagol jesam - na nivou razumevanja;	
- razume sadržaj kratke literarne forme; - napamet kazuje kratke pesme (i prigodne, adaptirane dijaloge); - ilustruje tekst koji mu je pročitan, ističući neke od motiva (uz pomoć auditivnih i vizuelnih sredstava);	KNJIŽEVNOST	Dečije razbrajalice i igre: „Ringe, ringe raja” „Eci, peci, pec” „1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, izašao beli mesec” „Danas nam je divan dan” (rođendanska pesma) Duško Trifunović: „Voće” (odlomak), ili: „Kruška, jabuka, šljiva“ (nepoznati autor - pesma koja se peva) Ljubivoje Ršumović: „Slon” „Deda Mraze“ („Preko brda, preko brega...“ - nepoznat autor)	
- razume polako i jasno izgovorena jednostavna pitanja koja se odnose na ličnu identifikaciju i identifikaciju predmeta i osoba iz neposrednog okruženja; - postavi jednostavno pitanje (Ko je ovo/to?, Šta je ovo/to?) ili odgovori na njega; - adekvatno koristi osnovne izraze za pozdravljanje; - predstavi se i traži istu informaciju od sagovornika.	JEZIČKA KULTURA	Osnovni sadržaji tematskih oblasti:	Preporučena leksika

		I. Lično predstavljanje:osnovne informacije o sebi - ime i prezime	zvati se
		II. Porodica: članovi uže porodice	mama, tata, dečak, devojčica, brat, sestra, baba, deda, porodica
		III. Život u kući: kuća/stan, osnovne prostorije, osnovni nameštaj, rođendan	kuća, soba, kuhinja, kupatilo, vrata, prozor, spavati, sto, ormar, krevet, velik, mali, gledati, kuvati, rođendan, torta, slaviti, srećan, izvoli, hvala, godina
		IV. Hrana i piće: osnovne namirnice	voda, hleb, mleko, meso, jaje, jesti, piti, sok, čokolada, jabuka, banana, pomorandža
		V. Odeća i obuća: osnovni odevni predmeti i obuća	majica, pantalone, suknja, haljina, cipele, patike, čarape
		VI. Obrazovanje: učionica, osnovni školski pribor	škola, učenik, učenica, učionica, čas, učitelj, učiteljica, deca, drug, drugarica, ići, stajati, sedeti, učiti, čitati, pisati, crtati, pevati, bojiti, torba, knjiga, sveska, olovka, bojica, gumica, rezač, tabla, kreda, klupa, stolica
		VII. Priroda: doba dana, biljke i životinje (tipični primeri iz okruženja)	noć, mesec, sunce, pas, mačka, ptica, riba, cvet, drvo, trava, lep
		VIII. Sport i igre: igra, igračke	igrati se, trčati, lopta, lutka, automobil
		IX. Naselja, saobraćaj i javni objekti: selo, grad	selo, grad, ulica, park, raditi
		X. Netematizovana leksika: dani u nedelji, brojevi do 10, osnovne boje, pomoćni glagol, lične zamenice, pokazne zamenice, predlozi, veznici, prilozi, upitne reči, rečce	ponedeljak, utorak, sreda, četvrtak, petak, subota, nedelja; jedan, dva, tri, četiri, pet, šest, sedam, osam, devet, deset; žuta, plava, crvena, zelena, crna, bela; sam, si, je; ja, ti, on, ona; ovo, to; u, na; i; tu, sada; ko, šta, kako (se zoveš), gde; li, da, ne
		XI. Komunikativni modeli: pozdravljanje, predstavljanje	zdravo, doviđenja, dobar dan

Ključni pojmovi sadržaja: srpski kao nematernji jezik, slušanje, razumevanje, govor

PROGRAM B

ZA UČENIKE ČIJI MATERNJI JEZIK PRIPADA SLOVENSKIM JEZICIMA I KOJI ŽIVE U VIŠENACIONALNIM SREDINAMA

(srednji - napredni nivo standarda)

Cilj	Cilj učenja srpskog kao nematernjeg jezika jeste osposobljavanje učenika da vodi usmenu i pisanu komunikaciju sa govornicima srpskog kao maternjeg jezika radi kasnijeg punog uključivanja u život zajednice i ostvarivanja građanskih prava i dužnosti, kao i upoznavanje srpske kulturne baštine i razvijanje interkulturalnosti kao temeljne vrednosti demokratskog društva.
Razred	Prvi
Godišnji fond časova	72 časa

ISHODI Po završenoj temi/oblasti učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
- razume i verbalno koristi predviđeni leksički fond; - imenuje bića i predmete iz bliskog okruženja i pripiše im tipične osobine;	JEZIK	200-250 punoznačnih i pomoćnih reči; Prosta rečenica sa glagolskim predikatom;

- iskaže radnju koja se dešava u momentu govorenja; - sastavi rečenice sa pravim objektom; - iskaže osnovne prostorne odnose;		Prosta rečenica sa imenicom i pridevom u imenskom delu predikata; Prezent glagola u oba broja i sva tri lica; Imenica u akuzativu u funkciji pravog objekta (oba broja); Imenice u akuzativu sa predlozima u i na sa glagolom ići; Imenice u lokativu sa predlozima u i na; Lične zamenice sva tri lica i oba broja u funkciji subjekta;
- razume kratke pesme i odabrane odlomke proznih tekstova uz pomoć raznovrsnih nastavnih sredstava; - napamet kazuje pesme i prigodne kratke dijaloge iz odabranih proznih tekstova; - ilustruje tekst koji mu je pročitan, ističući neke od motiva (uz pomoć audio i vizuelnih sredstava); - uočava melodiju reči koje se rimuju; - povezuje ilustracije uz tekst ili prigodni animirani film sa tekstom koji sluša;	KNJIŽEVNOST	Dečije razbrajalice i igre: „Kruška, jabuka, šljiva” „1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, izašao beli mesec”; Ranko Simović: „Gde se sunce noću skriva” „Deda Mraze“ („Preko brda, preko brega...“ - nepoznat autor) Jovan Jovanović Zmaj: „Evo nam roda doleće” Dragan Lukić: „Lutka bez glave” Ljubivoje Ršumović: „Au, što je škola zgodna”
- razume jednostavna pitanja koja se odnose na ličnu identifikaciju i identifikaciju predmeta i osoba iz neposrednog okruženja; - predstavi sebe i osobe iz svog okruženja i traži iste informacije od sagovornika; - koristi osnovne izraze za pozdravljanje i zahvaljivanje u skladu sa situacijom; - učestvuje u kratkom dijalogu sa vršnjacima i porodicom na poznatu temu.	JEZIČKA KULTURA	Osnovni sadržaji tematskih oblasti: I. Lično predstavljanje: osnovne informacije o sebi - ime i prezime, adresa II. Porodica i ljudi u okruženju: članovi uže porodice III. Život u kući: kuća/stan, prostorije, nameštaj, dvorište, rođendan IV. Hrana i piće: osnovne namirnice V. Odeća i obuća: osnovni odevni predmeti i obuća VI. Obrazovanje: prostorije u školi (učionica), školski nameštaj, školski pribor VII. Priroda: doba dana, biljke i životinje (tipični predstavnici) VIII. Sport i igre: igra i igračke IX. Naselja, saobraćaj i javni objekti: selo i grad X. Netematizovana leksika: dani u nedelji, brojevi do 10, osnovne boje, lične zamenice, pokazne zamenice, predlozi, veznici, prilozi, upitne reči, rečce XI. Komunikativni modeli:

	pozdravljanje, predstavljanje

Ključni pojmovi sadržaja: srpski kao nematernji jezik, slušanje, razumevanje, govor

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Predmet srpski kao nematernji jezik pohađaju učenici koji nastavu slušaju na nekom od jezika nacionalnih manjina. Među tim učenicima postoje izrazite razlike u stepenu ovladanosti srpskim jezikom prilikom polaska u školu i u tempu i obimu kojim mogu napredovati tokom školovanja. Ova razlika uslovljena je različitim maternjim jezicima od kojih su jedni bliski srpskom jeziku (razlike među njima su takve da ne moraju ometati komunikaciju), dok su drugi strukturno toliko različiti da, bez elementarnog poznavanja jednog od njih, komunikacija među govornicima nije ostvariva. Osim toga, na nivo kojim učenici realno mogu ovladati srpskim jezikom utiče i sredina u kojoj žive (pretežno homogena ili heterogena sredina).

Imajući ovo u vidu, za predmet srpski kao nematernji jezik sačinjena su dva programa.

Prema postavljenom cilju, očekivanim ishodima i datim sadržajima, prvi program (A) primeren je učenicima čiji se maternji jezici izrazito razlikuju od srpskog, koji žive u pretežno jezički homogenim sredinama i imaju malo kontakata sa srpskim jezikom, a u školu polaze gotovo bez ikakvog predznanja srpskog jezika.

Drugi program (B) predviđen je za učenike koji žive u jezički mešovitim sredinama, koji mogu brže i u većem obimu da savladavaju srpski jezik, odnosno da, u skladu s uzrastom, dostignu viši nivo vladanja srpskim jezikom.

Oba programa za predmet srpski kao nematernji jezik sadrže tri oblasti: Jezik, Književnost i Jezičku kulturu. One su funkcionalno povezane, prožimaju se i međusobno dopunjuju. Stoga ih treba razumeti kao delove kompleksne celine koji doprinose ostvarivanju ishoda ovog predmeta, svaki sa svojim specifičnostima.

Nastavnik je obavezan da se upozna sa ishodima i programskim sadržajima prvog ciklusa obrazovanja ili prethodnih razreda.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Nastavni program orijentisan na ishode nastavniku daje veću slobodu u kreiranju i osmišljavanju nastave i učenja. Uloga nastavnika je da kontekstualizuje dati program potrebama konkretnog odeljenja imajući u vidu: sastav odeljenja i mogućnosti učenika; udžbenike i druge nastavne materijale koje će koristiti; tehničke uslove, nastavna sredstva i medije kojima škola raspolaže; resurse, mogućnosti, kao i potrebe lokalne sredine u kojoj se škola nalazi. Polazeći od datih ishoda i sadržaja, nastavnik najpre kreira svoj globalni plan rada, na osnovu koga će kasnije razvijati svoje operativne planove.Ishodi definisani po oblastima olakšavaju nastavniku dalju operacionalizaciju ishoda na nivo konkretne nastavne jedinice. Sada nastavnik za svaku oblast ima definisane ishode. Od njega se očekuje da za svaku nastavnu jedinicu, u fazi planiranja i pisanja pripreme za čas, definiše piramidu ishoda na tri nivoa: one koje bi svi učenici trebalo da dostignu, one koje bi većina učenika trebalo da dostigne i one koje bi trebalo samo neki učenici da dostignu.

Na ovaj način postiže se indirektna veza sa standardima na tri nivoa postignuća učenika. Pri planiranju treba, takođe, imati u vidu da se ishodi razlikuju, da se neki lakše i brže mogu ostvariti, ali je za većinu ishoda potrebno više vremena, više različitih aktivnosti. U fazi planiranja nastave i učenja veoma je važno da nastavnik pristupi udžbeniku kao jednom od nastavnih sredstava koje je poželjno bogatiti i proširivati dodatnim, samostalno izrađenim nastavnim materijalima. Pored udžbenika, kao jednog od izvora informacija, na nastavniku je da učenicima omogući uvid i iskustvo korišćenja i drugih izvora saznavanja.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA JEZIK

Oblast Jezik obuhvata leksiku i gramatičke modele srpskog jezika. U sadržajima i ishodima ove oblasti nalaze se okvirni broj reči i gramatički elementi kojima učenik treba da ovlada u svakom razredu. U ovoj oblasti programa težište je na postepenom usvajanju sistema srpskog jezika počev od 1. razreda. Jezik počinje da se usvaja pomoću minimalnog broja reči upotrebljenih u osnovnim rečeničnim modelima s jasnim komunikativnim kontekstom. Odnosno, reči i njihovi oblici ne usvajaju se izolovano, već u rečeničnom, odnosno komunikativnom kontekstu. Za produktivnu upotrebu jezika nefunkcionalno je vankontekstualno učenje paradigmi (učenje samih oblika reči).

Usvajanje gramatike srpskog jezika u početnim fazama na mlađem uzrastu pretežno je nesvesno - u raznovrsnim aktivnostima učenici slušaju iskaze na srpskom jeziku, ponavljaju ih i kombinuju u odgovarajućim poznatim i bliskim kontekstima. U narednim fazama nastavnik pomaže učenicima da uoče jezička pravila i počnu da ih primenjuju.

Da bi učenik ovladao određenim fondom reči i gramatičkim elementima, neophodno je da ih razume i dugotrajno uvežbava. Na taj način stvaraju se preduslovi da ih primeni u odgovarajućoj komunikativnoj situaciji. Formalno poznavanje gramatičkih pravila ne podrazumeva i sposobnost njihove primene, te je takvo znanje korisno samo ukoliko pomaže boljem razumevanju nekih pravilnosti sistema. Odnosno, savladavanje gramatičkih pravila nije samo sebi cilj. Objašnjenje gramatičkih pravila, ukoliko nastavnik proceni da je korisno, treba da bude usklađeno s uzrastom učenika, njegovim kognitivnim sposobnostima, predznanjima u maternjem jeziku i svedeno na ključne informacije neophodne za primenu. Učenikovo poznavanje gramatičkih pravila procenjuje se i ocenjuje na osnovu upotrebe u kontekstu, bez insistiranja na njihovom eksplicitnom opisu.

Na nižem nivou vladanja jezikom (sredine u kojima se realizuje A program) važno je da se kod učenika razvije sposobnost razumevanja i konstruisanja iskaza koji sadrže elemente određene programom. Pritom je u produkciji (sastavljanju i kazivanju iskaza) na ovom nivou bitno da značenje poruke bude razumljivo, dok se gramatička ispravnost postiže postepeno. Na tom nivou očekuju se tipične greške izazvane interferencijom i nedovoljnom savladanošću materije. Greške nisu samo znak nepoznavanja gradiva, već su upravo pokazatelj da je učenik spreman da se upusti u komunikaciju, što nastavnik treba da podstiče. To ne znači da greške uopšte ne treba

ispravljati. Nastavnik odlučuje o tome kada će, na koji način i koje greške ispravljati, vodeći računa istovremeno i tome da učenika motiviše za komunikaciju i o tome da se greške postepeno redukuju.

Upravo su časovi iz oblasti Jezik pogodni za usmereno, ciljano usvajanje pojedinih segmenata, gramatičkih elemenata srpskog jezika. Tokom ovih časova preporučuje se dinamičko smenjivanje različitih aktivnosti: različiti tipovi vežbi slušanja, provera razumevanja slušanog, ponavljanje, gramatičko i leksičko variranje modela, dopunjavanje, preoblikovanje potvrdnih u upitne i negirane forme i sl.

Realizcija nastave srpskog kao nematernjeg jezika prema B programu podrazumeva određeno vladanje srpskim jezikom od početka školovanja, odnosno mogućnost bržeg napredovanja u toku školovanja. U takvim okolnostima očekuje se manja zastupljenost grešaka i njihovo brže ispravljanje. Primena B programa podrazumeva ovladanost sadržajima A programa i podizanje jezičke kompetencije na viši nivo, te je nastava jezika u funkciji osposobljavanja učenika za pravilno komuniciranje savremenim standardnim srpskim jezikom u skladu s jezičkim i vanjezičkim kontekstom.

Budući da učenici koji pohađaju nastavu srpskog kao nematernjeg jezika, pohađaju i nastavu maternjeg jezika, svrsishodno je u odgovarajućim prilikama koristiti transfer znanja stečenih na maternjem jeziku i o maternjem jeziku. Nastava srpskog kao nematernjeg jezika treba da bude u korelaciji s nastavom maternjeg jezika.

Jezička građa se iz razreda u razred postepeno proširuje i usložnjava, ona je kumulativna i nadovezuje se na prethodnu. Uvođenje novog elementa podrazumeva ovladanost prethodnim, što znači da se nova građa oslanja na prethodnu koja se kontinuirano uvežbava. Sledeći primeri kraćih tekstova ilustruju primenu jezičke materije poštujući postupnost i uvođenje novih jezičkih sadržaja u svakom razredu u A programu:1

1. razred (prezent glagola u 1, 2. i 3. licu jednine (potvrdni i odrični oblik); prosta rečenica s imenskim delom predikata; lične zamenice 1, 2. i 3. lica jednine u funkciji subjekta; prosta rečenica s glagolskim predikatom; imenice u lokativu jednine s predlozima u i na uz glagol jesam): Zdravo! Ja se zovem Marija. Ja sam u školi. Ovo je učionica. Učenik je u učionici. On crta. To je učiteljica. Ona sedi na stolici.

2. razred (prosta rečenica s pridevom u imenskom delu predikata; akuzativ imenica bez predloga; lokativ s predlozima ui na; akuzativ s predlozima u i na sa glagolom ići; prezent glagola za sva tri lica i oba broja; lične zamenice 1, 2. i 3. lica množine u funkciji subjekta; prisvojne zamenice za 1. i 2. lice jednine sva tri roda u funkciji atributa i imenskog dela predikata): Ovo je moja škola. Mi smo učenici. Idemo u školu. Imamo torbe. Torbe su velike. Dečaci se igraju u dvorištu. Oni imaju loptu. Oni vole fudbal.

3. razred (perfekat glagola (sva tri lica i oba broja); prisvojne zamenice za treće lice jednine sva tri roda; prilozi sada, danas i juče): Marija danas slavi rođendan. Ovo je njena mama. Ona je juče pravila tortu. Ovo je njen tata. Tata je pravio sendviče. Došli su gosti. Marija je vesela.

4. razred (futur I glagola (sva tri lica i oba broja); imperativ (2. lice jednine i množine najfrekventnijih glagola); imenica u dativu u funkciji nepravog objekta uz glagole davanja i govorenja; prisvojne zamenice za sva tri lica jednine i množine -slaganje s imenicom u jednini; prilozi sutra, ujutru, uveče; uzročna rečenica s veznicima jer i zato što; frekventni prilozi za način (brzo, polako, lepo); tvorba imenica sa značenjem vršioca radnje, imaoca zanimanja izvedenih sufiksima: -ar, -ac,

-ač; imenice koje označavaju žensku osobu izvedene sufiksima: -ica; -ka): Moj razred će sutra ujutru ići na izlet. Ja ću ustati u sedam sati. Napraviću sendvič. Učiteljica je rekla učenicima: „Ponesite vodu jer će biti toplo”. Brzo ću se spakovati. Vozač Ivan će voziti autobus.

5. razred (uzročna rečenica s veznicima jer i zato što; odredbe za način iskazane frekventnim načinskim prilozima; složeni glagolski predikat s modalnim glagolima: trebati, morati, moći, smeti, želeti; imenice u genitivu s predlozima ispred, iza, iznad, ispod, pored u funkciji odredbe za mesto; kongruencija atributa i imenice u nominativu i akuzativu; tvorba imenica kojima se označavaju nazivi sportista; tvorba priloga od prideva): Ja želim da igram košarku. Treba mnogo trenirati. Jednog dana biću košarkaš. Pored moje kuće je košarkaški klub. Upisuju nove članove. Moja starija sestra trenira plivanje. Ona je dobra plivačica i vredno trenira.

6. razred (imenice u genitivu s predlozima od i do u funkciji odredbi za mesto i vreme; prilozi rano, kasno, uvek, nikad, ponekad, često, retko, ceo (dan), dugo, zimi, leti; kongruencija atributa i imenice u nominativu i akuzativu; imenica u instrumentalu sa značenjem sredstva i društva; komparativ i superlativ prideva i priloga; prisvojni pridevi na -ov/ev, -in (u nominativu); nazivi zemalja i regija izvedeni sufiksima: -ija, -ska): Imam dvanaest godina i idem u šesti razred. Volim modernu muziku. Sviram gitaru od četvrtog razreda. U junu ću ići na takmičenje u Italiju. Imam dobre drugove i drugarice. S njima idem u školu autobusom jer je škola daleko. Uvek se dobro zabavljamo. Leti često idemo na bazen biciklima. Moj najbolji drug se zove Marko. On je niži od mene i bolji je učenik jer više uči. Markova sestra se zove Mirjana.

7. razred (imenice u genitivu s predlozima sa, iz, oko, između u funkciji odredbe za mesto; imenice u genitivu s predlozima pre i posle u funkciji odredbe za vreme; lokativ u funkciji nepravog objekta uz glagole govorenja i mišljenja; imeničke, brojne i priloške sintagme sa značenjem količine; kongruencija atributa i imenice u dativu, instrumentalu i lokativu; najfrekventnije zbirne imenice sa sufiksom -je; tvorba imenica za

---

1 U zagradi su navedeni sadržaji oblasti Jezik za svaki razred.

označavanje mesta (prostora i prostorija) na kojem se vrši radnja: -ište/-lište, -onica); tvorba imenica sa značenjem etnika (primeri iz okruženja): Moja porodica živi u kući. Oko kuće imamo cveće. Naš sused je Mađar. Između naše i njegove kuće nalazi se malo igralište. S drugovima često idem tamo posle škole. Ponekad kupimo flašu soka i nekoliko kesica semenki, sedimo na drvenim klupama i razgovaramo o novim filmovima, strogim

nastavnicima, muzici i raznim drugim stvarima. Prošle nedelje smo pomagali našem starom susedu da popravi ljuljaške i klackalice. Tako će i mlađoj deci biti lepše.

8. razred (zavisne rečenice: vremenska (s veznikom kad), namerna (s predikatom u prezentu), izrična (s veznikom da) i odnosna (sa zamenicom koji u funkciji subjekta); tvorba prideva sufiksima -ski i -(i)ji): Juče sam imala mnogo domaćih zadataka. Kad sam ih završila, uključila sam televizor. Posle pola sata u sobu je ušao moj brat i promenio kanal. Hteo je da gleda utakmicu. Rekla sam mu da ja želim da gledam omiljenu seriju koja počinje za pet minuta. On je rekao da je utakmica veoma važna, jer igraju srpska i mađarska reprezentacija. Nismo hteli da se svađamo. Dogovorili smo se da on ide u dnevnu sobu i tamo gleda utakmicu.

KNJIŽEVNOST

Program A predmeta srpski kao nematernji jezik namenjen je homogenoj sredini, učenicima koji veoma retko imaju kontakata sa govornicima čiji je maternji jezik srpski. Poznavanje jezika je na osnovnom (elementarnom) nivou, komunikacija na srpskom jeziku se teško ostvaruje, gramatički modeli su neuvežbani pošto učenici nemaju prilike da koriste srpski jezik, njihov rečnik ne sadrži veliki broj reči, reči veoma lako iz aktivnog fonda prelaze u pasivni i budu zaboravljene, leksika se usvaja sporije nego kod učenika heterogene sredine, interferencijske greške se često pojavljuju u tolikom obimu da ometaju razumevanje rečenice; iz ovih razloga bi akcenat trebalo da bude na leksici i jezičkim obrascima (modelima) koji će im obezbediti temelj za jednostavnu komunikaciju na srpskom jeziku.

U svakom razredu učenicima je ponuđeno više tekstova od broja koji je obavezujući. Osnovni kriterijum za izbor tekstova je nivo poznavanja jezika. Pored odabranih tekstova, obrađuju se i tekstovi po slobodnom izboru, pri čemu se vodi računa o nivou poznavanja jezika i interesovanjima učenika. Uz originalne književne tekstove planirana je i obrada konstruisanih tekstova koji treba da budu u funkciji obogaćivanja leksike neophodne za svakodnevnu komunikaciju na osnovnom nivou. Predlaže se da nastavnik planira najmanje tri časa za obradu jednog teksta kroz teme. Pesme koje se pevaju ne zahtevaju obavezno obradu, gramatička i leksička objašnjenja jezičkih pojava.

Oblast nastavnog programa Književnost doprinosi postizanju komunikativne funkcije jezika. Osnovna funkcija književnoumetničkih tekstova, odnosno adaptacija, pored osposobljavanja učenika za komunikativnu upotrebu jezika, jeste i upoznavanje učenika sa kulturom, istorijom i tradicijom srpskog naroda, kao i s književnim delima značajnim za srpsku književnost.

Funkcije adaptiranog književnog teksta u A programu:

- usvajanje leksike određenog tematskog kruga potrebne za svakodnevnu komunikaciju;

- čitanje, odnosno slušanje teksta u funkciji uvežbavanja razumevanja pisanog i govornog jezika - uvežbava se čitanje u sebi i čitanje sa razumevanjem;

- zadaci u vezi sa tekstom razvijaju umenje razumevanja teksta, uvežbava se veština pisanja, sastavljanje i pisanje rečenica koje sadrže poznatu leksiku uz uvežbavanje osnovnih jezičkih obrazaca, kao i razvijanje sposobnosti sastavljanja rečenica govornog jezika (prilikom pisanih i govornih vežbi tolerišu se interferencijske greške koje ne ometaju razumevanje rečenice);

- odgovori na pitanja (usmeno i pismeno) pomažu učeniku da razvije mehanizme sastavljanja rečenica na srpskom jeziku, odnosno izlaganje na srpskom jeziku uz vidno prisustvo interferencijskih grešaka - uputno je da nastavnik vrši korekcije ukazujući na pravilne oblike;

- reprodukcija teksta ili prepričavanje razvijaju sposobnost upotrebe jezika - učenik treba da se izrazi koristeći više rečenica, da formira i razvija govorne sposobnosti.

Književnoumetnički, adaptirani i konstruisani tekstovi pogodni su za tumačenje, pri čemu se uzimaju u obzir uzrast i predznanja učenika. Tekstovi su ujedno i polazna osnova za uvežbavanje novih reči i izraza, jezičkih modela, čitanja, pisanja, govora; stoga tri časa namenjena jednom tekstu predstavljaju istovremeno i obradu i uvežbavanje gradiva.

Rad na tekstu obuhvata:

1. Semantizaciju nepoznatih reči: semantizacija može da se izvede pomoću sinonima koji su poznati učenicima, vizuelnim prikazivanjem reči, postavljanjem reči u kontrastne parove (mali-veliki), opisivanjem reči jednostavnim rečenicama. Nastavnik mora da vodi računa da rečenica kojom opisuje nepoznatu reč sadrži učenicima poznate reči. Prevod je opravdan samo u slučaju kada ne postoje druga sredstva za objašnjenje značenja reči. Preporučuje se upotreba rečnika na času.

2. Slušanje ili čitanje teksta: savetuje se da nastavnik prvi put pročita tekst - na ovaj način učenici čuju pravilan izgovor reči, pošto učenici homogene sredine retko imaju prilike da čuju srpski jezik, nastavnikovo glasno čitanje je od izuzetne važnosti. Preporučuje se upotreba audio-vizuelnih sredstava. Zahtevi koji se u programu tiču učenja odlomaka iz poezije i proze napamet podstiču usvajanje modela govorenja, kao i intonaciju reči i rečenica.

Dramatizacija tekstova vezuje se i za javni nastup, ali i za razgovor o književnom delu pošto predstavlja vid njegove interpretacije. Saživljavanjem sa likovima dela, učenici mogu ispoljiti osećanja koja prepoznaju u ponašanju junaka i o kojima zaključuju.

3. Kontekstualizacija nove leksike: neophodno je da učenici nove reči postave u rečenični kontekst kako bi se leksika uvežbavala paralelno sa konstruisanjem rečenica. Rečenice treba da budu jednostavne da bi se izbegao veliki broj grešaka koje neminovno nastaju u složenijim konstrukcijama. Ukoliko rečenica sadrži previše grešaka, postaje nerazumljiva slušaocu. Kontekstualizacija novih reči je bitan elemenat funkcionalne upotrebe jezika pošto navodi učenika da sastavlja rečenice i aktivira rečnički fond i jezičke modele.

4. Pitanja u vezi s tekstom (u pisanoj formi i usmeno): proces razumevanja teksta ima više etapa. Tek kada se nova leksika usvoji i primeni u rečenicama može da se pređe na nivo razumevanja teksta. Nivo na kojem je učenik razumeo tekst može da se utvrdi postavljanjem pitanja u vezi s tekstom. Pitanja treba da se zasnivaju na leksici koju su ranije usvojili uz upotrebu novih reči obrađenih u tekstu. Uputno je da pitanja budu kratka (Šta je u Vesninoj torbi? - tekst Vesna i torba). Korisno je da deo pitanja bude u pisanoj, a deo u govornoj formi. Značajno je da se primarno uvežbava govor, a zatim i pisanje.

5. Pitanja povodom teksta (u pisanoj formi i usmeno): učenici uvežbavaju i ostvaruju komunikaciju na srpskom jeziku zasnovanu na poznatoj leksici, uz tolerisanje grešaka koje ne ometaju razumevanje. Pitanja treba da budu u skladu s leksičkim fondom kojim učenici raspolažu (na primer: Ko je junak priče?; Gde se odigrava radnja?; Kako izgleda junak priče?; Šta oseća devojčica u pesmi?). Ovo je sledeći nivo u procesu usvajanja jezičkih veština čiji je cilj navođenje učenika da ostvare komunikaciju na srpskom jeziku. Ovaj cilj je često veoma teško postići kod učenika homogene sredine, ali je neophodno navesti učenika da usmeno, a potom i u pisanoj formi upotrebi određene reči ili izraze na srpskom jeziku.

6. Razgovor o tekstu: u skladu sa leksikom kojom učenici raspolažu razgovor se zasniva na prepoznavanju glavnih likova, aktivnostima koje se vezuju uz njih, na isticanju osobina likova iz teksta. Kao deo procesa uvođenja učenika u upotrebu jezika uputno je da se učenici, prema modelima iz tekstova podstiču da sastavljaju rečenice potrebne u govornim situacijama. Na primer, dramatizacija teksta Vesna i torba - Vesna: Moja torba je stara. Olovka: Šta radiš, Vesna? Zašto stavljaš puno stvari u torbu? U torbi nema mesta. Tata: Vesna, treba da kupim novu torbu. Vesna: Tata, molim te, kupi mi novu torbu. Učenici se podstiču da povodom teksta zaključuju o idejama prepoznatim u tekstu (Šta tekst kazuje o Vesninim osobinama?).

Prilikom obrade poezije ne insistira se na književnoj teoriji, već na doživljaju lirske pesme. Podsticanje učenika da razume motive, pesničke slike i jezičkostilska izražajna sredstva dovodi se u vezu sa ilustrovanjem značajnih pojedinosti, kao i s uvežbavanjem intonacije stiha i uočavanjem rime u pesmi.

7. Komparativni pristup: nastavnik planira uključivanje tekstova maternjeg jezika koji se porede sa predloženim delima srpske književnosti (ukoliko je to moguće) i sa primerima vezanim za film, pozorišnu predstavu, različite audio-vizuelne zapise; u obradu književnog dela uključuje i sadržaje iz likovne i muzičke kulture, strip i različite vrste igara (osmosmerke, rebusi, ukrštene reči, asocijacije...).

Prilikom uočavanja bitnih poetskih elemenata u strukturi književnoumetničkog teksta, koristeći znanje stečeno na časovima maternjeg jezika, nastavnik se trudi da kod učenika (u skladu sa njihovim mogućnostima) objasni osnovne oblike pripovedanja (naracija, deskripcija, dijalog); pojam sižea i fabule, funkciju pesničke slike; ulogu jezičkostilskih sredstava i druge osnovne poetičke odlike teksta.

8. Oblikovanje kratkog teksta u pismenoj formi ili usmeno na osnovu adaptiranog književnog teksta: ovaj nivo upotrebe srpskog jezika u govornoj ili pisanoj formi predstavlja glavni cilj oblasti Književnost u A programu. Pokušaj samostalnog sastavljanja kraćeg teksta od pet ili šest rečenica (u paru ili u grupi) predstavlja viši nivo u ostvarivanju komunikativne funkcije jezika. Učenici razvijaju mehanizam upotrebe jezičke građe i jezičkih modela; spajaju reči u rečenice uz poštovanje gramatičkih struktura, zatim spajaju više rečenica u kraći tekst. Proces se odnosi i na govoreni i na pisani tekst.

Program B:

Književnoumetnički tekstovi u nastavi srpskog kao nematernjeg jezika imaju višestruku funkciju. Čitajući i tumačeći književnoumetnička dela i izabrane odlomke najznačajnijih dela srpskih pisaca, učenici će imati priliku da se upoznaju sa srpskom kulturnom baštinom i tako bolje razumeju sličnosti i razlike koje postoje između kulture naroda kojem pripadaju i kulture naroda čiji jezik uče. Tekstovi istovremeno predstavljaju izvor nove leksike i polaznu osnovu za dalji rad - razgovore, čitanje, interpretaciju, različite vrste govornih i pismenih vežbi i druge aktivnosti.

U oblasti nastavnog programa Književnost navedeni tekstovi usklađeni su s uzrasnim karakteristikama i jezičkim mogućnostima učenika. Dati predlog dela nastavnik će prilagođavati potrebama svojih učenika. Od predloženih dela, nastavnik samostalno bira ona koja će obrađivati, kao i dela kojima će proširiti spisak. Za svaki tekst je predviđeno po tri časa.

Za učenike koji srpski kao nematernji jezik budu savlađivali po programu koji je namenjen onima koji uče i žive u heterogenim jezičkim sredinama ili im je maternji jezik jedan od slovenskih jezika, predloženi su autentični književnoumetnički tekstovi ili odlomci iz njih. Ipak, postoje značajne razlike između učenika koji žive u heterogenoj sredini, a čiji je maternji jezik neslovenski, i učenika čiji je maternji jezik slovenski. Ove razlike je neophodno uzeti u obzir prilikom izbora tekstova za obradu i pri izradi udžbenika. Stoga se preporučuje autorima udžbenika i nastavnicima da neka od predloženih dela adaptiraju, skrate i prilagode jezičkom znanju i mogućnostima učenika čiji je maternji jezik neslovenski. Nastavnici koji rade s učenicima čiji maternji jezik pripada grupi slovenskih jezika, mogu se opredeljivati za autentična dela.

Bavljenje književnoumetničkim tekstom podrazumeva različite metodičke postupke koji će biti usmereni na njegovo što bolje razumevanje i tumačenje. Rad na tekstu sastoji se iz nekoliko etapa: uvodnog razgovora sa semantizacijom manje poznatih reči i izraza (ova etapa je posebno važna za učenike čiji jezik nije slovenski); prostorne i vremenske lokalizacije teksta; izražajnog čitanja; kratke provere umetničkog doživljaja i razumevanja teksta; razgovora o tekstu i njegovog tumačenja (različitih analitičko-sintetičkih postupaka kojima će se otkrivati estetske vrednosti dela, važne pojedinosti u njemu i mesta s posebnom ekspresivnošću); povezivanja dela s ličnim doživljajima i iskustvima učenika. Svaka od navedenih etapa zavisi od prirode teksta kao i od predznanja i mogućnosti učenika.

Uvodni razgovor i semantizacija manje poznatih reči i izraza biće za neke učenike od izuzetne važnosti za razumevanje dela i stoga im je potrebno posvetiti posebnu pažnju. O izboru reči za semantizaciju odlučuje

nastavnik uvažavajući predznanja svojih učenika. Leksiku je najbolje semantizovati tokom uvodnog razgovora i pre prvog čitanja teksta kako bi se obezbedilo razumevanje sadržaja teksta nakon prvog čitanja. Reči se mogu semantizovati na različite načine - vizuelnim nastavnim sredstvima, demonstracijom, posredstvom sinonima i antonima, različitim opisnim definicijama i, ukoliko je to neophodno, reč se može i prevesti na maternji jezik učenika. Nije potrebno da sve reči koje se semantizuju uđu u aktivan leksički fond učenika, pojedine mogu ostati u pasivnom fondu. Leksika za koju se proceni da treba da uđe u aktivan leksički fond učenika, treba da bude zastupljena tokom razgovora o tekstu i njegove interpretacije, a korisno je osmisliti i različite leksičke vežbe koje će doprineti ostvarivanju ovog cilja. Učenike ovog uzrasta treba uvoditi i u korišćenje rečnika jer je ono sastavni deo čitanja. Važno je da se služe i dvojezičnim i jednojezičnim rečnicima i da ovladaju tehnikom pronalaženja reči i značenja koje reč ostvaruje u datom kontekstu. Rečnici predstavljaju veliku pomoć za čitanje i razumevanje tekstova različitih žanrova, naročito su korisni prilikom samostalnog čitanja.

Mnogi tekstovi, posebno odlomci iz obimnijih književnih dela, zahtevaće i lokalizaciju kako bi bili pravilno shvaćeni i doživljeni. Lokalizacija će u nekim slučajevima podrazumevati prepričavanje sadržaja koji prethode odlomku koji se obrađuje ili, na primer, davanje podataka o autoru. Nekad će biti neophodno delo smestiti u prostorne i vremenske okvire i protumačiti društvene, istorijske i druge okolnosti u kojima se radnja odvija.

Čitanje teksta je od velike važnosti za njegovo razumevanje i doživljavanje. U nastavi književnosti javljaju se različiti oblici čitanja. Razumevanje, doživljavanje i tumačenje teksta uslovljeno je kvalitetom čitanja. Važno je da prvo interpretativno čitanje teksta obavi nastavnik ili da učenici poslušaju kvalitetan zvučni zapis. Ovako će se obezbediti pravilno razumevanje i bolji umetnički doživljaj teksta. Mnoga dela zahtevaće jedno ili više ponovljenih čitanja naglas ili u sebi, usmerenih ka određenom cilju. Potrebno je da učenici ovladaju tehnikama glasnog čitanja i čitanja u sebi. Čitanje u sebi može biti u funkciji boljeg razumevanja teksta i ono uvek treba da bude usmereno od strane nastavnika, istraživačko. Učenici će, čitajući u sebi, pronalaziti u tekstu različite informacije kojima će potkrepljivati i svoje mišljenje i stavove, uvežbavaće brzo čitanje i osposobljavaće se za samostalno učenje. Cilj čitanja naglas jeste ovladanje tehnikom čitanja i savlađivanje važnih činilaca glasnog čitanja (izgovora i intonacije reči i rečenice, jačine glasa, pauza). Ovim putem učenici se postepeno uvode u izražajno čitanje. Ono se uvežbava na pažljivo odabranim epskim, lirskim i dramskim tekstovima. Izražajno čitanje uvežbava se na prethodno obrađenim tekstovima, planski i uz dobru pripremu. Nastavnik treba da osposobi učenike da usklade jačinu glasa, intonaciju, ritam, tempo, pauze s prirodom i sadržinom teksta kako bi izražajno čitanje bilo što uspešnije.

Jedan od važnih oblika rada jeste učenje napamet i izražajno kazivanje kratkih odlomaka iz odabranih književnoumetničkih tekstova u stihu i prozi (lirskih pesama, odlomaka iz proznih i dramskih tekstova). Učenike treba postepeno voditi od glasnog čitanja ka izražajnom čitanju i kazivanju napamet naučenih odlomaka.

Tumačenje teksta umnogome će zavisiti od sredine u kojoj se nastava realizuje, predznanja učenika i njihovog maternjeg jezika. S učenicima koji savlađuju program za srednji nivo, tumačenje teksta imaće više obeležja razgovora o važnim pojedinostima u njemu - događajima, likovima, mestu i vremenu odvijanja radnje. Razgovori o tekstu treba da obezbede pravilno razumevanje događaja, uočavanje veza između događaja i likova, tumačenje postupaka glavnih junaka i njihovih osobina. Bez obzira na to što za ove razgovore nije nužno da učenici znaju stručnu terminologiju (osnovni motiv, epitet, opisna lirska pesma), oni se ne smeju svesti na puko prepričavanje sadržaja teksta. Razgovor o tekstu nastavnik treba da vodi tako da omogući učenicima da u njemu ispolje što veću kreativnost, da im postavlja problemske zadatke, navodi ih da razmišljaju o uzročno-posledičnim vezama u delu, podstiče ih da slobodno maštaju i iznose svoje utiske o umetničkim slikama u delu.

S naprednijim učenicima nastavnik može ostvariti kompleksniju analizu i interpretaciju dela tokom koje će učenici izvoditi složenije zaključke o događajima i likovima, otkrivati ekspresivna mesta u delu i iznositi svoje utiske o njima služeći se osnovnom terminologijom teorije književnosti. U nastavi srpskog kao nematernjeg jezika nastavnik treba da se oslanja na književnoteorijska znanja koje su učenici stekli na svom maternjem jeziku i da ih aktivira kad god je to moguće. Tako, na primer, prilikom obrade književnih dela i odlomaka, treba računati na to da su učenici u maternjem jeziku usvojili osnovne književnoteorijske pojmove: tema, motiv, glavni lik i dr. U skladu sa Opštim standardima postignuća za Srpski kao nematernji jezik; poznavanje terminologije iz teorije književnosti očekuje se samo od učenika naprednog nivoa. Oni će, na primerima izabranih dela i odlomaka iz srpske književnosti, proširivati saznanja koja su stekli na svom matrenjem jeziku i bogatiti ih novom primerima.

Nakon razgovora o sadržaju dela i njegove interpretacije, potrebno je s učenicima razgovarati i o ličnim doživljajima koji su izazvani delom - podsticati ih da dovode u vezu delo sa svojim ličnim iskustvima, dopustiti im da postavljaju pitanja, stvoriti u učionici uslove u kojima će se razvijati dijalog i diskusija.

Veoma je važno da učenici aktivno učestvuju u svim etapama rada, da iznose svoja osećanja, zapažanja, mišljenja, zaključke i da ih obrazlažu. Učeničke aktivnosti ne smeju biti ograničene samo na rad na času. U obradu teksta učenike treba uvoditi zadavanjem različitih pripremnih zadatka, koje će oni rešavati kod kuće. Nakon obrade teksta važno je da učenici stečena znanja funkcionalno primenjuju u daljem radu - prilikom izrade domaćih zadataka, samostalnog čitanja i usvajanja znanja iz drugih nastavnih predmeta. Nastavniku i učenicima će stečena znanja i veštine biti dragocena za interpretaciju novih književnih dela.

Kad god je to moguće, nastavu književnosti potrebno je povezivati s nastavom jezika, uspostavljati unutarpredmetnu i međupredmetnu korelaciju. Ona će doprineti svestranijem sagledavanju sadržaja, a učenici će steći kvalitetnija i trajnija znanja.

JEZIČKA KULTURA

Realizacija nastavnih sadržaja srpskog kao nematernjeg jezika podrazumeva kontinuitet u bogaćenju učeničke jezičke kulture. To je jedna od primarnih metodičkih obaveza nastavnika. Nastavnik treba da proceni sposobnosti svakog učenika za odgovarajući nivo komunikativne kompetencije i u skladu sa tim prilagodi jezički materijal. Ovo treba da dovede do funkcionalne upotrebe jezika u nastavi, ali i u svim ostalim životnim okolnostima, u školi i van nje, gde je valjano jezičko komuniciranje uslov za potpuno sporazumevanje. Jezička komunikacija podrazumeva vladanje receptivnim i produktivnim jezičkim veštinama, a to su: slušanje, čitanje, pisanje i govorenje. Osnovno

obeležje savremenog metodičkog pristupa nastavi jezika i jezičke kulture jeste razvijanje učeničkih sposobnosti u sve četiri aktivnosti uporedo i njihovo prilagođavanje kognitivnim sposobnostima i jezičkom okruženju učenika. Ishodi u oblasti Jezička kultura koncipirani su tako da, s jedne strane, obezbede ostvarivanje minimuma jezičkih kompetencija, ali i da, s druge strane, ne ograniče učenike koji su u mogućnosti da ostvare veći napredak. Zbog spefičnosti ove nastave, predviđene ishode (pre svega kada su u pitanju homogene jezičke sredine) potrebno je ostvarivati kroz jezičke aktivnosti (kompetencije) koje su, s metodičkog aspekta, sličnije nastavi stranog nego maternjeg jezika.

Slušanje je prva jezička aktivnost s kojom se učenici susreću u nastavi srpskog kao nematernjeg jezika. Ona omogućava učeniku da upozna melodiju jezika, a zatim i njegov glasovni sistem, intonaciju reči i rečenice. Konačni cilj slušanja treba da bude razumevanje, kao preduslov za verbalnu produkciju, odnosno - komunikaciju.

Govorenje je najsloženija jezička veština, koja podrazumeva vladanje svim elementima jezika (fonetsko-fonološkim, morfološkim, sintaksičkim i leksičkim). Govorenje se najčešće realizuje u dijaloškoj formi, te prema tome podrazumeva razumevanje (sagovornika). Pored toga, govorenje je veština koja zahteva određenu brzinu i pravovremenu reakciju. Kao produktivna veština, zajedno sa pisanjem, omogućava učeniku da se izrazi na srpskom jeziku, postavi pitanje, interpretira neki sadržaj i učestvuje u komunikaciji sa drugima.

Čitanje je jezička aktivnost koja podrazumeva poznavanje grafijskog sistema jezika (slova), njihove glasovne realizacije, povezivanje glasova u reči i spajanje reči u rečenicu, uz poštovanje odgovarajućih ritmičkih i prozodijskih pravila. Cilj čitanja mora da bude razumevanje pročitanog jer samo tako ono predstavlja jezičku kompetenciju, a ne puku verbalizaciju slovnih karaktera.

Pisanje je produktivna jezička veština koja podrazumeva iskazivanje jezičkog sadržaja pisanim putem, upotrebom odgovarajućih slovnih karaktera i poštovanjem pravopisnih pravila. Posebnu pažnju potrebno je posvetiti grafemama za koje ne postoje ekvivalenti u maternjim jezicima učenika. Takođe je važno obratiti pažnju na pravila fonetskog pravopisa (pisanje ličnih imena stranog porekla itd.). Pored toga, srpski jezik ima dva pisma - ćirilicu i latinicu, a učenik, još u prvom ciklusu obrazovanja, treba da usvoji oba. Cilj pisanja je jezičko izražavanje pisanim putem, te, prema tome, podrazumeva razumevanje.

Ove četiri veštine su kroz ishode dva programa vertikalno povezane tako da jasno opisuju gradaciju postignuća učenika u oblasti Jezička kultura.

Sadržaji po temama predstavljaju leksičko-semantički okvir unutar koga se funkcionalno realizuju jezički sadržaji. Tematske jedinice prezentuju realne, svakodnevne okolnosti u kojima se ostvaruje komunikacija. Za svaku tematsku jedinicu predložene su tematske grupe koje treba da se popune odgovarajućom leksikom, u okviru preporučenog broja novih reči.

Npr. u drugoj tematskoj jedinici, Porodica i ljudi u okruženju, u sadržaju A programa predviđeno je da učenici u prvom razredu ovladaju rečima kojima se imenuju članovi uže porodice i upotrebe ih u odgovarajućoj komunikativnoj situaciji. U svakom sledećem razredu ova tematska jedinica se proširuje novom leksikom i novim komunikativnim situacijama. Tako u sledećim razredima učenici ovladavaju nazivima za članove šire porodice, daju osnovne informacije o njima, njihovim fizičkim i karakternim osobinama, zanimanjima, međusobnim odnosima itd.

Ovakva horizontalna vrsta gradacije primenjena je u svim tematskim jedinicama.

Izbor leksike je delimično uslovljen sadržajem iz oblasti Jezik i Književnost, ali zavisi i od procene nastavnika o potrebnosti odgovarajućih leksema i njihove frekventnosti, radi postizanja informativnosti i prirodnosti u komunikaciji. Mnoge reči nisu vezane samo za jednu tematsku jedinicu već se preklapaju i povezuju u nove semantičke nizove, što nastavnik treba da podstiče dobro osmišljenim govornim i pismenim vežbama.

Tematske jedinice se uglavnom ponavljaju u svim razredima, ali se u svakom sledećem razredu broj leksema u okviru tematskih grupa ponavlja i proširuje. Pored selektivnog pristupa leksici, treba voditi računa i o broju leksema koje se usvajaju u jednoj nastavnoj jedinici. Na jednom času ne bi trebalo uvoditi više od pet novih reči, čije značenje će se objasniti i provežbati u tipičnim realizacijama unutar rečenice (kontekstualizacija leksike). Najefikasnije bi bilo da za novu reč svaki učenik osmisli (minimalni) kontekst, odnosno rečenicu. Na ovaj način nastavnik ima uvid u učenikovo razumevanje značenja reči, pored novih sadržaja podstiče upotrebu i ranije stečenih znanja iz leksike i gramatike, a učenici stiču samopouzdanje jer mogu da izgovore ili napišu rečenice na srpskom jeziku.

Pored datih tematskih jedinica, u prva četiri razreda osnovne škole navodi se i netematizovana leksika koja je potrebna za komunikaciju, nezavisno od teme. U svakodnevnoj komunikaciji veliki značaj imaju ustaljene komunikativne forme kojima učenici postepeno i kontinuirano treba da ovladavaju od prvog razreda osnovne škole. One su izdvojene u posebnu oblast jezičke kulture i usklađene su potrebama i uzrastom učenika. Tako u prvom razredu učenici usvajaju modele za pozdravljanje i predstavljanje, zatim se dalje usvajaju modeli za čestitanje, zahvaljivanje, iskazivanje želje, molbe itd. do najsloženijih modela kao što su iskazivanje psihološkog stanja i raspoloženja i davanje saveta.

Funkcionalno i ekonomično povezivanje podoblasti predmeta srpski kao nematernji jezik (Jezik, Književnost i Jezička kultura) omogućava savladavanje njihovih sadržaja i ostvarivanje predviđenih ishoda na prirodan i spontan način, čineći da jedni sadržaji proizlaze iz drugih, dopunjuju se i preklapaju. Na odabranim delovima književnoumetničkih, neumetničkih i konstruisanih tekstova mogu se razvijati različite komunikativne veštine; govornim vežbama se definišu smernice za izradu pismenih sastava; kreativne aktivnosti u nastavi doprinose razvoju usmenog i pismenog izražavanja, čitanje s razumevanjem utiče na bogaćenje leksike i fluentnost govora, itd. Usklađenost ishoda s jezičkim kompetencijama omogućava nastavniku ne samo kumulativno praćenje napretka svakog učenika nego i uočavanje problema u razvijanju pojedinih kompetencija, što umnogome olakšava proces nastave i učenja jezika.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Na početku procesa učenja, odnosno na početku školske godine, neophodno je sprovesti dijagnostičko vrednovanje kompetencija učenika. Ovo je izuzetno važan zadatak nastavnika, budući da postoje velike razlike u vladanju srpskim jezikom učenika jednog odeljenja. Dijagnostičko ocenjivanje se može realizovati pomoću inicijalnog testiranja koje služi da se ustanove veštine, sposobnosti, interesovanja, iskustva, nivoi postignuća ili poteškoće pojedinačnog učenika ili čitavog odeljenja. Inicijalno testiranje osmišljava nastavnik na osnovu ishoda i sadržaja programa iz prethodnih razreda. Na osnovu toga moguće je efikasno planirati i organizovati proces učenja i individualizovati pristup učenju.

Pored standardnog, sumativnog vrednovanja koje još uvek dominira u našem sistemu obrazovanja (procenjuje znanje učenika na kraju jedne programske celine i sprovodi se standardizovanim mernim instrumentima - pismenim i usmenim proverama znanja, esejima, testovima, što za posledicu ima kampanjsko učenje orijentisano na ocenu), savremeni pristup nastavi pretpostavlja formativno vrednovanje - procenu znanja tokom savladavanja nastavnog programa i sticanja odgovarajuće kompetencije. Rezultat ovakvog vrednovanja daje povratnu informaciju i učeniku i nastavniku o tome koje kompetencije su dobro savladane, a koje ne (npr. učenik zadovoljavajuće razume pročitani tekst, ali slabo razume govoreni tekst; zadovoljavajuće piše u skladu s pravilima, ali u govoru ne poštuje pravila kongruencije itd.), kao i o efikasnosti odgovarajućih metoda koje je nastavnik primenio za ostvarivanje cilja. Formativno merenje podrazumeva prikupljanje podataka o učeničkim postignućima, a najčešće tehnike su: realizacija praktičnih zadataka, posmatranje i beleženje učenikovih aktivnosti tokom nastave, neposredna komunikacija između učenika i nastavnika, registar za svakog učenika (mapa napredovanja) itd. Rezultati formativnog vrednovanja na kraju nastavnog ciklusa treba da budu iskazani i sumativno - brojčanom ocenom. Ovakva ocena ima smisla ako su u njoj sadržana sva postignuća učenika, redovno praćena i objektivno i profesionalno beležena.

Rad svakog nastavnika sastoji se od planiranja, ostvarivanja, praćenja i vrednovanja. Važno je da nastavnik kontinuirano prati i vrednuje, osim postignuća učenika, i proces nastave i učenja, kao i sebe i sopstveni rad. Sve što se pokaže dobrim i korisnim nastavnik će koristiti i dalje u svojoj nastavnoj praksi, a sve što se pokaže kao nedovoljno efikasnim i efektivnim trebalo bi unaprediti.

Pri vrednovanju učeničkih postignuća nastavnik se rukovodi ishodima definisanim za svaki razred vodeći računa o individualnom napredovanju učenika u skladu sa njihovim mogućnostima i sposobnostima. Pri ocenjivanju pažnja treba da bude usmerena na nivo razvoja reproduktivnih sposobnosti učenika, obim proširivanja leksičkog fonda, nivo smanjivanja različitih tipova grešaka.

Treba imati u vidu nivo poznavanja jezika: učenici homogene sredine sporadično ostvaruju direktan kontakt s govornicima kojima je srpski maternji jezik, sa srpskim jezikom se sreću samo na časovima srpskog kao nematernjeg jezika. Rezultat je da učenici srpski jezik koriste na elementarnom nivou. Jezičke modele usvajaju sporije, gramatičke kategorije koriste uz mnogo grešaka, imaju problema pri slušanju, odnosno razumevanju srpskog jezika čak i onda kada su im sve reči govornog teksta poznate.

Naziv predmeta	**STRANI JEZIK**
Cilj	Cilj učenja stranog jezika u osnovnom obrazovanju i vaspitanju je da se učenik usvajanjem funkcionalnih znanja o jezičkom sistemu i kulturi i razvijanjem strategija učenja stranog jezika osposobi za osnovnu usmenu i pisanu komunikaciju i stekne pozitivan odnos prema drugim jezicima i kulturama, kao i prema sopstvenom jeziku i kulturnom nasleđu.
Razred	prvi
Godišnji fond časova	72 časa

ENGLESKI JEZIK

ISHODI ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA Komunikativne funkcije	SADRŽAJI
- pozdravi i otpozdravi, primenjujući najjednostavnija jezička sredstva; - predstavi sebe i drugog; - razume jasno postavljena jednostavna pitanja lične prirode i odgovara na njih; - razume kratka i jednostavna uputstva i naloge i reaguje na njih; - daje kratka i jednostavna uputstva i naloge; - razume poziv i reaguje na njega; - uputi poziv na zajedničku aktivnost;	POZDRAVLJANJE	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Reagovanje na usmeni impuls sagovornika (nastavnika, vršnjaka, i slično); uspostavljanje kontakta pri susretu. Sadržaji Hi! Hello. Good morning/afternoon/evening/night. How are you? I'm fine, thank you, and you? Goodbye. Bye. See you (later/tomorrow). Have a nice day/weekend! Thanks, same to you! (Inter)kulturni sadržaji: Formalno i neformalno pozdravljanje; ustaljena pravila učtivosti.

- razume kratke i jednostavne molbe i reaguje na njih; - uputi kratke i jednostavne molbe; - iskaže i prihvati zahvalnost i izvinjenje na jednostavan način; - razume jednostavno iskazane čestitke i odgovara na njih; - uputi jednostavne čestitke; - prepozna i imenuje živa bića, predmete i mesta iz neposrednog okruženja; - razume jednostavne opise živih bića, predmeta i mesta; - opiše živa bića, predmete i mesta koristeći jednostavna jezička sredstva; - razume svakodnevne iskaze u vezi sa neposrednim potrebama, osetima i osećanjima i reaguje na njih; - izrazi osnovne potrebe, osete i osećanja kratkim i jednostavnim jezičkim sredstvima; - razume jednostavna obaveštenja o položaju u prostoru i reaguje na njih; - traži i pruži kratka i jednostavna obaveštenja o položaju u prostoru; - razume jednostavne iskaze kojima se izražava pripadanje/nepripadanje, posedovanje/neposedovanje i reaguje na njih; - traži i daje jednostavne iskaze kojima se izražava pripadanje/nepripadanje, posedovanje/neposedovanje; - razume jednostavne iskaze za izražavanje dopadanja/nedopadanja i reaguje na njih; - traži mišljenje i izražava dopadanje/nedopadanje jednostavnim jezičkim sredstvima.		
	PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH; DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI; DAVANJE I I TRAŽENJE OSNOVNIH INFORMACIJA O DRUGIMA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih i jednostavnih tekstova u kojima se neko predstavlja; predstavljanje sebe i drugih osoba, prisutnih i odsutnih. Sadržaji My name’s Maria/I’m Maria. What’s your name? This is my friend. His name’s/name is Marko. Maria, this is Barbara. Barbara, this is Maria. This is Miss Ivona. She’s my teacher. That is Mr Jones. He’s

		your teacher. How old are you? I'm seven. He's ten. Who's this/that? It's my father. Is Tom your brother/friend? Yes, he is/No, he isn't. Is Jane your sister/friend? Yes, she is/No, she isn't. Who's in the picture? It's my sister. Her name's Susan. Lične zamenice u funkciji subjekta - I, you … Prisvojni pridevi - my, your… Pokazne zamenice - this, that Glagol to be - the Present Simple Tense Pitanja sa Who /How (old) Osnovni brojevi (1-10) (Inter)kulturni sadržaji: Prepoznavanje najosnovnijih sličnosti i razlika u načinu upoznavanja i predstavljanja u našoj zemlji i zemljama engleskog govornog područja.
	RAZUMEVANJE I DAVANJE JEDNOSTAVNIH UPUTSTAVA I NALOGA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje naloga i uputstava i reagovanje na njih; davanje kratkih i jednostavnih uputstava (komunikacija u učionici - uputstva i nalozi koje razmenjuju učesnici u nastavnom procesu, uputstva za igru i slično). Sadržaji Let's start. Quiet, please. Listen to me! Look! Look at me/the picture! Sit down. Stand up. Turn around. Jump. Say hello/goodbye to your friend. Open/Close your books/notebooks. Put down your pencils. Pick up the rubber. Wash your hands. Open the window, please. Come in. Come here/to the board. Give me your book, please. Don't do that. Listen and say/sing/do/number/match/draw/repeat… Cut out/stick/touch/point to... Colour the door yellow. Count from … to …. My turn now. Hurry up! Quick! Watch out! I understand/I don't understand. I'm finished. Imperativ (Inter)kulturni sadržaji: Poštovanje osnovnih normi učtivosti; dečje pesme odgovarajućeg sadržaja.
	POZIV I REAGOVANJE NA POZIV ZA UČEŠĆE U ZAJEDNIČKOJ AKTIVNOSTI	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih jednostavnih poziva na zajedničku aktivnost i reagovanje na njih (poziv na rođendan, igru, druženje...); upućivanje i prihvatanje/odbijanje poziva na zajedničku aktivnost, uz korišćenje najjednostavnijih izraza. Sadržaji Let's play football/the memory game/go to the park/sing. Come and play with me! Come to my birthday party. Cool! Super! Great! OK. All right. Sorry, I can't. Imperativ (Inter)kulturni sadržaji: Prikladno prihvatanje i odbijanje poziva; proslava rođendana, igre, zabava i razonoda.
	ISKAZIVANJE MOLBE, ZAHVALNOSTI I IZVINJENJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

		Slušanje jednostavnih iskaza kojima se traži pomoć, usluga ili obaveštenje; davanje jednostavnog, usmenog odgovora na iskazanu molbu; izražavanje i prihvatanje molbi, zahvalnosti i izvinjenja. Sadržaji Can I have an apple, please? Yes, here you are. Thank you/Thank you, Maria/Thanks. You're welcome. No, sorry/Not now/No, you can't. Can you help me, please? Can/May I have some water, please? Can/May I go to the toilet/go out/come in? Excuse me, Teacher, …? I can't see. Can you move, please? Sorry, can you repeat that, please? I'm sorry I'm late. It's OK. No problem. Modalni glagoli za izražavanje molbe - can/may (Inter)kulturni sadržaji: Pravila učtive komunikacije.
	ČESTITANJE	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih i jednostavnih ustaljenih izraza kojima se čestita praznik, rođendan; reagovanje na upućenu čestitku i upućivanje kratkih prigodnih čestitki. Sadržaji Happy birthday to you! Merry Christmas! Happy New Year! Happy Easter! Thanks, same to you! (Inter)kulturni sadržaji: Najznačajniji praznici i način obeležavanja/proslave i čestitanja; prigodne dečje pesme i igre.
	OPISIVANJE ŽIVIH BIĆA, PREDMETA, MESTA I POJAVA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kraćih jednostavnih opisa živih bića, predmeta i mesta u kojima se pojavljuju informacije o spoljnom izgledu, pojavnim oblicima, dimenzijama i ostalim najjednostavnijim karakteristikama; davanje kratkih usmenih opisa živih bića, predmeta i mesta. Sadržaji It's a/an… It's short/long/small/big/blue… It's a blue ruler. I can see one red apple and two yellow bananas/three blue and four orange balloons. Here's a crayon. What colour is it? It's blue/The crayon is blue. Glagoli have got, to be za davanje opisa Pravilna množina imenica: book - books, apple - apples… Modalni glagol can uz glagol see (Inter)kulturni sadržaji: Dečje pesme i priče odgovarajućeg sadržaja.
	ISKAZIVANJE POTREBA, OSETA I OSEĆANJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje iskaza u vezi sa potrebama, osetima, osećanjima; saopštavanje svojih potreba, oseta i osećanja i (empatično) reagovanje na tuđa. Sadržaji I'm thirsty/hungry. Here's a sandwich for you. Do you want some water? Yes, please. No, thank you. Are you happy/sad/hot/cold?

		The Present Simple Tense (be, want) Modalni glagol can za izražavanje predloga (Inter)kulturni sadržaji: Pravila učtive komunikacije.
	ISKAZIVANJE POLOŽAJA U PROSTORU	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih tekstova u kojima se na jednostavan način opisuje položaj u prostoru; usmeno traženje i davanje informacija o položaju u prostoru. Sadržaji Where's my dad? Is he in the bedroom? No, he's in the bathroom. Where's your dog? It's in the garden. Where's my bag? It's on the chair. Where's the toilet? It's here/over there. Prilozi i predlozi za izražavanje položaja i prostornih odnosa - here, there, in, on Pitanja sa Where (Inter)kulturni sadržaji: Kultura stanovanja: selo, grad.
	IZRAŽAVANJE PRIPADANJA/NEPRIPADANJA I POSEDOVANJA/NEPOSEDOVANJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih tekstova s jednostavnim iskazima za izražavanje pripadanja/nepripadanja i posedovanja/neposedovanja i reagovanje na njih; usmeno iskazivanje pripadanja/nepripadanja i posedovanja/neposedovanja. Sadržaji This is my ball. Is that your bike? I've got a dog. Have you got a pet? He/She's got two brothers. Who's got a/an...? Prisvojni pridevi my, your… Have got za izražavanje pripadanja/posedovanja (Inter)kulturni sadržaji: Porodica, prijatelji, kućni ljubimci, igračke.
	IZRAŽAVANJE DOPADANJA/NEDOPADANJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih tekstova s jednostavnim iskazima za izražavanje dopadanja/nedopadanja i reagovanje na njih; usmeno iskazivanje slaganja/neslaganja, dopadanja/nedopadanja Sadržaji Do you like ice cream? Yes, I do/No, I don't. I like apples and oranges. I don't like milk or cheese. Do you like games? The Present Simple Tense glagola like (Inter)kulturni sadržaji: Hrana i piće.

ITALIJANSKI JEZIK

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA Komunikativne funkcije	SADRŽAJI
- pozdravi i otpozdravi, primenjujući najjednostavnija jezička sredstva; - predstavi sebe i drugog;	POZDRAVLJANJE	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Reagovanje na usmeni impuls sagovornika (nastavnika, vršnjaka, i slično); uspostavljanje kontakta pri susretu.

- razume jasno postavljena jednostavna pitanja lične prirode i odgovara na njih; - razume kratka i jednostavna uputstva i naloge i reaguje na njih; - daje kratka i jednostavna uputstva i naloge; - razume poziv i reaguje na njega; - uputi poziv na zajedničku aktivnost; - razume kratke i jednostavne molbe i reaguje na njih; - uputi kratke i jednostavne molbe; - iskaže i prihvati zahvalnost i izvinjenje na jednostavan način; - razume jednostavno iskazane čestitke i odgovara na njih; - uputi jednostavne čestitke; - prepozna i imenuje živa bića, predmete i mesta iz neposrednog okruženja; - razume jednostavne opise živih bića, predmeta i mesta; - opiše živa bića, predmete i mesta koristeći jednostavna jezička sredstva; - razume svakodnevne iskaze u vezi sa neposrednim potrebama, osetima i osećanjima i reaguje na njih; - izrazi osnovne potrebe, osete i osećanja kratkim i jednostavnim jezičkim sredstvima; - razume jednostavna obaveštenja o položaju u prostoru i reaguje na njih; - traži i pruži kratka i jednostavna obaveštenja o položaju u prostoru; - razume jednostavne iskaze kojima se izražava pripadanje/nepripadanje, posedovanje/neposedovanje i reaguje na njih; - traži i daje jednostavne iskaze kojima se izražava pripadanje/nepripadanje, posedovanje/neposedovanje; - razume jednostavne iskaze za izražavanje dopadanja/nedopadanja i reaguje na njih; traži mišljenje i izražava dopadanje/nedopadanje	Sadržaji Ciao! Buongiorno! Buonasera! Arrivederci! Come stai? Bene, grazie. Come sta? Piacere. A domani! Buona notte! (Inter)kulturni sadržaji: formalno i neformalno pozdravljanje; ustaljena pravila učtivosti.

jednostavnim jezičkim sredstvima.		
	PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH; DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI; DAVANJE I I TRAŽENJE OSNOVNIH INFORMACIJA O DRUGIMA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih i jednostavnih tekstova u kojima se neko predstavlja; predstavljanje sebe i drugih osoba, prisutnih i odsutnih. Sadržaji Come ti chiami? Mi chiamo Jasmina/Sono Jasmina. Di dove sei? Sono di Novi Sad. Bojana, questo è il mio amico. Si chiama Dario. Dario, questa è la mia amica. Si chiama Bojana. Questa è la mia maestra. Si chiama Biserka. Quanti anni hai? Ho 7 anni. Chi c'è nella foto? Questo è mio fratello. Lui ha 10 anni. Questa è mia sorella. Si chiama Nina. Lične zamenice u funkciji subjekta. Prisvojni pridevi (il mio/la mia, il tuo/la tua) Pokazne zamenice (questo/a) Upitne reči (come, quanto, chi) Prezent glagola essere, avere i najfrekventnijih glagola. Osnovni brojevi (1-10) (Inter)kulturni sadržaji: Prepoznavanje najosnovnijih sličnosti i razlika u načinu upoznavanja i predstavljanja u našoj zemlji i u Italiji.
	RAZUMEVANJE I DAVANJE JEDNOSTAVNIH UPUTSTAVA I NALOGA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje naloga i uputstava i reagovanje na njih; davanje kratkih i jednostavnih uputstava (komunikacija u učionici - uputstva i nalozi koje razmenjuju učesnici u nastavnom procesu, uputstva za igru i slično). Sadržaji Chi è assente?Chi non c'è oggi? Tutto chiaro? Ragazzi, silenzio per favore! Non capisco. Può ripetere, per favore. Ho finito! Vieni alla lavagna. Ascoltate! Rispondete! Guardate! Cercate! Disegnate! Ripetete! Lavate le mani! Colorate! Alzatevi! Sedetevi! Avete finito?Attenzione! Cantiamo insieme! Prendete/aprite i vostri libri! Dammi il tuo quaderno! Ottimo. Giusto. Silenzio per favore! Zapovedni način frekventnih glagola (Inter)kulturni sadržaji:

		poštovanje osnovnih normi učtivosti, dečje pesme odgovarajućeg sadržaja
	POZIV I REAGOVANJE NA POZIV ZA UČEŠĆE U ZAJEDNIČKOJ AKTIVNOSTI	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih jednostavnih poziva na zajedničku aktivnost i reagovanje na njih (poziv na rođendan, igru, druženje...); upućivanje i prihvatanje/odbijanje poziva na zajedničku aktivnost, uz korišćenje najjednostavnijih izraza. Sadržaji Giochiamo a pallone/a carte! Andiamo fuori! Cantiamo insieme! Vuoi giocare con me? Vieni a giocare con me! Vieni alla mia festa di compleanno? Grazie. Va bene. Mi dispiace, non posso. Zapovedni način frekventnih glagola. Pitanje intonacijom. Negacija. (Inter)kulturni sadržaji: Prikladno prihvatanje i odbijanje poziva, proslava rođendana, igre, zabava i razonoda.
	ISKAZIVANJE MOLBE, ZAHVALNOSTI I IZVINJENJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje jednostavnih iskaza kojima se traži pomoć, usluga ili obaveštenje; davanje jednostavnog, usmenog odgovora na iskazanu molbu; izražavanje i prihvatanje molbi, zahvalnosti i izvinjenja. Sadržaji Permesso? Posso entrare? Prego. Avanti! Scusi, posso andare in bagno? Posso uscire? Va bene. Grazie. Scusi, può ripetere per favore? Vorrei un po’ di acqua. Modalni glagol za izražavanje molbe (potere) Kondicional učtivosti: prvo lice jednine (vorrei) (Inter)kulturni sadržaji: Pravila učtive komunikacije.
	ČESTITANJE	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih i jednostavnih ustaljenih izraza kojima se čestita praznik, rođendan; reagovanje na upućenu čestitku i upućivanje kratkih prigodnih čestitki. Sadržaji Buon compleanno! Buon Anno! Buon Natale! Auguri! Tanti auguri! Bravo/a/i/e! Molto bene! Grazie! Pridevi (buono, bravo) Uzvične rečenice. (Inter)kulturni sadržaji:

		Najznačajniji praznici i način obeležavanja/proslave i čestitanja; prigodne dečje pesme i igre.
	OPISIVANJE ŽIVIH BIĆA, PREDMETA, MESTA I POJAVA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kraćih jednostavnih opisa živih bića, predmeta i mesta u kojima se pojavljuju informacije o spoljnom izgledu, pojavnim oblicima, dimenzijama i ostalim najjednostavnijim karakteristikama; davanje kratkih usmenih opisa živih bića, predmeta i mesta. Sadržaji Il mio gatto si chiama Marta. È piccolo e nero. Il mio cane è bianco. Lui ha gli occhi verdi. La mia scuola è grande. Il giardino è piccolo. Di che colore è/sono? C'è un trenino rosso. Ci sono tre mele verdi.Ci sono due conigli bianchi. Prisvojni pridevi (mio/mia, tuo/tua) Množina imenica. Opisni pridevi. Konstrukcija: rečca ci i glagol essere: c'è/ci sono (Inter)kulturni sadržaji: Dečje pesme i priče odgovarajućeg sadržaja.
	ISKAZIVANJE POTREBA, OSETA I OSEĆANJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje iskaza u vezi sa potrebama, osetima, osećanjima; saopštavanje svojih potreba, oseta i osećanja i (empatično) reagovanje na tuđa. Sadržaji Ho fame. Ho sete. Vorrei un succo di frutta. Vuoi un panino? No, grazie. Non ho fame. Sì, grazie. Ho freddo/caldo. Sono malato/a. Ho mal di testa. Buon appetito! Kondicional učtivosti (vorrei) Negacija (no/non) Prezent glagola avere (Inter)kulturni sadržaji: Pravila učtive komunikacije.
	ISKAZIVANJE POLOŽAJA U PROSTORU	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih tekstova u kojima se na jednostavan način opisuje položaj u prostoru; usmeno traženje i davanje informacija o položaju u prostoru. Sadržaji La camera è grande. C'è un tavolo. Ci sono tre sedie. C'è una borsa sul tavolo. Dov'è il gatto? È sotto la sedia. Metti la matita sul tavolo.

		Sono a casa. Vado al cinema. Neodređeni i određen član (un/una; il/la) Predlozi (su, in, sotto, sopra) Upitne reči (dove) (Inter)kulturni sadržaji: Kultura stanovanja: selo, grad.
	IZRAŽAVANJE PRIPADANJA/NEPRIPADANJA I POSEDOVANJA/NEPOSEDOVANJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih tekstova s jednostavnim iskazima za izražavanje pripadanja/nepripadanja i posedovanja/neposedovanja i reagovanje na njih; usmeno iskazivanje pripadanja/nepripadanja i posedovanja/neposedovanja. Sadržaji Questa è la mia penna. Questo non è il mio zaino. Di chi è questo giocattolo? È tuo questo orsetto? Sì, è mio. No, non è mio. È di Paolo. Ho due sorelle. Chi ha una matita? Prisvojni pridevi (mio/a; tuo/a) Prezent glagola avere (Inter)kulturni sadržaji: Porodica, prijatelji, kućni ljubimci, igračke.
	IZRAŽAVANJE DOPADANJA/NEDOPADANJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih tekstova s jednostavnim iskazima za izražavanje dopadanja /nedopadanja i reagovanje na njih; usmeno iskazivanje slaganja/neslaganja, dopadanja/nedopadanja. Sadržaji Ti piace il gelato?Ti piace la pizza? Sì, mi piace. È molto buono/a. No, non mi piace. Mi piacciono queste figurine. Mi piace disegnare/cantare. Va bene. Sono d'accordo. Non sono d'accordo. Imenice. Određeni član (il, la, l'). Prezent frekventnih glagola. Glagol piacere. Konstrukcija sa infinitivom (Mi piace nuotare). (Inter)kulturni sadržaji: Hrana i piće.

NEMAČKI JEZIK

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA Komunikativne funkcije	SADRŽAJI
- pozdravi i otpozdravi, primenjujući najjednostavnija jezička sredstva;	POZDRAVLJANJE	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

- predstavi sebe i drugog; - razume jasno postavljena jednostavna pitanja lične prirode i odgovara na njih; - razume kratka i jednostavna uputstva i naloge i reaguje na njih; - daje kratka i jednostavna uputstva i naloge; - razume poziv i reaguje na njega; - uputi poziv na zajedničku aktivnost; - razume kratke i jednostavne molbe i reaguje na njih; - uputi kratke i jednostavne molbe; - iskaže i prihvati zahvalnost i izvinjenje na jednostavan način; - razume jednostavno iskazane čestitke i odgovara na njih; - uputi jednostavne čestitke; - prepozna i imenuje živa bića, predmete i mesta iz neposrednog okruženja; - razume jednostavne opise živih bića, predmeta i mesta; - opiše živa bića, predmete i mesta koristeći jednostavna jezička sredstva; - razume svakodnevne iskaze u vezi sa neposrednim potrebama, osetima i osećanjima i reaguje na njih; - izrazi osnovne potrebe, osete i osećanja kratkim i jednostavnim jezičkim sredstvima; - razume jednostavna obaveštenja o položaju u prostoru i reaguje na njih; - traži i pruži kratka i jednostavna obaveštenja o položaju u prostoru; - razume jednostavne iskaze kojima se izražava pripadanje/nepripadanje, posedovanje/neposedovanje i reaguje na njih; - traži i daje jednostavne iskaze kojima se izražava pripadanje/nepripadanje, posedovanje/neposedovanje; - razume jednostavne iskaze za izražavanje dopadanja/nedopadanja i reaguje na njih;	Reagovanje na usmeni impuls sagovornika (nastavnika, vršnjaka, i slično); uspostavljanja kontakta pri susretu. Sadržaji Hallo! Guten Morgen/Tag/Abend. Wie geht's? Danke (nicht so) gut/schlecht und dir? Es geht. Tschüs. Auf Wiedersehen. Gute Nacht. Bis dann. Bis später. (Inter)kulturni sadržaji: Formalno i neformalno pozdravljanje; ustaljena pravila učtivosti.

traži mišljenje i izražava dopadanje/nedopadanje jednostavnim jezičkim sredstvima.		
	PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH; DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI; DAVANJE I I TRAŽENJE OSNOVNIH INFORMACIJA O DRUGIMA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih i jednostavnih tekstova u kojima se neko predstavlja; predstavljanje sebe i drugih osoba, prisutnih i odsutnih. Sadržaji Ich heiße/bin Anna. Wie heißt du? Das ist mein Freund Marcus. Meine Freundin heißt Julia. Julia, das ist Marcus. Marcus, das ist Julia. Frau Bauer ist meine Deutschlehrerin und wie heißt dein/e Deutschlehrer/in? Wie alt bist du? - Sieben. Wer ist auf dem Foto? - Mein Bruder Hans. Woher kommst du? Woher kommt ihr? Woher kommen Sie? Ich komme aus Serbien. Ich wohne in Smederevo. Wo wohnst du? Lične zamenice u funkciji subjekta - ich, du, Sie, ihr … Prisvojni determinativi -mein(e), dein(e), Ihr(e) Glagol sein, heißen, kommen, wohnen Pitanja sa Wer? Wo?Woher?Wie? Osnovni brojevi (1-10) (Inter)kulturni sadržaji: Prepoznavanje najosnovnijih sličnosti i razlika u načinu upoznavanja i predstavljanja u našoj zemlji i zemljama nemačkog govornog područja.
	RAZUMEVANJE I DAVANJE JEDNOSTAVNIH UPUTSTAVA I NALOGA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje naloga i uputstava i reagovanje na njih; davanje kratkih i jednostavnih uputstava (komunikacija u učionici - uputstva i nalozi koje razmenjuju učesnici u nastavnom procesu, uputstva za igru i slično). Sadržaji Komm her! Kommt an die Tafel! Setz dich! Setzt euch! Mach(t) das Buch auf/zu! Lies/Lest vor! Hör(t) zu! Sing(t) mit! Sprich/Sprecht nach! Hör/Hört zu! Steh(t) auf! Pass(t) auf! Gib dein Buch an Petra! Gebt mir eure Hausaufgaben! Kannst du mir dein Heft geben? Kann ich dein Heft bekommen? Imperativ (Inter)kulturni sadržaji:

		Poštovanje osnovnih normi učtivosti; dečje pesme odgovarajućeg sadržaja.
	POZIV I REAGOVANJE NA POZIV ZA UČEŠĆE U ZAJEDNIČKOJ AKTIVNOSTI	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih jednostavnih poziva na zajedničku aktivnost i reagovanje na njih (poziv na rođendan, igru, druženje...); upućivanje i prihvatanje/odbijanje poziva na zajedničku aktivnost, uz korišćenje najjednostavnijih izraza. Sadržaji Kommst du ins Kino (mit)? Ja gerne. Leider nicht. Leider kann ich nicht (mitkommen). Komm und spiel mit! Super. Gerne. Ich habe keine Lust. Kaufen wir ein Eis? Imperativ (Inter)kulturni sadržaji: prikladno pozivanje i prihvatanje/odbijanje poziva.
	ISKAZIVANJE MOLBE, ZAHVALNOSTI I IZVINJENJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje jednostavnih iskaza kojima se traži pomoć, usluga ili obaveštenje; davanje jednostavnog, usmenog odgovora na iskazanu molbu; izražavanje i prihvatanje molbi, zahvalnosti i izvinjenja. Sadržaji Kann ich dir/Ihnen helfen? Möchtest du eine Orange? Kannst du mir bitte eine Orange geben? Ich möchte eine Tasse Tee. Kannst du mir, bitte ein Stück Torte geben? Vielen Dank. Danke. Upotreba neodređenog člana u nominativu i akuzativu. Upotreba modalnih glagola u prezentu (möchten, können). (Inter)kulturni sadržaji: pravila učtive komunikacije.
	ČESTITANJE	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih i jednostavnih ustaljenih izraza kojima se čestita praznik, rođendan; reagovanje na upućenu čestitku i upućivanje kratkih prigodnih čestitki. Sadržaji Zum Geburtstag, viel Glück, zum Geburtsag viel Glück, zum Geburtstag, liebe Lina, zum Geburtstag Viel Glück ... Ich gratuliere dir. Danke Frohe Weihnachten! Alles Gute zu ...! Upotreba ličnih zamenica u nominativu, dativu i akuzativu. (Inter)kulturni sadržaji:

		Najznačajniji praznici i način obeležavanja/proslave i čestitanja; prigodne pesme i igre.
	OPISIVANJE ŽIVIH BIĆA, PREDMETA, MESTA I POJAVA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kraćih jednostavnih opisa živih bića, predmeta i mesta u kojima se pojavljuju informacije o spoljnom izgledu, pojavnim oblicima, dimenzijama i ostalim najjednostavnijim karakteristikama; davanje kratkih usmenih opisa živih bića, predmeta i mesta. Sadržaji Meine Tante ist schlank. Mein Onkel ist fleißig. Wie ist dein Regenschirm? Er ist blau. Peters Nase ist krumm. Pridev u predikativnoj funkciji - produktivno (Inter)kulturni sadržaji: Dečje pesme i priče odgovarajućeg sadržaja.
	ISKAZIVANJE POTREBA, OSETA I OSEĆANJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje iskaza u vezi sa potrebama, osetima, osećanjima; saopštavanje svojih potreba, oseta i osećanja i (empatično) reagovanje na tuđa. Sadržaji Ich bin durstig. Ich habe (keinen) Hunger/Durst. Mir ist kalt/warm. Ich bin müde/glücklich. Möchtest du schlafen? Möchtest du etwas Wasser trinken? (Inter)kulturni sadržaji: mimika i gestikulacija; upotreba emotikona.
	ISKAZIVANJE POLOŽAJA U PROSTORU	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih tekstova u kojima se na jednostavan način opisuje položaj u prostoru; usmeno traženje i davanje informacija o položaju u prostoru. Sadržaji Wo ist dein Hund? Er ist im Wohnzimmer? Sind die Kinder auf dem Spielplatz? Nein, sie sind nicht da. Das Buch liegt auf dem Tisch. Prilozi i predlozi za izražavanje položaja i prostornih odnosa - hier, da, dort, in, auf Pitanja sa Wo? (Inter)kulturni sadržaji: Kultura stanovanja.
	IZRAŽAVANJE PRIPADANJA/NEPRIPADANJA I POSEDOVANJA/NEPOSEDOVANJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih tekstova s jednostavnim iskazima za izražavanje pripadanja/nepripadanja i posedovanja/neposedovanja i reagovanje na njih; usmeno iskazivanje pripadanja/nepripadanja i posedovanja/neposedovanja. Sadržaji Ist das deine Katze? Nein, das ist Marias Katze. Mein Hund ist nicht da. Hast du einen Kugelschreiber? Ich brauche einen Regenschirm. Upotreba prisvojnih članova. Upotreba posesivnog genitiva - receptivno.

		(Inter)kulturni sadržaji: Porodica, prijatelji, kućni ljubimci, igračke.
	IZRAŽAVANJE DOPADANJA/NEDOPADANJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih tekstova s jednostavnim iskazima za izražavanje dopadanja/nedopadanja i reagovanje na njih; usmeno iskazivanje slaganja/neslaganja, dopadanja/nedopadanja Sadržaji Ich mag Eis. Magst du es auch? Ich liebe meine Familie und meine Freunde. Ich schwimme gern. Glagoli mögen, lieben... (Inter)kulturni sadržaji: interesovanja, hobiji, zabava, hrana i piće.

RUSKI JEZIK

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA Komunikativne funkcije	SADRŽAJI
- pozdravi i otpozdravi, primenjujući najjednostavnija jezička sredstva; - predstavi sebe i drugog; - razume jasno postavljena jednostavna pitanja lične prirode i odgovara na njih; - razume kratka i jednostavna uputstva i naloge i reaguje na njih; - daje kratka i jednostavna uputstva i naloge; - razume poziv i reaguje na njega; - uputi poziv na zajedničku aktivnost; - razume kratke i jednostavne molbe i reaguje na njih; - uputi kratke i jednostavne molbe; - iskaže i prihvati zahvalnost i izvinjenje na jednostavan način; - razume jednostavno iskazane čestitke i odgovara na njih; - uputi jednostavne čestitke; - prepozna i imenuje živa bića, predmete i mesta iz neposrednog okruženja; - razume jednostavne opise živih bića, predmeta i mesta; - opiše živa bića, predmete i mesta koristeći jednostavna jezička sredstva; - razume svakodnevne iskaze u vezi sa neposrednim potrebama, osetima i osećanjima i reaguje na njih;	POZDRAVLJANJE	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Reagovanje na usmeni impuls sagovornika (nastavnika, vršnjaka, i slično); uspostavljanja kontakta pri susretu. Sadržaji Привет! Здравствуй(те)! Доброе утро! Добрый день! Добрый вечер! Пока! До свидания! Спокойной ночи! Как дела? Хорошо! У тебя? У меня тоже. (Inter)kulturni sadržaji: Formalno i neformalno pozdravljanje; ustaljena pravila učtivosti.

- izrazi osnovne potrebe, osete i osećanja kratkim i jednostavnim jezičkim sredstvima; - razume jednostavna obaveštenja o položaju u prostoru i reaguje na njih; - traži i pruži kratka i jednostavna obaveštenja o položaju u prostoru; - razume jednostavne iskaze kojima se izražava pripadanje/nepripadanje, posedovanje/neposedovanje i reaguje na njih; - traži i daje jednostavne iskaze kojima se izražava pripadanje/nepripadanje, posedovanje/neposedovanje; - razume jednostavne iskaze za izražavanje dopadanja/nedopadanja i reaguje na njih; - traži mišljenje i izražava dopadanje/nedopadanje jednostavnim jezičkim sredstvima.		
	PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH; DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI; DAVANJE I I TRAŽENJE OSNOVNIH INFORMACIJA O DRUGIMA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih i jednostavnih tekstova u kojima se neko predstavlja; predstavljanje sebe i drugih osoba, prisutnih i odsutnih. Sadržaji Меня зовут Наташа. Как тебя зовут? Это мой друг. Это моя подруга. Его зовут Саша. Её зовут Маша. Мою маму зовут Светлана. У тебя есть сестра? Как её зовут? Сколько тебе лет? Мне семь лет. Ему два года. Кто это? Это Маша, моя сестра. Ей четыре года. Lične zamenice (nominativ, dativ, akuzativ): я, мне, меня. Bezlične rečenice s glagolom зовут. Upitne zamenice i prilozi: кто, как, сколько. Prisvojne zamenice: мой, твой, наш, ваш. Osnovni brojevi (1-10). (Inter)kulturni sadržaji: Prepoznavanje najosnovnijih sličnosti i razlika u načinu upoznavanja i predstavljanja; ruska lična imena i nadimci.
	RAZUMEVANJE I DAVANJE JEDNOSTAVNIH UPUTSTAVA I NALOGA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje naloga i uputstava i reagovanje na njih; davanje kratkih i jednostavnih uputstava (komunikacija u učionici - uputstva i nalozi koje razmenjuju učesnici u nastavnom procesu, uputstva za igru i slično). Sadržaji Кто отсутствует?Кто дежурный? Слушай(те)! Посмотри(те)! Садись/Садитесь! Сядь(те)!

		Встань! Открой(те) книгу! Открой(те)/закрой(те) окно. Пиши(те)! Заходи(те)! Нарисуй(те) дом. Вырежи и склей! Дай мне тетрадь, пожалуйста! Повтори(те) за мной! Слушайте и повторяйте! Выйди(те)/Выходи(те) к доске! Машина жёлтая. Раскрась её! Быстро! Я закончил(а). Sadašnje vreme frekventnih glagola. Zapovedni način frekventnih glagola (Inter)kulturni sadržaji: Poštovanje osnovnih normi učtivosti; dečje pesme odgovarajućeg sadržaja.
	POZIV I REAGOVANJE NA POZIV ZA UČEŠĆE U ZAJEDNIČKOJ AKTIVNOSTI	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih jednostavnih poziva na zajedničku aktivnost i reagovanje na njih (poziv na rođendan, igru, druženje...); upućivanje i prihvatanje/odbijanje poziva na zajedničku aktivnost, uz korišćenje najjednostavnijih izraza. Sadržaji Давай(те) играть в футбол! Давай(те) играть в куклы! Давай! Идём(те) в парк! Идём! Поиграй со мной. Приходи ко мне на день рождения. Спасибо. Приду. Zapovedni način frekventnih glagola (Inter)kulturni sadržaji: Prikladno prihvatanje i odbijanje poziva; proslava rođendana, igre, zabava i razonoda.
	ISKAZIVANJE MOLBE, ZAHVALNOSTI I IZVINJENJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje jednostavnih iskaza kojima se traži pomoć, usluga ili obaveštenje; davanje jednostavnog, usmenog odgovora na iskazanu molbu; izražavanje i prihvatanje molbi, zahvalnosti i izvinjenja. Sadržaji Дай мне, пожалуйста, ручку. Можно? Конечно, пожалуйста, вот она. Спасибо! Не за что. Ничего. Нет, к сожалению, ручка мне нужна. Извини(те), можно вопрос? Я опоздал(ла). Извините. Zapovedni način frekventnih glagola. Predikativ možno. Intonacija upitnih iskaza bez upitne reči. (Inter)kulturni sadržaji: Pravila učtive komunikacije.
	ČESTITANJE	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih i jednostavnih ustaljenih izraza kojima se čestita praznik, rođendan; reagovanje na upućenu čestitku i upućivanje kratkih prigodnih čestitki. Sadržaji С днём рождения! С Новым годом! С Рождеством! Спасибо! Тебя (вас) тоже! Поздравляю тебя с днём рождения! Желаю тебе счастья и успеха! Спасибо.

		Sadašnje vreme glagola поздравлять и желать. Redukovani iskazi С днём рождения! С Новым годом! (Inter)kulturni sadržaji: Najznačajniji praznici i način obeležavanja/proslave i čestitanja; prigodne dečje pesme i igre.
	OPISIVANJE ŽIVIH BIĆA, PREDMETA, MESTA I POJAVA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kraćih jednostavnih opisa živih bića, predmeta i mesta u kojima se pojavljuju informacije o spoljnom izgledu, pojavnim oblicima, dimenzijama i ostalim najjednostavnijim karakteristikama; davanje kratkih usmenih opisa živih bića, predmeta i mesta. Sadržaji Это мяч. Он голубой, маленький. На рисунке я вижу два дома, три птицы и два дерева. Это мой папа. На папе белая рубашка и џинсы. У брата мяч. Папа отдыхает. Мама пишет. Sadašnje vreme frekventnih glagola. Pridevi. Rod, broj i slaganje s imenicama. Konstrukcije za izražavanje posesivnosti: у+ ген. imenica (у папы, у мамы, у брата); Prisvojne zamenice: мой, твой, наш, ваш. (Inter)kulturni sadržaji: Dečje pesme i priče odgovarajućeg sadržaja.
	ISKAZIVANJE POTREBA, OSETA I OSEĆANJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje iskaza u vezi sa potrebama, osetima, osećanjima; saopštavanje svojih potreba, oseta i osećanja i (empatično) reagovanje na tuđa. Sadržaji Мне хочется есть/пить. Я хочу есть/пить. Вот бутерброд. Возьми воду. Спасибо. Пожалуйста. Мне холодно/жарко. У меня болит зуб. Хочешь мороженое? Нет, пожалуйста, не хочу. Bezlične rečenice s upotrebom oblika хочется; sadašnje vreme glagola хотеть. Intonacija upitnih iskaza bez upitne reči. (Inter)kulturni sadržaji: Pravila učtive komunikacije.
	ISKAZIVANJE POLOŽAJA U PROSTORU	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih tekstova u kojima se na jednostavan način opisuje položaj u prostoru; usmeno traženje i davanje informacija o položaju u prostoru. Sadržaji Где папа? В спальне? Нет, папа в гостиной. Где твоя собака? В детской? Нет, собака во дворе. Где мой рюкзак? На стуле? Да. Нет, он под столом. Куда идёт папа? На работу. Куда ты идёшь? В школу. Sadašnje vreme frekventnih glagola. Akuzativ i lokativ s predlozima v i na.

		Upitne rečenice s priloškim zamenicama Gde? Kuda? (Inter)kulturni sadržaji: Kultura stanovanja: selo, grad, kuća, stan, prostorije u stanu.
	IZRAŽAVANJE PRIPADANJA/NEPRIPADANJA I POSEDOVANJA/NEPOSEDOVANJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih tekstova s jednostavnim iskazima za izražavanje pripadanja/nepripadanja i posedovanja/neposedovanja i reagovanje na njih; usmeno iskazivanje pripadanja/nepripadanja i posedovanja/neposedovanja. Sadržaji Это мой мяч. Это твой велосипед?У меня два брата и сестра. У тебя есть собака/кошка? Есть. Нет. У меня нет собаки. Это велосипед брата. Konstrukcije za izražavanje posesivnosti: u+ gen. ličnih zamenica i imenica (у меня, у мамы); imenica + imenica u genitivu (velosiped brata). Opšta negacija (нет). Prisvojne zamenice. Intonacija upitnih iskaza bez upitne reči. (Inter)kulturni sadržaji: Porodica, prijatelji, kućni ljubimci, igračke.
	IZRAŽAVANJE DOPADANJA/NEDOPADANJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih tekstova s jednostavnim iskazima za izražavanje dopadanja/nedopadanja i reagovanje na njih; usmeno iskazivanje slaganja/neslaganja, dopadanja/nedopadanja. Sadržaji Ты любишь мороженое? Тебе нравится мороженое? Да, люблю. Нет, не нравится. На завтрак я люблю сосиски. Мне нравится хлеб с маслом. Глагол любить. Bezlične rečenice s glagolom нравиться. Opšta negacija (net, ne). Intonacija upitnih iskaza bez upitne reči. (Inter)kulturni sadržaji: Hrana i piće.

FRANCUSKI JEZIK

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA Komunikativne funkcije	SADRŽAJI
- pozdravi i otpozdravi, primenjujući najjednostavnija jezička sredstva; - predstavi sebe i drugog; - razume jasno postavljena jednostavna pitanja lične prirode i odgovara na njih; - razume kratka i jednostavna uputstva i naloge i reaguje na njih;	POZDRAVLJANJE	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Reagovanje na usmeni impuls sagovornika (nastavnika, vršnjaka, i slično); uspostavljanja kontakta pri susretu. Sadržaji Salut! Tu vas bien? Bonjour, ça va? Ça va, merci! Bonsoir! Bonne nuit! Bonjour, Monsieur. Au revoir, Madame. A demain.

- daje kratka i jednostavna uputstva i naloge; - razume poziv i reaguje na njega; - uputi poziv na zajedničku aktivnost; - razume kratke i jednostavne molbe i reaguje na njih; - uputi kratke i jednostavne molbe; - iskaže i prihvati zahvalnost i izvinjenje na jednostavan način; - razume jednostavno iskazane čestitke i odgovara na njih; - uputi jednostavne čestitke; - prepozna i imenuje živa bića, predmete i mesta iz neposrednog okruženja; - razume jednostavne opise živih bića, predmeta i mesta; - opiše živa bića, predmete i mesta koristeći jednostavna jezička sredstva; - razume svakodnevne iskaze u vezi sa neposrednim potrebama, osetima i osećanjima i reaguje na njih; - izrazi osnovne potrebe, osete i osećanja kratkim i jednostavnim jezičkim sredstvima; - razume jednostavna obaveštenja o položaju u prostoru i reaguje na njih; - traži i pruži kratka i jednostavna obaveštenja o položaju u prostoru; - razume jednostavne iskaze kojima se izražava pripadanje/nepripadanje, posedovanje/neposedovanje i reaguje na njih; - traži i daje jednostavne iskaze kojima se izražava pripadanje/nepripadanje, posedovanje/neposedovanje; - razume jednostavne iskaze za izražavanje dopadanja/nedopadanja i reaguje na njih; - traži mišljenje i izražava dopadanje/nedopadanje jednostavnim jezičkim sredstvima.		Pitanje intonacijom. (Inter)kulturni sadržaji: Formalno i neformalno pozdravljanje; ustaljena pravila učtivosti.
	PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH; DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI; DAVANJE I TRAŽENJE OSNOVNIH INFORMACIJA O DRUGIMA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

		Slušanje kratkih i jednostavnih tekstova u kojima se neko predstavlja; predstavljanje sebe i drugih osoba, prisutnih i odsutnih. Sadržaji Je m'appelle Milica. Tu t'appelles comment? J'ai sept ans. Tu as quel âge? Qui est-ce? C'est mon copain/ma sœur/mon père. Il s'appelle Zoran. Nenaglašene lične zamenice u funkciji subjekta. Prisvojni pridevi (mon/ma, ton/ta). Upitne reči (comment, qui, quel/quelle). Osnovni brojevi 1-10. Prezent glagola avoir i être i glagola prve grupe. (Inter)kulturni sadržaji: Prepoznavanje najosnovnijih sličnosti i razlika u načinu upoznavanja i predstavljanja u našoj zemlji i zemljama francuskog govornog područja.
	RAZUMEVANJE I DAVANJE JEDNOSTAVNIH UPUTSTAVA I NALOGA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje naloga i uputstava i reagovanje na njih; davanje kratkih i jednostavnih uputstava (komunikacija u učionici - uputstva i nalozi koje razmenjuju učesnici u nastavnom procesu, uputstva za igru i slično). Sadržaji Qui est absent? Qui n'est pas là? C'est clair? Je ne comprends pas. Ecoutez! Répondez! Regardez! Cherchez! Trouvez! Dessinez! Coloriez! Ouvrez/fermez vos livres. Levez la main. Très bien! C'est parfait! Vous avez fini? J'ai fini. Qui sait? Je sais. Silence s'il vous plait! Levez-vous! Asseyez-vous! Viens au tableau! Donne-moi ton livre, s'il te plait. Imperativ frekventnih glagola. (Inter)kulturni sadržaji: Poštovanje osnovnih normi učtivosti; dečje pesme odgovarajućeg sadržaja.
	POZIV I REAGOVANJE NA POZIV ZA UČEŠĆE U ZAJEDNIČKOJ AKTIVNOSTI	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih jednostavnih poziva na zajedničku aktivnost i reagovanje na njih (poziv na rođendan, igru, druženje...); upućivanje i prihvatanje/odbijanje poziva na zajedničku aktivnost, uz korišćenje najjednostavnijih izraza. Sadržaji On va jouer dans la cour? Viens chez moi. Tu veux jouer avec moi? Oui, super! Désolé, je ne peux pas. Je t'invite à mon anniversaire. Imperativ frekventnih glagola. Pitanje intonacijom. Negacija (ne/n'... pas).

		(Inter)kulturni sadržaji: Prikladno prihvatanje i odbijanje poziva; proslava rođendana, igre, zabava i razonoda.
	ISKAZIVANJE MOLBE, ZAHVALNOSTI I IZVINJENJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje jednostavnih iskaza kojima se traži pomoć, usluga ili obaveštenje; davanje jednostavnog, usmenog odgovora na iskazanu molbu; izražavanje i prihvatanje molbi, zahvalnosti i izvinjenja. Sadržaji Est-ce que je peux sortir, Madame/Monsieur ? Tu me donnes ton numéro? Voilà. Merci! Je t'en prie. Je voudrais chanter. Vous pouvez répéter, s'il vous plait? Désolé, tu ne peux pas. Pitanje sa est-ce que. Kondicional učtivosti (je voudrais…). (Inter)kulturni sadržaji: Pravila učtive komunikacije.
	ČESTITANJE	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih i jednostavnih ustaljenih izraza kojima se čestita praznik, rođendan; reagovanje na upućenu čestitku i upućivanje kratkih prigodnih čestitki. Sadržaji Bon anniversaire! Bonne année! Bonne fête! Joyeux Noël! Bravo, très bien! Merci, à toi/à vous aussi! Pridevi (bon, bonne). Uzvične rečenice. Predlozi (à). (Inter)kulturni sadržaji: Najznačajniji praznici i način obeležavanja/proslave i čestitanja; prigodne dečje pesme i igre.
	OPISIVANJE ŽIVIH BIĆA, PREDMETA, MESTA I POJAVA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kraćih jednostavnih opisa živih bića, predmeta i mesta u kojima se pojavljuju informacije o spoljnom izgledu, pojavnim oblicima, dimenzijama i ostalim najjednostavnijim karakteristikama; davanje kratkih usmenih opisa živih bića, predmeta i mesta. Sadržaji Mon perroquet s'appelle Simon. Il est rouge et vert. Ma poupée s'appelle Lola. Elle a les yeux noirs. Le chien est grand et noir. Mon école est grande. Il est de quelle couleur? Il y a un ballon rouge et deux ballons jaunes. Prisvojni pridevi (mon/ma, ton/ta). Opisni pridevi. Prezentativi (il y a). (Inter)kulturni sadržaji:

		Dečje pesme i priče odgovarajućeg sadržaja.
	ISKAZIVANJE POTREBA, OSETA I OSEĆANJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje iskaza u vezi sa potrebama, osetima, osećanjima; saopštavanje svojih potreba, oseta i osećanja i (empatično) reagovanje na tuđa. Sadržaji Je voudrais du jus d'orange, s'il te/vous plait. J'ai faim/soif/chaud/froid. Brrrr!!! Non, merci, je n'ai pas faim. Je suis contente. Il est malade. J'ai mal à la tête. Bon appétit! Kondicional učtivosti (je voudrais) Negacija (ne/n'... pas). Prezent glagola avoir. (Inter)kulturni sadržaji: Pravila učtive komunikacije.
	ISKAZIVANJE POLOŽAJA U PROSTORU	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih tekstova u kojima se na jednostavan način opisuje položaj u prostoru; usmeno traženje i davanje informacija o položaju u prostoru. Sadržaji Cette maison est grande. Il y a un chat dans la rue. Il y a un livre sur la table. Où est ton ballon? Je suis à l'école. Je vais au zoo. Neodređeni član (un, une, des). Predlozi (dans, sous, sur). Upitne reči (où) (Inter)kulturni sadržaji: Kultura stanovanja: selo, grad.
	IZRAŽAVANJE PRIPADANJA/NEPRIPADANJA I POSEDOVANJA/NEPOSEDOVANJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih tekstova s jednostavnim iskazima za izražavanje pripadanja/nepripadanja i posedovanja/neposedovanja i reagovanje na njih; usmeno iskazivanje pripadanja/nepripadanja i posedovanja/neposedovanja. Sadržaji C'est mon ballon. Ce n'est pas mon cartable. C'est ta robe? A qui est ce stylo? J'ai deux frères. Je n'ai pas de sœur. Prezentativi (c'est, ce sont). Prisvojni pridevi (mon/ma, ton/ta). Negacija (ne/n'... pas). (Inter)kulturni sadržaji: Porodica, prijatelji, kućni ljubimci, igračke.
	IZRAŽAVANJE DOPADANJA/NEDOPADANJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih tekstova s jednostavnim iskazima za izražavanje dopadanja/nedopadanja i reagovanje na njih; usmeno iskazivanje slaganja/neslaganja, dopadanja/nedopadanja Sadržaji D'accord. Je suis d'accord. J'aime le chocolat/la musique. J'aime dessiner/chanter. Tu aimes la glace? C'est bon. Je n'aime pas. Imenice.

		Određeni član (le, la, l', les). Prezent frekventnih glagola. Konstrukcija sa infinitivom (j'aime dessiner). Negacija (ne/n'... pas). (Inter)kulturni sadržaji: Hrana i piće.

ŠPANSKI JEZIK

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA Komunikativne funkcije	SADRŽAJI
- pozdravi i otpozdravi, primenjujući najjednostavnija jezička sredstva; - predstavi sebe i drugog; - razume jasno postavljena jednostavna pitanja lične prirode i odgovara na njih; - razume kratka i jednostavna uputstva i naloge i reaguje na njih; - daje kratka i jednostavna uputstva i naloge; - razume poziv i reaguje na njega; - uputi poziv na zajedničku aktivnost; - razume kratke i jednostavne molbe i reaguje na njih; - uputi kratke i jednostavne molbe; - iskaže i prihvati zahvalnost i izvinjenje na jednostavan način; - razume jednostavno iskazane čestitke i odgovara na njih; - uputi jednostavne čestitke; - prepozna i imenuje živa bića, predmete i mesta iz neposrednog okruženja; - razume jednostavne opise živih bića, predmeta i mesta; - opiše živa bića, predmete i mesta koristeći jednostavna jezička sredstva; - razume svakodnevne iskaze u vezi sa neposrednim potrebama, osetima i osećanjima i reaguje na njih; - izrazi osnovne potrebe, osete i osećanja kratkim i jednostavnim jezičkim sredstvima; - razume jednostavna obaveštenja o položaju u	POZDRAVLJANJE	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Reagovanje na usmeni impuls sagovornika (nastavnika, vršnjaka, i slično); uspostavljanje kontakta pri susretu. Sadržaji ¡Hola! ¡Hola! ¿Qué tal? Bien, ¿y tú? Bien, gracias. ¡Buenos días! ¡Buenas tardes! ¡Buenas noches! ¡Hasta luego! (Inter)kulturni sadržaji: Formalno i neformalno pozdravljanje; ustaljena pravila učtivosti.

prostoru i reaguje na njih; - traži i pruži kratka i jednostavna obaveštenja o položaju u prostoru; - razume jednostavne iskaze kojima se izražava pripadanje/nepripadanje, posedovanje/neposedovanje i reaguje na njih; - traži i daje jednostavne iskaze kojima se izražava pripadanje/nepripadanje, posedovanje/neposedovanje; - razume jednostavne iskaze za izražavanje dopadanja/nedopadanja i reaguje na njih; traži mišljenje i izražava dopadanje/nedopadanje jednostavnim jezičkim sredstvima.		
	PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH; DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI; DAVANJE I I TRAŽENJE OSNOVNIH INFORMACIJA O DRUGIMA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih i jednostavnih tekstova u kojima se neko predstavlja; predstavljanje sebe i drugih osoba, prisutnih i odsutnih. Sadržaji Hola, soy María. ¿Y tú? Soy Nikola. Encantado. ¿Cómo te llamas? ¿Cuántos años tienes? Me llamo María. Tengo siete años. ¿Y tú? ¿Quién es? Es mi amigo/amiga/hermano/hermana/profesor/profesora. Se llama Jovan. Prezent glagola ser i tener Prisvojni pridevi (mi, tu, mis, tus) Upitne reči (quién, cómo), pitanje cuántos años Osnovni brojevi (1-10) Prezent najfrekventnijih pravilnih glagola (Inter)kulturni sadržaji: Prepoznavanje najosnovnijih sličnosti i razlika u načinu upoznavanja i predstavljanja u našoj zemlji i zemljama španskog govornog područja.
	RAZUMEVANJE I DAVANJE JEDNOSTAVNIH UPUTSTAVA I NALOGA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje naloga i uputstava i reagovanje na njih; davanje kratkih i jednostavnih uputstava (komunikacija u učionici - uputstva i nalozi koje razmenjuju učesnici u nastavnom procesu, uputstva za igru i slično). Sadržaji ¡Adelante! ¿Quién falta? Estamos todos, ¡qué bien! A trabajar. Empezamos con la actividad uno. ¡Escuchad la canción! Dibuja/habla con tu amigo. Más despacio/alto, por favor.

		¿Puedes repetir? ¿Listo? Cantamos juntos. ¡Excelente! Muy bien. Zapovedni način u potvrdnom obliku za drugo lice jednine i množine. (Inter)kulturni sadržaji: Poštovanje osnovnih normi učtivosti, dečje pesme odgovarajućeg sadržaja.
	POZIV I REAGOVANJE NA POZIV ZA UČEŠĆE U ZAJEDNIČKOJ AKTIVNOSTI	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih jednostavnih poziva na zajedničku aktivnost i reagovanje na njih (poziv na rođendan, igru, druženje...); upućivanje i prihvatanje/odbijanje poziva na zajedničku aktivnost, uz korišćenje najjednostavnijih izraza. Sadržaji - ¿Puedes salir? - Sí./No puedo. - ¿Jugamos a las cartas? - Vale. - ¿Puedes venir a mi cumpleaños? - Sí. No, lo siento. Vamos al parque. Glagol poder + infinitiv za izražavanje poziva. Negacija. (Inter)kulturni sadržaji: Prikladno prihvatanje i odbijanje poziva, proslava rođendana, igre, zabava i razonoda.
	ISKAZIVANJE MOLBE, ZAHVALNOSTI I IZVINJENJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje jednostavnih iskaza kojima se traži pomoć, usluga ili obaveštenje; davanje jednostavnog, usmenog odgovora na iskazanu molbu; izražavanje i prihvatanje molbi, zahvalnosti i izvinjenja. Sadržaji - ¿Puedes repetir?/¿Puede repetir? - Sí. Claro. - Gracias./Muchas gracias. - ¿Puedo ir al baño? - Sí, claro. - ¿Puedo tomar agua? - No, no ahora. Más tarde. - ¿Puedo entrar? - Sí./No, lo siento./No. Perdón. - ¿Me prestas tu goma? - Sí./Sí, claro. Glagol poder za izražavanje molbe (Inter)kulturni sadržaji: Pravila učtive komunikacije.
	ČESTITANJE	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih i jednostavnih ustaljenih izraza kojima se čestita praznik, rođendan; reagovanje na upućenu čestitku i upućivanje kratkih prigodnih čestitki. Sadržaji ¡Feliz cumpleaños! ¡Feliz cumple! Gracias./Muchas gracias.

		¡Felices fiestas! A ti también. Feliz Navidad y próspero Año Nuevo. (Inter)kulturni sadržaji: Najznačajniji praznici i način obeležavanja/proslave i čestitanja; prigodne dečje pesme i igre.
	OPISIVANJE ŽIVIH BIĆA, PREDMETA, MESTA I POJAVA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kraćih jednostavnih opisa živih bića, predmeta i mesta u kojima se pojavljuju informacije o spoljnom izgledu, pojavnim oblicima, dimenzijama i ostalim najjednostavnijim karakteristikama; davanje kratkih usmenih opisa živih bića, predmeta i mesta. Sadržaji Mi gato se llama Risko. Es un gato amarillo. Es muy grande. Mi peluche se llama Pedro. Es un oso blanco. ¿Cómo se llama tu muñeca? Es muy bonita. Mi escuela es grande. Tiene tres pisos. Hay un patio también. Opisni pridevi. Prezentativi (hay). (Inter)kulturni sadržaji: Dečje pesme i priče odgovarajućeg sadržaja.
	ISKAZIVANJE POTREBA, OSETA I OSEĆANJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje iskaza u vezi sa potrebama, osetima, osećanjima; saopštavanje svojih potreba, oseta i osećanja i (empatično) reagovanje na tuđa. Sadržaji - Tengo hambre/sed … - Yo también. ¿Quieres un bocadillo/agua? - Sí, muchas gracias. - No tengo hambre/sed … - Yo tampoco./Yo sí. - ¡Qué frío!/Tengo frío. - ¿Cierro la ventana? - Sí, gracias. - ¿Tienes frío/calor? - No, estoy bien. - ¿Estás bien? - Sí, gracias./No, estoy mal./Me siento mal. Prezent glagola estar, tener i querer (Inter)kulturni sadržaji: Pravila učtive komunikacije.
	ISKAZIVANJE POLOŽAJA U PROSTORU	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih tekstova u kojima se na jednostavan način opisuje položaj u prostoru; usmeno traženje i davanje informacija o položaju u prostoru. Sadržaji - ¿Dónde está mi padre? ¿Está en su habitación? - No, está en el baño. - ¿Dónde está tu perro? - Está en el jardín. - ¿Dónde está la biblioteca? - Está en el primer piso. Voy a casa. Estoy en la escuela.

		Određeni član. Najfrekventniji predlozi (npr. a, en, sobre). Ir a, estar en. (Inter)kulturni sadržaji: Kultura stanovanja: selo, grad.
	IZRAŽAVANJE PRIPADANJA/NEPRIPADANJA I POSEDOVANJA/NEPOSEDOVANJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih tekstova s jednostavnim iskazima za izražavanje pripadanja/nepripadanja i posedovanja/neposedovanja i reagovanje na njih; usmeno iskazivanje pripadanja/nepripadanja i posedovanja/neposedovanja. Sadržaji Es mi familia. Mi hermano menor se llama Petar. Tiene 3 años. Mi hermana es mayor. Tiene 10 años. Su nombre es Elena. - ¿De quién es este libro? - Es mi libro. Es el libro de Milica. - ¿Alguien tiene un lápiz/bolígrafo/papel blanco? - Sí, yo tengo uno./No, lo siento. Prisvojni pridevi (mi, tu, mis, tus). Neodređeni član. Pokazni pridev este, esta, estos, estas Pitanje de quién es/son. (Inter)kulturni sadržaji: Porodica, prijatelji, kućni ljubimci, igračke.
	IZRAŽAVANJE DOPADANJA/NEDOPADANJA	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje kratkih tekstova s jednostavnim iskazima za izražavanje dopadanja/nedopadanja i reagovanje na njih; usmeno iskazivanje slaganja/neslaganja, dopadanja/nedopadanja Sadržaji - ¿Te gusta el chocolate? - Claro. - No me gustan los zumos. ¿A ti, te gustan? - Sí, mucho./A mí tampoco. - Me gusta dibujar/nadar /cantar. No me gusta dormir. No me gusta el noticiero. Glagol gustar, potvrdni i odrični oblik. Lične zamenice a mí, a ti (Inter)kulturni sadržaji: Hrana i piće.

Ključni pojmovi: komunikacija, rano učenje, jezička aktivnost, jezičke kompetencije i interkulturalnost.

TEMATSKE OBLASTI U NASTAVI STRANIH JEZIKA ZA OSNOVNU ŠKOLU

Napomena: Tematske oblasti se prožimaju i iste su u sva četiri razreda prvog ciklusa osnovne škole. Autori udžbenika i nastavnici obrađuju ih u skladu sa zahtevima programa, uzrastom i interesovanjima učenika.

1) Lični identitet

2) Porodica i uže društveno okruženje (prijatelji, komšije, nastavnici itd.)

3) Geografske osobenosti

4) Stanovanje - forme, navike

5) Živi svet - priroda, ljubimci, očuvanje životne sredine

6) Vremensko iskustvo i doživljaj vremena (prošlost - sadašnjost - budućnost)

7) Škola i školski život

8) Mladi - život dece i omladine

9) Zdravlje i higijena

10) Emocije (ljubav prema porodici, drugovima)

11) Prevozna sredstva

12) Vremenske prilike

13) Umetnost za decu (naročito moderna književnost za decu; prigodne tradicionalne i moderne pesme)

14) Običaji i tradicija, folklor, proslave (rođendani, praznici)

15) Slobodno vreme - zabava, razonoda, hobiji

16) Ishrana i gastronomske navike

17) Putovanja

18) Moda i oblačenje

19) Sport

20) Verbalna i neverbalna komunikacija, konvencije ponašanja i ophođenja

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program predmeta strani jezik u prvom ciklusu osnovne škole usmeren je na razvoj funkcionalnih znanja i zasnovan je na komunikativno definisanim ishodima učenja, odnosno aktivnostima koje učenik uspešno realizuje koristeći strani jezik. Jezičke aktivnosti slušanja, čitanja, (raz)govora i pisanja u programu posmatraju se integrativno, kao nerazdvojive komponente autentične komunikacije pojedinca u bilo kojoj govornoj zajednici. Polazeći od ishoda, odnosno onoga što je učenik u stanju da ostvari u različitim vrstama i vidovima komunikacije (usmene, pisane, delimično i one neverbalne), formalno i sadržinski centralnu poziciju programa zauzimaju upravo komunikativne funkcije (npr. pozdravljanje; predstavljanje sebe i drugih; davanje osnovnih informacija o sebi; davanje i traženje osnovnih informacija o drugima; razumevanje i davanje jednostavnih uputstava i naloga; poziv i reagovanje na poziv za učešće u zajedničkoj igri; iskazivanje molbi, zahteva, zahvalnosti, planova, namera, saglašavanja, protivljenja, dopadanja, nedopadanja, želja, potreba i sl.). Na osnovu komunikativnih funkcija definisane su jezičke aktivnosti pomoću kojih se one mogu ostvariti, a koje uključuju postepeno usavršavanje sposobnosti razumevanja govora, razumevanja pisanog teksta (od trećeg razreda), interaktivnog usmenog i pisanog izražavanja. Zahvaljujući cikličnoj i kontinualnoj koncepciji programa, komunikativne funkcije se prenose, usvajaju i uvežbavaju tokom čitavog obrazovnog ciklusa, s rastućim stepenom složenosti. Ishodi, komunikativne funkcije i jezičke aktivnosti definisani su kao opšte lingvističke kategorije, i stoga su za sve strane jezike identični iskazi. Kako bi se, međutim, ishodi, funkcije i aktivnosti operacionalizovali, ponuđeni su i primeri realizacije, i to za svaki pojedinačni strani jezik. Njima se ilustruju neke od najfrekventnijih i uzrasno najadekvatnijih mogućnosti za verbalnu realizaciju komunikativnih funkcija.

Komunikativna nastava posmatra jezik kao sredstvo komunikacije. Stoga je i program usmeren ka ishodima koji ukazuju na to šta je učenik u procesu komunikacije u stanju da razume i produkuje. Tabelarni prikaz nastavnika postepeno vodi od ishoda i komunikativne funkcije kao oblasti, preko aktivnosti koje u nastavi osposobljavaju učenika da komunicira i koristi jezik u svakodnevnom životu, u privatnom, javnom ili obrazovnom domenu. Primena ovog pristupa u nastavi stranih jezika zasniva se na nastojanjima da se dosledno sprovode i primenjuju sledeći stavovi:

- ciljni jezik upotrebljava se u učionici u dobro osmišljenim kontekstima od interesa za učenike u atmosferi zajedništva i međusobne saradnje;

- govor nastavnika prilagođen je uzrastu i znanjima učenika;

- nastavnik mora biti siguran da je shvaćeno značenje poruke, uključujući njene kulturološke i vaspitne elemente, kao i elemente socijalizacije;

- bitno je značenje jezičke poruke;

- znanja učenika mere se jasno određenim relativnim kriterijumima tačnosti i zato uzor nije izvorni govornik;

- sa ciljem da se unapredi kvalitet i obim jezičkog materijala, nastava se zasniva i na socijalnoj interakciji; rad u učionici i van nje sprovodi se putem grupnog ili individualnog rešavanja problema, kao i rešavanjem manje ili više složenih zadataka u realnim i virtuelnim uslovima sa jasno određenim kontekstom, postupkom i ciljem;

- nastavnik upućuje učenike u zakonitosti usmenog i pisanog (od trećeg razreda) koda i njihovog međusobnog odnosa;

- svi gramatički sadržaji uvode se induktivnom metodom kroz raznovrsne kontekstualizovane primere u skladu sa nivoom, a bez detaljnih gramatičkih objašnjenja, osim ukoliko učenici na njima ne insistiraju, a njihovo poznavanje se vrednuje i ocenjuje na osnovu upotrebe u odgovarajućem komunikativnom kontekstu.

Komunikativno-interaktivni pristup u nastavi stranih jezika uključuje i sledeće kategorije:

- usvajanje jezičkog sadržaja kroz ciljano i osmišljeno učestvovanje u društvenom činu;

- poimanje programa kao skupa dinamičnih, zajednički pripremljenih i prilagođenih zadataka i aktivnosti;

- nastavnik treba da omogući pristup novim idejama i njihovo prihvatanje, kao i kreiranje novih ideja;

- učenici se posmatraju kao odgovorni, kreativni, aktivni učesnici u društvenom činu;

- nastavni materijali predstavljaju jedan od izvora aktivnosti i moraju biti praćeni upotrebom dodatnih autentičnih materijala;

- učionica je prostor koji je moguće prilagođavati potrebama nastave iz dana u dan;

- rad na projektu kao zadatku koji ostvaruje korelaciju sa drugim predmetima i podstiče razvoj kognitivnih sposobnosti učenika (zapažanje, analiza, zaključivanje itd.);

- za uvođenje novog leksičkog materijala koriste se poznate gramatičke strukture i obrnuto, a naročito na nižem uzrastu treba koristiti internacionalizme i reči koje su im poznate, kao i vizualizaciju kao sredstvo semantizacije.

Tehnike/aktivnosti

Tokom časa preporučuje se dinamično smenjivanje tehnika/aktivnosti koje ne bi trebalo da traju duže od 15 minuta.

Slušanje i reagovanje na uputstva nastavnika na stranom jeziku ili sa audio-zapisa (slušaj, piši - od trećeg razreda, poveži, odredi, pronađi, ali i aktivnosti u vezi sa radom u učionici: nacrtaj, iseci, oboj, otvori/zatvori svesku, itd.)

Rad u parovima, malim i velikim grupama (mini-dijalozi, igra po ulogama, simulacije itd.)

Manuelne aktivnosti (izrada panoa, prezentacija, zidnih novina, postera i sl.)

Vežbe slušanja (prema uputstvima nastavnika ili sa audio-zapisa povezati pojmove, dodati delove slike, dopuniti informacije, selektovati tačne i netačne iskaze, utvrditi hronologiju i sl.)

Igre primerene uzrastu i didaktičkom zahtevu (za zagrevanje, razvijanje pažnje i koncentracije, jačanje motivacije, uvođenje nove jezičke građe ili pak utvrđivanje).

Klasiranje i upoređivanje (po količini, obliku, boji, godišnjim dobima, volim/ne volim, komparacije...).

Rešavanje „tekućih problema" u razredu, tj. dogovori i mini-projekti.

„Prevođenje" iskaza u gest i gesta u iskaz.

Zajedničko pravljenje ilustrovanih i pisanih (od trećeg razreda) materijala (planiranje različitih aktivnosti, izveštaj/dnevnik sa putovanja, reklamni plakat, program priredbe ili neke druge manifestacije).

STRATEGIJE ZA UNAPREĐIVANJE I UVEŽBAVANJE JEZIČKIH VEŠTINA U PRVOM I U DRUGOM RAZREDU OSNOVNE ŠKOLE

Prednosti nastave stranog jezika u prvom i drugom razredu osnovne škole u vezi su sa specifičnostima usvajanja jezika na ranom uzrastu. Osnovna karakteristika ranog učenja nije analitičko učenje, već usvajanje jezika na sličan način na koji se usvaja maternji jezik - dete strani jezik koristi isključivo u komunikaciji i u situacijama koje su bliske njegovim interesovanjima. Višestruke su prednosti učenja jezika u ovom uzrastu (Titone 1989)1:

- neurofiziološke: izuzetna plastičnost mozga omogućava lakše usvajanje fonetskih elemenata, akcenta, izgovora, intonacije, kao i sintaksičkih obrazaca;

- psihološke: kod učenika se razvija motivacija budući da ne oseća strah od greške prilikom upotrebe novog jezika, lako prihvata igru i spremnije izlaže pred grupom;

- obrazovne: učenje stranog jezika pozitivno utiče na kognitivni razvoj deteta i prihvatanje drugog i drugačijeg.

Raniji početak učenja stranog jezika otvara put za dostizanje viših nivoa jezičke kompetencije i razvijanje višejezičnosti, koji su relevantni za dalje školovanje i profesionalni život.

S obzirom na to da se ishodi operacionalizuju preko jezičkih aktivnosti u komunikativnim situacijama, važno je da se one u nastavi stranih jezika permanentno i istovremeno uvežbavaju. Samo tako učenici mogu da steknu jezičke kompetencije koje su u skladu sa zadatim ciljem.

Pošto je program učenja stranog jezika u prvom i drugom razredu osnovne škole rasterećen pisanja i čitanja, kao i eksplicitnih objašnjenja gramatičkih pravila, ovo je dragocen period za podsticanje i navikavanje učenika da u svakodnevnim situacijama u učionici i van nje spontano primenjuju naučene reči i izraze u odgovarajućim situacijama usmene komunikacije (npr. pozdravljanje nastavnika na stranom jeziku u učionici, ali i van nje). Takvo spontano uspostavljanje kontakta pomaže učenicima da se oslobode govornih blokada koje mogu nastati izvan uslova simuliranih u učionici, pri susretu sa licima sa drugog govornog područja. To će, takođe, pružiti i brojne prilike učenicima da eksperimentišu sa upotrebom jezika, rasterećeni straha od neuspeha u komunikaciji. Zbog svega toga potrebno je insistirati na takvom modelu komunikacije od samog početka, jer ukoliko se učenici naviknu na drugačiji model, tj. isključivu primenu maternjeg jezika prilikom uspostavljanja kontakta i komunikacije sa nastavnikom ili vršnjakom, to će kasnije biti mnogo teže promeniti.

Sledeći korak, na kojem takođe treba insistirati od samog početka učenja stranog jezika, jeste takozvani „jezik učionice". Sva kratka i jednostavna uputstva u nastavi koja se često ponavljaju treba da budu na stranom jeziku uz obaveznu odgovarajuću gestikulaciju (ako npr. nastavnik kaže slušaj, poželjno je da pokaže tu aktivnost stavljajući ruku iza uha). Neka uputstva nastavnik u početku može da izgovara paralelno na stranom i na maternjem jeziku sa tendencijom da postepeno izostavlja maternji jezik, prateći da li učenici prepoznaju njihovo značenje na stranom jeziku.

Pored ovih spontanih oblika učenja potrebno je uvesti i jezičke sadržaje koji nisu deo uobičajene interakcije na času. Za ovakve oblike učenja potrebno je koristiti predmete i bića iz neposrednog okruženja, slike iz nastavnih materijala, kartice, postere i sve druge raspoložive materijale. Za njihovo savladavanje potrebno je insistirati na zajedničkim grupnim komunikativnim aktivnostima. Na ovom uzrastu se preporučuju i aktivnosti usmene reprodukcije i kontrolisane produkcije budući da su u pitanju sadržaji koji ne predstavljaju „jezik učionice" i ne ponavljaju se svakog časa. Na taj način se učenicima omogućava veći broj ponavljanja radi lakšeg i bržeg memorisanja i sticanja pouzdanja za samostalno korišćenje jezika. U tom smislu, poželjne su vežbe govorne produkcije sa malim varijacijama modela u kojima se menjaju i kombinuju leksički i gramatički sadržaji uz postepeno usložnjavanje. Takođe se podstiče interakcija sa drugim učenicima, koja se može, kao blagi vid medijacije, realizovati davanjem uputstava na maternjem jeziku (npr. pitaj druga ili drugaricu kako se zove i koliko godina ima, šta voli/ne voli da jede, itd; odgovori na pitanja druga/drugarice), ili uvođenjem pokreta kao neverbalnog sredstva komunikacije.

Potrebno je osposobiti učenike za komunikativne funkcije navedene u programu za dati nivo učenja, pri čemu predloženi jezički sadržaji služe kao preporuka i mogu biti zamenjeni sličnim sadržajima ili proširivani u skladu sa raspoloživim nastavnim materijalom, kao i potrebama i interesovanjima učenika.

Važno je da imamo na umu da je, uprkos početnom entuzijazmu sa kojim učenici ulaze u proces učenja stranog jezika u osnovnoj školi, njima to ipak još jedan u nizu obaveznih predmeta. Stoga se, na ovom nivou, ne može očekivati da oni sami, spontano, razviju interesovanje i entuzijazam za učenje stranog jezika. Neophodno je prilikom planiranja aktivnosti imati u vidu uzrast učenika i njihove individualne karakteristike. Neki učenici su introvertni, neki ekstrovertni, uče različitom brzinom i na različite načine - svim čulima, imaju različite potrebe i interesovanja. Većina učenika na tom uzrastu ima problem sa pažnjom, koncentracijom i pamćenjem tokom 45 minuta. Stoga je uputno da čas počne nekom kratkom igrom zagrevanja koja bi pozitivno uticala na razvijanje sposobnosti pažnje, koncentracije i pamćenja, kao i da se aktivnosti smenjuju odgovarajućim logičnim redosledom i da traju od 5 do 15 minuta.

PREZENTOVANJE I UVEŽBAVANJE SADRŽAJA

S obzirom na različite stilove učenja, raznovrsnost aktivnosti ključna je reč za prezentovanje nove leksičke građe. Važno je da uvažavamo predznanja učenika, jer nam ona mogu biti dobra osnova za rad i lakše razumevanje teme.

Vizuelna nastavna sredstva (kartice, posteri, stvarni predmeti iz neposrednog okruženja, kako je u opštim smernicama već napomenuto) idealna su za uvođenje i uvežbavanje vokabulara. Kada se učenicima pokaže određeni pojam - kada ga vide, važno je da nekoliko puta čuju kako se reč izgovara i da je tek na kraju izgovore. Horsko ponavljanje korisno je za osećaj sigurnosti učenika jer nije javno eksponiran, a strah od ismevanja (koji je na tom uzrastu neretko prisutan) sveden je na minimum.

Pantomima (kao vrsta dramskih tehnika), kao i metoda potpunog fizičkog odgovora, veoma su omiljene i efikasne, ne samo na ovom uzrastu već i kasnije. Naročito su pogodne za učenike kinestetičkog stila učenja (prevođenje izgovorene reči u pokret i obrnuto). Ove tehnike su pogodne za uvođenje i uvežbavanje svih vrsta reči: imenice - delovi tela, životinje, igračke..; glagoli - ustati, sesti, podići, spustiti neki predmet…; pridevi za opisivanje stanja i osećanja - srećan, tužan, gladan, žedan…

Odgovarajući kontekst (priče u slikama, pesme, igre i sl.) bitna je pretpostavka uspešnog usvajanja vokabulara, kao i jezika uopšte. Usvajanje leksike biće utoliko efikasnije ukoliko se ostvaruje u jasnom situacionom kontekstu. Primera radi, ako se usvajaju reči koje se odnose na svet životinja, moguće je organizovati stvarni, simulirani ili virtuelni obilazak zoološkog vrta. Treba voditi računa o tome da su učenici, tokom jednog školskog časa, u stanju da usvoje 5 do 7 novih reči.

Dijaloški modeli (kao osnova za „imitiranje") veoma su efikasni za razvijanje govora. U nedostatku spontane komunikacije među učenicima nastavnik može da koristi lutke - obične plišane, pravljene od čarapa ili papira - i tako napravi odgovarajući dijaloški model. Nastavnik se može obraćati učenicima sa lutkom koja pita. Učenici će vrlo brzo i lako moći da daju odgovor, ali i da postave pitanja. Naravno, potrebno je obezbediti odgovarajući kontekst koji će i stidljivijim učenicima omogućiti da se ohrabre i progovore.

Projektne aktivnosti povećavaju motivaciju, jer pružaju izbor učenicima da odgovorno u paru ili u grupi rešavaju zadatak na svoj način u dogovoru sa drugima, razvijajući i jačajući određene socijalne kompetencije. Projekat je pogodan za rad u odeljenjima mešovitog sastava, ima lični pečat, podstiče kooperativni rad i završava se uvek nekom vrstom prezentacije kako rezultata, tako i procesa rada.

Dramske aktivnosti omogućavaju učenicima da koriste jezik u odgovarajućem kontekstu i tako „oživljavaju" njegovu upotrebu. Njihov potencijal ogleda se, između ostalog, i u tome što:

- učenici ne samo da uče strani jezik na zabavan način, već kroz interakciju i različite uloge koje preuzimaju sagledavaju stvari iz različitih uglova (što doprinosi razvoju kritičkog i divergentnog mišljenja);

- učenici sarađuju i usvajaju jezik kroz smislenu interakciju na ciljnom jeziku i razvijaju sve potrebne veštine - kognitivne, komunikativne i socijalne;

- svi mogu da učestvuju - svako dobija ulogu koju može da „iznese” te su zato pogodne za rad u odeljenjima mešovitog sastava;

- odgovaraju svim stilovima učenja - vizuelni vide, auditivni čuju, kinestetični se izražavaju kroz pokret;

- podižu motivaciju i samopouzdanje;

- orijentisane su na učenika - nastavnik ima manje dominantnu ulogu;

- razvijaju maštu i kreativnost kod učenika.

Poželjno je da se dramske aktivnosti poput igranja uloga, mini skečeva, lutkarskih mini predstava, improvizacija i priča iz stvarnog života što više koriste u nastavi, ne samo na ovom uzrastu, već i kasnije.

Čitanje i pisanje su neobavezne aktivnosti u drugom razredu. S obzirom na to da se latinično pismo uvodi u nastavu srpskog jezika u drugom polugodištu drugog razreda, inicijalno pisanje i čitanje može se ponuditi kao opcija samo za učenike koji to žele i znaju, na elementarnom nivou (čitanje pojedinačnih reči i jednostavnih rečenica, dopunjavanje reči slovom i slično, nipošto samostalno pisanje i diktati). Ova aktivnost se ne ocenjuje i na času ima sporednu ulogu.

Sociokulturnu kompetenciju, kao skup znanja o svetu uopšte, sličnostima i razlikama između kulturnih i komunikativnih modela sopstvene govorne zajednice i zajednice/zajednica čiji se jezik uči, treba uvoditi od samog početka učenja stranog jezika na najnižem uzrasnom nivou, jer su ta znanja potrebna za kompetentnu, uspešnu komunikaciju u konkretnim komunikativnim aktivnostima na ciljnom jeziku.

Poseban aspekt sociokulturne kompetencije predstavlja interkulturna kompetencija, koja podrazumeva razvoj svesti o drugom i drugačijem, poznavanje i razumevanje sličnosti i razlika između svetova, odnosno govornih zajednica, u kojima se učenik kreće. Interkulturna kompetencija podrazumeva i razvijanje tolerancije i pozitivnog stava prema individualnim i kolektivnim karakteristikama govornika drugih jezika, pripadnika drugih kultura koje se u manjoj ili većoj meri razlikuju od njegove sopstvene. Dakle, postepenim uvođenjem sociokulturnih sadržaja na najnižem nivou (pozdravljanje, pevanje prigodnih prazničnih pesama i sl.) doprinosi se razvoju interkulturne ličnosti, kroz jačanje svesti o vrednosti različitih kultura i razvijanje sposobnosti za integrisanje interkulturnih iskustava u sopstveni kulturni model ponašanja i verovanja.

Gramatički sadržaji se na ovom uzrasnom nivou ne obrađuju eksplicitno. Gramatičke pojave treba posmatrati sa funkcionalnog aspekta (primenjujući elemente gramatike koji su neophodni za uspešno ostvarivanje komunikativne funkcije). U procesu nastave stranog jezika treba težiti tome da se gramatika usvaja putem jezičkih aktivnosti slušanja i govora, prema jasno utvrđenim ciljevima, ishodima i standardima nastave stranih jezika.

Glavni cilj nastave stranog jezika jeste razvijanje komunikativne kompetencije na određenom jezičkom nivou, u skladu sa statusom jezika i godinom učenja.

Naziv predmeta	**MATEMATIKA**
Cilj	Cilj učenja predmeta matematika je da učenik, ovladavajući matematičkim konceptima, znanjima i veštinama, razvije osnove apstraktnog i kritičkog mišljenja, pozitivne stavove prema matematici, sposobnost komunikacije matematičkim jezikom i pismom i primeni stečena znanja i veštine u daljem školovanju i rešavanju problema iz svakodnevnog života, kao i da formira osnov za dalji razvoj matematičkih pojmova.
Razred	prvi
Godišnji fond časova	180 časova

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA		SADRŽAJI
- odredi međusobni položaj predmeta i bića i njihov položaj u odnosu na tlo; - uporedi predmete i bića po veličini; - uoči i imenuje geometrijske oblike predmeta iz neposredne okoline; - imenuje geometrijska tela i figure; - grupiše predmete i bića sa zajedničkim svojstvom; - složi/razloži figuru koja se sastoji od poznatih oblika; - razlikuje: krivu, pravu, izlomljenu, zatvorenu i otvorenu liniju; - crta pravu liniju i duž pomoću lenjira;	GEOMETRIJA	POLOŽAJ, VELIČINA I OBLIK PREDMETA	Prostorne relacije. Veličina predmeta i bića. Geometrijska tela: lopta, kocka, kvadar, valjak, piramida i kupa. Geometrijske figure: krug, pravougaonik, kvadrat i trougao.

- broji unapred i unazad i sa preskokom; - pročita, zapiše, uporedi i uredi brojeve prve stotine i prikaže ih na brojevnoj pravoj; - koristi redne brojeve; - razlikuje parne i neparne brojeve, odredi najveći i najmanji broj, prethodnika i sledbenika; - koristi pojmove: sabirak, zbir, umanjenik, umanjilac, razlika; - sabira i oduzima dva jednocifrena broja ne zapisujući postupak; - sabira i oduzima do 100 bez prelaza preko desetice; - rastavi broj na sabirke i primeni zamenu mesta i združivanje sabiraka radi lakšeg računanja; - reši tekstualni zadatak sa jednom operacijom; - razlikuje novčane apoene do 100 dinara i uporedi njihovu vrednost; - uoči pravilo i odredi sledeći član započetog niza; - pročita i koristi podatke sa jednostavnijeg stubičnog i slikovnog dijagrama ili tabele; - izmeri dužinu zadatom, nestandardnom jedinicom mere; - preslika tačke i figure u kvadratnoj mreži na osnovu zadatog uputstva.			
		LINIJE	Prava, kriva i izlomljena linija. Zatvorena i otvorena linija. Tačka i linija. Duž.
	BROJEVI		Brojanje, pisanje i čitanje brojeva. Prikazivanje brojeva pomoću tačaka na brojevnoj pravoj. Upoređivanje brojeva. Redni brojevi. Sabiranje i oduzimanje brojeva u okviru 20 i prikazivanje na brojevnoj pravoj. Sabiranje i oduzimanje brojeva do 100 bez prelaza preko desetice i prikazivanje na brojevnoj pravoj. Svojstva sabiranja. Otkrivanje nepoznatog broja u jednakostima s jednom operacijom. Dinar, kovanice i novčanice do 100 dinara.

MERENJE I MERE	Merenje dužine nestandardnim jedinicama mere.

Ključni pojmovi: odnosi u prostoru, geometrijski oblici, broj, sabiranje i oduzimanje i merenje.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Radi lakšeg planiranja nastave daje se orijentacioni predlog broja časova po temama (ukupan broj časova za temu, broj časova za obradu novog gradiva + broj časova za utvrđivanje, uvežbavanje i sistematizaciju gradiva). Prilikom izrade operativnih planova nastavnik raspoređuje ukupan broj časova predviđen za pojedine teme po tipovima časova (obrada novog gradiva, utvrđivanje i uvežbavanje, ponavljanje, proveravanje i sistematizacija gradiva), vodeći računa o cilju predmeta i ishodima.

Geometrija (27; 11 + 16)

Brojevi (146; 57 + 89)

Merenje i mere (7; 3 + 4)

Predloženi redosled realizacije tema:

1. Geometrija - Položaj, veličina i oblik predmeta;

2. Brojevi - Prirodni brojevi do 10 i nula, sabiranje i oduzimanje do 10;

3. Geometrija - Linije;

4. Brojevi - Prirodni brojevi do 20, sabiranje i oduzimanje do 20;

5. Merenje i mere;

6. Brojevi - Prirodni brojevi do 100, sabiranje i oduzimanje do 100 (bez prelaska desetice).

Predložena podela tema i redosled realizacije nisu obavezni za nastavnike, već samo predstavljaju jedan od mogućih modela. Ovakav predlog je dat zbog toga što je poželjno kombinovati algebarske i geometrijske sadržaje.

Osnova za pisanje ishoda i izbor sadržaja je činjenica da se učenjem matematike učenici osposobljavaju za: rešavanje raznovrsnih praktičnih i teorijskih problema, komunikaciju matematičkim jezikom, matematičko rezonovanje i donošenje zaključaka i odluka. Sam proces učenja matematike ima svoje posebnosti koje se ogledaju u broju godina izučavanja i nedeljnog broja časova predmeta i neophodnosti kontinuiranog sticanja i povezivanja znanja.

Sadržaji programa predmeta matematike predstavljaju osnovu za ostvarivanje ishoda, jer je njima obuhvaćeno sve ono što učenik treba da izgradi na nivou znanja.

Nastavnici u svojoj svakodnevnoj nastavnoj praksi, treba da se oslanjaju na ishode, jer oni ukazuju šta je ono za šta učenici treba da budu osposobljeni tokom učenja predmeta u jednoj školskoj godini. Ostvarivanjem ishoda, učenici usvajaju osnovne matematičke koncepte, ovladavaju osnovnim matematičkim procesima i veštinama, osposobljavaju se za primenu matematičkih znanja i veština i komunikaciju matematičkim jezikom. Kroz ishode se omogućava ostvarivanje obrazovnih standarda i međupredmetnih kompetencija kao što su komunikacija, digitalna kompetencija, rad sa podacima i informacijama, rešavanje problema, saradnja i kompetencija za celoživotno učenje.

Pri obradi novih sadržaja treba se oslanjati na postojeće iskustvo i znanje učenika, i nastojati, da učenici samostalno izvode zaključke. Osnovna uloga nastavnika je da bude organizator nastavnog procesa, da podstiče, organizuje i usmerava aktivnost učenika. Učenike treba upućivati da koriste udžbenik i druge izvore znanja, kako bi usvojena znanja bila trajnija i šira, a učenici osposobljeni za primenu u rešavanju raznovrsnih zadataka.

Prilikom planiranja nastave, treba imati u vidu da, u ovom uzrastu, različite igrolike aktivnosti u funkciji saznavanja i učenja mogu biti dodatna motivacija za usvajanje matematičkih sadržaja. Igra je osnovna aktivnost i kontekst matematičkog saznanja u predškolskom periodu. Polaskom u školu kod prvaka ne nestaje potreba za igrom. Zbog toga je važno da se u prvom ciklusu, a posebno u prvom razredu, deci omogući da razvijaju matematičko mišljenje u kontekstu igrolikih aktivnosti. Pored toga, igrolike aktivnosti značajno doprinose razvijanju interesovanja za matematiku i pozitivnog stava prema matematici.

Na časovima treba kombinovati različite metode i oblike rada, što doprinosi većoj efikasnosti nastavnog procesa, podstiče intelektualnu aktivnost učenika i nastavu čini interesantnijom i funkcionalnijom.

GEOMETRIJA

Položaj, veličina i oblik predmeta

Razvoj opažanja prostora podrazumeva uočavanje predmeta i bića u okruženju i njihovih međusobnih odnosa. Osnovu saznanja čini posmatranje i klasifikacija oblika na osnovu uočenih osobina. Međusobni odnosi predmeta u prostoru iskazani prostornim relacijama izgrađuju se posmatranjem različitih predmeta u prostoru, manipulisanjem objektima (praktična prostorna orijentacija), imenovanjem i misaonim izdvajanjem uočenih odnosa.

Položaj predmeta i bića - Učenici upoređuju predmete po položaju (ispred, iza; ispod, iznad; gore, dole; u, na, van; između, levo, desno; sa iste strane, sa suprotnih strana; uspravno, vodoravno). Prostorne relacije učenici usvajaju u odnosu na sebe, u odnosu na druga bića i predmete (uz rotacije tj. okretanje) i u odnosu na tlo. Uočavaju se i ističu međusobno suprotni odnosi: ispred-iza, ispod-iznad, gore-dole, levo-desno, sa iste strane - sa suprotnih strana. Igrolike aktivnosti treba koristiti u cilju uočavanja odnosa i uvežbavanja praktične orijentacije učenika u prostoru, na mapi i u tabeli.

Veličina predmeta i bića - U delu koji se odnosi na upoređivanje predmeta prema dužini, visini i širini, cilj je da učenici ovladaju upotrebom reči kojima se izražavaju relacijski odnosi između predmeta, odnosno bića: kraće -

duže, niže - više i uže - šire. Poređenje/procena se vrši „odoka"' ili upoređivanjem realnih predmeta (olovka, lenjir i slično). Važno je ukazati na povezanost odgovarajućih relacija (npr. olovka je duža od gumice, a gumica je kraća od olovke). Pored toga, treba upoređivati i više predmeta (npr. određivanje najšireg predmeta).

Oblik predmeta - Početno geometrijsko saznanje zasniva se na sistematskom posmatranju i opisivanju predmeta u okruženju i na slikovnom prikazu, isticanjem njihovih svojstava, oblika, simetričnosti, veličine i položaja. Uočavanje sličnosti i razlika omogućava klasifikaciju objekata. Učenici propedevtički upoznaju geometrijska tela i figure. Na početku uvesti oblike koji su učenicima tog uzrasta najbliži i poznati iz svakodnevnog života: oblik lopte i kocke, zatim kvadra i valjka, i na kraju piramide i kupe. Treba koristiti očigledna nastavna sredstva: igračke, predmete koji se nalaze u učionici i slično (npr. lopta i kocka za igru, gumica, sunđer, kreda, flomaster). Uočavanjem strana trodimenzionalnih predmeta uvesti oblike kvadrata, pravougaonika, kruga i trougla. Ovakvim pristupom, učenici prvo upoznaju oblike koji su im bliski i poznati, koji se nalaze u njihovom okruženju i postepeno se, kao delovi prethodno upoznatih oblika, uvode novi oblici.

Korisne su praktična manipulacija (modelovanje, seckanje, lepljenje, preklapanje figura) i aktivnosti crtanja geometrijskih figura korišćenjem šablona (npr. lenjir sa geometrijskim oblicima) i slobodnom rukom pomoću kvadratne ili tačkaste mreže.

Primeri aktivnosti za ostvarivanje pojedinih ishoda

1. Opisivanje položaja objekta u odnosu na više drugih objekata u složenijoj realističnoj situaciji na slici ili u tabeli.

2. Opisivanje redosleda objekata u datom nizu posmatranom iz različitih pozicija, npr. navođenje objekata od poslednjeg do prvog u nizu.

3. Opisivanje na mapi (u lavirintu) putanje od jedne do druge tačke, ucrtavanje putanje na mapi (u lavirintu) ili prelaženje puta od jedne do druge pozicije prema uputstvu.

4. Pravljenje modela geometrijske figure od slamčica ili modela geometrijskog tela pomoću štapića i kuglica od plastelina.

5. Sastavljanje određene figure od zadatih delova (tangram).

6. Dopunjavanje figure delom koji nedostaje.

7. Izdvajanje predmeta sa određenim svojstvom iz kolekcije predmeta.

8. Prekrivanje zadate figure u ravni pločicama kvadratnog, pravougaonog i trougaonog oblika (bez preklapanja i šupljina).

9. Otkrivanje sledećeg člana niza sastavljenog od geometrijskih oblika, uz objašnjenje kako se došlo do zaključka.

Linije

Prave i krive linije treba uvesti kao linije kojima su oivičeni uvedeni geometrijski oblici, a zatim proširiti na pojmove otvorene i zatvorene krive linije i izlomljene linije. Tačku treba uvesti kao presek dve linije, a duž kao deo prave linije ograničen sa dve tačke. Za obeležavanje tačaka treba koristiti slova A, E, O, T, M i J. Učenike treba naučiti da razlikuju i crtaju krivu, pravu, izlomljenu, zatvorenu i otvorenu liniju, uoče unutrašnju i spoljašnju oblast ograničenu zatvorenom linijom.

Kao model za prave i krive linije (otvorene i zatvorene) možemo koristiti kanap ili konac. Npr. zatezanjem kanapa dobijamo model prave linije, a spajanjem krajeva kanapa model zatvorene krive linije. Kad ukrstimo dva konca ili kanapa, dobijamo tačku.

Primeri aktivnosti za ostvarivanje pojedinih ishoda

1. Modelovanje položaja tačke u odnosu na liniju pomoću trake i predmeta. I obrnuto, crtanje slike prema realnoj situaciji.

2. Crtanje slike ili docrtavanje započete slike u kvadratnoj ili tačkastoj mreži prema datom uputstvu.

BROJEVI

Razvoj pojma broja i brojevnog niza je nastavak saznanja o brojevima, koje je stečeno u predškolskom programu. Izgrađivanje pojma broja obuhvata: vizuelnu predstavu, vizuelnu korespondenciju jednakobrojnih kolekcija objekata, prebrojavanje, cifarski zapis. Broj do koga se dolazi prebrojavanjem vizualizuje se na različite načine (skupovno, dijagramima, brojevnim slikama, na brojevnoj pravoj) čime se produbljuje razumevanje strukture broja. Na početku je značajna manipulacija očiglednim sredstvima (žetonima, štapićima, karticama, prstima). Brojevi se upoznaju u blokovima: do 5 (uključujući 0), prva desetica, druga desetica, prva stotina.

Formiranje pojma brojevnog niza i mesto broja u brojevnom nizu razvija se kroz aktivnost prebrojavanja objekata i bića (konkretnih ili slikovnih predstava), brojanja unapred i unazad, sekvencijalno, u zadatim intervalima, vizuelizacijom na brojevnoj pravoj.

Prebrojavanje elemenata treba iskoristiti i za postepeno upoznavanje učenika sa merenjem zapremine tečnosti, bez uvođenja standardnih jedinica mere. Na ovom nivou, učenici treba da presipanjem vode prebroje koliko manjih posuda vode je sadržano u većoj i obrnuto. Rezultate prebrojavanja treba da upišu u tabelu, kako bi se upoznali sa ovakvim načinom zapisivanja podataka.

Sabiranje i oduzimanje vezuju se za primere koji se mogu modelovati kao par disjunktnih skupova. Kada su dati brojevi elemenata tih skupova, a traži se broj elemenata njihove unije, govorimo o zadatku sabiranja koji prati tu shemu. Kada je dat broj elemenata unije i jednog od podskupova, a traži se broj elemenata drugog od njih, kažemo da je to zadatak oduzimanja koji prati tu shemu. Vizuelno predstavljanje sabiranja na brojevnoj pravoj (dobrojavanje, odnosno odbrojavanje), brojevnim dijagramima i brojevnim slikama podstiče razumevanje pojmova sabiranja i oduzimanja nakon čega se uvežbava sabiranje i oduzimanje u blokovima brojeva.

Razmatraju se i slučajevi u kojima je jedan od sabiraka nepoznat broj. Na osnovu dobro savladane tablice sabiranja i oduzimanja učenici otkrivaju nepoznati sabirak, umanjilac, a zatim i primere gde je nepoznat umanjenik. Ovo je pogodan trenutak za rešavanje zadataka sa terazijama, u kojima je cilj uspostavljanje ravnoteže tasova. Razmatraju se situacije u kojima su na tasovima: 1) isti predmeti; 2) različiti predmeti. Npr. na prvoj slici je na jednom tasu kuglica, a na drugom kocka. Na drugoj slici su na jednom tasu dve kuglice, a na drugom valjak. Na trećoj slici je na jednom tasu valjak, a na drugom treba docrtati odgovarajući broj kocki. Ovakvim zadacima se postepeno razvija logičko mišljenje i ideja rešavanja jednačine, a predstavljaju i uvod u merenje mase, koje se obrađuje u narednim razredima.

Pravila zamene mesta sabiraka i združivanje sabiraka uvode se pre obrade brojeva druge desetice jer se koriste pri izvođenju sabiranja u bloku do 20. Za ilustraciju pravila koriste se očigledna sredstva kao i vizuelni prikaz. Pri obradi sabiranja i oduzimanja u bloku brojeva do 20 upoznaju se slučajevi sa i bez prelaska desetice (11 + 2, 8 + 3, 16 - 4, 12 - 5).

Jedan od važnih ciljeva je spontano zapamćivanje tablica sabiranja i oduzimanja do 20, zbog čega treba predvideti dovoljno vremena i različitih aktivnosti za uvežbavanje i sticanje sigurnosti računanja.

Sabiranje i oduzimanje do 100 obuhvata: sabiranje i oduzimanje desetica, sabiranje i oduzimanje desetica i jedinica (24 + 5, 29 - 7), sabiranje i oduzimanje dvocifrenog broja i višestruke desetice (57 + 30, 57 - 30), kao i sabiranje i oduzimanje dvocifrenih brojeva bez prelaska (32 + 43, 23 + 47, 84 - 31). Postupci se zasnivaju na već upoznatim postupcima u bloku brojeva do 20.

Počevši od bloka brojeva do 10, učenici se podstiču da pravilno koriste matematički jezik koristeći znake +, - , =, <, > i termine: sabirak, zbir, umanjenik, umanjilac, razlika, prethodnik, sledbenik, paran, neparan, manji od i veći od. Pojam mesne vrednosti cifre (desetica i jedinica) uvodi se prilikom obrade brojeva druge desetice.

Matematičke sadržaje treba povezivati sa sadržajima i aktivnostima drugih predmeta kao i životnim situacijama. Npr. prebrojavanje objekata ili orijentacija u prostoru sa predmetom svet oko nas; uvežbavanje tablice sabiranja ili korišćenje rednih brojeva može se realizovati i na časovima fizičkog i zdravstvenog vaspitanja (npr. uraditi 6+5 čučnjeva, posle trećeg čučnja skočiti 2 puta i slično).

Kombinatorni zadaci ili zadaci određivanja sledećeg člana niza posebno su podsticajni za razvoj matematičko logičkog mišljenja. Rešavanje problemskih zadataka veoma je važan segment nastave, jer omogućava povezivanje i primenu matematičkih znanja u realističnim situacijama. Modelovanje problema u matematički zapis, uz korišćenje grafičkog prikaza, omogućava učenicima da nemehanički pristupaju zadacima.

U okviru ove teme, učenici treba da upoznaju i kovanice i papirne novčanice (do 100 dinara), što predstavlja početak osposobljavanja za korišćenje novca u svakodnevnom životu. Uvođenje novčanih apoena treba da prati uvođenje blokova brojeva: do 10, do 20 i do 100. Zadaci sa novcem iz svakodnevnog života pomažu da se, pored ishoda koji se odnose na novac, ostvare i ishodi koji se odnose na prirodne brojeve.

Većina ishoda ove teme se ostvaruje spiralno, jer se ishodi koji se ostvare u okviru prvog bloka brojeva, kasnije samo proširuju na ostale blokove brojeva.

Primeri aktivnosti za ostvarivanje pojedinih ishoda

Početne aktivnosti treba da se odnose na prebrojavanje (brojanje unapred, unazad i sa preskokom), jer polazimo od formiranja pojma broja, a zatim i formiranja brojevnog niza.

1. Prebrojavanje predmeta iste vrste i prikazivanje dijagramom ili tabelom (npr. upisivanjem „crtica” u tabelu, odnosno brojeva kada nauče zapis brojeva).

2. Čitanje podataka iz jednostavnijih stubičnih i slikovnih dijagrama i tabela.

3. Povezivanje rednih brojeva i prostornih priloga, npr. prvi odozgo, treći odozdo, drugi sleva, prvi zdesna, treći spreda, drugi skraja.

4. Upoređivanje i razmena novca; računanje sa novcem, prikazivanje datog novčanog iznosa najmanjim mogućim brojem kovanica/novčanica.

5. Razlaganje broja na moguće sabirke u realističnim situacijama (na primer: U kutiji se nalazi 10 plavih i crvenih kuglica. Koliko može biti crvenih, a koliko plavih kuglica u kutiji? Rešenje treba zapisati u tabeli.)

6. Određivanje sledećeg člana u zadatom brojevnom nizu.

MERENJE I MERE

U okviru ove teme, kroz praktične aktivnosti treba upoznati učenike sa konceptom merenja, bez uvođenja standardnih jedinica mere. Ove aktivnosti obuhvataju merenje različitih predmeta istom jedinicom mere (npr. slamkom, spajalicom, koracima) i merenje jednog predmeta korišćenjem različitih jedinica mere. Na ovom nivou, učenici treba da: izmere zadate dužine nadovezivanjem i prebrojavanjem jediničnih mera, prikažu rezultate merenja (tabelom ili dijagramom) i uporede dužine.

Kada učenici ovladaju idejom merenja dužine, treba preći na zadatke u kojima se povezuju različiti sadržaji. Rešavaju se zadaci preslikavanja (pomeranja) tačke ili figure u kvadratnoj mreži, na primer: 1) pomeranje tačaka ili duži u određenom smeru (nalevo, nadesno, nagore, nadole) za datu dužinu (npr. dve dužine kvadrata); 2) rotiranje figure na slici iz uspravnog u vodoravni položaj i obrnuto (bez upotrebe termina rotiranje). Ovakvim zadacima se povezuju znanja o oblicima, dužima i merenju.

Određeni broj časova na kraju školske godini treba odvojiti za sistematizaciju i povezivanje gradiva. Na ovim časovima treba zadavati tekstualne, problemske zadatke, zadatke sa geometrijskim prikazom aritmetičkih zadataka, tekstualne zadatke u kojima su dati i podaci koji nisu bitni za rešavanje zadatka, logički zadaci sa odričnim rečenicama. Cilj ovakvih časova je da se utvrdi i poveže gradivo, da se kod učenika razvija sposobnost rešavanja problema i logičko-kombinatorno mišljenje.

Naziv predmeta	**SVET OKO NAS**
Cilj	Cilj učenja predmeta svet oko nas jeste upoznavanje sebe, svog prirodnog i društvenog okruženja i razvijanje sposobnosti za odgovoran život u njemu.
Razred	prvi
Godišnji fond časova	72 časa

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA		SADRŽAJI
- prepozna i iskaže radost, strah, tugu i bes uvažavajući sebe i druge; - pravovremeno i primereno situaciji iskaže svoje osnovne životne potrebe za hranom, vodom i odlaskom u toalet; - se ponaša tako da uvažava različitosti svojih vršnjaka i drugih ljudi; - pridržava se dogovorenih pravila ponašanja u školi i prihvata posledice ako ih prekrši; - sarađuje sa vršnjacima u zajedničkim aktivnostima; - održava ličnu higijenu i adekvatno se odeva u cilju očuvanja zdravlja; - čuva svoju, školsku i imovinu drugih; - prati instrukcije odraslih u opasnim situacijama: poplava, zemljotres, požar; - svojim rečima opiše primer neke opasne situacije iz svog neposrednog okruženja; - primenjuje pravila bezbednog ponašanja na putu od kuće do škole prilikom kretanja ulicom sa i bez trotoara i prelaska ulice; - snađe se u prostoru pomoću prostornih odrednica: napred-nazad, levo-desno, gore-dole i karakterističnih objekata; - odredi vreme svojih aktivnosti pomoću vremenskih odrednica: delovi dana, obdanica i noć, dani u nedelji, pre, sada, posle, juče, danas, sutra, prekjuče, prekosutra; - posmatranjem i opipavanjem predmeta odredi svojstva materijala: tvrdo-meko, providno-neprovidno, hrapavo- glatko; - učestvuje u izvođenju jednostavnih ogleda kojima ispituje prirodne fenomene; - razlikuje prirodu od proizvoda ljudskog rada na primerima iz neposrednog okruženja; - prepoznaje oblike pojavljivanja vode u neposrednom okruženju: potoci, reke, bare, jezera; - prepoznaje izgled zemljišta u neposrednom okruženju: ravnica, brdo, planina;	NEPOSREDNO OKRUŽENJE	Ja i drugi	Osnovna osećanja (radost, strah, tuga i bes). Osnovne životne potrebe (disanje, hrana, voda, spavanje i potreba za toaletom). Sličnosti i razlike po polu, starosti, sposobnostima i interesovanjima.

- identifikuje biljke i životinje iz neposrednog okruženja na osnovu njihovog spoljašnjeg izgleda; - uočava raznovrsnost biljaka i životinja na osnovu spoljašnjeg izgleda; - prepoznaje glavu, trup, ruke i noge kao delove tela i njihovu ulogu u njegovom svakodnevnom životu; - prepoznaje ulogu čula vida, sluha, mirisa, ukusa i dodira u njegovom svakodnevnom funkcionisanju i saznavanju okruženja; - štedi vodu i odlaže otpad na predviđena mesta; - se ponaša tako da ne ugrožava biljke i životinje u neposrednom okruženju; - povezuje rezultate učenja i rada sa uloženim trudom.			
		Porodični dom, škola	Grupe ljudi: porodica, školska zajednica, razred, odeljenje, susedi. Prava i obaveze članova grupa. Pravila ponašanja pojedinaca i grupe. Praznici: porodični, školski.
		Zdravlje i bezbednost	Zdrav način života: stanovanje, odevanje, ishrana, lična higijena, rad, odmor. Bezbedno ponašanje u saobraćaju na putu od kuće do škole (kretanje ulicom sa i bez trotoara, prelaženje preko ulice, bezbedno mesto za igru). Opasne situacije po život, zdravlje i okolinu, prevencija i pravilno ponašanje (u domu i školskoj sredini, saobraćaju, tokom prirodnih nepogoda).
		Orijentacija u prostoru i vremenu	Kretanje i snalaženje u prostoru u odnosu na prostorne odrednice: napred-nazad, levo-desno, gore-dole i karakteristične objekte. Snalaženje u vremenu u odnosu na vremenske odrednice: delovi dana, obdanica i noć, dani u nedelji, pre, sada, posle, juče, danas, sutra, prekjuče, prekosutra.
		Čovek stvara	Čovek radi i stvara (materijali i sredstva za rad, proizvodi ljudskog rada). Materijali za izradu predmeta (drvo, kamen, metal, staklo, guma, plastika, papir, tkanina) i njihova svojstva (tvrdo-meko, providno-neprovidno, hrapavo- glatko).
		Raznovrsnost prirode	Sunčeva svetlost i toplota. Osnovna svojstva vazduha: providnost, miris, kretanje. Oblici pojavljivanja vode: potoci, reke, bare, jezera, kiša, sneg. Oblici pojavljivanja vode u neposrednom okruženju.

			Osnovna svojstva vode: ukus, miris, providnost, rastvara pojedine materijale. Izgled zemljišta: ravnica, brdo, planina. Izgled zemljišta u neposrednom okruženju. Osnovna svojstva zemljišta: boja, rastresitost, vlažnost; Karakteristične biljke i životinje u neposrednom okruženju. Izgled i delovi tela biljaka. Izgled i delovi tela životinja na primerima sisara, ptica, riba, insekata. Čovekovo telo - delovi tela (glava, trup , ruke i noge) i čula (vida, sluha, ukusa, mirisa i dodira). Značaj vode, vazduha, zemljišta, sunčeve svetlosti i toplote za život biljaka, životinja/čoveka. Odgovoran odnos čoveka prema životnoj sredini (štednja vode, odlaganje otpada na predviđena mesta, briga o biljkama i životinjama).

Ključni pojmovi: orijentacija, kultura življenja i društvena stvarnost u neposrednom okruženju.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program predmeta Svet oko nas zadržao je postojeći okvir, fond od dva časa nedeljno, odnosno 72 časa godišnje i dosadašnji zavičajni princip.

Zavičajni princip (princip životne blizine) određuje prostornu i vremensku bliskost prirodnih i društvenih pojava i procesa i kao takav predstavlja jednu od suštinskih odlika ovog predmeta. U prvom razredu se kreće od prostorno i vremenski najbližih fenomena za učenika, dok se u starijim razredima prostorni i vremenski okvir postepeno širi. Konkretno, okvir unutar kog se ostvaruju predmetni ishodi u prvom razredu čine sadržaji iz najbližeg i neposrednog okruženja učenika - doma, škole, naselja/dela naselja u kome učenik živi. U II razredu prostorni okvir se proširuje na Naselje sa okolinom, u trećem III razredu na Zavičaj2 (prirodno i društveno okruženje, kraj3, odnosno krajina4), a završiće se u IV razredu državom Srbijom.

Zavičajni princip ovom predmetu obezbeđuje visoku osetljivost na kontekst u kome učenici žive, odnosno otvorenost za sadržaje iz detetovog okruženja i fleksibilnost za uvažavanje karakteristika i odlika najrazličitijih sredina u kojima deca iz Srbije žive. U tom smislu predmet svet oko nas podrazumeva otvorenost i za sadržaje od značaja za nacionalne manjine u skladu sa prostorom proučavanja prirodnih i društvenih pojava u prvom razredu - neposredno okruženje. Pored toga, kod svih učenika treba razvijati osećaj bogatstva u različitostima među pripadnicima različitih nacionalnosti ukazivanjem na postojanje ljudi koji slave drugačije praznike, imaju različite običaje, kulturu stanovanja, ishranu, oblačenje i sl.

Uvažavanje okruženja u kojem učenici žive direktno je u vezi sa uvažavanjem iskustava i znanja učenika. Učenici u školu dolaze sa idejama o svetu, sebi i svemu drugom što ih okružuje. Izgradili su ih ličnim angažovanjem u svakodnevnim aktivnostima - igranjem, slušanjem, posmatranjem, razmišljanjem, razgovaranjem, neki i čitanjem itd. Zato je veoma važno da polazne tačke u razvoju naučnih ideja o prirodnim i društvenim pojavama i procesima u nastavi budu upravo ideje i iskustva sa kojima učenici dolaze u školu. Kroz raznovrsne aktivnosti kojima se uvažava sredina u kojoj učenici žive i njihovo neposredno svakodnevno iskustvo iz konkretne sredine, učenicima se omogućava da dožive i razumeju složenost, raznolikost i međusobnu povezanost svih činilaca koji deluju u njihovom prirodnom i društvenom okruženju. Istovremeno se podstiče njihova radoznalost za otkrivanje pojava i procesa u prirodnoj i društvenoj zajednici.

Osnovna intencija nastave Sveta oko nas usmerena je na razvoj intelektualnih, psihofizičkih, kognitivno-konativnih i socijalno-afektivnih sfera ličnosti učenika, što se odražava u navedenom cilju za kraj ciklusa i datim predmetnim ishodima.

Predmetni ishodi sveta oko nas pokazuju šta su učenici osposobljeni da učine, preduzmu, izvedu i obave zahvaljujući znanjima, stavovima i veštinama koje su razvili tokom godine učenja ovog nastavnog predmeta. Ishodi se ostvaruju u sprezi sadržaja, metoda nastave i učenja i aktivnosti učenika nekad unutar jedne teme, a najčešće kroz više tema. Zato granice među temama proučavanja treba shvatiti uslovno i fleksibilno. Neki ishodi su po svojoj prirodi međupredmetni i ostvarivaće se kroz aktivnosti u okviru više nastavnih predmeta, kao na primer ishod: povezuje rezultate učenja i rada sa uloženim trudom. Treba, takođe, imati u vidu da je redosled

programskih tema i grupisanih sadržaja unutar tema urađen isključivo radi preglednosti preporučenih programskih sadržaja i ne preporučuje se kao redosled prilikom kreiranja godišnjih i operativnih planova, već kao pomoć nastavniku da ih kreira. Ista preporuka se odnosi i na udžbenike. Nije poželjno da struktura sadržaja udžbenika bude osnov za planiranje nastave.

Učenike treba osposobljavati da samostalno istražuju i analiziraju prirodne i društvene pojave i procese. U zavisnosti od ishoda koji se želi ostvariti, učitelj treba da podstakne učenike na različite vrste aktivnosti koje angažuju kako pojedina čula, tako i više čula paralelno. Sinhronizacija čulnih utisaka daje celovitu sliku objekata, procesa, pojava i njihovu integraciju u kompleksnu sliku sveta, a uvažava različitosti u sklonostima učenika pri upoznavanju sveta i procesu učenja. Ipak, učenje se ne završava na čulnim utiscima, već se nastavlja uopštavanjem uočenog kroz opisivanje, poređenje, formulisanje zaključaka itd. U nastavnom procesu se, dakle, polazi od nesistematizovanih iskustvenih saznanja i ide se ka opštim, naučno zasnovanim, sistematizovanim znanjima iz oblasti prirode, društva i kulture. Aktivnosti učenika potrebno je primeriti predmetnim ishodima, specifičnostima izabranih sadržaja i uzrastu učenika. Postepeno treba povećavati nivo zahteva i samostalnosti učenika prilikom upoznavanja prirodnih i društvenih pojava.

Stvarnost (prirodna i društvena) koja nas okružuje i iz koje proizilazi sadržaj ovog predmeta, zasnovana je na povezanosti različitih pojava i procesa. Zbog toga sadržaji Sveta oko nas, a kasnije i Prirode i društva moraju da budu odraz te celovitosti i povezanosti pojava koje se izučavaju. Radi formiranja elementarnih pojmova i postavljanja mreže za sistem pojmova, pri izboru i rasporedu programske građe primenjen je spiralno-uzlazni model, a u skladu sa uzrasnim karakteristikama učenika. To znači da će se ista tematika iz razreda u razred proširivati, produbljivati i posmatrati sa različitih aspekata. Izgradnja sistema u nastavi, posledica je postojanja sistema u stvarnosti. Uloga učitelja je upravo da kod učenika osvetli i kreira tu celovitu sliku, a ne da nastavne sadržaje tumači samo kao biološke, geografske, istorijske i druge sadržaje.

Pored toga, pristup nastavi i učenju treba da bude povezan i sa logikom i metodologijom naučne disciplineodakle proizlazi određeni sadržaj. Tako izučavanje bioloških sadržaja nužno treba da uključi posmatranje i praćenje bioloških fenomena; izučavanje sadržaja hemije i fizike - zaključivanje na osnovu sprovedenog eksperimenta itd. Razvijanje sistema pojmova podrazumeva kontinuiran rad učitelja na uspostavljanju horizontalne (unutar jednog razreda) i vertikalne povezanosti (između razreda) sadržaja unutar Sveta oko nas i, kasnije, Prirode i društva. Važno je da se kadgod je moguće pristupi korelaciji i integrisanom pristupu sadržajima na međupredmetnom nivou kroz nastavne i vannastavne oblike rada i aktivnosti u školi i izvan nje. Zbog prirode sadržaja predmeta i datih ishoda poželjno je aktivnosti organizovati što češće izvan učionice, odnosno u bližem prirodnom i društvenom okruženju. Za potrebe ovog predmeta posebno su pogodni: organizovane posete, šetnje, izleti, nastava u prirodi.

Pored korišćenja zvanično odobrenih udžbeničkih kompleta, u ostvarivanju programa predmeta Svet oko naspreporučuje se korišćenje šire literature i ostalih izvora informacija: štampanih, audio-vizuelnih i elektronskih medija. Posebno se preporučuje korišćenje autentičnih prirodnih i društvenih izvora, kao najverodostojnijih pokazatelja stvarnosti, pojava i procesa u konkretnom neposrednom okruženju, kao i didaktičkih materijala koji odražavaju posebnosti datog okruženja/konteksta u kome učenici žive.

Učitelj ostvaruje postavljeni cilj i ishode kroz nastavu i ostale organizacione forme rada u školi, bez dodatnog opterećenja roditelja i njihovog obaveznog angažovanja u ostvarivanju programa. Roditelji mogu biti dobrovoljno angažovani kao raspoloživi potencijal lokalne sredine, u zavisnosti od njihovih znanja, mogućnosti i htenja.

Odnos cilja, ishoda, preporučenih programskih sadržaja, metoda nastave i učenja i aktivnosti učenika

Pri ostvarivanju cilja i predmetnih ishoda sveta oko nas mora se imati u vidu da su sadržaji, metode nastave i učenja i aktivnosti učenika neodvojivi u nastavnom procesu. U programu su definisani ishodi koje treba razvijati pomoću preporučenih sadržaja, adekvatnih metoda nastave i učenja i aktivnosti učenika. Koncept nastave zasnovane na ishodima podrazumeva nastavu čiji prevashodni cilj nije prenošenje predmetnih sadržaja, već razvoj i ovladavanje znanjima kao osnove na kojoj se razvijaju raznovrsna umenja. U tom smislu, program nastave i učenja nudi sadržinski okvir, a učitelj ima slobodu da umesto njih izabere i neke druge sadržaje ukoliko smatra da su ti sadržaji primereniji sredini u kojoj učenici žive, uzrasnim i razvojnim karakteristikama učenika i njihovim interesovanjima. Suština je u tome da sadržaji budu u funkciji ostvarivanja ishoda, a ne sami sebi cilj. Učitelj ima značajan prostor za slobodu izbora i povezivanje sadržaja, metoda nastave i učenja i aktivnosti učenika kako bi vodio učenike ka ostvarivanju datog ishoda.

Većina predmetnih ishoda postiže se kroz neposrednu istraživačku aktivnost dece i nenametljiv podsticaj i podršku nastavnika. Poželjne su aktivnosti koje omogućuju interakciju sa fizičkom i socijalnom sredinom, jer doprinose spoznavanju sveta oko nas, tako što se otkrivaju odnosi i upoznaju svojstva i karakteristike predmeta, bića, pojava i procesa i stiču se socijalne veštine. Najefikasnije metode učenja jesu one metode koje učenika stavljaju u adekvatnu aktivnu poziciju u procesu razvijanja znanja. Potrebno je stvaranje situacija učenja u kojima će doći do izražaja različite aktivnosti učenika koje omogućuju različite načine učenja. Značajne aktivnosti učenika u okviru predmeta Svet oko nas su:

- Posmatranje sa usmerenom i koncentrisanom pažnjom radi jasnog zapažanja i uočavanja sveta u okruženju (uočavanje vidnih karakteristika);

- Opisivanje - verbalno ili likovno izražavanje spoljašnjih i unutrašnjih zapažanja;

- Procenjivanje - samostalno odmeravanje;

- Grupisanje - uočavanje sličnosti i različitosti radi klasifikovanja;

- Praćenje - kontinuirano posmatranje radi zapažanja promena;

- Beleženje - zapisivanje grafičko, simboličko, elektronsko beleženje opažanja;

- Praktikovanje - u nastavi, svakodnevnom životu i spontanoj igri i radu;

- Eksperimentisanje - namerno modifikovane aktivnosti, ogledi koje izvodi sam učenik;

- Istraživanje - ispitivanje svojstava i osobina, veza i uzročno-posledičnih odnosa;

- Sakupljanje - pravljenje kolekcija, zbirki, albuma iz prirodnog i društvenog okruženja;

- Stvaranje - kreativna produkcija;

- Igranje - didaktičke, edukativne i spontane igre;

- Aktivnosti u okviru mini-projekta - osmišljavanje i realizacija.

Radi preglednosti preporučeni sadržaji su dati u temama.

U okviru teme Ja i drugi nalaze se sadržaji interdisciplinarnog karaktera koji se odnose na učenika kao društveno biće, njegova prava i obaveze u okruženju i društvenim grupama kojima pripada (porodica, škola, vršnjaci). Bez obzira o kojim društvenim grupama je reč, neophodno je, na adekvatnim i učenicima bliskim primerima, ukazivati na dualizam prava i obaveza učenika. Kada se govori o osnovnim životnim potrebama, tu se prvenstveno misli na fiziološke potrebe zajedničke za sve ljude, kao i na određena pravila ponašanja koja omogućavaju zadovoljavanje tih potreba. Razmišljanje i diskusija ne samo o svojim potrebama već i uvažavanje potreba i osećanja drugih, takođe, predstavlja jednu od suštinski važnih vaspitnih komponenti predmeta. U okviru ove teme nalaze se i sadržaji koji se odnose na zdravlje i bezbednost. Ovde je akcenat na razvijanju navika zdravog življenja i osposobljavanje učenika da prepoznaju i adekvatno reaguju u potencijalno opasnim situacijama po njihovo zdravlje i život. Posebnu pažnju u ovom segmentu potrebno je obratiti na bezbednost učenika u saobraćaju, prvenstveno na osposobljavanje učenika za bezbedno kretanje od kuće do škole.

Kretanje i snalaženje u prostoru i vremenu u okviru teme Orijentacija u prostoru i vremenu od ključnog su značaja u prvom razredu. Opažanje odnosa u prostoru i vremenu (sa nalaženjem referentnog oslonca), ovladanje odgovarajućim pojmovima i njihova adekvatna upotreba u različitim aktivnostima van škole i u školi predstavljaju osnov učenja i jedan od osnovnih oslonaca saznajnom razvoju učenika, najočiglednije vidljiv za razvoj složenijih pojmova u nastavi geografije, istorije i fizike u starijim razredima. Sadržaji u okviru ove teme, o kojima učenici imaju neposredno iskustvo, samo su preporučeni. Mogu se pojaviti velike individualne razlike među učenicima u ovladavanju ovim pojmovima, pa treba pažljivo odrediti aktivnosti i odabrati sadržaje koji omogućavaju napredak (u zoni narednog razvitka). Ovo su sadržaji o kojima učenici imaju iskustva, a zadatak nastavnika je da ta nesistematizovana, iskustvena znanja budu strukturisana i osvešćena i da omoguće učeniku bezbedno kretanje i snalaženje u neposrednom okruženju. Sadržaje koji se odnose na kretanje i snalaženje u prostoru korišćenjem prostornih odrednica (napred-nazad, levo-desno, gore-dole) i karakterističnih objekata poželjno je praktično istraživati, kako u učionici tako i van nje. Snalaženje u vremenu koncipirano je tako da se polazi od osnovnih, vremenski bližih pojmova (delovi dana; sada, pre, posle; prekjuče, juče, danas, sutra, prekosutra; dani u nedelji) koji su potrebni učeniku za planiranje i realizovanje svakodnevnih aktivnosti. Važno je kod učenika osvestiti cikličnost u smenjivanju navedenih vremenskih odrednica - smena: obdanice i noći, delova dana i dana u sedmici. Kasnije će se pojam cikličnosti javljati i u različitim prirodnim pojavama (životni ciklus živih bića, lanac ishrane, kruženje vode u prirodi itd.), što je u skladu sa osnovnim principima i zakonima prirodnih nauka.

Oblast pod nazivom Raznovrsnost prirode odnosi se na elemente i uzajamno dejstvo žive i nežive prirode. Pojmovi koji se odnose na živi svet nadograđuju se postepeno, od prepoznavanja i imenovanja biljaka i životinja koje su karakteristične za neposredno okruženje učenika, preko klasifikacija koje su bazirane na spoljašnjem izgledu, odnosno čulno dostupnim karakteristikama (delovi tela u prvom razredu), ka apstraktnijim formama u drugom razredu (životni procesi zajednički za sva živa bića, funkcija delova biljaka i životinja). Novina u programu je jasno uvođenje čoveka kao dela žive prirode, sa posebnim naglaskom na čulima, odnosno njihovoj ulozi u svakodnevnom životu i spoznavanju sveta koji nas okružuje.

Slična logika može se prepoznati i kod izučavanja nežive prirode, bez obzira da li se elementima nežive prirode pristupa iz ugla geografije, fizike, hemije, ekologije i sl. Tako se elementi nežive prirode u prvom razredu spoznaju uočavanjem njihovih pojavnih oblika u neposrednom okruženju i osnovnih (čulima dostupnih svojstava), a zatim se ide ka složenijim i apstraktnijim svojstvima u starijim razredima. Kartografsko opismenjavanje učenika mlađih razreda osnovne škole započinje još u prvom razredu, posmatranjem okoline i imenovanjem i upoređivanjem geografskih pojmova, objekata i pojava u neposrednom okruženju (brdo, ravnica, reka, jezero...), kao i osposobljavanjem za snalaženje u neposrednoj okolini pomoću karakterističnih objekata.

Prilikom izučavanja prirodnih fenomena nužno je već od prvog razreda postepeno uvoditi učenike u različite načine prikupljanja podataka o okruženju, njihovu analizu, svrstavanje u grupe i kategorije po različitim karakteristikama, vođenje beleški i zaključivanje. Posmatranje i učestvovanje u jednostavnim ogledima predstavlja istraživačke aktivnosti primerene učenicima prvog razreda.

Koncept održivog razvoja i aktivno učešće učenika u zaštiti životne sredine zajednički su i za Svet oko nas i za Prirodu i društvo. U prvom razredu akcenat treba da bude na podsticanju učenika da u svakodnevnim aktivnostima (u školi i van nje) primenjuju neke od osnovnih principa racionalne potrošnje - štede vodu, odlažu otpad na predviđena mesta, ne ugrožavaju biljke, brinu o dobrobiti životinja uz pomoć odraslih. Puno razumevanje koncepta održivog razvoja moguće je tek na kasnijem uzrastu učenika, ali je potrebno da se kontinuirano razvija, i to ne samo na nivou znanja, već prvenstveno na nivou usvojenih vrednosti, stavova i navika. Učenike treba kroz aktivnosti koje se organizuju u okviru odeljenja ili škole podsticati na učenje kroz iskustvo. Tako dete razvija ne samo navike brižljivog odnosa prema okolini i živom svetu u njoj, već i zdravlju i kulturi ponašanja koja je neodvojivi deo ovakvog načina postupanja. Na taj način se integrišu vrednosti i utiče na razvoj stavova važnih za opstanak i budućnost.

Čovek radi i stvara je tema koja o čoveku govori iz drugog ugla - kao svesnom biću. Veza priroda-materijal-proizvod pokazuje celovitost prirodnih i društvenih fenomena. Ishodi koji se odnose na materijale ostvaruju se na isti način kao i ishodi koji se odnose na živu i neživu prirodu. U prvom razredu akcenat je na prepoznavanju, imenovanju, upoređivanju materijala koji se koriste u svakodnevnom životu, i osnovnih, neposredno čulno dostupnih svojstava (tvrdo-meko, providno-neprovidno, hrapavo-glatko), dok će se u narednim razredima izučavati složenija svojstva. Sadržaji o materijalima su takvi da omogućavaju visok nivo aktivnosti učenika prilikom njihovog savladavanja, odnosno korišćenje različitih čula za njihovo upoznavanje, beleženje uočenog, izvođenje ogleda, opisivanje itd. Učenike je neophodno dovoditi u vezu sa predmetima napravljenim od tih materijala, odnosno povezati svojstva koja se izučavaju sa upotrebnom vrednošću određenih predmeta, kao i pažljivom upotrebom i odlaganjem upotrebljenih proizvoda i ambalaže na odgovarajuća mesta.

DODATNI SADRŽAJI PROGRAMU SVET OKO NAS U NASTAVI NA MAĐARSKOM JEZIKU

JA I DRUGI

ÉN ÉS MÁSOK

Praznici i običaji

Ünnepnapok és szokások

Mikulaš - 6. decembar; Božić - 25. decembar (kićenje jelke, božićna pesma: Mali Božić, veliki Božić); Božić naših komšija - 7. januar; Uskrs (polivanje), krsna slava.

Mikulás - december 6.; karácsonyunk - december 25. (a karácsonyfa díszítése, karácsonyi dal: Kis karácsony, nagy karácsony); szomszédaink karácsonya - január 7.; húsvét (húsvéti locsolkodás), templombúcsú.

DODATNI SADRŽAJI PROGRAMU SVET OKO NAS U NASTAVI NA SLOVAČKOM JEZIKU

Tema: PORODIČNI DOM, ŠKOLA

Sadržaji:

1. Slovački praznici i običaji - u porodici: imendan, Božić, Uskrs

Naziv predmeta	**LIKOVNA KULTURA**
Cilj	Cilj učenja predmeta likovna kultura je da se učenik, razvijajući stvaralačko mišljenje i estetičke kriterijume kroz praktični rad, osposobljava za komunikaciju i da izgrađuje pozitivan odnos prema kulturi i umetničkom nasleđu svog i drugih naroda.
Razred	prvi
Godišnji fond časova	36 časova

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST /TEMA	SADRŽAJI
- opiše, svojim rečima, vizuelne karakteristike po kojima prepoznaje oblike i prostor; - poredi svoje utiske i utiske drugih o umetničkim delima, izgledu objekata/predmeta i oblicima iz prirode i okruženja; - odredi, samostalno i u saradnji sa drugima, položaj oblika u prostoru i u ravni; - crta na različitim podlogama i formatima papira; - koristi materijal i pribor u skladu sa instrukcijama; - oblikuje jednostavne figure od mekog materijala; - odabere, samostalno, način spajanja najmanje dva materijala; - prevede jednostavne pojmove i informacije u likovni rad;	LIKOVNA KULTURA I OKRUŽENJE	Prostor. Otvoreni i zatvoreni prostor, priroda i prostor koji je čovek oblikovao. Karakteristične vizuelne odlike po kojima se prepoznaje vrsta prostora. Značaj čuvanja spomenika ili značajnih objekata u najbližem okruženju. Značaj uređenja prostora u kome učenik boravi. Umetnička zanimanja i produkti. Slikar - slika, vajar - skulptura, fotograf - fotografija... Izgled upotrebnih predmeta koje su dizajnirali umetnici. Ustanove kulture (bioskop, muzej, galerija, pozorište, biblioteka…). Pravila ponašanja i oblačenja u različitim ustanovama kulture, dogovorena pravila ponašanja.

- izrazi, materijalom i tehnikom po izboru, svoje zamisli, doživljaje, utiske, sećanja i opažanja; - preoblikuje, sam ili u saradnji sa drugima, upotrebne predmete menjajući im namenu; - izrazi poznate pojmove mimikom i pokretom tela, bez zvuka; - poveže odabranu ustanovu kulture sa njenom namenom; - poštuje dogovore i pravila ponašanja i oblačenja prilikom posete ustanovama kulture.		
	ODNOSI U VIDNOM POLJU	Oblici. Oblici iz prirode, oblici koje je stvorio čovek, pravilni i nepravilni oblici. Svojstva oblika (celo, deo, veliko, malo, visoko, nisko, kraće, duže, usko, široko, svetlo, tamno, obojeno, bezbojno, jednobojno, šareno, meko, tvrdo, glatko, hrapavo, oblo, rogljasto). Položaj oblika u prostoru i u ravni (gore, dole, između, ispod, u, na, ispred, iza, uspravno, položeno, koso, levo, desno). Kretanje. Pokretni i nepokretni oblici. Kretanje bića i mašina. Smer kretanja oblika (nalevo, nadesno, nagore i nadole). Bezbednost u saobraćaju - iluzija veličine pokretnih i nepokretnih objekata u odnosu na udaljenost od posmatrača. Svetlost i senka. Prirodni i veštački izvori osvetljenja. Promena osvetljenosti u toku dana. Izgled oblika i senke u zavisnosti od osvetljenja.
	OBLIKOVANJE	Materijal i pribor. Postupci pravilnog i bezbednog rukovanja i održavanja materijala, pribora i radne površine, značaj održavanja higijene i bezbednog rukovanja priborom. Oblikovanje skulpture. Oblikovanje mekih materijala postupkom dodavanja. Spajanje raznovrsnih materijala. Oblikovanje crteža. Vrste linija (otvorena, zatvorena, prava, kriva, svetla, tamna, široka, uska, dugačka, kratka, neprekinuta, isprekidana, gruba, nežna, spiralna, talasasta, stepenasta...). Izražajna svojstva linija u odnosu na materijal i pribor. Oblikovanje slike. Boja prirodnih oblika i boja oblika koje je stvorio čovek. Izražajna svojstva boje u odnosu na materijal i pribor. Preoblikovanje. Predmeti i materijal pogodni za preoblikovanje (oštećeni predmeti, ambalaža, ostaci tkanina...). Različite informacije kao motivacija za stvaralački rad.Priroda i neposredno okruženje; mašta i stvarni događaji; priče, pesme i tekstovi iz knjiga i časopisa za decu i udžbenika, umetnička dela...
	SPORAZUMEVANJE	Čitanje vizuelnih informacija. Ilustracija u dečjim knjigama i udžbenicima. Strip. Crtani i animirani film -tradicionalno urađeni (slobodoručno oblikovani ili nacrtani likovi) i savremeni (urađeni u aplikativnom programu). Priča u crtanom i animiranom filmu. Izgled mesta i likova. Znak. Grafički znak (note, slova i cifre), gestovni i zvučni znak. Lepo pisanje. Ukrasna slova. Tradicija. Praznici i ukrašavanje. Neverbalno izražavanje. Pantomima, igre, performans.

Ključni pojmovi: prostor, oblik i linija.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

OPŠTI DEO

Program predmeta likovna kultura usmeren je na izgradnju kompetencija koje su učenicima neophodne za život u savremenom svetu. Programska koncepcija nije izmenjena, već dodatno podržava kreativnost nastavnika. Novine su ishodi za kraj razreda. Dostizanjem ishoda učenik postepeno razvija kompetencije. Uloga nastavnika je da kreira svoj program, pri čemu treba da bude fokusiran na ishode, odnosno da osmisli aktivnosti i odabere metode, tehnike i postupke koji će na najefikasniji način omogućiti dostizanje ishoda.

Od brojnih ishoda koje učenici dostižu do kraja godine odabrani su oni koje svi učenici mogu da dostignu. Priroda predmeta je takva da će se pojedini ishodi ponavljati i u drugim razredima (isto ili slično formulisani). Takve ishode nastavnik tumači u odnosu na uzrast učenika i preporučene, odnosno odabrane sadržaje. Predviđeno je da se većina ishoda dostiže postepeno i kontinuirano tokom cele školske godine, kroz raznovrsne zadatke i aktivnosti. Izuzetak su oni ishodi koji se dostižu kroz periodične aktivnosti, kao što je odlazak u ustanovu kulture.

U trećoj koloni tabele nalaze se preporučeni sadržaji, nema predloga zadataka i aktivnosti. Pojedini sadržaji mogu da se definišu samo glagolom, ali se formulacija ne odnosi na aktivnost učenika, već na programski sadržaj (najčešće upućuje na procese ili postupke koje je potrebno objasniti). U programu predmeta likovna kultura sadržaje čine ključni pojmovi i podpojmovi, motivacioni sadržaji i vaspitni sadržaji. Ključni pojmovi su neizostavni sadržaji, a ostale sadržaje određuje nastavnik, birajući one koji su najpogodniji za dostizanje ishoda.

PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Struktura programa je okvirna, tematske celine postoje isključivo radi preglednosti (nastavnik planira strukturu). Nije poželjno da struktura udžbenika bude osnov za planiranje nastave. Najveća vrednost udžbenika je u vizuelnim sadržajima i u objašnjenju ključnih pojmova. Učenici mogu i dalje koristiti postojeće udžbenike, ali nije poželjno da nastavnik kopira strukturu udžbenika. Nastavne jedinice se planiraju okvirno, a bilo bi dobro da naziv upućuje na trenutak kada se ključni pojam prvi put uvodi. Po završetku nastavne jedinice ne završava se učenje pojma. Na primer, ako je naziv prve nastavne jedinice Prostor, to ne znači da učenici treba da uče o prostoru samo tokom trajanja te nastavne jedinice.

Prilikom planiranja časova, odnosno aktivnosti, treba imati u vidu sledeće napomene. Jedna dobro osmišljena aktivnost obuhvata više od jednog ishoda. Na osnovu jednog ishoda može se osmisliti više zadataka/aktivnosti. Ovako definisani ishodi podržavaju različite načine planiranja. Važno je samo izbeći relaciju jedan zadatak/aktivnost - jedan ishod, jer se ne radi o ishodima koji se dostižu po završetku jednog zadatka/aktivnosti.

Kada se planira integrisana nastava, važno je voditi računa o cilju i specifičnostima predmeta kako učenici ne bi bili uskraćeni, jer svaki nastavni predmet ima specifičnu metodiku i samo primena svih metodika omogućava celokupni razvoj učenika. U nastavi likovne kulture znanja, umenja i stavovi izgrađuju se na jedinstven način u interakciji programskih elemenata (kreativnost- medijumi - sadržaji) i aktivnosti nastavnika i učenika, pa se od nastavnika očekuje da adekvatno podrži razvoj opažanja, stvaralačkog mišljenja i individualni potencijal svakog učenika. U uputstvu je ukazano na tačke u integrisanoj nastavi gde se metode bitno razlikuju po predmetima.

Program je projektovan na manji broj časova nego što je predviđeno planom nastave i učenja kako bi i nastavnik i učenici imali vremena da realizuju sopstvene kreativne ideje. Kada je reč o učenicima nacionalnih manjina koji pohađaju nastavu na maternjem jeziku, ovaj „višak" časova je predviđen za upoznavanje kulture i umetničkog nasleđa nacionalne manjine, a u skladu sa programom predmeta svet oko nas.

PREPORUKE ZA REALIZACIJU PROGRAMA

Likovna kultura i okruženje

U ovoj celini su grupisani vaspitni sadržaji koji se realizuju tokom cele godine. Jedan od ciljeva je da učenici postepeno uočavaju vezu umetnosti i umetnika sa svakodnevnim životom. Nastavnik će tokom godine, svaki put kada se ukaže prilika, upućivati učenike na predmete koje koriste ili viđaju u svom okruženju (automobili, mobilni telefoni, školski pribor, pribor za jelo...), a čiji izgled (dizajn) su osmislili umetnici. Isto se očekuje i u narednim razredima, tako da ove sadržaje određuje nastavnik, vodeći računa da ne optereti učenike informacijama. Ono što je primarno je da učenici porede svoj i utisak drugih, da postepeno uče da obrazlažu (svojim rečima) ono što im se sviđa ili ne sviđa, da razumeju i poštuju činjenicu da svako može imati drugačiji estetski doživljaj (koji se, s vremenom, menja). Kada je reč o umetničkim zanimanjima i produktima, dovoljno je učenicima ponuditi nekoliko jednostavnih pojmova koje treba da povežu (na primer, slikar - slika). Ukoliko postoje mogućnosti, nastavnik tokom godine vodi učenike u najmanje dve ustanove kulture (na primer, u bioskop i u pozorište) i upućuje ih na pravila ponašanja i oblačenja, na razlike u pravilima ponašanja i na opažanje uređenja prostora i karakteristične atmosfere unutar ustanove. Važno je da se ovi sadržaji uče nenametljivo i postepeno, tako da razvijaju radoznalost, osećaj za estetičke vrednosti i interesovanje za umetnost i kulturu.

Kada je reč o istraživanju vizuelnih karakteristika najbližeg okruženja i prirode, časovi likovne kulture mogu da se integrišu sa časovima predmeta svet oko nas, od kojih se razlikuju po tome što nisu striktno vezani za zavičajni princip. Učenici imaju slobodu da u likovnom radu izraze ono što im je značajno, a što može biti vezano i za neki udaljeni prostor. Na primer, svoj doživljaj tokom boravka na selu, na moru, na planini... Učenici se međusobno upoznaju kada govore o svom likovnom radu (zašto su odabrali baš tu temu/motiv, šta im je bilo značajno da prikažu...), a to može biti prilika da u radovima vršnjaka uoče vizuelne odlike prostora koji im je nepoznat. Kada se likovno izražavanje povezuje sa verbalnim nastavnik se oslanja na uputstvo za realizaciju programa predmeta srpski jezik, odnosno maternji jezik.

Odnosi u vidnom polju

Oblik je likovni element koji gradi kompoziciju, a radi se o pojmu iz teorije oblikovanja koji se u prvom razredu uči iskustveno. Sve aktivnosti koje se odnose na istraživanje svojstva oblika (veličina, boja, tekstura...) i položaj oblika u prostoru mogu da se realizuju na integrisanim časovima predmeta likovna kultura, matematika i svet oko nas. Časovi likovne kulture treba da se razdvoje od časova matematike u trenutku kada učenici počnu da koriste lenjir.

Pojam kretanje (kiša, oblaci, talasi, ptice, insekti, automobil, lift, ljudi, kućni ljubimci...) predložen je kao podsticaj za aktivnosti koje učenicima omogućavaju da samostalno grade mrežu pojmova. Nastavnik uobičajeno podstiče učenike na razmišljanje tehnikom asocijacija. Pojmovi koje učenici samostalno povezuju sa pojmom kretanja mogu da se zapišu na tabli. Na taj način se dolazi do većeg broja tema/motiva za likovni rad, a svaki učenik bira temu/motiv koji ga najviše motiviše da stvara. Kretanje se može povezati sa zvukom, pa je poželjno osmisliti i časove koji su integrisani sa časovima muzičke kulture i fizičkog i zdravstvenog vaspitanja. Jedna od mogućnosti je igra u školskom dvorištu u kojoj učenici zauzimaju različite položaje i opcrtavaju bačene senke. Ova igra povezuje pojmove kretanje i senka i može poslužiti kao uvod za razgovor o izvoru svetlosti, o promeni izgleda oblika i bačene senke oblika u toku dana. Treba imati u vidu da akcenat nije na razvijanju naučnog mišljenja, već stvaralačkog.

Radi bezbednosti u saobraćaju poželjno je učenicima ukazati na činjenicu da udaljeni objekti deluju manji nego što jesu. Ako se automobil kreće ka nama, što je bliži deluje sve veći. Nastavnik ove informacije ilustruje slikom iz udžbenika, časopisa, kao i posmatranjem objekata u okruženju. Ako je potrebno, učenici mogu i da pokušaju da prikažu bliže i dalje objekte i bića u likovnom radu.

Oblikovanje

Nastavnik bira likovne tehnike koje će se učiti u prvom razredu. Važno je da budu raznovrsne, da učenici mogu da ih koriste samostalno ili uz minimalnu pomoć i da su izvodljive u školi. Nastavnik objašnjava tehnike u formi kratkog uputstva pre i u toku rada. Pošto dobiju osnovne (neophodne) informacije, učenici samostalno istražuju izražajne mogućnosti likovnih tehnika dok izražavaju svoje zamisli.

Kada je reč o priboru i materijalu, primarne su informacije koje se odnose na bezbednost i zdravlje, pa tek onda informacije o izražajnim svojstvima (koje se većim delom uče iskustveno). Primer. 1. Zdravlje i bezbednost. Crtež urađen flomasterom bledi na svetlosti (može se desiti da s vremenom od njega ostane samo nekoliko bledih mrlja). Permanentni flomasteri ne blede, ali mogu biti otrovni (roditelji treba da pročitaju oznake pre kupovine). 2. Izražajna svojstva. Kvalitetni flomasteri imaju intenzivnu boju, a u pakovanju ima više tonova. Pogodni su za crtanje stripova, ali ne i za slikanje (jer se boje ne mogu mešati, ne mogu se dobiti mnogi tonovi koji postoje u prirodi i u okruženju...).

Kada oblikuju razne vrste glina, učenici spontano kombinuju postupke dodavanje i oduzimanje, što je daleko lakše nego oblikovanje samo jednim postupkom. Oblikovanje samo dodavanjem je predloženo kako bi se podstakao razvoj učenika, naročito razvijanje pažnje. Nastavnik može prvo da zada učenicima da zajedno oblikuju jednu skulpturu od gline (rezultat nije važan). Postupak spajanje se primenjuje kod oblikovanja raznovrsnim materijalom. Od učenika se očekuje da razmišljaju, istražuju, da se dogovaraju i razmenjuju ideje i iskustva kako bi smislili kako da efikasno spoje dva ili više materijala kada oblikuju likovni rad. Nastavnik vodi ove aktivnosti i, ukoliko je potrebno, može da navede načine spajanja (lepkom, vezivanjem, spajalicama, dečjom heftalicom, čačkalicama...), ali učenik treba da odabere način.

Veoma je važno da učenici razvijaju osećaj za liniju (da ne bi produkovali krute, shematske crteže). Postoje brojni načini da se razvija osećaj za liniju, većinom su u formi igre i nastavnik može pronaći na internetu opise časova i zadataka (u ovom uputstvu je moguće dati samo kratku preporuku). Nastavnik treba da traži od učenika da crtaju kombinujući pribor (na primer, olovku i bojicu). Ne očekuje se da će učenici po završetku razreda biti osposobljeni da svesno koriste izražajna svojstva materijala. Svi učenici su dostigli ishod ako su u toku godine crtali raznovrsnim materijalom/priborom.

U prvom razredu učenici uglavnom spontano crtaju i boje. Nastavnik će, na osnovu procene mogućnosti odeljenja i pojedinačnih učenika, odlučiti kada i kako će učenike postepeno uvoditi u slikanje. Jedan od postupaka je da se učenicima zada da „crtaju i boje" samo pomoću četke i boje (ne koriste olovku). U prvom razredu to može da bude zadatak koji rade samo jednom (ili nijednom). Postupak koji podstiče razmišljanje i razvija osećaj za boje podrazumeva zahteve koji su nešto iznad mogućnosti učenika (a koji nisu nerealni ako se uvedu na vreme i postepeno). Na primer, zadatak u kome se od učenika traži da koriste samo tri ili samo dve omiljene boje.

Kada je reč o reciklaži, potrebno je osmisliti aktivnosti koje su priprema za ono što će se učiti u starijim razredima, što ne znači da učenici ne treba da dobiju jednostavne informacije. Važno je da znaju da mogu da preoblikuju materijal i predmete koje žele da bace. Na primer, ambalažu, polomljene ili pokvarene igračke, ostatke tkanina... Na taj način se štedi, pa se i neke knjige i sveske prave od starog (recikliranog) papira. To je dovoljno informacija za ovaj razred.

Aktivnosti kao što su crtanje, vajanje i slikanje nisu vezane samo za vežbanje likovnih tehnika, već mnogo veći značaj imaju komunikacija i kreativnost. Učenici kroz likovni rad saopštavaju svoje ideje, raspoloženja, razmišljanja, zamišljanja, emocije... Nastavnik planira motivacioni razgovor koji podstiče izražavanje. Novina u programu su informacije koje do sada nisu planski korišćene kao motivacioni sadržaj, a preporučene su da bi se efikasnije omogućilo sticanje opštih kompetencija. Takav sadržaj su umetnička dela, uključujući i ona koja učenici ovog uzrasta ne razumeju (na primer, dela Umberta Boćonija, Pabla Pikasa, Pola Sezana, Stojana Ćelića, Marka Šagala, Vasilija Kandinskog...). Kada se umetnička dela koriste kao motivacioni sadržaj, važno je odabrati odgovarajuću metodu/tehniku da bi se podstakao razvoj kreativnosti, a izbeglo imitiranje. Na primer, nastavnik ne pokazuje učenicima reprodukciju umetničkog dela, već samo jedan njen deo (ostalo je prekriveno), a na osnovu vidljivog dela se ne može naslutiti kako izgleda celina. Od učenika se traži da „dovrše" delo, svako kako želi. Po završetku rada učenici porede svoja rešenja, kao i svoje radove sa originalnim delom (nastavnik pokazuje celu kompoziciju). Važno je pronaći delo koje učenici ne mogu da vide u udžbeniku. Postupak prati i odgovarajući razgovor, učenici treba da shvate da cilj zadatka nije da pogađaju tačan odgovor, već da kreiraju originalan rad. Ovo je samo jedna od brojnih mogućnosti, od nastavnika se očekuje da osmisli i druge. I za učenike nacionalnih manjina, koji treba da upoznaju sopstveno umetničko nasleđe, veoma je važno da ne budu opterećeni suvoparnim izlaganjem i zahtevom da memorišu podatke ili analiziraju delo. U prvom ciklusu se sva umetnička dela i spomenici kulture koriste kao motivacija za stvaralački rad, a učenici će lakše upamtiti umetnike i njihova dela, ako se sa tim delima povežu kroz neku zanimljivu aktivnost ili zadatak.

Sporazumevanje

U ovoj celini su predloženi sadržaji koji se odnose na čitanje (razumevanje) informacija, u prvom redu vizuelnih, odnosno slike u najširem značenju (reklame, ilustracije u udžbenicima i dečjim časopisima, izrazi lica...) i različite načine sporazumevanja. Nastavnik bira aktivnosti i sadržaje, vodeći računa o tome da će se učenici kontinuirano osposobljavati za čitanje vizuelnih informacija, od prvog razreda do kraja osnovne škole. U prvom razredu učenici treba da steknu svest o tome da se razne (i važne) poruke ne prenose samo govorom i rečenicom, već i zvukom (na primer, školsko zvono), bojom (semafor), složenim slikama, muzikom, mimikom, gestom... Složene priče u slikama (strip, crtani film) tumače se na integrisanim časovima predmeta likovna kultura i srpski jezik, odnosno maternji jezik. Kada je reč o grafičkim znacima (slovo, cifra, nota) korisno je zadati učenicima da ukrašavaju odabrani znak. Na taj način se uvode u kaligrafiju i pojmove koje će bliže upoznati u starijim razredima. Aktivnosti vezane za tradiciju i ukrašavanje smišlja nastavnik, u zavisnosti od praznika/svečanosti. Igra Ledena kraljica, kao i pantomima su pogodan uvod u performans, koji će se raditi i u narednim razredima. Nije poželjno da se neverbalno sporazumevanje zameni drugim aktivnostima (na primer, oblikovanjem scenografije za školsku priredbu ili za lutkarsko pozorište), zato što su ove aktivnosti važne za razvoj, a pomažu da se povučeni učenici aktiviraju. Neverbalno izražavanje može da se uči na integrisanim časovima predmeta likovna kultura i fizičko i zdravstveno vaspitanje (jedna od brojnih aktivnosti je oblikovanje slova i brojeva telom).

DODATNI SADRŽAJI PROGRAMU LIKOVNA KULTURA U NASTAVI NA MAĐARSKOM JEZIKU

Sanduk sa motivima lale;

Tulipános láda;

Kuće sa karakterističnom fasadom u obliku Sunca na obali Tise;

A napsugaras oromzatú házak a Tisza mentén;

Drveni ambar;

Ácsolt hambár;

Zidana štala okruglog oblika (Bečej);

Épített kerekól (Becse);

Ambar (fasada u stilu baroka na području Šajkaša - Budisava, Kać, Žabalj);

Góré (barokk oromzatú góré a Sajkás-vidéken - Budiszava, Káty, Zsablya)

Etno kuće u Ruskom Selu, Bezdanu i Budisavi.

Tájházak: kisoroszi, budiszavai, bezdáni.

DODATNI SADRŽAJI PROGRAMU LIKOVNA KULTURA U NASTAVI NA SLOVAČKOM JEZIKU

Tema: OBLIKOVANJE

Sadržaj

Pravljenje dečjih igračaka kojima je u osnovi deo tradicionalne narodne nošnje ili obeležavanje narodnih običaja

Naziv predmeta	**MUZIČKA KULTURA**
Cilj	Cilj učenja predmeta muzička kultura je da kod učenika razvije interesovanje i ljubav prema muzici kroz individualno i kolektivno muzičko iskustvo kojim se podstiče razvijanje kreativnosti, estetskog senzibiliteta i duha zajedništva, kao i odgovornog odnosa prema očuvanju muzičkog nasleđa i kulture svoga i drugih naroda.
Razred	prvi
Godišnji fond časova	36 časova

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
- objasni svojim rečima utiske o slušanom delu, osobine tona, doživljaj preglasne muzike i njenog uticaja na telo i zašto je tišina važna; - razlikuje odabrane zvukove i tonove, pevanje/sviranje; hor/jedan pevač/grupa pevača; orkestar/jedan svirač/grupa svirača, boju različitih pevačkih glasova i instrumenata i muzičke izražajne elemente; - prepozna muzički početak i kraj i ponavljanje teme ili karakterističnog motiva u slušanom delu; - povezuje muzičko delo u odnosu na njemu bliske situacije, vrstu glasa i boju instrumenta sa karakterom dela;	SLUŠANJE MUZIKE	Umetnička muzika u crtanim i animiranim filmovima. Odnos zvuk - lik, muzika - radnja. Kompozicije koje ilustruju različita osećanja. Zvuk i ton (izvori). Zvuci tela (puls, kucanje srca, disanje...). Zvuci iz prirode i okruženja. Zvučni

- poštuje dogovorena pravila ponašanja pri slušanju muzike; - koristi samostalno ili uz pomoć odraslih, dostupne nosioce zvuka; - izgovara u ritmu uz pokret brojalice; - peva po sluhu pesme različitog sadržaja i raspoloženja; - peva po sluhu uz pokret narodne pesme, muzičke igre; - primenjuje pravilan način pevanja i dogovorena pravila ponašanja u grupnom pevanju i sviranju; - svira po sluhu zvučne onomatopeje i ilustracije, ritmičku pratnju uz brojalice i pesme, jednostavne aranžmane, sviračke deonice u muzičkim igrama; - povezuje početne tonove pesama-modela i jednostavnih namenskih pesama sa bojama, ritam sa grafičkim prikazom; - objašnjava svojim rečima doživljaj svog i tuđeg izvođenja; - učestvuje u školskim priredbama i manifestacijama; - napravi dečje ritmičke instrumente; - stvara zvučne efekte, pokrete uz muziku, manju ritmičku celinu pomoću različitih izvora zvuka, ritmičku pratnju za brojalice, pesme i muzičke igre pomoću različitih izvora zvuka, muzičko pitanje i odgovor na ritmičkim udaraljkama, jednostavnu melodiju na kraći zadati tekst; - izabere prema literarnom sadržaju odgovarajući muzički sadržaj.		znak (školsko zvono, automobilska sirena...). Ton: boja (različiti glasovi i instrumenti), trajanje (kratak - dug), jačina (glasan - tih), visina (visok - dubok). Tišina i odsustvo zvuka. Kompozicije koje ilustruju različite boje ljudskog glasa i instrumenata. Muzički dijalog (hor, glas i hor, glas i instrument, dva glasa, dva instrumenta, jedan svirač, grupa svirača, orkestar). Različiti žanrovi vezani za situacije značajne za učenike (praznici, priredbe, svečanosti, rođendani, venčanja, novogodišnje i božićne pesme...). Muzička priča. Karakter dela i elementi muzičke izražajnosti (uslovljenost). Muzički bonton. Muzika i zdravlje. Nosioci zvuka (ce-de plejer, em pe 3 plejer, računar...).
	IZVOĐENJE MUZIKE	Izgovor brojalice u ritmu uz pokret - pljeskanje, pucketanje prstima, koračanje, dlanom o nadlanicu, udarom o klupu. Zvučne onomatopeje i ilustracije. Držanje tela i disanje - pravilan način pevanja. Pravilna dikcija - izgovaranje brzalica i brojalica. Pevanje pesama po sluhu različitog sadržaja i karaktera. Pevanje pesama uz pokret - pesme uz igru i narodne pesme. Pevanje modela i namenskih pesama i povezivanje njihovih početnih tonova uz boju (do-zeleno, re-braon, mi-žuto, fa-plavo i sol-crveno). Dečji ritmički instrumenti i načiia sviranja na njima. Sviranje po sluhu pratnje uz brojalice i pesme - puls, ritam, grupisanje udara.

		Pevanje i izvođenje muzičkih igara uz sviranje na dečjim instrumentima - pesme uz igru, didaktičke igre, muzičke dramatizacije. Sviranje instrumentalnih aranžmana na dečjim ritmičkim instrumentima i na alternativnim izvorima zvuka. Sviranje grafički predstavljenog ritma. Muzički bonton.
	MUZIČKO STVARALAŠTVO	Izrada dečjih ritmičkih instrumenata od različitih materijala. Stvaranje zvukova iz neposredne okoline i prirode spontanom ili dogovorenom improvizacijom. Kreiranje sopstvenih pokreta uz muziku koja se izvodi ili sluša. Stvaranje zvučnih efekata i jednostavne ritmičke pratnje koristeći različite izvore zvuka. Biranje instrumenata na osnovu zvuka i stvaranje jednostavne ritmičke pratnje uz brojalice, pesme i muzičke igre. Stvaranje manjih ritmičkih celina na osnovu muzičkog iskustva - izgovorom u ritmu, različitim pokretima, predmetima i dečjim ritmičkim instrumentima. Stvaranje muzičkih pitanja i odgovora na dečjim ritmičkim instrumentima u dijalogu. Stvaranje jednostavne melodije na kraći tekst. Biranje poznatih muzičkih sadržaja, zvučnih onomatopeja i ilustracija za stvaranje zvučne priče - praćenje literarnog teksta.

Ključni pojmovi: ton, pokret, melodija, ritam i izvođenje.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Priroda same muzike, pa i predmeta muzička kultura ukazuje na stalno prožimanje i sadejstvo svih oblasti i tematskih jedinica koje su predviđene nastavnim programom. Nijedna oblast se ne može izučavati izolovano od druge i biti sama sebi cilj, a da se istovremeno ne razgovara o svim drugim aspektima muzike. Muziku od početka treba povezivati sa što više događaja u životu deteta.

Nastava je usmerena na ostvarivanje ishoda i daje prednost iskustvenom učenju u okviru kojeg učenici razvijaju lični odnos prema muzici, a postepena racionalizacija iskustva vremenom postaje teorijski okvir. Iskustveno učenje u okviru ovog predmeta podrazumeva aktivno slušanje muzike, lično muzičko izražavanje učenika kroz izvođenje muzike i muzičko stvaralaštvo.

Paralelno odvijanje različitih muzičkih aktivnosti podstiče finu mentalnu kombinatoriku, dragocenu za razvijanje ukupnog mentalnog i psiho-motornog potencijala učenika, kao i odličnu osnovu za integraciju sa drugim

predmetima.

Ishodi predstavljaju muzičke, opažajne i saznajne aktivnosti učenika. Muzičke aktivnosti su govor u ritmu, pevanje, sviranje, pokret uz muziku, slušanje muzike i vidovi stvaralaštva. Preporučeni muzički sadržaji(brojalice, pesme, ritmički aranžmani, kompozicije za slušanje muzike) ostavljaju prostor za izbor drugih sadržaja u skladu sa mogućnostima učenika i inventivnošću nastavnika. Da bi postigao očekivane ishode vaspitno-obrazovnog procesa, nastavnik realizuje nastavu koristeći glas, pokret i muzičke instrumente. Korelacija između predmeta može biti polazište za brojne aktivnosti u kojima učenici mogu biti učesnici kao istraživači, kreatori i izvođači. Kod učenika treba razvijati duh zajedništva kroz rad u grupama i u odeljenju, kao i komunikacijske veštine u cilju prenošenja i razmene iskustava i znanja.

U okviru same organizacije časa preovlađuje aktivnost kojom treba da se savlada novi muzički sadržaj, ali je ona uvek u kombinaciji sa drugim muzičkim aktivnostima. Polazi se od centralne teme (npr. naziva pesme koja se uči, ili kompoziciji koja se sluša). Proces učenja uvek polazi od što kvalitetnijeg izbora muzičkih primera. Specifičnost predmeta se ogleda u tome da se muzičke aktivnosti odvijaju paralelno ili jedna muzička aktivnost logički vodi ka drugoj. Na primer, izvođenje brojalice uz pokret vodi ka sviranju na dečjim ritmičkim instrumentima. Vežbe pravilnog držanja tela, disanja i govorne artikulacije prethode obnavljanju poznatih pesama, koje su opet sadržajno i/ili muzički slične onoj koju će učiti. Uz pesmu ili brojalicu može se svirati ritmička pratnja. Slušanje muzike može se kombinovati sa svim drugim aktivnostima.

Najvažniji pokretač nastave treba da bude princip motivacije i inkluzivnosti u podsticanju maksimalnog učešća u muzičkom doživljaju kao i razvijanju potencijala za muzičko izražavanje.

Nastava muzičke kulture ostvaruje se kroz sledeće oblasti:

- Slušanje muzike,

- Izvođenje muzike,

- Muzičko stvaralaštvo.

SLUŠANJE MUZIKE

Slušanje muzike je aktivan psihički proces koji podrazumeva emocionalni doživljaj, bogat telesni doživljaj i misaonu aktivnost. Cilj nastavnog procesa u oblasti slušanja muzike je da kod učenika razvije kapacit pažnje i sposobnost aktivnog slušanja (sa zadatkom) čime se razvija i muzička memorija, te ne treba insistirati na pamćenju, a pogotovo ne na proveri slušanih dela Ukoliko nastavnik u vezi sa slušanim delom, obezbedi kvalitetno iskustvo učeniku učenik će se sam vratiti na to delo i vremenom biti u stanju da ga prepozna. Zato je od velike važnosti priprema nastavnika za ovu aktivnost u okviru koje učenicima treba da se ukaže na relevantne izražajne elemente kojima je ostvaren muzički izraz.

Kompozicije koje se slušaju, svojim trajanjem i sadržajem treba da odgovaraju mogućnostima percepcije učenika.

Metodički pristup procesu slušanja muzike treba da bude usmeren na učeničko otkrivanje, tj. prepoznavanje izražajnih elemenata. Učenici mogu prepoznati izražajne elemente koje im je nastavnik prethodno predstavio i objasnio na način sličan zadatku koji će im potom postaviti.

Na primer:

Nastavnik odabere određenu kraću muzičku celinu (npr. Slon - Sen-Sansa), ispriča učenicima šta je inspirisalo kompozitora da napiše muzičko delo i povede kratak razgovor o karakteristikama ove životinje (veličina, težina, način kretanja i sl.). Nakon što su zajedno poslušali muzički primer, nastavnik treba da skrene pažnju na kompozitorov izbor određenih muzičkih izražajnih elemenata u vezi sa karakteristikama životinje o kojima su prethodno pričali (veza između tempa kompozicije i izbora instrumenta i slona kao životinje; način na koji se melodija kreće i utisak o slonu...). Važno je da pri svakom obraćanju pažnje na pojedini izražajni element, nastavnik pusti muzički primer i ukaže na određene karakteristike u samom muzičkom toku. Takođe je potrebno u vezi sa svakim izražajnim elementom postaviti pitanje kakav bi karakter muzike bio ukoliko bi bilo koji od ovih izražajnih elemenata bio drugačiji. Nastavnik može učenicima da (na duhoviti način) demonstrira i ovu situaciju, a sa ciljem da uvide koliko je bitno pažljivo vajanje svakog od izražajnih elemenata za celokupni muzički karakter i sam muzički doživljaj.

Ukoliko se ovakvo demonstraciono slušanje postavi pravilno, nakon nekoliko meseci, oblast slušanja muzike može da bude ostvarivana samo putem analitičkog slušanja muzike, a da se nastavnik vraća i na demonstraciono u slučajevima kada želi da predstavi neki novi izražajni element muzike.

U okviru analitičkog slušanja muzike nastavnik pre puštanja kompozicije, učenicima zadaje zadatak da prvo obrate pažnju na karakter slušanog primera i obavezno im ponudi opcije odgovora, od kojih je par netačno (omeđivanje termina), poput: „borbeni”, „smireni”, „razigrani” karakter. Sledeći zadatak bi bio (pre slušanja) da im usmeri pažnju na vezu između tempa i opisanog karaktera dela (opet uz ponuđenje opcije odgovora); u narednom slušanju će razmišljati o izboru instrumenta, pa melodiji itd.

Učenik treba da ima jasno formulisana uputstva na šta da usmeri pažnju prilikom slušanja kako bi mogao da prati muzički tok (poput izvođačkog sastava, tempa, načina na koji je melodija izvajana, specifičnih ritmičkih karakteristika, ponavljanje i promena i sl.). Postepeno, ovi elementi muzičkog toka postaju „konstanta” u procesu učeničke percepcije/percepcije pa nastavnik može da proširuje opažajni kapacitet kod učenika usmeravajući njihovu pažnju pre slušanja na relevantne specifičnosti muzičkog dela.

Ovako postavljeno slušanje muzike, koje podstiče razvoj muzičke pažnje, sposobnost praćenja muzičkog toka sa razumevanjem i upoznavanje sa izražajnim elementima, koji su u službi iskazivanja ’muzičke poruke’ ili

komunikacije, od suštinske je važnosti i za muzičko izvođenje i muzičko stvaralaštvo.

PREPORUČENE KOMPOZICIJE ZA SLUŠANJE

Himne

Svetosavska himna

Državna himna

Školska himna

Narodne pesme

Ersko kolo

Vasino kolo

Kopa cura vinograd

Sinoć kad je pao mrak

Kad te vidim na sokaku - starogradska

Oj Badnjače, Badnjače

Čarobna frula - Bora Dugić

Pesme za decu

Kako se prelazi ulica - Branko Milićević

Sedmica - Minja Subota

Ivin voz - Vlada i Gile

Al je lep ovaj svet - Stevan St. Mokranjac i Aleksandar Korać

Učimo da brojimo - Branko Milićević

Slon lepotan Dondolan - Dragan Laković

Bubamara - Nikola Vukomanović

Zakleo se bumbar - Mirko Šouc

Strašan lav - S. Barić

Usporite pored škole - hor Čarolija

Pažljivko - hor Čarolija

Drugarstvo - Dragan Laković

Sve je pošlo naopačke - Miodrag Ilić-Beli

Januarske zvezde - Miodrag Ilić-Beli

Uspavanka za Aćima - Miodrag Ilić-Beli

Uspavanka - Branko Milićević

Najlepša mama na svetu - Aleksandar Korać

Proleće u šumi - dečja pesma iz Finske

Kad si srećan - dečja pesma

Deca su ukras sveta - Minja Subota

Leptiriću šareniću - dečja pesma

Išli smo u Afriku - Minja Subota

Nek svud ljubav sja - dečja pesma iz Belgije

Domaći kompozitori

Medvedova ženidba - L. Dimitrijević

Smejalica - Dejan Despić

U Budimu gradu - Stevan St. Mokranjac

Pesma o odjeku - Miodrag Ilić-Beli

Strani kompozitori

Skercando - Karl Orf

Radecki marš - Johan Štraus

Humoreska - Antonjin Dvoržak

Bumbarov let - Nikolaj Rimski-Korsakov

Karneval životinja (Slon, Kenguri, Kavez za ptice, Kokoške i petlovi) - Kamij Sen-Sans

Valcer, op. 69 br. 2 - Frederik Šopen

Uspavanka - Johanes Brams

Krcko Oraščić (Kineski ples, Igra šećerne vile) - Čajkovski

Abeceda - Volfgang A. Mocart

Pčelica - Franc Šubert

Menuet, Ge-dur - Bah

Dok mesec sja - Žan Batist Lili

Zvončići - Džejms Pjerpont

IZVOĐENJE MUZIKE

Svaki aspekt izvođenja muzike ima neposredan i dragocen uticaj na razvoj učenika. Izvođenjem muzike aktivira se veliki broj kognitivnih radnji, razvija dugoročno pamćenje, osetljivost za druge učesnike u muzičkom događaju (tzv. timski rad, tolerancija) i fine motoričke radnje. Posebnu pažnju treba usmeriti na spontane pokrete kao odgovor na muziku.

Kroz izvođenje muzike, a u okviru individualnih mogućnosti učenika, podstiče se i razvijanje ličnog stila izražavanja. Cilj nastavnog procesa u oblasti izvođenja muzike je podsticanje učenika da se muzički izražavaju i da istražuju načine koji su njima svojstveni. Merilo uspeha je učešće i motivisanost učenika.

Pevanje

Glavni kriterijum za izbor pesama je kvalitet muzičkog dela kao i primerenost uzrastu učenika u odnosu na tematiku, ritam, artikulaciju melodijskih skokova i sl. Pri izboru pesama za pevanje, nastavnik uvek treba da ima u vidu i glasovne mogućnosti učenika.

Pre početka pevanja potrebno je sprovesti kratke vežbe za raspevavanje pri čemu posebno treba obratiti pažnju na pravilno držanje tela, pravilno disanje i dikciju.

Rad na pesmi počinje demonstracijom. Pesma se uči po delovima, a zatim spaja u celinu. Nastavnik uvek treba da insistira na izražajnom izvođenju pesme.

Jednostavni modeli i namenske pesme čiji se počeci vezuju za boje služe za stvaranje zvučnog fonda i predstavljaju osnovu za postavku muzičke pismenosti (do-zeleno, re-braon, mi-žuto, fa-plavo i sol-crveno). Na ovom nivou modele treba učiti po sluhu.

U nastavi muzičke kulture poželjno je povezivati pokret i pevanje kroz izvođenje narodnih, muzičkih i didaktičkih igara.

Sviranje

Ova aktivnost se realizuje na dečjim ritmičkim i alternativnim instrumentima (telo, predmeti iz okruženja, Orfov instrumentarijum…). Nastavnik treba da ukaže na povezanost tonske boje instrumenta sa muzičkim sadržajem. Na primer: „Evo već nam tramvaj stiže - cin, cin, cin” - triangl, „Kesten pada, tok, tok, tok...” - štapići...

Primeri ritmičke pratnje mogu biti:

- izvođenje pulsa (protok osnovnih ritmičkih jedinica),

- izvođenje ritma (koji se poklapa sa govornim ritmom brojalica i pesama pa se kao takav jednostavno uči po sluhu),

- grupisanje udara - različitim pokretima i različitim izvorima zvuka se na jedan način izvodi naglašena prva u taktu, a lakšim pokretom i slabijim izvorom zvuka druga, odnosno ostale slabije naglašene u taktu. Na primer, uz brojalicu „Gusen, gusenica” udarom o klupu izvoditi prvu jedinicu a pljeskanjem drugu, i/ili instrumentima - bubnjićem prvu, a štapićima, na primer, drugu u taktu.

- onomatopeja zvučnih ilustracija - specifična mesta u tekstu pesama mogu se zvučno ilustrovati adekvatnim instrumentom ili nekim drugim predmetom („Cin, cin, cin”, „tok, tok, tok”, „tras”, „bum”...).

U izvođenju ritmičkih aranžmana dovoljno je odeljenje podeliti u dve grupe. Na ovom nivou ne treba zalaziti u objašnjavanje pojmova.

PREPORUČENE KOMPOZICIJE ZA PEVANJE

Himne

Državna himna

Svetosavska himna

Školska himna

Narodne pesme

Na kraj sela žuta kuća

Mi idemo preko polja

Igra kolo

Ja posejah lan

Jež

Sitna je kiša padala

Božić, Božić blagi dan

Dečje pesme

Konj ima čet'ri noge - Zorislava M. Vasiljević

Petlić - Emil Glavnik

Zec kopa repu - Zorislava M. Vasiljević

Pekarčić - LJ. Škarica

Ježeva uspavanka - Nikola Vukomanović

Saobraćajac - Nadežda Hiba

Rođendanska pesma - nepoznati autor

Avanture maloga Ju Ju - Petar Bergamo

Au, što je škola zgodna - Minja Subota

Nije lako bubamarcu - Arsen Dedić

Brate Ivo - nepoznati autor

Bukvarci - Božidar Stančić

Uskršnja pesma - Svetlana Milić

Ivin voz - Aleksandar Korać

Zvuk i ton - Zorislava M. Vasiljević

Telefonijada - Jovan Adamov

Deda Mraze, ne skreći sa staze - Aleksandar Korać

Prvi sneg - Božidar Stančić

Pada snežak - Stanko Korunović

Muzičke igre

Ribar - Vladimir Tomerlin

Ide maca pored tebe - Zorislava M. Vasiljević

Zec i repa - Zorislava M. Vasiljević

Pesma u kolu - slovačka narodna pesma

Berem, berem grožđe

Vasino kolo

Medved bere jagode

Kolariću paniću

Pliva patka preko Save

Dunje ranke

Brojalice

Mačka

Išo meda u dućan

Leptir i cvet

Dva se petla pobiše

Eci peci pec

En ten tini

Ko ko ko ko da

Lastavica

Bumbari

Dečak i ptica

Sviranje na dečjim instrumentima

Ide mali meca - D. Marković

Pada Snežak - Staniša Korunović

En ten tini

Boc, boc iglicama

Na kraj sela žuta kuća

Pliva patka preko Save

Pišem, pišem petnaest

Magarac i kukavica

Modeli

Dobro jutro, dobar dan - Tatjana Drobni

Resavo, vodo ladna

Mi idemo preko polja

Fabrika bombona - Mirjana Živković

Sol mi daj

MUZIČKO STVARALAŠTVO

Dečje muzičko stvaralaštvo predstavlja viši stepen aktiviranja muzičkih sposobnosti koje se stiču u svim muzičkim aktivnostima, a rezultat su kreativnog odnosa prema muzici. Ono podstiče muzičku fantaziju, oblikuje stvaralačko mišljenje, produbljuje interesovanja i doprinosi trajnijem usvajanju i pamćenju muzičkih reproduktivnih i stvaralačkih aktivnosti i znanja.

Nastavnik treba da podstiče učenike da improvizuju i istražuju načine na koji mogu da izraze kroz muziku sopstvenu inspiraciju.

Stvaralaštvo može biti zastupljeno kroz:

- improvizaciju igre/pokreta na određenu muziku,

- izradu dečjih ritmičkih instrumenata od različitih materijala,

- muzičke improvizacije,

- muzička pitanja i odgovore,

- komponovanje melodije na zadati tekst,

- ilustraciju doživljaja muzike,

- odabir poznatog muzičkog u odnosu na literarni sadržaj.

MUZIČKI BONTON

Muzički bonton čine pravila prihvatljivog ponašanja u različitim situacijama u domenu muzičke kulture. Nastavnik treba da iskoristi svaku priliku u toku slušanja ili izvođenja, da objasni učenicima kako treba da se ponašaju, zašto i šta se od njih očekuje. Da bi učenici trajnije prihvatili i savladali ova pravila kada je u pitanju slušanje muzike, preporučljivo je da ih nastavnik odvede na neki koncert (npr. muzička škola), gde će im u kontaktu sa živom muzikom sve biti mnogo lakše da razumeju. Neka pravila (tišina, aplauz pri izlasku izvođača na binu i pri završetku koncerta) učenici mogu samostalno primeniti a neka (izostanak aplauza između stavova muzičkog dela) mogu primeniti uz pomoć nastavnika. Kod izvođenja muzike, pravila ponašanja se mogu najlakše objasniti u realizaciji grupnog izvođenja a naročito hora (međusobno slušanje izvođača, muzički dijalog, odsustvo pričanja...)

UTICAJ MUZIKE NA ZDRAVLJE

Kvalitetna nastava muzičke kulture podrazumeva i potrebu da se u savremenim uslovima i organizaciji života (prisustvo buke i tendencija njenog povećanja) učenicima skrene pažnja na štetan uticaj preglasne muzike na zdravlje, fiziološki i psihološki odgovor, odnosno reakciju organizma na takvu muziku i direktnu refleksiju na kvalitet muzičkog dela koje se sluša.

PROCES VREDNOVANJA

Nastavnik treba da motiviše učenika na dalji razvoj, tako da učenik oseti da je kroz proces vrednovanja viđen i podržan, kao i da ima orijentaciju gde se nalazi u procesu razvoja u okviru muzike i muzičkog izražavanja. Važno je uključiti samog učenika u ovaj proces u smislu dijaloga i uzajamnog razumevanja, u vezi sa tim šta učenik oseća kao prepreke (voljne i nevoljne) u svom razvoju, kao i na koje načine se, iz učenikove perspektive, one mogu prebroditi.

U procesu vrednovanja rezultata učenja nastavnik treba da bude fokusiran na učeničku motivaciju i stavove u odnosu na izvođenje i stvaralaštvo, sposobnost koncentracije, kvalitet percepcije/apercepcije i način razmišljanja prilikom slušanja.

Kada je u pitanju vrednovanje oblasti Muzičko izvođenje i stvaralaštvo, učenička postignuća treba vrednovati u smislu izražajnog i stvaralačkog angažovanja učenika, a ne prema kvalitetu nastalog dela, jer su i najskromnije muzičke improvizacije, kreativno razmišljanje i stvaranje, pedagoški opravdane.

Uzimajući u obzir cilj predmeta, neophodno je imati na umu da se okvir vrednovanja procesa i rezultata učenja odvija najviše u učeničkom živom kontaktu sa muzikom, tj. izvođenju i stvaralaštvu, a takođe i slušanju muzike.

Teoretsko znanje treba da ima svoju primenu i funkciju u učeničkom izražavanju kroz muziku i u kontaktu sa muzikom. Kako proces učenja u okviru svakog časa treba da obuhvati sve oblasti, posmatranje učenika u živom kontaktu sa muzikom je istovremeno pokazatelj kvaliteta procesa učenja, kao i idealna scena za vrednovanje ostvarenosti ishoda. Sumativno vrednovanje treba da bude osmišljeno kroz zadatke i aktivnosti koje zahtevaju kreativnu primenu znanja. Diktate ne treba praktikovati, ni zadavati.

U smislu aktivnosti, postignuća učenika treba proceniti na osnovu učenikovog kontakta sa muzikom i to:

1. doprinos učenika za vreme grupnog rada,

2. izrada kreativnih zadataka na određenu temu,

3. rad na projektu (učenik daje rešenje za neki problem i odgovara na konkretne potrebe),

4. specifične veštine.

5. način razmišljanja i stavovi

DODATNI SADRŽAJI PROGRAMU MUZIČKA KULTURA U NASTAVI NA MAĐARSKOM JEZIKU

PREPORUČENE KOMPOZICIJE ZA PEVANJE ILI SVIRANJE U PRVOM RAZREDU

(dopuna)

Narodne pesme

1. Harcsa van a vízbe

2. Kis kece lányom

Dečje pesme

1. Szőnyi Erzsébet: Hívogat az iskola

2. Nepoznat autor: Aki nem lép egyszerre

3. Nepoznat autor: Én kis kertet kerteltem

4. Nepoznat autor: Egy kismalac

5. Kodály Zoltán: Jön a kocsi, most érkeztünk

6. Kodály-Weöres: Járjunk táncot

7. Nepoznat autor:Úszik a kácsa

8. Nepoznat autor: Ha én cica volnék

9. Nepoznat autor: Esik az eső, hajlik a vessző

10. Nepoznat autor: Hajlik a meggyfa

11. Nepoznat autor: Hová mégy, te kis nyulacska?

12. Nepoznat autor: Éliás, Tóbiás

13. Nepoznat autor: Megy a kocsi, fut a kocsi

Didaktičke igre

1. Hinta, palinta

2. Zsipp, zsupp, kenderzsupp

3. Koszorú, koszorú

4. Aki nem lép egyszerre

5. Csincsele, bombola

6. Rétes, kerekes

7. Gyertek haza ludaim

8. Gólya viszi a fiat

9. Szólj síp, szólj

10. Ég a gyertya, ég

11. Esik az eső

12. Itt a köcsög, hol a köcsög

13. Iglice, szívem, Iglice

14. Katalinka, szállj el

15. Bújj, bújj, zöld ág

Brojalice

1. Ecske, becske, bakkecske

2. Dió, rigó, mogyoró

3. Gyékén, gyákán

4. Ecc, pecc, kimehetsz

5. Esik eső, csepereg

PREPORUČENE KOMPOZICIJE ZA SLUŠANJE U PRVOM RAZREDU

(dopuna)

Pesme za decu

1. Keresztény Béla - Weöres Sándor: Táncol a hold

2. Lakner Tamás: Reli-csiga

3. Hívogat az iskola /u izvedbi dečjeg hora/

4. Cicuskám, kelj fel /dečja pesma na klaviru/

5. Karácsonyi énekek - Kirje, kirje /Božićna pesma odsvirana na frulici/

DODATNI SADRŽAJI PROGRAMU MUZIČKA KULTURA U NASTAVI NA SLOVAČKOM JEZIKU

PREPORUČENE KOMPOZICIJE ZA SLUŠANJE

Narodna muzika

1. Maličká som (Mala sam) - slovačka narodna pesma

2. Zakvitla čerešňa (Procvetala trešnja) - slovačka narodna pesma

3. Dnešný deň sa radujme (Radujmo se danas) - slovačka koleda

4. Kukulienka, kde si bola? (Kukavice, gde si bila?) - slovačka narodna pesma

Pesme za decu

1. Sestričky kozičky (Sestrice koze) - V. Sarka - I. Stanislav

2. Adam v škole nesedel (Spievaná abeceda) (Adam u školi nije pazio - Pevana abeceda) - Oto Ferenc

3. Zahrajte mi, muzikanti (Obrázky zo Slovenska) (Svirajte mi, svirači - Slike iz Slovačke) - Eugen Suhonj

4. Žabia škola (Deti z nášho domu) (Žablja škola - Deca iz naše kuće) - Ladislav Burlas

5. Tancuj, tancuj (obrada slovačke narodne pesme) - Miroslav Raihl

6. Jar (Proleće) - Miroslav Raihl

7. Bodaj by vás, vy mládenci (obrada slovačke narodne pesme) - Jiži Laburda

IZVOĐENJE MUZIKE

PREPORUČENE KOMPOZICIJE ZA PEVANJE

Narodne pesme

1. Maličká som (Mala sam) - slovačka narodna pesma

2. Anička maličká - slovačka narodna pesma

3. Kukulienka, kde si bola? (Kukavice, gde si bila?) - slovačka narodna pesma

4. Povedzte nám, pastierkovia (Kažite nam, pastirići) - slovačka koleda

Dečje pesme

1. Kde si, jeseň? (Gde si, jesen?) - O. Francisci - V. Janusova

2. Muzikanti (Svirači) - Emil Hula

3. Čo deťom k šťastiu treba (Šta deci za sreću treba) - Alojz Čobej

4. Padá, padá sneh (Pada, pada sneg) - Nepoznat autor

5. Žabia škola (Žablja škola) - Ladislav Burlas - O. Navratilova

6. Karneval (Karneval) - Alojz Čobej

8. Mamičke (Mami) - O. Francisci - E. Rijačkova

9. Na dvore (Na dvorištu) - Emil Hula

10. Už ideme na prázdniny (Idemo na raspust) - Štefan Kantor

11. Sestričky kozičky (Sestrice koze) - V. Sarka - I. Stanislav

Muzičke igre

1. Pomaly sa hýbe vlak (Polagano kreće voz)

2. Malý kameň v kruhu beží (Mali kamen ide u krugu)

3. Kto to spí pod bukom? (Ko to spava ispod bukve?)

4. Na koho si to dievčatko zavolá (Koga će to devojče da izabere)

Brojalice

1. Padá dáždik (Pada kišica)

Sviranje na dečjim instrumentima

1. Skáče lopta hore-dolu (Skače lopta gore-dole)

2. Tancuj z nohy na nohu (Igraj s jedne noge na drugu)

3. Skáče žaba po blate (Skače žaba po blatu)

DODATNI SADRŽAJI PROGRAMA MUZIČKA KULTURA U NASTAVI NA HRVATSKOM JEZIKU

Preporučene kompozicije za pevanje u 1. razredu:

Narodne pesme

- Spavaj mali Božiću

- Zec Boga moli - kraljička pjesma

- Pjevala je ptica kos

Dečje pesme

- Visibaba - V. Astrardžieva

- Rođendanska pjesma

- Sveti Niko - L. Kosinović - M. Pleisler

- Avanture maloga Juju - P. Bergamo - Ž. Roje

- Dok mjesec sja - Ž. B. Lili

- Na kiši - S. P. Korunović

- Novogodišnja pjesma - P. Stupel

- Čestitka majčici - J. Kaplan

Didaktičke igre

- Berem, berem grožđe

- Kako se što radi

- Faljen Isus gazdarice

Preporučene komozicije za slušanje u 1. razredu:

Himne

- Lijepa naša domovino - državna himna Republike Hrvatske

Narodna muzika

- Kolo vodi Vasa

- Djeteše nam se rodilo

Pesme za decu

- Zvončići

Domaći kompozitori

- Dom - J. Gotovac

Naziv predmeta	**FIZIČKO I ZDRAVSTVENO VASPITANJE**
Cilj	Cilj učenja predmeta fizičko i zdravstveno vaspitanje je da učenik unapređuje fizičke sposobnosti, motoričke veštine i znanja iz oblasti fizičke i zdravstvene kulture, radi očuvanja zdravlja i primene pravilnog i redovnog fizičkog vežbanja u savremenim uslovima života i rada.
Razred	prvi
Godišnji fond časova	108 časova

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA		SADRŽAJI
- primeni jednostavne, dvostavne opštepripremne vežbe (vežbe oblikovanja); - pravilno izvede vežbe, raznovrsna prirodna i izvedena kretanja; - kombinuje i koristi usvojene motoričke veštine u igri i u svakodnevnom životu;	FIZIČKE SPOSOBNOSTI		Vežbe za razvoj snage. Vežbe za razvojpokretljivosti. Vežbe za razvoj izdržljivosti. Vežbe za razvoj brzine. Vežbe za razvoj koordinacije.

- održava ravnotežu u različitim kretanjima; - razlikuje pravilno od nepravilnog držanja tela i pravilno drži telo; - primenjuje pravilnu tehniku disanja prilikom vežbanja; - izvede kretanja, vežbe i kratke sastave uz muzičku pratnju; - igra dečji i narodni ples; - koristi osnovnu terminologiju vežbanja; - poštuje pravila ponašanja na prostorima za vežbanje; - poštuje mere bezbednosti tokom vežbanja; - odgovorno se odnosi prema objektima, spravama i rekvizitima u prostorima za vežbanje; - poštuje pravila igre; - navija fer i bodri učesnike u igri; - prihvati sopstvenu pobedu i poraz; - uredno odlaže svoje stvari pre i nakon vežbanja; - navede delove svoga tela i prepozna njihovu ulogu; - uoči promenu u rastu kod sebe i drugih; - uoči razliku između zdravog i bolesnog stanja; - primenjuje zdravstveno-higijenske mere pre, u toku i nakon vežbanja; - održava ličnu higijenu; - učestvuje u održavanju prostora u kome živi i boravi; - shvati značaj korišćenja voća u ishrani; - pravilno se ponaša za stolom.			
	MOTORIČKE VEŠTINE	Hodanje i trčanje	Hodanje: - kratkim koracima, - dugim koracima, - u različitom ritmu, - hodanje sa rekvizitom, - hodanje sa promenom, pravca i smera. Tehnika trčanja: - trčanje preko prepreka, - trčanje sa promenom pravca i smera, - brzo trčanje 20 m sa startom iz različitih početnih položaja, - igre sa korišćenjem naučenih oblika hodanja i trčanja.
		Skakanja	Poskoci u mestu. Poskoci u kretanju.

		i preskakanja	Skakanja udalj. Skakanja uvis. Preskakanje duge vijače. Vežbe skakanja i preskakanja uporom rukama. Igre uz korišćenje različitih oblika skakanja i preskakanja.
		Bacanja i hvatanja	Bacanje loptice iz mesta u daljinu i u cilj. Bacanje loptice iz kretanja. Bacanje lopte uvis. Vođenje lopte. Dodavanje lopte. Igre sa vođenjem, dodavanjem lopte i gađanjem u cilj.
		Puzanja, višenja, upori i penjanja	Puzanja na tlu. Penjanja. Provlačenja. Vis ležeći opruženo. Pomicanja ulevo i udesno u visu ležećem i visu slobodnom. Upori.
		Vežbe na tlu	Osnovni sadržaji Osnovni stavovi i položaji. Povaljka na leđima. Stav na lopaticama (sveća). Kolut napred iz čučnja u čučanj. Povaljka na stomaku. Sastav od naučenih elemenata. Igre sa usvojenim vežbama. Prošireni sadržaji Kolut nazad iz čučnja u čučanj, niz kosu površinu. Odeljenjsko takmičenje sa zadatom kombinacijom vežbi.
		Vežbe ravnoteže	Hodanje po liniji. Hodanje po švedskoj klupi. Lagano trčanje na švedskoj klupi ili niskoj gredi. Kratak sastav na liniji obeleženoj na tlu, švedskoj klupi i niskoj gredi.
		Vežbe sa rekvizitima	Vežbe oblikovanja sa rekvizitima. Trčanja, poskoci i skokovi uz korišćenje rekvizita. Dizanje i nošenje predmeta i rekvizita na različite načine. Elementarne igre sa rekvizitima. Igre sa lastišom.
		Ples i Ritimika	Hodanje i trčanje sa promenom ritma, tempa i dinamike uz pljesak i uz muzičku

			pratnju. Galop napred. Dečiji poskok. Njihanje i kruženje vijačom ili trakom. Sunožni skokovi kroz vijaču sa obrtanjem napred. Narodno kolo po izboru.
		Poligoni	Kombinovani poligon od usvojenih veština (vežbi).
	FIZIČKA I ZDRAVSTVENA KULTURA	Kultura vežbanja i igranja	Osnovni termini u vežbanju. Vežbam bezbedno. Čuvam svoje i tuđe stvari. Pravila elementarnih igara. Nekad izgubim, a nekada. pobedim. Navijam fer.
		Zdravstveno vaspitanje	Upoznaj svoje telo. Rastemo. Vidim, čujem, osećam. Moje zdravlje. Ko sve brine o mom zdravlju. Lična higijena. Higijena prostora u kome živim. Higijena prostora u kome vežbam. Životne namirnice i pravilna ishrana. Zajedno za stolom.

Ključni pojmovi: vaspitanje, fizičko vežbanje, igra, zdravlje i kultura.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program predmeta fizičkog i zdravstvenog vaspitanja sastoji se od tri predmetne oblasti:

- fizička sposobnost,

- motorička veština,

- fizička i zdravstvena kultura.

Program prvog razreda baziran je na kontinuitetu usvojenih znanja, veština, stavova i vrednosti iz predškolskog vaspitanja i obrazovanja.

ORGANIZACIONI OBLICI RADA

Organizacioni oblici rada koji omogućavaju ostvarivanje planiranih ishoda su redovna nastava i vannastavne aktivnosti.

Plan i program vannastavnih aktivnosti predlaže Odeljensko veće prvog razreda i sastavni je deo godišnjeg plana rada škole i školskog programa. U okviru njih postoje sledeći oblici rada:

- sportsko-rekreativne aktivnosti,,

- nedelja školskog sporta,

- aktivnosti u prirodi (kros, sportski dan, izleti, zimovanje, letovanje ...),

- školska takmičenja,

- korektivno-pedagoški rad.

Časovi fizičkog i zdravstvenog vaspitanja

FIZIČKE SPOSOBNOSTI

Na svim časovima kao i na drugim organizacionim oblicima rada, poseban akcenat se stavlja na:

- razvijanje fizičkih sposobnosti koje se kontinuirano realizuje u pripremnom delu časa. Deo glavne faze koristi se za razvoj osnovnih fizičkih sposobnosti uzimajući u obzir uticaj koji nastavna tema ima na njihov razvoj. Metode i oblici rada biraju se u skladu sa potrebama i mogućnostima učenika i materijalno-tehničkim uslovima za rad;

- podsticanje učenika na samostalno vežbanje;

- učvršćivanje pravilnog držanja tela.

MOTORIČKE VEŠTINE

Usvajanje motoričkih veština, ostvaruje se kroz primenu osnovnih i proširenih programskih sadržaja primenjujući osnovne didaktičko-metodičke principe i metode rada neophodne za dostizanje postavljenih ishoda.

Usvojene motoričke veštine treba da omoguće učenicima njihovu primenu u svakodnevnim i specifičnim životnim situacijama.

Učenicima koji nisu u stanju da usvoje neke od sadržaja, zadaju se slična ali lakša vežbanja od predviđenih ili predvežbe.

Ukoliko učenik ne dostigne predviđeni ishod, ostavlja se mogućnost da isti dostigne u narednom periodu.

Usavaršavanje nekih motoričkih zadataka je kontinuirani proces bez obzira na sadržaje programa (tehnika hodanja, trčanja, primena naučene igre itd.).

U radu sa naprednijim učenicima realizuju se prošireni sadržaji. Kroz proces realizacije programa neophodno je pratiti sposobnosti učenika za različite fizičke aktivnosti.

FIZIČKA I ZDRAVSTVENA KULTURA

Ova nastavna oblast realizuje se kroz sve organizacione oblike rada, nastavne oblasti i teme uz praktičan rad.

Dostizanjem ishoda ove nastavne oblasti, učenici stiču znanja, veštine, stavove i vrednosti o vežbanju (osnovnim pojmovima o vežbi, kako se neko vežbanje izvodi i čemu konkretna vežba i vežbanje služi), fizičkom vaspitanju, sportu i zdravlju.

Osnovne informacije o vežbanju i zdravlju prenose se neposredno pre, tokom i nakon vežbanja na času.

Ova nastavna oblast obuhvata: formiranje pravilnog odnosa prema fizičkom vežbanju i zdravlju; razvijanje i negovanje drugarstva; prepoznavanje negativnih oblika ponašanja u igri i dr.

Pored navedenog u ovoj oblasti potrebno je raditi na: negovanju patriotskih vrednosti (narodne tradicije i multikulturalnosti); formiranju pravilnog odnosa prema različitostima, čuvanju lične i školske imovine, negovanju društvenih vrednosti itd.

Sportsko-rekreativne aktivnosti

Realizuju se prema interesovanju učenika. Sačinjava se poseban program pri čemu se uzimaju u obzir materijalni i prostorni uslovi rada, uzrasne karakteristike i sposobnosti učenika.

Nedelja školskog sporta

Radi razvoja i praktikovanja zdravog načina života, razvoja svesti o važnosti sopstvenog zdravlja i bezbednosti, o potrebi negovanja i razvoja fizičkih sposobnosti, kao i prevencije nasilja, narkomanije, maloletničke delinkvencije, škola u okviru Školskog programa realizuje nedelju školskog sporta.

Nedelja školskog sporta obuhvata:

- fizičke aktivnosti prilagođene uzrastu i mogućnostima učenika;

- kulturne manifestacije sa ciljem promocije fizičkog vežbanja, sporta i zdravlja (likovne i druge izložbe, folklor, ples, muzičko-sportske radionice...);

- đačke radionice (o zdravlju, fizičkom vežbanju, sportu i dr.).

Plan i program Nedelje školskog sporta sačinjava Odeljensko veće prvog razreda zajedno sa Stručnim većem predmetnih nstavnika koji realizuju nastavu fizičkog i zdravstvenog vaspitanja u drugom ciklusu, kao i drugim Stručnim većima (likovne kulture, muzičke kulture, istorije, informatike...) i stručnim saradnicima u školi, vodeći računa da i učenici, koji su oslobođeni praktičnog dela nastave fizičkog i zdravstvenog vaspitanja, budu uključeni u organizaciju ovih aktivnosti.

Aktivnosti u prirodi (izlet, kros, zimovanje, letovanje...)

Iz fonda radnih dana, predviđenih zajedničkim planom, škola organizuje aktivnosti u prirodi:

- izlet;

- kros se organizuje minimum jednom u toku školske godine;

- zimovanje - organizuje se za vreme zimskog raspusta (fizičke aktivnosti na snegu);

- letovanje - organizuje se za vreme letnjeg raspusta (kampovanje itd.).

Plan i program ovih aktivnosti sačiinjava Odeljensko veće prvog razreda u saradnji sa Stručnim većem predmetnih nstavnika koji realizuju nastavu fizičkog i zdravstvenog vaspitanja u drugom ciklusu.

Školska takmičenja

Škola za učenike prvog razreda organizuje i sprovodi takmičenja iz minimum jedne elementarne igre ili poligona u toku školske godine, kao integralni deo procesa fizičkog i zdravstvenog vaspitanja. Plan takmičenja donosi Odeljensko veće prvog razreda u saradnji sa Stručnim većem nastavnika fizičkog i zdravstvenog vaspitanja.

Učenici mogu da učestvuju i na takmičenjima u sistemu školskih sportskih takmičenja Republike Srbije, koja su u skladu sa planom i programom nastave i učenja, kao i na takmičenjima od interesa za lokalnu zajednicu.

Korektivno-pedagoški rad

Ove aktivnosti organizuju se sa učenicima koji imaju:

- poteškoće u savladavanju gradiva;

- smanjene fizičke sposobnosti;

- loše držanje tela;

- zdravstvene poteškoće koje onemogućavaju redovno pohađanje nastave.

Rad sa učenicima koji imaju loše držanje tela podrazumeva:

- uočavanje posturalnih poremećaja kod učenika;

- savetovanje učenika i roditelja;

- organizovanje dodatnog preventivnog vežbanja u trajanju od jednog školskog časa nedeljno;

- organizovanje korektivnog vežbanja u saradnji sa odgovarajućom zdravstvenom ustanovom.

Rad sa učenicima sa zdravstvenim poteškoćama organizuje se isključivo u saradnji sa lekarom specijalistom, koji određuje vrstu vežbi i stepen opterećenja, a sprovodi ih nastavnik fizičkog i zdravstvenog vaspitanja uz prisustvo nastavnika koji realizuje razrednu nastavnu u odeljenju koje učenik pohađa.

OSLOBAĐANJE UČENIKA OD NASTAVE FIZIČKOG I ZDRAVSTVENOG VASPITANJA

Učenik može biti oslobođen samo od praktičnog dela programa nastave za određeni period, polugodište ili celu školsku godinu na osnovu preporuke izabranog lekara.

Učenik oslobođen praktičnog dela u obavezi je da prisustvuje časovima. Za rad sa oslobođenim učenicima nastavnik sačinjava poseban program rada baziran na usvajanju teorijskih i vaspitnih sadržaja u skladu sa programom i korelaciji sa sadržajima drugih predmeta.

Oslobođenim učenicima treba pružiti mogućnost da:

- prate igru i usvajaju pravila igre, na času ili vannastavnim aktivnostima,

- naprave edukativni poster ili crtež sa sportskog događaja,

- na drugi način pomažu u nastavi.

Primer ishoda za učenike oslobođene od praktičnog dela nastave:

Po završetku teme učenik će biti u stanju da:

- navede osnovna pravila elementarne igre koja se najčešće primenjuje u nastavi;

- primeni osnovna zdravstveno-higijenska pravila;

- pomogne u organizaciji ativnosti predviđenih programom.

PLANIRANJE VASPITNO-OBRAZOVNOG RADA

Broj časova po nastavnim temama planira se na osnovu procene nastavnika, materijalno-tehničkih i prostornih uslova. Nastavne teme ili pojedini sadržaji za koje ne postoje uslovi za realizaciju mogu biti zamenjeni odgovarajućim temama ili sadržajima programa za koje postoje odgovarajući uslovi.

Nastavne teme Vežbe na tlu i Vežbe ravnoteže ostvaruju se realizacijom osnovnih i proširenih sadržaja. Osnovni sadržaji su oni koje je neophodno sprovesti u radu sa učenicima uzimajući u obzir sposobnosti učenika, materijalno-tehničke i prostorne uslove. Prošireni sadržaji su oni koje nastavnik bira i realizuje u radu sa učenicima (grupama ili pojedincima), koji su savladali osnovne sadržaje, uzimajući u obzir nivo dostignutosti ishoda, potrebe učenika i uslove za rad.

FIZIČKE SPOSOBNOSTI

Pri planiranju vežbanja u pripremnoj fazi časa, treba uzeti u obzir uticaj nastavne teme na fizičke sposobnosti učenika i primeniti vežbe čiji delovi biomehaničke strukture odgovaraju osnovnom zadatku glavne faze časa i služe za obučavanje i uvežbavanje konkretnog zadatka. Metode vežbanja koje se primenjuju u nastavi su trenažne metode (kontinuirani, ponavljajući metod), prilagođene uzrasnim karakteristikama učenika. U radu sa učenicima primenjivati diferencirane oblike rada, dozirati vežbanja u skladu sa njihovim mogućnostima i primenjivati odgovarajuću terminologiju vežbi. Vreme izvođenja vežbi i broj ponavljanja, zadaju se grupama učenika ili pojedincma u skladu sa njihovim sposobnostima, vodeći računa o postizanju što veće radne efikasnosti i optimalizaciji intenziteta rada.

Preporučeni načini rada za razvoj fizičkih sposbnosti učenika.

1. Razvoj snage:

- bez rekvizita i sa rekvizitima,

- na spravama i uz pomoć sprava.

2. Razvoj pokretljivosti:

- bez rekvizita i sa rekvizitima,

- uz korišćenje sprava,

3. Razvoj izdržljivosti:

- trčanje,

- elementarne igre,

- vežbanje uz muziku,

- ples.

4. Razvoj koordinacije:

- izvođenje koordinacionih vežbi u različitom ritmu i u promenljivim uslovima.

5. Razvoj brzine:

- jednostavne i složene kretne strukture izvoditi maksimalnim intenzitetom iz različitih početnih položaja, izazvane različitim čulnim nadražajima (start iz različitih položaja itd.),

- štafetne igre,

- izvođenje vežbi maksimalnom brzinom.

Za učenike koji iz zdravstvenih razloga izvode posebno odabrane vežbe, potrebno je obezbediti posebno mesto za vežbanje.

MOTORIČKE VEŠTINE

Hodanje i trčanje

Hodanje sa opružanjem kolena stajne noge uz pravilno držanje tela i sa radom ruku, kratkim i dugim koracima, u različitom ritmu, uz pravilno postavljanje stopala (koristiti obeležene linije na sportskim terenima); na prstima, uz uzručenje sa istezanjem tela.

Trčanje uz pravilno postavljanje stopala i pravilan rad ruku, sa podizanjem kolena (koristiti prepreke - palice i vijače poređane na jednom delu sale ili spoljnih terena), sa zabacivanjem potkolenice; brzo trčanje sa polaskom iz stajanja, ležanja, upora čučećeg i drugim načinima polaska.

Igre sa različitim oblicima hodanja i trčanja.

Skakanja i preskakanja

Poskoci u mestu: sunožnim odskokom i sunožnim doskokom sa opružanjem tela, levo-desno, napred-nazad, u doskok raznožno i ponovo sunožno; sa vijačom (sa međuposkokom i bez međuposkoka); jednonožnim odskokom i doskokom na jednu nogu, sa opružanjem tela, levo-desno, napred-nazad. Skok sunožnim odskokom pruženim telom sa okretom za 90° i sunožnim doskokom. Sunožni naskok na povišenu površinu (do visine švedske klupe), na naslagane strunjače ili gornju površinu švedskog sanduka. Skok udalj, uz pravilan zamah rukama, amortizaciju i završni položaj.

Poskoci u kretanju: posle nekoliko koraka, jednonožni poskok jednom, posle nekoliko koraka, jednonožni poskok drugom nogom i naizmenično; posle nekoliko koraka jednonožni odskok i meki sunožni doskok do počučnja („da se ne čuje”). Ponoviti isto posle nekoliko trčećih koraka. Jednonožni naskok na povišenu površinu čeonim i bočnim zaletom (dva okvira švedskog sanduka, niska greda, kocka) i sunožni doskok na meku površinu. Skakanje preko poredanih vijača jednonožnim i sunožnim odskokom. Školica, igra „lastiša”.

Skokovi udalj: povezati zalet od nekoliko trčećih koraka sa jednonožnim odskokom sa obeleženog prostora (šira površina, ili linije) i doskok na meku površinu (strunjača za skok u vis, pesak).

Skokovi uvis: iz zaleta pravo jednonožnim odskokom preskočiti vijaču ili lastiš, noge pogrčiti i meko sunožno doskočiti (u grupi od tri do četiri učenika); preskočiti lastiš (postavljen po širini) sa istovremenim polaskom dva do tri učenika.

Vežbe (skakanja i preskakanja) uporom rukama: bokom pored švedske klupe, upor i sunožnim odskokom naskok u upor čučeći, isto, preskočiti klupu.

Preskakanje duge vijače koja se okreće: pojedinačno iz mesta, sa ulaskom i izlaskom prema mogućnostima učenika.

Igre uz korišćenje različitih oblika skakanja i preskakanja.

Bacanja i hvatanja

Bacanje loptice (levom i desnom rukom) iz mesta i u dalj i u cilj (okvir od švedskog sanduka, obeleženi cilj na zidu, kvadrati od vijača na rukometnom golu...). Vežbe ponoviti u hodanju i u laganom trčanju.

Bacanje lopte uvis i posle njenog odbijanja od tla, hvatanje obema rukama: uz ceo okret, posle pljeska rukama, zatvaranja očiju, čučnja, seda...; zakotrljati lotu po tlu i hvatanjem je podići obema rukama.

Vođenje lopte u mestu i u hodanju (levom i desnom rukom).

Dodavanje lopte u parovima, u mestu, sa grudi i iznad glave.

Igre sa vođenjem i dodavanjem lopte i gađanjem u cilj.

Višenja, upori i penjanja;

Puzanja po strunjači na različite načine (licem prema tlu, leđima na tlu...)

Penjanje: uz ribstol, uz mornarske lestve, čeono, naizmeničnim prehvatanjem, penjanje.

Provlačenje kroz okna švedskog sanduka, klupe i rekvizita (obruč) i dr.

Penjanje i spuštanje na i sa različitih sprava.

Višenja: u visu ležećem opruženim telom, pomicanje ulevo i udesno. Pomicanja u visu slobodnom. Vis aktivni na svim spravama na kojima se vis može izvesti.

Upor aktivni na tlu i na svim spravama, na kojima se upor može izvesti.

Vežbe na tlu

Realizuju se kroz obavezne i proporučene sadržaje.

Osnovni sadržaji

Klek, usprav bez pomoći ruku; klek sunožni na strunjače, klek jednonožni, usprav; kretanje u uporu čučećem i uporu sklonjeno, licem i leđima ka tlu; iz čučnja, malim odrazom doskok prvo na ruke, a zatim na stopala u upor čučeći („žablji poskoci"). Klek, uzručenje, zaklon.

Povaljka na leđima. Stav na lopaticama („sveća"), grčenjem i obuhvatom kolena povaljka niz kosu površinu.

Kolut napred, iz čučnja u čučanj, niz kosu površinu (na ripstolu okačene švedske klupe i prekrivene strunjačama).

Kolut napred, iz čučnja u čučanj, i iz čučnja do stava uspravno i uzručenja.

Povaljka na stomaku (ležanje na trbuhu, obuhvatiti rukama skočne zglobove - povaljka).

Kombinacija na tlu od sledećih vežbi: najmanje četiri takta vežbi oblikovanja, kolut napred do stava uspravno, okret u usponu na obe noge za 180°, čučanj, stav na lopaticama, stav uspravno i dva dečja poskoka.

Prošireni sadržaji

Kolut nazad iz čučnja u čučanj, niz kosu površinu.

Odeljenjsko takmičenje sa zadatom kombinacijom vežbi.

Vežbe ravnoteže

Hodanje po liniji napred sa pravilnim postavljanjem stopala (gimnastičkim korakom), i unazad sa opruženom upornom nogom, kraćim koracima, koracima u usponu i sa različitim položajem ruku (o bok, odručenje, uzručenje).

Hodanje po širokom delu švedske klupe: napred - odručenje; unazad sa opružanjem uporne noge, uzručenje; ustranu: iz stava spetnog, ruke o bok, hodanje koracima sa privlačenjem do stava spetnog i uzručenja, zibom počučnjem, korak ustranu - odručiti, stav spetni, uzručiti.

Lagano trčanje na prednjem delu stopala sa pravilnim držanjem tela, rukama o bok ili u odručenju (švedska klupa i niska greda).

Naučiti kombinaciju od vežbi: iz stava spetnog na početku švedske klupe, trčanje do polovine klupe, odručiti; stav: jedna noga iza druge, uzručiti, odručiti; hodanje do kraja klupe, odručiti, stav: jedna noga iza druge uzručiti; hodanje unazad do polovine klupe, jedna noga iza druge, ruke o bok; okret za 90° hodanje ustranu koracima sa privlačenjem zibom počučnjem, odručiti; na kraju grede stav spetni, uzručiti, saskok, predručiti, stav spetni, priručiti, završiti leđima prema klupi. Ako škola nema klupu ili gredu, kombinaciju naučiti na tlu, na liniji.

Vežbe sa rekvizitima

Vežbe rekvizitima koristiti prilikom savladavanja sledećih sadržaja:

Vežbe oblikovanja sa palicom, obručem, vijačom i drugim rekvizitima

Trčanja, poskoci i skokovi - vijače, palice i obruči poređani na kraćem i dužem odstojanju: preskakanje kratke i duge vijače; ritmičke vežbe; kocke: penjanje i silaženje sa kocke nagaznim korakom i sunožnim doskokom u čučanj i počučanj; sunožni naskok na kocku i doskok u čučanj i počučanj; čunjevi i obruči: vijugavo trčanje.

Dizanje i nošenje: predmeta i rekvizita (kocka, medicinka...) na različite načine; postavljanje i skupljanje predmeta i rekvizita.

Elementarne igre sa korišćenjem palica, vijača, obruča, kocki i čunjeva.

Ples i ritmika

Ritmičko hodanje i trčanje sa promenom ritma, tempa uz pljesak i odgovarajuću muzičku pratnju. Kretanja sa promenom položaja ruku, nogu i trupa. Galop napred i strance. Dečji poskok. Sačiniti sastav od naučenih elemenata uz muzičku pratnju.

Vijača: njihanje i kruženje vijačom ili trakom u bočnoj i čeonoj ravni; sunožni skokovi kroz vijaču sa obrtanjem napred. Povezati ova dva elementa kao obavezni sastav.

Plesovi: „Ja posejah lan" i „Dunje ranke".

Jedno kolo po izboru.

Poligoni

Kombinovani poligon sa zadacima na tlu uz korišćenje sprava i revizita (provlačenja, nošenja, kotrljanja...)

Kombinovani poligon sa elementima penjanja (na švedski sanduk, ripstol, švedska klupa..)

Plivanje

Nastavnu temu Plivanje, realizuju škole koje za to imaju uslove u školi ili objektima van nje.

Program nastave i učenja plivanja sadrži:

- obuku neplivača;

- igre na vodi.

Nastavu plivanja realizuje nastavnik fizičkog i zdravstvenog vaspitanja u saradnji sa nastavnikom koji sprovodi razrednu nastavu tom odeljenju.

FIZIČKA I ZDRAVSTVENA KULTURA

Ova nastavna oblast realizuje se kroz sve druge nastavne oblasti i teme uz praktičan rad i sastoji se od dve nastavne teme Kultura vežbanja i igranja i Zdravstveno vaspitanje.

Kultura vežbanja i igranja

Osnovni termini u vežbanju

U radu sa učenicima postepeno uvoditi terminologiju vežbi i upoznati ih sa uticajem primenjenih vežbi na organizam.

Vežbam bezbedno

Upoznati učenika sa pravilima ponašanja koja važe u prostorima za fizičko vežbanje kako u školi, tako i van nje. Isticati neophodnost poštovanja pravila ponašanja tokom vežbanja.

Čuvam svoje i tuđe stvari

Formiranje svesti o potrebi čuvanja kako svojih tako i tuđih stvari.

Pravila elementarnih igara

Usvajanje osnovnih pravila elementarnih igara koje se na času realizuju. Razvijanje svesti o potrebi poštovanja pravila igara, kao i posledicama njihovog nepoštovanja.

Nekad izgubim, a nekada pobedim

Negovanje takmičarskog duha. Prihvatanje pobede i poraza na socijalno prihvatljiv način (bez ruganja i nipodaštavanja protivnika...).

Navijam fer

Podsticati učenike da prilikom igre ili takmičenja poštuju svoju i protivničku ekipu i nagrade svaki lep potez i postupak učesnika u igri.

Zdravstveno vaspitanje

Upoznaj svoje telo

Učenici imenuju delove tela i shvataju njihovu ulogu. Mogućnosti svog tela učenici pokazuju kroz vežbanje. Naglasiti značaj fizičke aktivnosti i fizičkog i zdravstvenog vaspitanja kao predmeta.

I ja rastem

Proširiti učenička znanja o sopstvenom rastu i razvoju. Osposobiti ih da uoče određene promene tokom dosadašnjeg razvoja.

Vidim, čujem, osećam

Upoznavanje učenika sa određenim čulima i njihovim ulogama, koja u velikoj meru utiču na pravilno izvođenje fizičkih vežbi, ali i njihovim ulogama u svakodnevnom životu putem kojih unapređujemo sopstveno zdravlje.

Moje zdravlje

Razvoj svesti o potrebi da se bude zdrav i šta znači zdravlje za čoveka. Neophodno je da uoče razlike između zdravog i bolesnog stanja organizma.

Ko sve brine o mom zdravlju

Zajednički sagledati ko sve i na koji način brine o njihovom zdravlju.

Tražim pomoć

Na osnovu prethodih iskustava učenika utvrditi u kojim okolnostima, kada i od koga treba tražiti pomoć.

Lična higijena

Formiranje svesti o značaju održavanja lične higijene.

Stvaranje navike da se oprema za fizičko vežbanje uredno održava i čuva.

Higijena prostora prostora u kome živim

Podići svest o tome da o prostoru u kome žive treba samostalno da brinu (održavaju čistim i urednim) jer na taj način čuvaju svoje zdravlje.

Higijena prostora prostora u kome vežbam

Formiranje navike da se higijena prostora u kome učenik vežba uredno održava i čuva (sala, svlačionice, igrališta...)

Životne namirnice i pravilna ishrana

Upoznavati učenika sa osnovama pravilne ishrane.

Zajedno za stolom

Pravila ponašanja za stolom tokom obedovanja (postavljanje stola, pravilno držanje tela i ruku tokom obedovanja, pravilno žvakanje, ponašanje - guranje, bacanje hrane itd.).

Didaktičko-metodički elementi

Osnovni principi realizacije nastave:

- jasnoća nastavnog procesa;

- optimalno korišćenje raspoloživog prostora, sprava i rekvizita;

- izbor racionalnih oblika i metoda rada;

- izbor vežbi usklađen sa programskim sadržajima i ishodima;

- funkcionalna povezanost delova časa - unutar jednog i više uzastopnih časova određene nastavne teme.

Pri izboru oblika rada uzimaju se u obzir prostorni uslovi, broj učenika na času, opremljenost spravama i rekvizitima i planirana dinamika rada.

Izbor didaktičih oblika rada treba da bude u funkciji efikasne organizacije i intenzifikacije časa u cilju dostizanja postavljenih ishoda.

U nastavi treba da preovladavaju igre i sadržaji koji zahtevaju preciznost izvođenja. Svim vežbanjima prethode tačna uputstva nastavnika i prikaz vežbi. Nastavnik prati rad učenika, ukazuje i ispravlja greške.

PRAĆENJE, VREDNOVANJE I OCENJIVANJE

U cilju sagledavanja i analiziranja efekata nastave, preporučuje se da nastavnik podjednako, kontinuirano prati i vrednuje:

- stanje fizičkih sposobnosti;

- stanje zdravlja i higijenskih navika;

- dostignuti nivo savladanosti motoričkih veština;

- odnos prema radu.

Ocenjivanje se vrši opisno, na tri nivoa, na osnovu dostignutosti predviđenih ishoda.

Prvi nivo

1. Stanje fizičkih sposobnosti

Učenik ima visok stepen razvijenosti fizičkih sposobnosti na osnovu ocene:

a) koordinacije:

- u cikličnim kretanjima i u povezivanju jednostavnih pokreta u celinu;

- pravilno izvodi kompleks od osam vežbi oblikovanja bez rekvizita; četiri vežbe na ripstolu; i četiri vežbe sa palicom;

- na osnovu brzine učenja: vežbi na tlu; trčanja preko poređanih prepreka u jednakom ritmu;

- vođenje lopte bez prekida (nekoliko puta);

- dodavanje lopte jednom ili obema rukama i hvatanje lopte;

b) gipkosti:

- ramenog pojasa, kičme i u zglobu kuka;

- pokrete trupa, ruku i nogu izvodi meko u optimalnim amplitudama (zakloni, pretklon, zanoženja, prednoženja i odnoženja...);

v) održavanja ravnoteže:

- na suženim površinama (linijama, švedskoj klupi, niskoj gredi ili stavovima na jednoj nozi) pokrete izvode bez poremećaja težišta tela;

g) eksplozivne snage, brzine i repetitivne snage:

- skokove i preskakanja izvodi sa većom visinom i daljinom;

- brzo trči sa i bez promene pravca;

- vežbe oblikovanja za snagu izvodi sa više ponavljanja;

d) izdržljivost:

- trči i učestvuje u igri duže vreme bez zamora.

2. Stanje zdravlja i higijenske navike

Učenik ima visok stepen razvijenosti higijenskih navika i dobar zdravstveni status kada:

- nema posturalne poremećaje ni telesne deformitete, ima normalno razvijen svod stopala, urednog je opšteg izgleda; ne pokazuje vidljive znake umora prilikom vežbanja;

- njegov telesni razvoj je u skladu sa uzrastom;

- ima urednu opremu za vežbanje i u potpunosti usvojene higijenske navike.

3. Dostignuti nivo savladanosti motoričkih veština

Učenik ima visok stepen razvijenosti motoričkih veština ukoliko je uspešno savladao kretanja i zahteve predviđene osnovnim i proširenim sadržajima.

4. Odnos prema radu

Učenik ima pozitivan aktivan odnos prema radu ukoliko je redovan i aktivan na časovima i ako se angažuje u vannastavnim aktivnostima.

Učenik je u potpunosti dostigao predviđene ishode za prvi razred.

Drugi nivo

Učenik ima zadovoljavajući stepen: razvijenosti fizičkih sposobnosti, zdravstvnog stanja i higijenskih navika, savladanosti motoričkih veština i odnos prema radu, ako značajno ne odstupa od kriterijuma navedenih za prvi nivo.

Učenik na ovom nivou dostigao je predviđene ishode uz određene poteškoće (navesti najbitnije), ima pozitivan odnos prema radu ako je redovan i aktivan na svim, ili na većini časova.

Treći nivo

Učenik delimično ili potpuno odstupa od kriterijuma navedenih za prvi i drugi nivo.

Ne nosi redovno i ne održava opremu za vežbanje i ima nedovoljno razvijene higijenske navike.

Delimično je dostigao, ili u potpunosti nije dostigao većinu predviđenih ishoda (navesti najbitnije), nije zainteresovan za vežbanje i ne pokazuje napredak.

Na kraju svake opisne ocene, nastavnik treba da navede koje su moguće preporuke za dalji napredak i uključi roditelje.

4. IZBORNI PROGRAMI

Naziv predmeta	**GRAĐANSKO VASPITANJE**
Cilj	Cilj učenja programa građansko vaspitanje je podsticanje razvoja ličnosti koja je odgovorna prema svojim pravima i pravima drugih, otvorena za dogovor i saradnju i spremna da aktivno učestvuje u životu školske zajednice, uvažavajući principe, procedure i vrednosti demokratskog društva.
Razred	prvi
Godišnji fond časova	36 časova

ISHODI Po završenom razredu učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
- navede u čemu je uspešan i u čemu želi da napreduje; - uočava međusobne razlike i sličnosti sa drugim učenicima u odeljenju; - ponaša se na način koji ne ugrožava potrebe, prava i osećanja drugih; - prepozna kod sebe i drugih osnovna osećanja; - prepoznaje primere poštovanja i kršenja prava deteta u svom okruženju, pričama, filmovima; - preispituje svoje postupke i prihvata da ne mora uvek da bude u pravu; - traži pomoć u situacijama kršenja svojih i tuđih prava; - razlikuje dobru i lošu komunikaciju u sopstvenom iskustvu, bližem okruženju, književnim delima, filmovima; - komunicira slušajući sagovornika i traži objašnjenje onoga što ne razume; - slobodno iznosi mišljenje, obrazlaže ideje, daje predloge i prihvata da drugi mogu imati drugačije mišljenje; - sarađuje i preuzima različite uloge u grupi/timu;	LJUDSKA PRAVA Ja i drugi u odeljenju	Identitet Ko sam ja? Naše jake strane, u čemu smo uspešni, u čemu bismo voleli da napredujemo. Talenti i interesovanja koja posedujemo. Naše sličnosti i razlike. Osnovna osećanja (radost, strah, tuga, bes) i kako se prepoznaju.

- dogovara se i odlučuje u donošenju odeljenjskih pravila i da se ponaša u skladu sa njima; - svojim rečima obrazloži neophodnost pravila koja regulišu život u zajednici; - prepozna dobre strane svog odeljenja i ono što bi trebalo promeniti/poboljšati; - zajedno sa vršnjacima i nastavnikom učestvuje u rešavanju problema u odeljenju; - učestvuje u izradi plana jednostavne akcije; - sa drugim učenicima izvodi i dokumentuje jednostavnu akciju; - doprinosi promociji akcije; - na jednostavan način vrednuje izvedenu akciju.		
		Potrebe i prava Razlike između želja i osnovnih životnih potreba. Prava deteta Kršenje i zaštita prava Prepoznavanje kršenja prava deteta. Kome se obratiti u situacijama kršenja prava deteta. Odgovornost prema sebi i drugima.
	DEMOKRATSKO DRUŠTVO Odeljenje/grupa kao zajednica	Funkcionisanje zajednice Odeljenje/grupa kao zajednica. Vrednosti odeljenja/grupe - ravnopravnost, odgovornost, solidarnost, poštovanje i briga za druge, tolerantnost, pravednost, poštenje. Uvažavanje različitosti. Pravila u odeljenju/grupi i njihova funkcija. Odlučivanje u odeljenju/grupi. Odgovornost dece i odraslih za funkcionisanje zajednice.
	PROCESI U SAVREMENOM SVETU Komunikacija i saradnja	Komunikacija Slušanje/neslušanje. Kad razgovaramo držimo se teme. Iznošenje mišljenja. Uvažavanje sagovornika. Saradnja Grupni rad, dogovaranje i saradnja sa vršnjacima i odraslima.
	GRAĐANSKI AKTIVIZAM Akcija odeljenja/grupe	Planiranje i izvođenje jednostavne akcije u odeljenju/grupi Koraci u planiranju i izvođenju akcije. Čime se ponosimo i čime nismo zadovoljni u odeljenju. Izbor teme/problema/aktivnosti kojom ćemo se baviti. Određivanje cilja i izrada plana akcije - podela uloga, dogovor o rokovima, načinu realizacije.

		Izvođenje i dokumentovanje akcije - video, fotografije, tekstovi i sl. Promocija akcije na nivou škole - prikazivanje drugim odeljenjima, roditeljima i sl., pravljenje postera ili panoa, objavljivanje priloga u školskom listu. Vrednovanje akcije - čime smo zadovoljni, šta je moglo biti bolje.

Ključni pojmovi: različitosti, komunikacija i prava.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program građanskog vaspitanja, u prvom ciklusu osnovnog obrazovanja i vaspitanja, organizovan je po modelu spirale što znači da su sadržaji u sva četiri razreda dati u oblastima Ljudska prava, Demokratsko društvo, Procesi u savremenom svetu i Građanski aktivizam. Tematske oblasti se spiralno razvijaju, odnosno sadržaji se iz razreda u razred proširuju i produbljuju, a mnogi ishodi se nadograđuju ili se, ako je u pitanju veština, dalje razvijaju. Tipičan primer takvog ishoda su oni koji se odnose na komunikaciju koja će se dosledno razvijati u svim razredima i kroz sve sadržaje. Slično je i sa jačanjem osetljivosti za potrebe i prava drugih, prepoznavanje diskriminacije i drugim ishodima koji se ne mogu brzo i lako ostvariti obradom samo jednog programskog sadržaja. Sve četiri oblasti su jednako važne, a nastavnik ih, u neposrednom radu sa učenicima, integriše jer između njih postoji prirodna veza.

Oblast demokratsko društvo je koncipirana analogno predmetu svet oko nas gde se učenici u procesu saznavanja polako vode od neposrednog okruženja (porodica, odeljenje) ka široj društvenoj sredini (škola, okruženje, država, svet).

U programu su navedeni sadržaji koje nastavnik može da dopunjuje, proširuje i menja prema konkretnim potrebama i planu sopstvenog rada ali uvek imajući u vidu ishode koje treba ostvariti. Redosled navedenih ishoda ne iskazuje njihovu važnost jer su svi od značaja za postizanje opšteg cilja predmeta. Između ishoda, kako u okviru jedne, tako i u više oblasti, postoji povezanost. Ostvarivanje jednog ishoda doprinosi ostvarivanju drugih ishoda. Mnogi ishodi su procesni i predstavljaju rezultat kumulativnog dejstva obrazovno-vaspitnog rada, tokom dužeg vremenskog perioda.

Ostvarivanje ishoda zahteva primenu različitih interaktivnih oblika rada kao i odabir i korišćenje odgovarajućih metoda i tehnika. Nastavnici su u prilici da biraju: radionice, simulacije, igranje uloga, studije slučaja, diskusije, mini istraživanja, jednostavne akcije kao i da sami osmisle neke druge aktivnosti. Imajući u vidu da učenici prvog razreda dolaze sa iskustvom iz pripremnog predškolskog programa gde je dominantno saznavanje kroz igru i ovde treba metodsku okosnicu predmeta da čine interaktivne radionice, strukturirane igrovne aktivnosti objedinjene oko glavne teme. Radionice treba da započinju pričom koja je bliska iskustvu učenika, a sadrži neku vrstu zapleta (moralnu dilemu ili sukob potreba i/ili vrednosti) kao povod za diskusiju u paru ili u manjoj grupi, a završava razmenom u celoj grupi. Cilj je da se pruži mogućnost svakom učeniku da preispita svoje mišljenje i delovanje zbog pojave konflikta između njegove tačke gledišta i tačke gledišta koja je različita od njegove. Zato se može reći da aktivnosti na času treba tako da teku da obezbede iskustveno učenje, tj. uobličavanje i poimanje ličnih, autentičnih doživljaja i stavova učenika kroz razmenu u grupi, a ne prenošenje gotovih znanja, tuđih uvida ili gotovih predloga. Nastavnik treba da naglasi da nema poželjnih, očekivanih ili tačnih odgovora, da je naglasak na procesu otkrivanja i saznavanja o sebi i drugima kroz razmenu. Osim toga, važno je da postoji igrovni kontekst koji pomaže učenicima da se opuste i oslobode, da probaju različite vidove izražavanja i simbolizacije unutrašnjih iskustava, i da kroz igru istražuju raznovrsna, divergentna rešenja za probleme sa kojima se suočavaju. S obzirom na uzrast učenika dobro je u toku časa kombinovati različite aktivnosti i osmisliti takvu dinamiku rada kojom se održava njihova pažnja i motivacija za učestvovanjem. Za ovaj predmet važno je obezbediti takav način sedenja učenika koji omogućava svim učesnicima da vide jedni druge, okrenuti licem u lice.

Posebnu pažnju treba obratiti na poslednju oblast programa gde se prethodno stečena znanja i veštine integrišu i praktikuju. Akcije treba da budu male i izvodljive, ali da imaju sve korake. Učenike treba ohrabrivati kada naiđu na teškoće i jasno ukazivati da si i neuspele akcije dobre jer njihovom analizom dolazimo do uvida koji su koraci bili pogrešni. Brojni su primeri tema u okviru kojih se mogu osmisliti jednostavne akcije u korist prava deteta, a na nivou odeljenja/grupe. Na primer, vršnjačka podrška je važan segment ukupne podrške inkluzivnog obrazovanja, tako da je uključenost učenika u ovaj segment života i rada škole veoma značajan. On se ogleda upravo u zajedničkom promišljanju nastavnika i učenika na temu kako osmisliti plan podrške, kako ga najuspešnije realizovati, vodeći računa o potrebama svakog učenika obuhvaćenog inkluzivnim obrazovanjem.

Građansko vaspitanje, kao program, deo je šireg koncepta obrazovanja za demokratiju i građansko društvo i u tom smislu je tesno povezano sa drugim predmetima, vannastavnim aktivnostima i etosom škole. Najjača korelacija je sa srpskim jezikom i predmetom svet oko nas gde se može koristiti tematsko planiranje.

Kako je građansko vaspitanje izborni program, dešava se da se realizuje u celom ili u delu odeljenja, mada se često realizuje i u grupi sastavljenoj od učenika iz više odeljenja i zato se alternativno koriste oba izraza odeljenje/grupa. Ukoliko je rad u grupi potrebno je uložiti dodatni napor da se napravi grupna kohezija. Mnogi sadržaji programa su pogodni za jačanje dobrih odnosa u grupi, a posebno aktivnosti na planiranju i izvođenju zajedničkih akcija.

U ovom predmetu produkti učeničkih aktivnosti imaju poseban značaj. Oni mogu biti različite vrste kao što su posteri, audio-vizuelni zapisi, prezentacije, prikazi rezultata istraživanja i drugo. Oni se mogu koristi pri integraciji ili rekapitulaciji obrađenih sadržaja, proceni napredovanja učenika, kao i samoproceni nastavnika koliko uspešno radi. Produkti se mogu koristiti i van odeljenja/grupe, na primer na izložbi u holu škole, u školskim novinama, sajtu škole.

Za realizaciju predmeta i ostvarivanje definisanih ishoda vrlo je važna uloga nastavnika. On je model koji svojim ponašanjem doprinosi stvaranju demokratske atmosfere koja je pogodna za razmenu i argumentovanje ideja i mišljenja među učenicima, on je taj koji daje povratnu informaciju i podstiče učenike na razumevanje odnosa u grupi. On podržava učenike kada im je teško da se izraze, pomaže im u izboru pravih reči. Podsticajnim pitanjima može da navede učenike da sagledaju situaciju iz druge perspektive što je ozbiljan zahtev za učenike prvog razreda koji su još uvek u velikoj meri fokusirani na sopstvene potrebe, misli, osećanja. Konstruktivna komunikacija i demokratske procedure nisu samo cilj već i način da se ostvare željeni ishodi. Nastavnik treba da obezbedi da se na času svaki učenik oseća uvaženo, prihvaćeno i dobrodošlo u svojoj različitosti uz obavezu poštovanja i uvažavanja drugih i drugačijih pogleda i mišljenja.

Ocenjivanje učenika u građanskom vaspitanju je usaglašeno sa Pravilnikom o ocenjivanju u osnovnoj školi i učenicima blisko jer se opisno ocenjuju iz svih predmeta.

MATERNJI JEZICI SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

БУГАРСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ

Учебен предмет	БЪЛГАРСКИ ЕЗИК С ЕЛЕМЕНТИ НА НАЦИОНАЛНАТА КУЛТУРА
Цели	Цели на обучението по Български език с елементи на националната култура е съхраняване на българския език, опазване традицията и обичаите и културното наследство на българите и България; формиране на съзнание за значението и ролята на езика в опазването на националния идентитет и интеркултуралността, като начин на живот в съвременното общество.
Клас	първи
Хорариум	72 часа годишно

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ от обучението в края на класа	ОБЛАСТ/ТЕМА	УЧЕБНИ СЪДЪРЖАНИЯ
- говори в съответствие с езиковото развитие, изразява своите потребности - Използва речевия етикет при поздравления и обръщения в устно общуване. - Прилага правилата за речева учтивост (поздрав, благодарност, молба). - Уместно употребява езикови и неезикови средства според комуникативното обстоятество - Правилно използва нови думи в ежедневния говор - разпознава начинити и средства за общуване - ориентира се в комуникативно речеви ситуации - разпознава редоследа на основните езически и говорни единици (звук, дума, изречение, текст) в говоренето - разграничава българския стандартен език и диалектния говор - внимателно слуша въпроси и дава отговори с пълно изречение - разказва устно по картина или серия картини - устно описва неща от околната среда - внимателно и културно слуша събеседника - разпознава стихотворение и разказ - рецитира кратки стихотворения - изразява свои наблюдения, мисли и чувства след слушан литературен текст и ги свързва със собствения си опит - определя времето и мястото на случилото се в литературно произведение - забелязва герои и изразява свое мнение (прави преценка на постъпките им) за	ЕЗИК И ЕЗИКОВА КУЛТУРА	- усвояване на нови думи и техното значение - пълно изречение в устното изразяване - поздрав и запознаване - целенасочен разговор и свободен стил - речеви шаблони - устно и говорно съобщение - разказване, преразказване и описание - декламиране на стихове - драматизиране на текст (сценично и куклено изпълнение) - обогатяване на речника: лексикални и синтатични упражнения - скоропоговорки - говорни, ситуационни и езикови игри - реални ситуации (в магазин, театър, кино, поща, на пазара...) - аудио-визуални записи - игри развиващи вниманието - текстове от енциклопедии и детски списания - образователни дигитални медии

поведението им в литературно произведение - с думи и илюстрация изразява за какво се говори в даден текст - участва в сценично изпълнение на текстове - слуша, разбира и преразказва съобщение - открива отговора на народни и авторски гатанки - Съставя в устен вид благопожелания, свързани с празничния календар на българския народ. - Отгатва фолклорни и литературни гатанки, достъпни за възрастта.		
	ЛИТЕРАТУРА - Българска - Поети и писатели от малцинството	Лирика Ран Босилек, Родна реч/Родна стряха/ Валери Петров, Мама Цветан Ангелов, Шаро и първият сняг Народна песен, Сурва, сурва година Народна песен, Лазарска песен Йордан Стубел, Баба Марта бързала Елин Пелин, Великденски празник/Александър Божинов, Великден/ Дора Габе, Великден/ Елисавета Багряна, Великден иде/ Чичо Стоян, Сърдитко Александър Дънков, Нашият учител Валери Петров, По бялата зебра/ Стоян Михайловски, Кирил и Методий Петя Йорданова, Ваканция Симеон Костов, Легенда по избор Александър Младенов, Народно творчество Епос Ран Босилек, Дядо и ряпа Ангел Каралийчев, В гнездото Асен Разцветников, Дядо Мраз Народна приказка, Двама другари Народна приказка, Гостенчето на Хитър Петър Драматизирани текстове Леда Милева, Катеричка и кълвач Ангел Каралийчев, Врабче и самолет Народна приказка, Мързеливата снаха Литературни понятия - стихотворение; - разказ; - събитие и случка; място и време на случилото се; - литературен герой - характерности и постъпки;

		- драматизиран текст за деца; - хумористичен текст; - басня; - гатанка.

ЕЛЕМЕНТИ НА НАЦИОНАЛНА КУЛТУРА		
- разпознава елементите на традицията и културното наследство - знае за празниците и обичаите свързани с тях - познава занаяти значителни за съхраняване на културното наследство и традицията - танцува народни танци и познава народната носия, в която се танцува - пее народни и детски песнички съответни за възрастта	Традиция и обичаи - празници и обичаи - занаяти - фолклор и носия - театър и филми - национални ястия	- празници: Коледа и Великден и обичаите свързани с двата най-големи християнски празника (Сурва и сурвакари, Лазарки) - традиция и обичаи: мартеница, значение и изработка - стари занаяти: запознаване с изработката на предмети от природни материали : бъчва, дудуче, кемене... (един по избор) - народни танци от шопската фолклорна област - Национални ястия по избор (от родния край или област в България) - театрално представление или филмово постижение по избор - културни прояви в даена общност - запознаване с календара, разговори и посещения на подбрани прояви - текстове от детски списания (избор) съответни за дадена възраст
	Музика - пеене - слушане	- Аз съм първокласник/ Здравей първи клас - Есен/Есен в гората/Есен е вече - Шаро и първият сняг/Зима/Снежинки/ - Сурва, сурва/Сурвакари/Сурва весела година - Мартеница - Мила, моя мамо/Песен за мама/Мамо, мамо най-добра - Пролет/Пролет иде/Пролет здравей - Щъркел шарен дългокрак/Щъркел и деца - Кирил и Методий - Ваканция Слушане: - Ръченица, Народен оркестър - Свирещият часовник, П. Хаджиев - Баба Меца на разходка, Ал. Райчев - Снежен човек, Б. Мирчев - Химн на Република България, Народен оркестър - Пролетен карнавал, Св. Лобошки

Ключови понятия: литература, език и езикова култура, традиция и обичаи.

НАПЪТСТВИЯ ЗА ДИДАКТИЧЕСКО - МЕТОДИЧЕСКА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПРОГРАМАТА

Програмата по Български език с елементи на националната култура в първи клас на основните училища съчиняват две области/теми: Български език и литература и Национална култура. Препоръчаният хорариум по областите е следващият: Български език и литература - 30 часа, Национална култура - 42 часа. Двете области се преплитат и не могат да се изучават отделно.

Български език ще се изучава чрез съдържанията в областите: литература, Околен свят, народна традиция и музика. Препоръчва се обучението по Български език с елементи на националната култура да се провежда с двойни часове (два часа заедно) с цел предложените съдържания да бъдат свързвани в цяло. Препоръчва се

тематично свързване на часовете (временни сезони, празници...). След подбора на темата (главната част на урока) нужно е да се свързват частите от програмата: съдържанията по език, литература и съдържанията по национална култура.

Програмата по Български език с елементи на националната култура е насочена към крайните резултати. Те са описание на интегрираните знания, умения и стойности, които ученикът изгражда, разширява и задълбочава учейки този учебен предмет.

ПЛАНИРАНЕ НА ОБУЧЕНИЕТО И УЧЕНЕТО

Програмата е насочена към крайните резултати и на учителя дава свобода при реализирането на обучението и ученето. Ролята на учителя е да приспособи програмата към изискванията на паралелката имайки в предвид способностите и потребностите на децата, учебниците и други учебни помагала, които ще използва, техническите условия, учебни и медийни средства, с които разполага училището, извори на подкрепа, възможности, като и изискванията на местната среда, в която се намира училището. Започвайки от крайните резултати изработва се годишно/тематично разпределение за работа, а след това месечно.

При планирането трябва да се имат в предвид трудностите на крайния резултат (някои се реализират бързо и лесно), но за повечето крайни резултати е нужно време, повече различни дейности, като и използване на различни извори от знания (приказки в картини, детски списания, текстове, филми, музика и др.). В разпределението важно е да се има предвид, че учебника (наръчник за учителв, Читанка за първи клас на основните училища) е учебно помагало и не определя съдържанията по учебния предмет. Затова е необходим подбор в съответствие с предвидените крайни резултати. Препоръчва се да не се задават домашни на учениците. Учениците се насърчават да четат литературни творби (приказки в картини, басни, вълшебни приказки) в съответствие с възрастта и интересите им.

РЕАЛИЗИРАНЕ НА ОБУЧЕНИЕТО И УЧЕНЕТО Български език

В подготвителния период учителите трябва да преценят способностите на ученика: разказване и преразказване. През този период преценяват се уменията на ученика, която се реализира чрез дейности, които се преплитат помежду си. Устното изразяване се реализира чрез игри и дейности и при това се упражнява комуникацията (поздрави в дадени ситуации: добро утро, добър ден и довиждане; благодарност, извинение). Учениците могат да говорят въз основа наблюдаване върху картина и серия от картини. Могат да преразказват слушан текст, театрално или куклено представление с разбираем природен говор и правилен изговор. Учителите трябва да водят сметка за правилния изговор на звуковете и с учениците да коментират слушаното. Упражненията чрез наблюдаване се отнасят до забелязване на цялото и подробностите, наблюдаване на предмети, явления и околната среда. Трябва да бъдат тематично организирани. Най-напред се наблюдава класната стая, след това дейностите се разширяват на околната среда. Учениците могат да наблюдават предмети, хора, животни, събития, картини, поредица от картини, снимки и обекти от околната среда. Вниманието на учениците трябва да се съсредоточи към цялото, след това към най-важните детайли и най-накрая към по-малко важните детайли. Забелязват се: форми, цветове, отношения, движения, мимика и жестове, скрити детайли и др. Упражнения за слушане започват със слушане на онова, което говорят учителите, други ученици, актьори и радио- и ТВ-говорители. Слушаният говор се коментира за да се определят говорните характеристики на говорителя. Слушането трябва да бъде свързано с мимиката и жестовете, които се съвпадат с онова, което се говори. Обезателно се настоява правилно да говорят. В процеса на слушането трябва да се отделя главното от второстепенното, при което се задържа вниманието и концентрацията. Слушат се характерни звукове и шумове. Забелязва се позицията на звуковете в изговорената дума и позицията на буквите в написаната дума. Когато учениците овладеят забелязването на звуковете и техната позиция в думите, преминава се към разделяне думите на звукове. За начало се препоръчват думи от два звука, след това три, четири и повече. Синтетичните упражнения се организират паралелно с аналитичните. Думите, които са вече разделени на звукове, отново се връщат в цяло. Започва се от най-лесните и преминава към по-трудните. Учениците се по този начин подготвят за четене и разбиране на прочетеното. Упражнения с цел елиминиране на диалектни и жаргонни характеристики на говора се провеждат постепенно и систематично.

Литература

Препоръчаните съдържания в областта Литература овладяват се в течение на цялата учебна година, от читанката и други учебни помагала, тъй като учителят планира техната реализация в съответствие с индивидуалните характеристики на учениците и съвкупните възможности на колектива, ръководейки се от крайните резултати на обучението. При обучението учениците с помощта на учителя разбират текстовете прочетени в клас, популярни, информативни текстове от детски списания, енциклопедии и др., важно е да се настоява отбелязването на събития, пространствени и временни отношения и съществени детайли в описанието на съществата и природата. Учениците се насърчават да забелязват героите в литературното произведение, техните характерни особености и постъпки; техното емоционално състояние (радост, тъга, хумор) и да разпознават понятията за доброто и злото. В предвидените за четене в клас текстове е позволен подбор, т.е. определянето на учителя в някои случаи да подбере от две, т.е. три произведения (нпр. избира се едно от двете предложени стихотворения Родна реч/Родна стряха - Ран Босилек, или текстове за Великден).

Понеже текстовете, предвидени по програмата, са лесни, кратки и засновани на хронологичен поредък на събития, ученикът трябва да определи къде и кога се случват действията и да разберат причинно-следствения редослед на събитията. Ученикът трябва да разпознава стихотворната от нестихотворна форма, както и драматичните текстове. Ученикът трябва да разпознава стихотворение (хумористично стихотворение) от разказ (басня) и драматичен текст, но без въвеждане на дефиниции и книжовно-теоретични понятия. Термините се въвеждат системно в по-горните класове. Ученикът трябва да е в състояние да разбира преносното значение на гатанката без формулировка на стилистичните постъпки; да разпознава жанра басня, като приказка с преносно значение (без въвеждане на понятието алегория), да е

запознаят със съществуването на народна и авторска басня (които могат да бъдат в стихотворна или прозаична форма), че в баснята героите могат да бъдат не само животните, но и растенията, да е в състояние да разбира нейното преносно значение и определя нейната поука. Учениците се приспособяват да забелязват непознати и по-малко познати думи в текста и да питат учителя за обяснение, за да разберат по-добре значението на текста. Ръководени от въпросите (кой?, какво?, къде?, кога?, защо?) за прочетеното съдържание, учениците се учат с отговори да формулират изречения или откъси, в зависимост от индивидуалните способности. При усвояване на нови знания за литературни текстове учениците получават първи литерарно-естетични опити и формират свои отношения към творбата, която слушат или четат. Учителят насърчава учениците да изказват своето отношение. При четенето на лирични творби учениците системно учат да разпознаят и изпитат мелодичността на стиховете, изразително да ги четат и рецитират (по избор). Сравнение между творби в стихотворна и прозаична форма не се върши на теоретично равнище. При обработка на драматически текстове за деца учениците се мотивират на редица творчески дейности, които произлизат от творбата (сценично изпълнение, драматична игра, игра с кукли, драматични диалози, гледане на детско театрално представление, заснемане и коментиране на драматизирани откъси). При това учениците усвояват поведенчески правила в театър в рамките на възпитателната роля на училището. При активно слушане, а след това и самостоятелно четене на лесни литературни и други видове текстове учениците се оспособяват съдържанията да свързват с илюстрациите, които съпътстват литературните, популярни и информативни текстове. От първи клас с програмните съдържания се набляга системно и последователно усвояване на литературни понятия, а на учителите се препоръчва в континуитет да въвеждат нови думи в детския речник, обогатявайки го по този начин. Усвояване на литературни понятия не подразбира учене на техните определения, но техното наименование и описвателно обяснение на понятието, забелязване неговата роля в литературно-художествен текст. С намерение учениците от първи клас да свикват с четене на книги задължително и по свободен избор, възстановява се сътрудничество с училищния библиотекар и няколко часа през годината могат да бъдат реализирани в училищната библиотека. Учениците се насърчават да четат илюстрирани текстове (нпр.басня, вълшебна приказка, приказка).

- Темата Народна традиция и обичаи включва подбор от стихотворенив и приказки, носия и обичаи, които се отнасят до празниците на българския народ, т.е. българското национално малцинство живеещо в Сърбия, елементи и стойности на традицията, култура и наследство.

- Темата Временни сезони (есен, зима, пролет, лято) може да включва: разпознаване и използване на стандартен български език и диалектния говор; слушане и пеене на български песнички за Коледа и Великден, за временните сезони; изработка на предмети по повод двата празника, изработка на мартеница, Коледни и Великденски обичаи в родното място и в България.

MAĐARSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

A tantárgy neve	MAGYAR NYELV - anyanyelvápolás
Cél	A magyar nyelv - anyanyelvápolás tanításának célja, hogy a szerb nyelvű tagozatra járó magyar anyanyelvű tanulók elsajátítsák a magyar nyelv alapvető nyelvhasználati szabályait, és megfelelő módon tudják magukat kifejezni szóban és írásban, tudatosuljon bennük az anyanyelv fontosságát a nemzeti identitás megőrzése szempontjából.
Osztály	első
Évi óraszám	72 óra

KIMENET A tanév végére a tanuló:	RÉSZTERÜLET/ TÉMA		TARTALOM
- elsajátítja a helyes kiejtést, hangsúlyt, hanglejtést; - pontosan artikulál, beszéde tagolt, érthető és közepes tempójú; - helyesen ejti ki a rövid és a hosszú magán- és mássalhangzókat; - részt vesz az irányított és a szabadon folytatott beszélgetésben; - szóbeli üzenetet fogalmaz meg, megfelelő szavakkal; - történetet mond el kép/képsor és saját élménye alapján; - kívülről/fejből mond rövid népköltészeti alkotást; gyermekverset; - képes egyszerű beszédszituációk eljátszására; - a felolvasott rövid szöveggel kapcsolatban tud a feltett kérdésekre válaszolni (elmesélni a szöveg tartalmát);	NYELVI KULTÚRA	Beszéd	Szókincsfejlesztő és mondatalkotási gyakorlatok. Az életkornak megfelelő rövid, mesék, történetek. Irányított és szabadon folytatott beszélgetés (párbeszéd). A beszélgetés szabályai. Szóbeli üzenet. Elmesélés, elbeszélés és leírás. Az irodalmi szöveg előadása. Dráma- és dramatizált szövegek, színpadi improvizációk. Jelenetek előadása és bábozás. Beszélgetések, szituációs és nyelvi játékok.
- figyelemmel kíséri és megérti a szöveget a		Recepció	Valós vagy szimulált helyzetek.

bemutató olvasás során.			A hallgatás üzenete. Audiovizuális lejegyzések. A meghallgatást, másokra figyelést fejlesztő játékok.
- megkülönbözteti a verset és a mesét; - időrendbe helyezi az eseményeket; - felismeri a szereplőket, és meg tudja különböztetni őket a pozitív és a negatív tulajdonságaik alapján.	IRODALOM		ISKOLAI OLVASMÁNYOK (a tanító/tanár olvassa vagy mondja el őket, a felsorolás tájékoztató jellegű) Költészet Zelk Zoltán: Ákombákom Weöres Sándor: Haragosi/Kocsi és vonat Gazdag Erzsi: Mesebolt Kassák Lajos: Testvérkék Csoóri Sándor: Tavaszi bodzavers Nemes Nagy Ágnes: Tavaszi felhők Varró Dániel: Andris beszélget az állatokkal (részlet) Próza Népmese: A kis gida Mészöly Miklós: A tíz testvér Népmese: A róka és a kacsák Móricz Zsigmond: A török és a tehenek Adaptált szövegek (A tanító/tanár szóbeli közlése) A három hangya A két okos csacsi A három kismacska Egérmese A farkas és a sün A róka és a varjú Népköltészeti alkotások: köszöntők, sorolók, mondókák, népi gyermekjátékok.
- megkülönbözteti a hangot, a szót és a mondatot; - helyesen, megfelelő hangsúllyal és hanglejtéssel ejti ki (mondja ki) a szerkezeti egységeket.	NYELVISMERET ÉS NYELVHELYESSÉG		A közlő, kérdő és felszólító mondatok. A hangok helyes kiejtésére.

Kulcsszavak: nyelvi kultúra, irodalom, nyelvismeret és nyelvhelyesség.

Korreláció: zenekultúra, képzőművészeti kultúra, szerb, mint anyanyelv, környezetismeret.

DIDAKTIKAI-MÓDSZERTANI UTASÍTÁS

A magyar nyelv - anyanyelvápolás tanításának és tanulásának programstruktúrája az általános iskola első osztályában a tananyagot három részterületben látja elő: nyelvi kultúra, irodalom és nyelvhelyesség. Az óraszámot témakörönként a következőképpen ajánlott felosztani: nyelvi kultúra - 48 óra, irodalom - 14 óra, nyelvhelyesség - 10 óra.

A nyelvi kifejezőkészség közvetlen kapcsolatban áll az egyén megismerő képességének a fejlődésével általában. A nyelvtanulás, a nyelv szerkezetének és szerepének megismerése sokkal eredményesebb, ha a tanító/tanár, a

nyelvet a kommunikáció szolgálatába állított természetes eszköznek fogja fel, mintha a nyelvi szabályokat elszigetelten, kontextusok nélkül tanítaná. Alapvető feladat az értelmes, kifejező beszédtechnika, a beszédmegértés és a nyelvi kommunikáció alakítása, a tanulók nyelvi tudásának továbbfejlesztése, melynek során lényeges a magyar nemzeti kultúra elemeinek megismerése.

A tanítási részterületek összefüggnek egymással, és nem lehet őket egymástól elkülönítve tanítani.

NYELVI KULTÚRA

Első osztályban a nyelvi kultúra az alapvető beszédfejlesztést valamint a beszédhallás fejlesztését foglalja magába. Ez a két részterület a beszédművelésre, a szókincs, vagyis összességében a kommunikatív kompetencia fejlesztésére irányul. A nyelvi kultúra részterületének céljai az egyéb részterületekkel összhangban, vagy önálló tanegységek keretében valósulnak meg.

Év elején a tanítónak/tanárnak meg kell vizsgálnia, hogy a gyerekek rendelkeznek-e bizonyos szintű nyelvtudással, beszédkészséggel illetve ki tudják-e ejteni a szerb nyelv hangjaitól eltérő magyar hangokat.

A tanulók beszédének fejlesztése a pedagógus által történő irányított beszélgetés során lehetséges, így kommunikációjukat tökéletesítik. Az irodalmi szövegről vagy egy meghatározott témáról folytatott irányított beszélgetés során a tanulók kérdésekre válaszolnak (amennyiben nyelvi kompetenciájuk olyan szinten van, véleményüket, állásfoglalásukat is közlik). Ugyanakkor a tanulókat arra kell bátorítani, hogy az iskolai élet szituációiban szóbeli üzeneteiket megfelelő módon formálják meg, és információkat közöljenek.

A gondosan kiválasztott szöveg vagy szövegrészlet memoriterként való alkalmazásának célja a szókincs gazdagítása és a helyes beszéd. A versek fejből mondása a versmondás szabályainak megfelelően, és a szupraszegmentális (hangmodulációs) eszközök ismeretében történik. A tanulók történetek, elbeszélések rövid részleteit is elsajátíthatják, vagy a drámai szöveg részeit (annak egy-egy szerepét). Ezért figyelmesen kell kiválasztani a memoriterek szövegét. A szövegszelekció lényeges szempontja a szöveg esztétikai értéke, valamint az életkori sajátosságoknak, nyelvtudásnak való megfelelés. Ezen típusú közlés célja nem csupán a szöveg memorizálása, hanem a kifejező beszéd fejlesztése és a szókincs gazdagítása. Az iskolai olvasmányok közül a drámai szövegek és a dramatizált szövegek színpadi megjelenítése történik. Azokat az irodalmi szövegeket ajánlott színre vinni, melyek lehetővé teszik az improvizációt.

A szókincs gazdagítása a következőképpen valósul meg: a megfelelő szóhasználattal a beszéd során, ismeretlen (újabb) szavak elsajátításával és alkalmazásával, valamint egy-egy szó jelentéstartományának kiszélesítésével.

A tanulók beszédkultúráját játékos aktivitásokkal (tevékenységekkel) tanácsos fejleszteni. Ugyanakkor be kell mutatni a tanulóknak a vajdasági magyar nyelvű médiákat, a gyermekműsorokat (a rádióban és a tv-n), valamint a gyermeklapokat (pl. a Mézeskalácsot), fel lehet dolgozni néhány hangszalagot és CD-t.

A játékokat a tanulók érdeklődésének és a tananyag kontextusának megfelelően kell megválasztani. Ezek lehetnek beszédgyakorlatok (pl. beszélgetés egy mesealakkal, szereplővel), szituációs gyakorlatok (pl. beszélgetés az üzletben, az orvosnál) stb. A szóbeli kifejezés gyakorlása olyan tevékenységek által történik, amelyek elősegítik az eredményes kommunikációt (köszönés, megköszönés, bocsánatkérés). Képolvasáskor, illetve képsorozatok esetében, a tanulók megfigyelik a szereplőket és az esemény mozzanatait. A tanító/tanár ösztönözze a tanulókra, hogy a feltett kérdésre a válaszukat mondatokkal fejezzék ki, természetes beszéddel, helyes kiejtéssel. A tanítónak/tanárnak figyelnie kell a hangok megfelelő artikulációjára, és értékelnie kell a hallottakat.

A kommunikációs partner meghallgatása a kommunikáció lényeges eleme. A tanító/tanár tanulókat arra utasítja, hogy figyelmesen és kulturált módon hallgassák meg társukat. Az oktatási kontextusban a tanulók hallgatják mások beszédét, majd reprodukálják az elhangzott üzenetet. A felnőttektől és a társaktól hallott szóbeli utasítás és kérés alapján cselekszenek. A szimulált helyzetben is figyelmesen meghallgatják az elhangzottakat (beszélgetés és szituációs játékok során) vagy a tanító/tanár olvasását.

Első osztályban a tanulók válaszoljanak az élőlényekre, a tárgyakra, a különböző jelenségekre, képekre vonatkozó, valamint a szövegekkel kapcsolatos egyszerű kérdésekre. A tanulók mondatokat alkothatnak kép vagy képsor alapján, tapasztalataikról, élményeikről, különböző tárgyakról, jelenségekről.

A tananyagot témakörök és témák szerint kell feldolgozni. Először a tantermet figyelik meg, majd az iskola és a tanulók közvetlen környezetével kapcsolatos témákat dolgozzák fel. A javasolt témakörök és a hozzájuk tartozó témák a következők:

AZ ISKOLÁNK: Menjünk iskolába! A tanteremben (bútorzat, tábla, kréta, vetítő; olvas, rajzol, számol, ír). Tanszerek (iskolatáska, könyv, füzet, tolltartó, ceruza, órarend stb.). A nagyszünetben (a tanárok és a tanulók köszöntése és megszólítása, viselkedési szabályok az iskolában).

AZ OTTHONOM: Az én családom (kik a családtagok és mit csinálnak otthon). Munkahely és foglalkozás. Együtt a család (hétvégén, este otthon). Családi ünnepek (Mikulás, karácsony, húsvét, anyák napja, születésnap).

KÖRNYEZETÜNK: Falun (háziállatok, mezőgazdasági eszközök stb.). A piacon. A városban. Közlekedünk (közlekedési eszközök, közlekedési szabályok, szemafor, zebra). Az állatkertben. Az üzletben. A játékboltban. Tőszámnevek 1-20-ig.

GYERMEKVILÁG: Játékaink (baba, kisautó stb.). A játszótéren (hinta, mászófal, labda, csúszda stb.). Kiránduláson. Barátom és én.

TERMÉSZET: A napszakok. A hét napjai. Az évszakok. Házi kedvenc. A parkban. A színek. Kirándulunk.

A hallgatás gyakorlása a tanító beszédének, majd az osztálytársak, meghallgatásával kezdődik. Minden esetben a helyes beszédet kell szorgalmazni. Lényeges a hangutánzó szavak, neszek, artikulált és artikulálatlan hangok hallgatása és felismerése is.

Fontos, hogy a tanítási tartalmak, módszerek és munkaformák megfeleljenek a tanulók tudásszintjének és képességeinek. Ebben az időszakban a tanulókat motiválni kell arra, hogy helyesen ejtsék ki a hangokat és megfelelő hanglejtéssel mondják ki a mondatokat. Figyelemmel kell kísérni a tanulók egyéni képességeit. Minden gyermek saját ütemében, képességeinek megfelelően gyarapítsa szókincsét. A feladatok ösztönözzék a tanulók kommunikációs kedvét.

Arra kell bátorítani a szülőket és a tanulókat, hogy otthon is (amennyiben van kivel), minden nap beszéljenek magyarul. A tanítónak/tanárnak együtt kell működnie a szülőkkel, és a beszédgyakorlatok témáival kapcsolatosan megfelelő információkat kell nekik nyújtani.

IRODALOM

Az irodalomra vonatkozóan az ajánlott szövegeket a tanulók a tanév folyamán fogadják be (a tanító/tanár felolvasása alapján), szem előtt tartva a magyar tagozatos első osztályosok számára készült tankönyvet/tankönyveket is. A tanító/tanár a gyerekek egyéni sajátosságainak és a közösség lehetőségeinek megfelelően tervez, és választja meg a felsorolt iskolai olvasmányok közül a megfelelőket.

A tanító/tanár az iskolában különböző szövegtípusokkal ismerteti meg a tanulókat. Ajánlott egyszerű, rövid, néha adaptált szövegeket feldolgozni, így a tanulók könnyen felfedezik a szövegekben az események időrendi sorrendjét, meghatározzák az esemény helyét és idejét, valamint felfedezik az ok-okozati összefüggéseket, következtetéseket vonnak le.

A tanulók elsajátítanak bizonyos irodalomelméleti alapfogalmakat is (vers, mese, szerplő, tanmese stb.), és ez arra ösztönzi őket, hogy megfigyeljék a mű szereplőit (azok tulajdonságait és cselekedeteit), érzelmi állapotaikat (bánatos, vidám), és különbséget tegyenek a jó és a rossz/gonosz fogalmak között.

A tanulónak meg kell különböztetnie a verset, a mesétől.

Szoktatni kell a tanulókat arra, hogy felfedezzék a számukra ismeretlen szavakat, megkérdezzék a tanítótól azok jelentését, hogy minél pontosabban megértsék a szöveg értelmét. A tanító/tanár kérdéseket tesz fel (Ki? Mi? Hol? Mikor? Miért?) az elmondott, felolvasott szöveg tartalmával kapcsolatosan. A tanulók válaszaikat egyéni képességeiknek megfelelően adják meg: mondatok, összefüggő mondatok vagy rövid szöveg formájában.

A témák feldolgozásakor a párbeszédek, a bábozás, a szituációs játékok a tanulókat számos kreatív tevékenységre motiválják.

A tanítónak/tanárnak folyamatosan, minden órán, új szavakkal kell hogy gyarapítsa a tanulók szókincsét, amelyeket a gyakorlás során be is építenek szókincsükbe. Emellet fejlesztenie kell az elsősök szövegértés képességét is. A tanév folyamán rendszeresen mond el rövid történetet (képpel vagy képsorral szemlélteve), mesét, amelyet a gyerekek hallás alapján befogadnak, beszélgetnek róla. Az aktív hallgatás során a tanulók képesek lesznek arra, hogy az irodalmi, az ismeretterjesztő és más szöveg tartalmát kapcsolatba hozzák a szöveget kísérő illusztrációval.

NYELVISMERET ÉS NYELVHELYESSÉG

Az nyelvtanulás során az első osztályban a tanulók elsajátítják a standard nyelv legalapvetőbb mondatmodelljeit:

Tárgyak és élőlények megnevezése:

Ez asztal. Az asztal. Ő Jázmin. Ő Sanyi. Jázmin és Sanyi tanuló(k). Ők tanulók. Igen, ez asztal. Nem, ez nem asztal, ez szék. Ez itt ajtó. Az ott ablak.

Ki? Mi? Milyen?

Mária tanuló. Ő tanuló. Igen, ő tanuló. Nem, ő nem tanuló. Az alma piros.

Valaki, valami létezik:

Én tanár vagyok. Te tanuló vagy.

Az alany cselekvést végez:

A tanuló ír. Ő ír.

A cselekvés tárgyra irányul:

A tanuló leckét ír.

A cselekvés helye:

Mária itt ül.

A cselekvés ideje:

Ma utazunk.

A nyelvet rendszerként kell bemutni a tanulóknak. Egyetlen nyelvi jelenséget sem tanulmányozhatnak izoláltan, vagyis azon a kontextuson belül kell megismertetni, amelyben funkcióját betölti.

A hallás- és a beszédgyakorlatok folyamán a tanulók anélkül figyelik meg a nyelvi jelenségeket, hogy azokat megneveznék. Ezáltal megalapozzák a nyelvről szerzett tudás további elmélyítését a következő osztályokban.

A morfológia alapjait a tanulók azáltal sajátítják el, hogy azonosítják a szót mint a hang és a mondat közötti nyelvi egységet. A szót mindig a mondaton belül kell megfigyeltetni. A pedagógusnak beszéde során a helyes szóhangsúlyt mintaként kell a tanulói elé állítania.

A mondat kiejtésekor felhívjuk a tanulók figyelmét a hanglejtésre, különösen a kérdő mondatok esetében. Különös figyelmet kell szentelni a hangok helyes kiejtésének.

Az anyanyelvápolás alapelve szerint a tanulóknak olyan szintű nyelvtani tudást kell elérniük, hogy ismereteiket új beszédhelyzetekben alkalmazni tudják. Ezt a folyamatot azonban jelentős mértékben befolyásolja a tanulók összetétele az osztályban - a standard nyelvhasználattól való eltérések, valamint a bizonytalanságok, hibák a tanulók önkifejezésében. Így az anyanyelvtanítás során a szükséges gyakorlatokat a tanulók beszédének szisztematikus követése alapján lehet meghatározni.

RUMUNSKI JEZIK SA ELEMENTINA NACIONALNE KULTURE

Denumirea disciplinei	LIMBA ROMÂNĂ CU ELEMENTE ALE CULTURII NAŢIONALE
Scopul	Scopul predării şi învăţării limbii române cu elemente ale culturii naţionale în învăţământul elementar, este ca prin însuşirea funcţiilor de bază despre sistemul lingvistic, cultură, tradiţie, obiceiuri şi prin dezvoltarea strategiilor de învăţare a limbii române, elevii să-şi dezvolte capacitatea de comunicare elementară orală şi scrisă şi să aibă o atitudine pozitivă faţă de propria limbă, dar şi faţă de alte limbi, culturi, obiceiuri şi patrimoniul cultural.
Clasa	întâi
Fondul anual de ore	72 de ore

LIMBA ROMÂNĂ CU ELEMENTE ALE CULTURII NAŢIONALE

FINALITĂŢI După terminarea clasei elevul va fi capabil:	DOMENIU / TEMĂ Funcţiile comunicative	CONŢINUTURI
- să salute şi să răspundă la salut, aplicând cele mai simple instrumente de limbă; - să se prezinte pe sine şi pe alţii; - să înţeleagă în mod clar întrebările simple de natură personală şi să răspundă la ele; - să înţeleagă instrucţiunile şi ordinul scurt şi simplu şi să răspundă cerinţelor; - să ofere instrucţiuni şi ordine scurte şi simple; - să înţeleagă apelul şi să reacţioneze la acesta; - să adreseze apel privind o activitate comună; - să înţeleagă cereri scurte şi simple şi să răspundă la ele; - să adreseze cereri scurte şi simple; - să exprime şi accepte mulţumiri şi scuze în formulări simple;	SALUTAREA	Activităţi lingvistice în situaţii comunicative Reacţionarea la impulsul oral al conlocutorului (profesorului, vârstnicilor etc.), stabilirea contactului la întâlnire. Conţinuturi Salut! Ce faci? Bună ziua, ce faceți? Mulțumesc,bine! Bună dimineața! Bună seara! Noapte bună! Bună ziua, Domnule. La revedere, Doamnă. Pe mâine. Întrebare prin intonaţie. Conţinuturi (inter) culturale: Salutul formal şi neformal, regulile de politeţe.

- să înţeleagă formulele simple de felicitare şi să răspundă la ele; - să adreseze felicitări simple; - să recunoască şi numească fiinţe, obiecte şi locuri din mediul înconjurător; - să înţeleagă descrieri simple ale fiinţelor, obiectelor şi locurilor; - să descrie fiinţe, obiecte şi locuri folosind instrumente lingvistice simple; - să înţeleagă enunţuri cotidiene cu privire la necesităţi, simţuri, sentimente şi să reacţioneze la ele; - să exprime necesităţile elementare, simţurile şi sentimentele prin instrumente lingvistice scurte şi simple; - să înţeleagă informaţii mai simple despre poziţia în spaţiu şi să reacţioneze la ele; - să ceară şi să ofere informaţii scurte despre poziţia în spaţiu - să înţeleagă enunţuri simple prin care se exprimă apartenenţa / neapartenenţa şi să reacţioneze la ele; - să ceară şi să ofere enunţuri simple prin care să exprime apartenenţa / neapartenenţa şi să reacţioneze la ele; - să înţeleagă enunţuri simple de exprimare a plăcerii / dezgustului şi să reacţioneze la ele; - să ceară părerea şi să exprime a plăcerii / dezgustului prin instrumente lingvistice simple.		
	PREZENTAREA PE SINE ŞI PE ALŢII, OFERIREA INFORMAŢIILOR DE BAZĂ DESPRE SINE, OFERIREA ŞI CEREA INFORMAŢIILOR DE BAZĂ DESPRE ALŢII	Activităţi lingvistice în situaţii comunicative Audierea textelor scurte şi simple în care cineva se prezintă pe sine şi pe alte persoane prezente sau absente. Conţinuturi Mă cheamă Maria.Pe tine cum te cheamă? (care este numele tău?) Eu am șapte ani. Tu câți ani ai? Cine este acesta/ aceasta? Este colegul meu/ sora mea/ tatăl meu. Pe el îl cheamă Petru. Pronumele personale în funcţie de subiect.

		Pronumele posesiv (al meu/ a mea, al tău/ a ta). Cuvinte interogative (cum, cine, care, cât). Numeralele cardinale de la 1 la 10. Prezentul verbelor a avea şi a fi. Conţinuturi (inter)culturale: Recunoaşterea celor mai simple asemănări şi diferenţe în formulele de prezentare şi cunoaştere în limba română şi sârbă.
	ÎNŢELEGEREA ŞI OFERIREA INDICAŢIILOR ŞI ORDINELOR SIMPLE	Activităţi lingvistice în situaţii de comunicare Ascultarea ordinelor şi indicaţiilor şi reacţionarea la acestea, oferirea indicaţiilor scurte şi simple (comunicarea în clasă - indicaţii şi ordine pe care le adresează participanţii în procesul de învăţământ, indicaţii privind jocurile etc.). Conţinuturi Cine este absent? Cine nu este prezent? Este clar? Eu nu înțeleg. Ascultați! Răspundeți! Priviți! Căutați! Găsiți!Desenați! Colorați! Deschideți/ închideți cărțile. Spălați-vă pe mâini. Foarte bine! Este perfect! Ați terminat? Eu am terminat. Cine știe? Eu știu. Liniște, vă rog! Ridicați-vă! Așezați-vă! Vino latablă! Te rog, dă-mi cartea ta. Imperativul verbelor frecvente. Conţinuturi (inter) culturale: Respectarea normelor elementare de politeţe, poezii pentru copii cu conţinut adecvat.
	APELUL/ INVITAŢIA ŞI REACŢIONAREA LA APELUL/ INVITAŢIA DE PARTICIPARE LA ACTIVITĂŢILE COMUNE	Activităţi lingvistice în situaţii de comunicare Ascultarea apelurilor /invitaţiilor scurte şi simple privind activităţile comune şi reacţionarea la acestea (invitaţie la ziua de naştere, joc, prietenie...), adresarea şi acceptarea / refuzarea invitaţiei la o activitate comună, prin utilizarea celor mai simple expresii. Conţinuturi Ne vom juca în curte? Vino la mine. Vrei să te joci cu mine? Da, super! Din păcate, nu pot. Te invit la ziua mea de naștere. Imperativul verbelor frecvente. Întrebare prin intonare. Negaţia nu. Conţinuturi (inter)culturale: Acceptarea şi refuzarea adecvată a invitaţiei, la aniversarea zilei de naştere, jocuri, distracţii şi divertisment.
	EXPRIMAREA CERERII, MULŢUMIRII ŞI SCUZEI	Activităţi lingvistice în situaţii comunicative Ascultarea enunţurilor simple prin care se cere ajutor, serviciu sau informaţie, răspunsul oral la o cerere, exprimarea şi acceptarea cererii, exprimarea mulţumirii şi scuzei. Conţinuturi Doamnă / Domnule, pot să ies? Vrei să îmi dai numărul tău? Uite. Mulțumesc! Te rog.

		Aș vrea să cânt. Puteți să repetați, vă rog? Din păcate, tu nu poți. Exprimarea adresării politicoase prin condiţional (aş vrea...). Conţinuturi (inter)culturale: Regulile comunicării politicoase.
	FELICITAREA	Activităţi lingvistice în situaţii de comunicare Ascultarea expresiilor scurte şi simple prin care se adresează felicitări cu ocazia sărbătorilor, zilei de naştere; reacţionarea la felicitările primite şi adresarea felicitărilor ocazionale. Conţinuturi La mulți ani! Anul Nou fericit! Sărbători fericite! Crăciun fericit! Bravo, foarte bine! Mulțumesc, la fel! Adjectivele (fericit, fericită). Propoziţiile exclamative. Conţinuturi (inter)culturale: Cele mai semnificative sărbători şi modul de aniversare/ sărbătorire şi adresarea ocazională a felicitărilor; poezii pentru copii şi jocuri ocazionale.
	DESCRIEREA FIINŢELOR, OBIECTELOR, LOCURILOR ŞI FENOMENELOR	Activităţi lingvistice în situaţii de comunicare Ascultarea descrierilor mai simple ale fiinţelor, obiectelor şi locurilor în care se oferă informaţii despre aspectul fizic, formă, dimensiuni şi alte caracteristici simple, descrierea orală, în linii generale, a fiinţelor, obiectelor şi locurilor. Conţinuturi Papagalul meu se numește Pepe. El este verde cu roșu. Pe păpușa mea o cheamă Simina. Ea are ochii negri. Câinele este mare și negru. Școala mea este mare. De ce culoare este? Există un balon roșu și două baloane galbene. Adjective calificative. Conţinuturi (inter)culturale: Poezii şi povestiri pentru copii cu conţinut adecvat.
	EXPRIMAREA NECESITĂŢILOR, SIMŢURILOR ŞI SENTIMENTELOR	Activităţi lingvistice în situaţii de comunicare Ascultarea enunţurilor legate de necesităţi, simţuri, sentimente; exprimarea propriilor necesităţi, simţuri şi sentimente şi reacţionarea (empatică) la sentimentele altora. Conţinuturi Aș vrea un suc de portocale, te rog / vă rog. Mi-e foame / mi-e sete / cald / frig. Brrrr!!! Nu, mulțumesc, nu mi-e foame. Sunt mulțumit/ă. El este bolnav. Mă doare capul. Poftă bună! Politeţea exprimată prin condiţional (aş dori...) Negaţia (nu). Prezentul verbului a avea. Conţinuturi (inter)culturale: Regulile de comunicare politicoasă
	EXPRIMAREA POZIŢIEI ÎN SPAŢIU	Activităţi lingvistice în situaţii de comunicare Ascultarea textelor scurte prin care se descrie în mod simplu poziţia în spaţiu; cererea şi oferirea de informaţii

		despre poziţia în spaţiu. Conţinuturi Această casă este mare. Pe stradă este o pisicuță. Cartea este pe bancă. Unde este balonul tău? Eu sunt la școală. Mă duc la grădina zoologică. Articolul nehotărât (un, o, nişte). Prepoziţiile (în, sub, pe). Cuvinte interogative (unde) Conţinuturi (inter)culturale: Cultura locuirii: sat, oraş.
	EXPRIMAREA APARŢINERII / NEAPARŢINERII ŞI POSEDĂRII / NEPOSEDĂRII	Activităţi lingvistice în situaţii de comunicare Ascultarea textelor cu enunţuri simple prin care se exprimă aparţinerea / neaparţinerea şi posedarea / neposedarea şi reacţionarea la acestea; exprimarea orală a aparţinerii / neaparţinerii şi posedării / neposedării. Conţinuturi Este balonul meu. Nu este ghiozdanul meu. Este rochia ta? Al cui este stiloul? Eu am doi fraţi. Eu nu am soră. Pronumele demonstrative (acesta, aceasta, aceştia, acestea). Pronumele și adjectivele pronominale posesive (al meu/ a mea, al tău/ a ta). Negaţia (nu). Conţinuturi (inter)culturale: Familia, prietenii, animalele de companie, jucăriile.
	EXPRIMAREA PLĂCERII / DEZGUSTULUI	Activităţi lingvistice în situaţii de comunicare Audierea textelor mai scurte cu enunţuri prin care se exprimă plăcerea / neplăcerea şi reacţionarea la acestea; exprimarea orală a acordului / dezacordului, plăcerii / neplăcerii. Conţinuturi Bine. Eu sunt de acord. Mie îmi place ciocolata / muzica. Îmi place să desenez / să cânt. Îți place înghețata? Este bună. Mie nu îmi place. Substantivele. Articolul hotărât (-l, -le, -a, -i, -le). Prezentul verbelor frecvente. Construcţii cu conjunctivul (îmi place să...). Negaţia (nu). Conţinuturi (inter)culturale: Mâncarea şi băutura.

Noţiuni cheie: inițierea cititului și scrisului, literatura, limba şi cultura exprimării.

DOMENII TEMATICE ÎN ÎNSUŞIREA LIMBII ROMÂNE CU ELEMENTE ALE CULTURII NAŢIONALE ÎN ÎNVĂŢĂMÂNTUL ELEMENTAR

Notă: Domeniile tematice se întrepătrund şi sunt aceleaşi în toate cele patru clase ale primului ciclu al şcolii elementare. Autorii de manuale şi profesorii le abordează în conformitate cu cerinţele programei, vârsta, cunoştinţele anterioare de limba română şi interesele elevilor.

- Identitatea personală

- Familia şi mediul social înconjurător (prieteni, vecini, profesori etc.)

- Caracteristici geografice

- Locuirea - forme, obiceiuri

- Lumea vie - natura, animalele de companie, protecţia mediului de viaţă

- Timpul - experienţa şi situarea în timp (trecut - prezent - viitor)

- Școala şi viaţa şcolară

- Tinerii - viaţa copiilor şi a tineretului

- Sănătatea şi igiena

- Emoţiile (dragostea faţă de familie, colegi, prieteni)

- Mijloacele de transport

- Condiţiile meteorologice

- Arta pentru copii (în special literatura modernă pentru copii, cântece tradiţionale ocazionale şi cântece moderne-contemporane)

- Obiceiurile şi tradiţia, folclorul, aniversările (zilele de naştere, sărbătorile)

- Timpul liber - distracţia, divertismentul, hobby-urile

- Alimentaţia şi obiceiurile gastronomice

- Călătoriile

- Moda şi îmbrăcămintea

- Sportul

- Comunicarea verbală şi non-verbală, regulile de comportament şi bunele maniere.

INSTRUCŢII PENTRU REALIZAREA DIDACTICO-METODICĂ A PROGRAMEI

Programa şcolară pentru învăţarea limbii române cu elemente ale culturii naţionale, pentru primul ciclu de şcoală elementară este axată pe dezvoltarea de cunoştinţe funcţionale şi bazată pe finalităţile privind comunicarea, respectiv pe activităţile pe care elevii le realizează cu succes folosind limba română. Activităţile lingvistice de audiere, citire, vorbire şi scriere în programa şcolară sunt considerate părţi integrante şi inseparabile în comunicarea autentică a fiecărui individ dintr-o comunitate lingvistică. Pornind de la finalităţi, adică de la aceea ce elevul este capabil să realizeze în diferite tipuri şi forme de comunicare (orală, scrisă, parţial şi cea non-verbală), poziţia centrală formală şi structurală a programei şcolare o deţin funcţiile comunicative (de ex. să ştie formulele de salutare, să se prezinte pe sine şi pe alţii, să ofere informaţii de bază despre el însuşi, să ofere şi să ceară informaţii de bază despre alţii, să înţeleagă şi să dea instrucţii simple şi ordine, să facă apel / să invite şi să răspundă la apelul / invitaţia de a participa la un joc comun, să adreseze o cerere, să-şi exprime recunoştinţa, planurile, intenţiile, acceptarea, opunerea, plăcerea, refuzul, dorinţele, necesităţile etc.). Pe baza funcţiilor comunicative sunt definite activităţile de limbă prin care se pot realiza aceste funcţii şi care prevăd o îmbunătăţire treptată a capacităţii de înţelegere a vorbirii şi a textului scris (din clasa a doua, semestrul al doilea), a exprimării orale şi scrise interactive. Datorită concepţiei continue şi ciclice a programei şcolare, funcţiile comunicative se transmit, însuşesc şi exersează pe tot parcursul ciclului de învăţământ, prin extinderea treptată a gradului de complexitate. Finalităţile, funcţiile comunicative şi activităţile lingvistice sunt definite ca şi categorii lingvistice generale. În scopul operaţionalizării finalităţilor, funcţiilor şi activităţilor, sunt oferite exemple de realizare. Acestea ilustrează unele dintre cele mai frecvente şi, raportat la vârsta elevilor, cele mai potrivite posibilităţi de realizare verbală a funcţiilor comunicative.

În învăţarea prin comunicare limba este considerată mijloc de comunicare. De aceea, programa este axată pe finalităţile care indică ceea ce un elev este capabil să înţeleagă şi să realizeze în procesul de comunicare. Prezentarea tabelară îl îndrumă treptat pe profesor de la finalităţi şi funcţiile comunicative ca domenii, până la activităţile care asigură elevilor capacitatea de a comunica şi utiliza limba în viaţa lor de zi cu zi, în împrejurări particulare, publice sau educaţionale. Aplicarea acestei modalităţi de abordare în predarea limbii se bazează pe eforturile de implementare şi aplicare consecventă a următoarelor atitudini:

- limba ţintă este folosită într-o sală de clasă în contexte de interes pentru elevi, bine concepute, într-o atmosferă de comuniune şi cooperare reciprocă;

- discursul profesorului este adaptat vârstei şi cunoştinţelor elevilor;

- profesorul trebuie să fie sigur că elevii au înţeles sensul mesajului, inclusiv elementele sale culturologice şi educaţionale, precum şi elementele socializării;

- este importantă semnificaţia mesajului lingvistic;

- cunoştinţele elevilor se evaluează prin criterii de exactitate relative clar definite şi din acest motiv modelul nu este întotdeauna vorbitorul original;

- pentru îmbunătăţirea calităţii şi volumului materialului lingvistic, predarea se bazează pe interacţiunea socială; lucrul în sala de clasă şi în afara acesteia se desfăşoară prin rezolvarea problemelor în grup sau individual, precum şi prin rezolvarea unor sarcini mai mult sau mai puţin complexe în condiţii reale şi virtuale, cu un context, procedură şi obiectiv clar definit;

- profesorul transmite elevilor cunoştinţe privind legile comunicării orale şi scrise (din clasa a doua) şi reciprocitatea dintre ele;

- toate conţinuturile din gramatică sunt introduse inductiv prin diverse exemple contextualizate, în conformitate cu nivelul de cunoştinţe a elevilor şi fără explicaţii gramaticale detaliate, cu excepţia cazului în care elevii insistă asupra lor, iar cunoştinţele lor sunt evaluate şi notate pe baza utilizării lor în contexte comunicative adecvate.

Abordarea comunicativ-interactivă în predarea limbii include, de asemenea, următoarele categorii:

- însuşirea conţinutului lingvistic prin participarea concretă şi gândită la actul social;

- conceperea programei şcolare ca pe un ansamblu de sarcini şi activităţi dinamice, pregătite în comun şi adaptate vârstei elevilor;

- profesorul trebuie să permită accesul la ideile noi şi acceptarea lor, precum şi crearea de noi idei;

- elevii sunt consideraţi participanţi responsabili, creativi şi activi la viaţa socială;

- materialele didactice reprezintă una din sursele de activităţi şi trebuie îmbogăţite cu materiale suplimentare autentice;

- sala de clasă este un spaţiu care poate fi adaptat zilnic la necesităţile de predare;

- lucrul la un proiect este considerat o sarcină prin care se stabileşte corelaţia cu alte discipline şi încurajează dezvoltarea abilităţilor cognitive ale elevilor (observarea, analiza, deducţia etc.);

- pentru introducerea unui nou material lexical vor fi utilizate structurile gramaticale cunoscute şi invers, iar în mod aparte la elevii de vârstă mai mică ar trebui să se folosească cuvinte internaţionale şi cuvinte pe care le cunosc, precum şi vizualizarea ca mijloc de identificare a semnificaţiei cuvântului.

Tehnici / activităţi

În timpul orei se recomandă alternarea dinamică a tehnicilor / activităţilor care nu trebuie să dureze mai mult de 15 minute.

Ascultarea şi răspunsul la instrucţiile profesorilor în limba română sau de pe înregistrările audio (ascultă, scrie - din clasa a doua, uneşte, determină, găseşte şi activităţile legate de activitatea în clasă: desenează, decupează, colorează, deschide / închide caietul etc.)

Lucru în perechi, grupuri mici şi mari (mini-dialoguri, joc pe roluri, simulări etc.)

Activităţi manuale (realizarea panourilor, prezentărilor, ziarelor, posterelor etc.)

Exerciţii de ascultare (după instrucţiile profesorului sau de pe înregistrărilor audio să unească noţiunile, să adăuge părţi ale imaginii, să completeze informaţii, să selecteze enunţuri exacte şi inexacte, să determine cronologia etc.).

Jocuri potrivite vârstei şi cerinţelor didactice (de introducere, de dezvoltare a atenţiei şi concentrării, de întărire a motivaţiei, de introducere a unui nou material lingvistic sau consolidare a materiei).

Clasificarea şi compararea (după cantitate, formă, culoare, anotimpuri, îmi place / nu-mi place, comparaţii ...).

Rezolvarea ”problemelor actuale” în clasă, dezbateri şi mini-proiecte.

”Transpunera” enunţului în gest şi a gestului în enunţ.

Crearea în comun a materialelor ilustrate şi scrise (din clasa a doua) (planificarea diferitelor activităţi, raport / jurnal de călătorie, afiş publicitar, program de serbare sau altă manifestări).

STRATEGII PENTRU AVANSAREA ŞI EXERSAREA ABILITĂŢILOR LINGVISTICE ÎN CLASELE I ŞI A II-a ALE ŞCOLII ELEMENTARE

Avantajele predării limbii române în clasele I şi a II-a ale şcolii elementare sunt legate de specificul însuşirii limbii la o vârstă fragedă. Caracteristica de bază a învăţării timpurii nu este învăţarea analitică, ci însuşirea limbii într-un mod asemănător cu cel în care se însuşeşte limba maternă - copilul foloseşte limba exclusiv în comunicare şi în situaţii apropiate de interesele sale. Avantajele învăţării limbilor la această vârstă sunt multiple:

- neurofiziologice: elasticitatea excepţională a creierului permite însuşirea mai uşoară a elementelor fonetice, a accentului, a pronunţiei, a intonării, precum şi a modelelor de sintaxă;

- psihologice: la elev se dezvoltă motivaţia deoarece nu simte frica de greşeli atunci când foloseşte altă limbă, acceptă cu uşurinţă jocul şi se încadrează cu uşurinţă mai mare în grup;

- educative: învăţarea unei limbi noi influenţează pozitiv dezvoltarea cognitivă a copilului şi acceptarea unei alte limbi mai diferită.

Începutul timpuriu al învăţării unei alte limbi deschide calea pentru atingerea unor niveluri mai ridicate de competenţă lingvistică şi dezvoltare a multilingvismului, relevante pentru şcolarizarea ulterioară şi viaţa profesională.

Având în vedere că finalităţile se operaţionalizează prin activităţi lingvistice în situaţii de comunicare, este important ca acestea să se exerseze permanent şi simultan. Doar în acest fel, elevii pot dobândi competenţe

lingvistice care sunt în concordanţă cu scopurile date.

Deoarece programa de învăţare a limbii în clasa întâi şi în primul semestru al clasei a doua de şcoală elementară nu prevede citirea şi scrierea (în al doilea semestru al clasei a doua fac cunoştinţă cu literele alfabetului român), dar nici explicarea mai detaliată a regulilor gramaticale, această perioadă este importantă pentru încurajarea şi formarea deprinderilor la elevi ca în situaţiile de zi cu zi, în clasă şi în afara clasei să utilizeze în mod spontan cuvintele şi expresiile învăţate în situaţiile concrete de comunicare orală (de ex. salutarea profesorului în limba română în clasă, dar şi în afara acesteia). O astfel de stabilire spontană a contactelor îi ajută pe elevi să se elibereze de blocajul în vorbire, care ar putea apărea în afara condiţiilor simulate în clasă, atunci când se întâlnesc cu persoane din alt areal lingvistic. Acest fapt va crea numeroase posibilităţi ca elevii să experimenteze utilizarea limbii şi să se elibereze de teama greşelilor în comunicare. De aceea este necesar să se insiste asupra unui astfel de model de comunicare de la început, pentru că în cazul în care elevii se obişnuiesc cu un alt model, ca de ex. utilizarea exclusivă a limbii sârbe la stabilirea contactelor şi a comunicării cu un profesor sau un coleg, va fi mult mai greu să se schimbe şi corecteze mai târziu.

Următorul pas, asupra căruia trebuie de asemenea insistat de la începutul învăţării limbii române, este aşa-numita ”limbă a clasei”. Toate instrucţiile scurte şi simple date la ore, care se repetă frecvent, ar trebui să fie în limba română şi să fie în mod obligatoriu însoţite de gesturi adecvate (dacă, de exemplu, profesorul spune ascultă, este de dorit ca pe lângă pronunţarea acestui enunţ, să pună mâna în dosul urechii). Unele instrucţiuni pot fi iniţial expuse de profesor în limbile română şi sârbă, cu tendinţa de a elimina treptat limba sârbă, verificând dacă elevii cunosc semnificaţia în limba română.

Pe lângă aceste forme spontane de învăţare, trebuie introduse şi conţinuturi de limbă care nu fac parte din interacţiunea obişnuită la oră. Pentru asemenea forme de învăţare este necesar să se utilizeze obiecte şi fiinţe din mediul înconjurător, imagini din materialele didactice, cărţi, postere şi toate celelalte materiale disponibile. Pentru însuşirea acestor conţinuturi, este necesar să se insiste asupra activităţilor de comunicare în grup. La această vârstă, se recomandă, de asemenea, activităţi de reproducere orală şi de producţie controlată, deoarece acestea sunt conţinuturi care nu reprezintă ”limba clasei” şi nu se repetă la fiecare oră. În acest fel, elevilor li se oferă posibilitatea de a repeta conţinuturile de mai multe ori pentru memorarea mai uşoară şi mai rapidă, fapt care asigură obţinerea încrederii că pot utiliza limba în mod independent. În acest sens, sunt preferabile exerciţii de producţie orală cu mici variaţii ale modelelor în care se schimbă şi se combină diverse conţinuturi lexicale şi gramaticale, ridicând treptat nivelul lor de complexitate. Trebuie de asemenea sprijinită interacţiunea cu alţi elevi, care poate fi realizată ca o formă uşoară de mediere, prin intermediul unor instrucţiuni în limba sârbă (de ex. întrebaţi colegul sau colega cum îl/o cheamă şi câţi ani are, ce îi place / nu-i place să mănânce etc, răspundeţi la întrebările colegului / colegei) sau prin introducerea mişcărilor ca mijloc de comunicare non-verbală.

Este necesar ca să se asigure elevilor însuşirea funcţiile comunicative expuse în Programă pentru un anumit nivel de învăţare, cu menţionarea că unele conţinuturi lingvistice sunt propuse ca o recomandare şi pot fi înlocuite cu un conţinut similar sau extinse, în conformitate cu materialele didactice disponibile, dar şi cu necesităţile şi interesele elevilor.

Este important să ţinem cont de faptul că, în pofida entuziasmului iniţial cu care elevii intră în procesul de învăţare a limbii române în şcoala elementară, pentru ei acesta este încă una din disciplinele şcolare. De aceea, la acest nivel nu se poate aştepta ca ei să dezvolte în mod spontan interesul şi entuziasmul pentru învăţarea limbii române. Cu ocazia planificării activităţilor este necesar să se ţină cont de vârsta elevilor şi de caracteristicile individuale ale lor. Unii elevi sunt introverţi, unii extroverţi, învaţă cu viteze diferite şi în moduri diferite - cu toate simţurile, au necesităţi şi interese diferite, au cunoştinţe prealabile. Majoritatea elevilor la această vârstă au probleme cu atenţia, concentrarea şi memorarea în cele 45 de minute. De aceea se recomandă ca ora să înceapă cu un scurt joc de iniţiere, prin ascultarea poeziilor de pe un CD sau de pe Internet, ceea ce ar avea un efect pozitiv asupra capacităţii de atenţie, concentrare şi de memorare, dar ar duce şi la succesiunea activităţilor în ordine logică, care trebuie să dureze de la 5 până la 15 minute.

PREZENTAREA ŞI EXERSAREA CONŢINUTURILOR

Având în vedere diferitele stiluri de învăţare, diversitatea activităţilor este un cuvânt cheie pentru prezentarea unui material lexical nou. Este important să respectăm cunoştinţele prealabile ale elevilor, deoarece acestea pot constitui o bază bună pentru lucru şi înţelegerea mai uşoară a temei.

Mijloace vizuale de predare (cărţi, postere, filme de scurt metraj animate, obiecte reale din mediul înconjurător, aşa cum s-a menţionat deja în indicaţiile generale) sunt ideale pentru însuşirea şi exersarea vocabularului. Când se prezintă elevilor o anumită noţiune - când o văd, este important să audă de câteva ori cum se pronunţă cuvântul şi doar după aceea să îl pronunţe. Repetarea în cor este utilă pentru ca elevul să simtă siguranţă, deoarece nu este expus în public, iar teama de a fi ridiculizat (adesea prezentă la această vârstă) este redusă la minim.

Pantomima (ca un gen de tehnică teatrală), precum şi metoda de răspuns fizic complet, sunt foarte populare şi eficiente, nu numai la această vârstă, ci şi mai târziu. Se potriveşte în special elevilor cu stilul chinestezic de învăţare (transpunerea cuvintelor pronunţate în mişcare şi invers). Aceste tehnici sunt potrivite pentru însuşirea şi exersarea tuturor părţilor de vorbire: substantive - părţi ale corpului, animale, jucării ...; verbe - a se ridica, a sta jos, a ridica, a da jos un obiect ...; adjective calificative prin care se descriu stări şi sentimente - fericit, trist, flămând, însetoşat ...

Contextul corespunzător (povestiri în imagini, poezii, jocuri etc.) este o condiţie esenţială pentru însuşirea cu succes a vocabularului, dar şi a limbii în general, şi a familiarizării cu obiceiurile româneşti. Însuşirea lexicului va fi cu atât mai eficientă dacă este realizată într-un context situaţional clar. De exemplu, dacă se însuşesc cuvinte care se referă la lumea animalelor, s-ar putea să se organizeze o vizită reală, simulată sau virtuală la grădina zoologică. Trebuie să se ţină cont de faptul că elevii, în timpul unei ore, pot însuşi 5-7 cuvinte noi.

Modelele de dialog (ca bază pentru ”imitare”) sunt foarte eficiente pentru dezvoltarea vorbirii. În absenţa comunicării spontane a elevilor, profesorul poate să folosească păpuşi - simple de pluş, confecţionate din ciorapi sau hârtie - şi în acest mod să facă un model adecvat de dialog. Profesorul poate să se adreseze elevilor prin intermediul păpuşii care pune întrebări. Elevii vor putea să răspundă repede şi cu uşurinţă la întrebări, dar şi să pună întrebări. Bineînţeles, este necesar să se asigure un context adecvat care să permită elevilor timizi să se încurajeze să vorbească.

Activităţile de proiect măresc motivaţia deoarece oferă elevilor posibilitatea de a lucra responsabil în perechi sau în grup pentru a realiza o sarcină într-un mod propriu, în acord cu ceilalţi, prin aceasta dezvoltând şi consolidând anumite competenţe sociale. Proiectul este potrivit pentru lucrul în secţiile de clasă cu componenţă mixtă, dă o amprentă personală, stimulează cooperativitatea în muncă şi se încheie cu un fel de prezentare a rezultatelor şi a procesului de lucru.

Activităţile dramatice şi muzicale permit elevilor să folosească limba într-un context adecvat şi astfel să „reînvie” folosirea acestuia. Potenţialul lor se reflectă, printre altele, în faptul că:

- elevii nu numai că învaţă limba română într-un mod distractiv, ci prin interacţiunea şi rolurile diferite pe care le iau, concep lucruri din diferite unghiuri (ceea ce contribuie la dezvoltarea gândirii critice şi divergente);

- elevii colaborează şi însuşesc limba printr-o interacţiune gândită în limba ţintă şi dezvoltă toate abilităţile necesare - cognitive, comunicative şi sociale;

- toţi pot să participe - fiecare îşi are un rol pe care îl poate ”duce la bun sfârşit” şi de aceea este potrivit pentru munca în secţiile de clasă cu componenţă mixtă;

- sunt potrivite pentru toate modurile de învăţare - pe cele video le văd, pe cele auditive le aud, pe cele chinestezice le exprimă prin mişcare;

- avansează motivaţia şi încrederea în sine;

- sunt orientate spre elev - profesorul are un rol mai puţin dominant;

- dezvoltă imaginaţia şi creativitatea.

Se sugerează ca activităţile dramatice şi muzicale, cum ar fi cântecul, jocul pe roluri, mini scenetele, spectacole de păpuşi mini, improvizările şi poveştile din viaţa reală să fie cât mai mult utilizate în clasă, nu numai la această vârstă, ci şi mai târziu.

Citirea şi scrierea sunt activităţi opţionale în clasa a doua. Având în vedere că alfabetul latin este introdus în predarea limbii sârbe în semestrul al doilea al clasei a doua, scrierea iniţială şi citirea poate fi oferită ca o opţiune numai pentru elevii care doresc şi ştiu, la nivel de bază (citirea cuvintelor şi a propoziţiilor simple, completarea cuvintelor cu litere şi altele, fără scrierea independentă şi dictarea). Această activitate nu se notează şi are un rol secundar la oră.

Competenţa socio-culturală ca un ansamblu de cunoştinţe despre lume în general, despre asemănările şi diferenţele dintre modelele culturale şi comunicative în comunitatea în care trăieşte elevul şi în limba română care se învaţă, trebuie introduse de la începutul învăţării limbii române cu elemente ale culturii naţionale la cei mai mici elevi, pentru că aceste cunoştinţe sunt necesare pentru comunicarea competentă şi cu succes în activităţile concrete de comunicare în limba ţintă.

Un aspect aparte al competenţei socio-culturale îl constituie competenţa interculturală, care subînţelege dezvoltarea conştiinţei despre alţii şi cei care sunt altfel, cunoaşterea şi înţelegerea asemănărilor şi diferenţelor dintre lumi, respectiv dintre comunităţi lingvistice cu care elevul ajunge în contact. Competenţa interculturală se referă şi la dezvoltarea toleranţei şi atitudinii pozitive faţă de caracteristicile individuale şi colective ale vorbitorilor de alte limbi, ale oamenilor care aparţin altor culturi, care sunt într-o măsură mai mare sau mai mică diferite de ale elevului însuşi. Deci, introducerea treptată a conţinuturilor socio-culturale la cel mai scăzut nivel (salutul, interpetarea cântecelor ocazionale de sărbătoare şi altele) contribuie la dezvoltarea personalităţii interculturale, prin creşterea conştientizării cu privire la valoarea diferitelor culturi şi la dezvoltarea capacităţii de integrare a experienţei interculturale în propriul model cultural de comportament şi convingeri.

Conţinuturile gramaticale nu se abordează explicit la această vârstă. Fenomenele gramaticale trebuie privite din punct de vedere funcţional (prin aplicarea elementelor gramaticale necesare pentru realizarea cu succes a funcţiei comunicative). În procesul de predare a limbii române trebuie să se urmărească însuşirea gramaticii prin activităţi lingvistice de audiere şi vorbire, în conformitate cu scopurile clar definite, cu finalităţile şi standardele de predare a limbii.

Scopul principal al predării limbii române cu elementele culturii naţionale este dezvoltarea competenţei comunicative la un anumit nivel al limbii, în conformitate cu statusul limbii şi anul de învăţare.

RUSINSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Назва предмету	РУСКИ ЯЗИК З ЕЛЕМЕНТАМИ НАЦИОНАЛНЕЙ КУЛТУРИ
Циль	Циль настави и ученя руского язика з елементами националней култури то посцигнуц таки ступень розвою комуникативних схопносцох школяра же би вон самостойно применьовал схопносци висловйованя у стандардних и фахових комуникативних ситуацийох (у складу зоз тематичним минимумом и у писаней форми), пестовал национални и културни идентитет, етнїчне самопочитованє и упознаванє школярох зоз елементами традициї, култури и обичайох Руснацох.
Класа	Перша

Рочни фонд годзинох	72 годзини

ИСХОДИ По законченей теми/обласци школяр годзен:	ОБЛАСЦ/ ТЕМА	ЗМИСТИ
- препознац приповедку, писню и драмски текст; - одредзиц главни особи и обачиц розлику медзи позитивнима и неґативнима прикметами; - препознац загадку; - розликовац глас, слово и виреченє; - правилно вигвариц кратке и подполне виреченє; - усно преприповедовац текст; - усно приповедац по датих сличкох и о дожицох; - усно описовац предмети зоз нєпостредного окруженя; - правилно хасновац нови слова у каждодньовей бешеди; - правилно вигваряц специфични гласи руского язика у каждодньовей конверзациї; - напамят гуториц кратки литературни тексти; - участвовац у сценским виводзеню текста; - участвовац у културно-уметнїцких манифестацийох (як патрач або учашнїк);	ЛИТЕРАТУРА	ШКОЛСКА ЛЕКТИРА Поезия Гавриїл Костельник, Стари алє здрави Мелания Павлович, Жимно було Янко Олеяр, Музика, Заячки Михал Симунович, Цо то моц Мелания Римар, Розчитованя (вибор) Народна писньочка, Цица и Амалка Розчитованя и загадки (вибор) Руска народна писня по вибору Проза Черешньов квиток Учебнїк пестованя руского язика, Яков Кишюгас
- крашнє подзековац, замодлїц за помоц; - з увагу слухац собешеднїка; - розумиц поняце национална припаднисц и почитовац припаднїкох других народох; - здобуц правилни однос ґу мацеринскому язику и язику других народох; - познац подобносц медзи руским и сербским язиком; - интерпретовац писнї хтори ше одноша на швета або рочни часци; - участвовац у дзецинских драмских сличкох у складзе зоз своїм возростом; - упознац традицийни руски обичаї (Крачун - колядованє, Велька ноц - облїванє), а ґу тому и пригодни традицийни єдла; - обачовац розлику медзи рускима и сербскима вирскима		Ручнїк Мачка Вовк Божа катичка Заяци Рада Пчоли Бициґла На стред драги Кутатовац Таблїчка 1, 2 Народна приповедка, Дїдо и цвикла Басна Лєв и миш Драмски тексти Драмски тексти зоз часописа за дзеци Заградка (вибор)

обичаями; - розликовац и хасновац розповедне, опитне и викричне виреченє - правилно вигваряц гласи руского язика - хасновац єдноставни вислови о себе, о блїзких и познатих особох - поставяц єдноставни питаня и одвитовац на нїх		Популарни и информативни тексти Вибор зоз илустрованих дзецинских енциклопедийох Вибор популарних и информативних текстох зоз часописа за дзеци Заградка	
	КУЛТУРА ВИСЛОВЙОВАНЯ	Усне висловйованє	Вигварянє гласох хтори школяром представяю почежкосц: г, х и д’, т’. Приповеданє о подїйох з родительского дому, школи; приповеданє по слики и плану у форми питаньох. Розликованє виреченьох як обвисценя, питаня и розказу з вигваряньом (интонацию) и їх препознаванє на слух. Традицийна руска народна култура. Подоба школяра; знац ше представиц, виприповедац дацо о себе и своєй фамелиї, о товаришови, виприповедац о своєй омилєней животинї, бависку. Драмски, драматизовани тексти, сценски обробок. Збогацованє словнїка. Бешедни ситуациї и язични бависка.
		Слуханє	Реални и симулативни ситуациї. Аудио-визуелни записи.
Читанє		Литературни тексти чита наставнїк або ше емитує аудио-визуелни запис Нєлитературни тексти: текст зоз таблїчки, розпорядок годзинох, уходнїца, поволанка и друге. Информативни тексти: правила справованя у школи, живот у нашим околїску, енциклопедия за дзеци.	

УПУТСТВО ЗА ВИТВОРЙОВАНЄ ПРОГРАМИ

Наставна програма руского язика зоз елементами националней култури состої ше з двох предметних обласцох: литератури и култури висловйованя. Розподзельованє наставних годзинох би нє требало буц зробене на основи предметних обласцох. На каждей годзини треба окремну увагу пошвециц култури висловйованя школярох и култури Руснацох у Сербиї зоз акцентом на народну традицию и обичаї. Понеже обидва обласци медзисобно попреплєтани, та анї єдну нє мож виучовац изоловано, єдну без другей.

Наставна програма руского язика зоз елементами националней култури фундаментує ше на исходох, односно на процесу ученя и школярских посцигнуцох. Исходи представяю опис интеґрованих знаньох, схопносцох, становискох и вредносцох хтори школяр формує, преширює и преглїбює през два предметни обласци того предмета.

I ПЛАНОВАНЄ НАСТАВИ И УЧЕНЯ

Наставна програма оріентована на исходи дава наставнїкови векшу шлєбоду, вецей можлївосци у креированю и обдумованю настави и ученя. Од наставнїка ше обчекує же би за кажду наставну єдинку, у фази планованя и писаня пририхтованя за годзину, дефиновал диференцовани обчекивани резултати на трох уровньох у завсисносци зоз пред'знаньом школярох. У фази планованя настави и ученя барз важне мац на розуме же учебнїк наставне средство и же вон нє одредзує змисти предмета. Понеже змисти у учебнїку дати за I, II и III класу, наставнїк ма шлєбоду виберац, як литературни, так и шицки други змисти по своїм жаданю и потреби за реализованє програмских змистох. Прето треба змистом датим у учебнїку приступиц селективно. Попри учебнїка, як єдного зоз жридлох знаньох, на наставнїкови остава же би школяром обезпечел за хасновање и други жридла спознаньох. При плановаю наставного процесу треба водзиц рахунку о здобутих знаньох, искуствох, интелектуаних схопносцох и интересованьох школярох.

Барз важне положиц акцент на збогацованє словнїка. Тиж так, треба вихасновац швета и културни події хтори ше одбуваю у рижних местох з цильом упознаваня живота Руснацох у прешлосци. Препоручує ше же би ше поцагло паралелу медзи шветами Руснацох и подобнима сербскима шветами.

II ВИТВОРЙОВАНЄ НАСТАВИ И УЧЕНЯ

ЛИТЕРАТУРА

Препоручени тексти зоз обласци Литература обрабяю ше у цеку цалого школского рока зоз читанки, зоз виданьох познатих руских писательох, зоз дзецинскохо часопису Заградка и роботних лїсткох як основного материялу за роботу хтори наставнїк обдумує зоз можлївосцами школярох як и зоз исходами ученя. Вибор дїлох ше у найвекшей мири фундаментує на принципе прилагодзеносци ґу возросту.

РОБОТА НА ТЕКСТУ

Литературни жанри: приповедки, басни, сказки, писнї, загадки и язиколамки.

Читанє - презентация наставнїка або аудио-визуелни запис кратких текстох. При обробку писньох треба вежбац правилне вигварянє гласох як и правилну интонацию думки. Вежбац и хорске и индивидуалне рецитованє.

Препоручує ше же би ше школяром презентовали популарни дзецински писнї, же би ше провадзел дзецински часопис Заградка и же би ше заєднїцки одпатрело єдну театралну представу за дзеци по руски.

Ортоепия - наставнїк стално треба же би указовал на важносц правилней бешеди хтора ше пестує зоз запровадзованьом одредзених ортоепских вежбох. Ортоепски вежби нє треба реализовац як окремни наставни єдинки, алє у рамику одвитуюцих темох зоз ґраматики; интонация виреченя може ше з єдного боку повязац зоз културу висловйованя, вежбаньом рецитованя писньох и под. Прейґ хасновання аудио знїмкох школярох треба учиц же би репродуковали и усвойовали правилне вигварянє, мелодию, дикцию...

КУЛТУРА ВИСЛОВЙОВАНЯ

Розвиванє културы висловйованя єден з найважнєйших задаткох настави мацеринского язика з елементами националней културы. Тота наставна обласц ше муши повязовац зоз обробком литературних текстох.

Од школярох того возросту треба обчековац же би знали шлїдуюци обласци:

Приповеданє - о дожицох, о тим цо видзели, о особних жаданьох. Препоручени теми за обробок: школа, фамелия, мойо место, родзински одношеня, єдловнїк, числа, фарби, днї у тижню, рочни часци, годзини, нащиви, мой товариш, роботни дзень школяра, шлєбодни час, транспорт, чувайме природу - животинї и рошлїни, важни швета Крачун, Велька ноц и Кирбаj, дзецински часопис Заградка.

Од школяра ше далєй обчекує же би знал составиц ґрупу словох на одредзену тему, а тиж и зложиц виреченя зоз датих словох. Школяр треба же би знал одредзиц главну подобу у тексту и описац єй вонкашнї випатрунок. Треба же би знали подзековац и замодлїц за помоц. Самостойно треба же би приповедали (даскельо виреченя) о свойому братови чи шестри, товаришови, о живоце у школи (максимално 3-5 виреченя).

Репродукция - описац слику або цек події з помоцу илустрациї.

Опис - людзох и животиньох.

Диялоґ - здравканє при стретнуцу и розходзе.

Драматизация - драмска сличка - сценски приказ.

Розгварка - збогацованє словнїка з каждодньового живота у узвичаєней конверзациї.

Усмене висловйованє ше витворює през бависка помоцу хторих ше учи комуникация (здравканє, задзековане и пребачованє).

Вежби слуханя починаю зоз слуханьом того цо гутори наставнїк, други школяре, ґлумци або водителє. Слуханє треба повязовац зоз мимику и ґестикулацию хтора ше одноши на тото о чим ше бешедує. Обовязно инсистовац на правилним вигваряню руских гласох и правилней интонациї виреченя.

Окремну увагу наставнїк треба же би пошвецел вигваряню руских гласох г, х и , д', т'.

Школяре треба же би активно усвоєли 200 слова и фразеолоґийни єдинки. Пасивни словнїк треба же би був обсяжнєйши од активного.

Од школярох ше обчекує же би напамят научели голєм 2 рецитациї, 2 руски дзецински писнї, даскельо загадки, розчитованя и язиколамки.

Елементи националней култури и традициї

Упознаванє школярох з основами историї рускей меншинскей заєднїци (присельованє, културни и вирски активносци). Пестованє емотивного одношеня ґу традициї, култури, обичайом рускей меншинскей заєднїци у Сербиї.

СПОСОБ ВИТВОРЙОВАНЯ ПРОГРАМИ

Муши ше стално мац на розуме сущни задаток того предмета: же би школяре научели крашнє бешедовац на руским литературним язику. Вше ше муши мац на розуме и пред'знанє школярох, же би ше могло надовязац на материю хтору школяре уж звладали. На каждей годзини наставнїк треба же би виберал диференцийни поступок, бо школяре розличного возросту и приходза з розличнима язичним пред'знаньом.

На годзини треба створиц приємну атмосферу, хтора оможлївює партнерске одношенє медзи наставнїком и школярам и помага же би ше звладала психична бариєра при активизациї схопносцох висловйованя. Кажде язичне средство ше демонструє у одредзеним контексту, нє изоловано. Под час увежбованя бешедних схопносцох треба же би доминовали розлични форми диялоґох у интеракциї наставнїк - школяр и школяр - школяр. При висловйованю ше глєда єдноставносц, природносц, спонтаносц и язична правилносц.

III ПРОВАДЗЕНЄ И ВРЕДНОВАНЄ НАСТАВИ И УЧЕНЯ

Провадзенє и вредноване резултатох напредованя школярох у функциї досцигованя исходох, а почина з иницияльним преценьованьом уровня на хторим ше школяр находзи и у одношеню на цо ше будзе преценьовац його дальши цек напредованя, як и оцена. Кажда активносц добра нагода за преценьованє напредованя и даванє повратней информациї. Кажда наставна годзина и кажда активносц школяра нагода за формативне оценьованє, односно реґистрованє проґресу школярох и унапрямованє на дальши активносци.

Формативне вредноване состойна часц сучасного приступу ґу настави и подрозумює преценьованє знаньох, схопносцох, становискох и справованя, як и розвою одвитуюцей компетенциї под час настави и ученя. Под формативним мераньом подрозумює ше зазбероване податкох о школярових посцигнуцох, а найчастейши технїки то: реализация практичних задаткох, провадзенє и зазначованє школярових активносцох под час настави, нєпостредна комуникация медзи школяром и наставнїком, реґистер за каждого школяра (мапа напредованя) итд. Резултати формативного вреднованя на концу наставного циклуса треба же би були виражени и сумативно - зоз числову оцену.

Робота каждого наставнїка состої ше од планованя, реализациї наставней материї, провадзеня и вреднованя посцигнуцох школярох. Важне же би наставнїк континуовано диференцийно провадзел и вредновал, попри посцигнуцох школяра, и процес настави и ученя, як и свою власну роботу. Шицко цо ше укаже як добре и хасновите наставнїк вихаснує и познєйше у своєй наставней пракси, а шицко цо ше укаже як нєдосц ефикасне и ефективне требало би унапредзиц.

SLOVAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Názov predmetu	SLOVENSKÝ JAZYK AKO JAZYK S PRVKAMI NÁRODNEJ KULTÚRY
Cieľ	Cieľ výučby a učenia slovenského jazyka s prvkami národnej kultúry je dosiahnuť taký stupeň rozvoja komunikačných zručností u žiaka, aby vedel samostatne uplatniť osvojené rečové zručnosti v štandardných i odborných komunikatívnych situáciách (a v súlade s tematickým minimom aj v písanej podobe), pestovať národnú a kultúrnu identitu, etnickú sebaúctu a zoznamovať ich s prvkami tradície, kultúry, zvykov a obyčajov slovenského národa s osobitným dôrazom na slovenskú komunitu v Srbsku.
Ročník	prvý
Ročný fond hodín	180 hodín
Ročník: prvý	
Ročný fond hodín: 72	

VÝKONY Po skončení ročníka žiak bude schopný:	OBLASŤ/TÉMA	OBSAHY
- rozlišovať báseň, rozprávku a dramatický text; - vnímať osoby a ich kladné a záporné vlastnosti; - poznať hádanku; - rozlišovať hlásku, slovo a vetu;	LITERATÚRA	ŠKOLSKÁ LEKTÚRA Poézia Slovenská ľudová pieseň: Červené jabĺčko; Ej javor javor, zelený; Kukulienka; Ej, padá, padá rosička;

- správne povedať krátku a úplnú jednoduchú vetu; - utvoriť ústny prejav so slovami; - prerozprávať niečo; rozprávať podľa obrázka/obrázkov a o zážitkoch; - ústne opísať veci z priameho okolia; - správnym spôsobom využívať nové slová a správne vyslovovať špecifické hlásky pre slovenský jazyk v každodennej konverzácii; - spamäti predniesť kratšie literárne útvary; - účinkovať v scénickom prednese textu; - zúčastniť sa v kultúrno-umeleckých podujatiach (aj ako divák, aj ako účastník) - vedieť sa poďakovať, požiadať o pomoc, počúvať hovoriaceho; - chápať pojem národnostná príslušnosť a vnímať príslušníkov iných národov; - chápať vzťah k materinskému jazyku a k jazyku iných národov; - poznať zhodu jazykových javov medzi slovenčinou a srbčinou; - predniesť ľudové koledy a vinše vzťahujúce sa na sviatky alebo ročné obdobia; - zapojiť sa do vekuprimeraných detských ľudových hier a tancov; - poznať charakteristiky slovenského ľudového odevu (so zameraní na svoju dedinu) - zaznamenávať sviatky (v porovnaní so srbskými) - poznať tradičné slovenské zvyky a obyčaje (Vianoce - koledovanie,Veľká noc - oblievačka) a k tomu priliehavé tradičné jedlá		Vyčítanky: Ide koza rohatá; Cencelence, bom, bom, bom,... Hádanky a riekanky (výber) Pavel Mučaji (výber) Miroslav Demák (výber) Elena Čepčeková: Ľúbim ťa Krista Bendová: Hruška Michal Ďuga: Chytačka Mária Ďuríčová: Skrytý svet Iveta Kapraňová: Kuriatka Libuša Friedová: Mama a ja Viera Dobiášová: Otec rok Próza Sibyla Mislovičová: Čarovné slovíčko Ľudová rozprávka: Snehulienka/ Janko Hraško/ O veľkej repe (podľa obrázkov) Bájky (výber) Ľudové pranostiky, porekadlá a príslovia. Dramatické texty Detské ľudové hry Ľudová rozprávka: Koza rohatá a jež Vekuprimerané žartíky. Bábkové divadlo pre deti. Populárne a informatívne texty: Výber z ilustrovaných encyklopédií a časopisov pre deti. Literárne pojmy: - báseň; bájka; rozprávka; hádanka. - udalosť; miesto a čas konania deja; literárna postava - zovňajšok, - detský dramatický text; detské hry; žartovný text;	
	JAZYKOVÁ KULTÚRA	Ústne vyjadrovanie	Výslovnosť hlások, s ktorými žiaci majú ťažkosti (napr. dz, dž, h, ch, ľ). Tradičná slovenská ľudová kultúra.

			Riadený a voľný rozhovor. Osobnosť žiaka: vedieť sa predstaviť, povedať o sebe a o svojej rodine, priateľovi, predstaviť svoje obľúbené zvieratko, hračku... Sviatky a rodinné oslavy. Rozprávanie, rozprávanie s obmenou a podľa obrázkov (ľudový odev, tradičné jedlá). Prednes krátkeho vekuprimeraného literárneho textu. Dramatické, zdramatizované texty, scénická úprava. Scénický prednes textu (dramatický a bábkový), detské ľudové hry. Obohacovanie slovnej zásoby. Hovorové, situačné a jazykové hry.
		Počúvanie	Skutočné a napodobnené situácie. Audiovizuále zápisy. Hry na rozvíjanie pozorného počúvania.
		Čítanie	Literárne texty - prednes učiteľa a audio a video zápis. Neliterárne texty: text v tabuľke, rozvrh hodín, vstupenka a iné. Informatívne texty: pravidlá správania v škole, o živote z nášho okolia, z encyklopédií pre deti.

Kľúčové slová: jazyková kultúra, ústne vyjadrovanie, literatúra

POKYNY NA DIDAKTICKO-METODICKÚ REALIZÁCIU PROGRAMU

Program vyučovania a učenia slovenského jazyka s prvkami národnej kultúry obsahuje vzdelávacie oblasti: literatúru a jazykovú kultúru. Rozdelenie hodín sa neodporúča podľa vzdelávacích oblastí, ba naopak, na každej hodine by sa mala venovať náležitá pozornosť kultúre vyjadrovania žiakov, národnej tradícii, zvykom, obyčajam a kultúre Slovákov v Srbsku. Teda, obe oblasti sa navzájom integrujú a ani jedna sa nemôže vyučovať oddelene a bez vzájomnej spätosti.

Program vyučovania a učenia slovenského jazyka s prvkami národnej kultúry založený je na vzdelávacích výkonoch, respektíve na procese učenia a žiackych výkonoch. Vzdelávacie výkony predstavujú opis zjednotených vedomostí, zručností, postojov a hodnôt, ktoré žiak buduje prostredníctvom vzdelávacích oblastí tohto vyučovacieho predmetu.

I. PLÁNOVANIE VYUČOVANIA A UČENIA

Program vyučovania a učenia slovenského jazyka s prvkami národnej kultúry zameraný na výkony umožňuje učiteľovi väčšiu voľnosť, viac možností pri plánovaní vyučovacieho procesu a učenia. Úlohou učiteľa je, aby kontextualizoval daný program potrebám konkrétnej triedy majúc na zreteli: poznávaciu úroveň slovenského jazyka, zloženie triedy a charakteristiky žiakov; učebnice a iné učebné materiály, ktoré bude používať; technické podmienky, vyučovacie prostriedky a médiá, ktorými škola disponuje; rezorty, možnosti, ako i potreby lokálneho prostredia, v ktorom sa škola nachádza. Vychádzajúc z daných výkonov a obsahov, učiteľ najprv tvorí svoj ročný globálny plán práce, z ktorého neskoršie bude rozvíjať svoje operatívne plány. Výkony definované podľa oblastí, uľahčujú učiteľovi sfunkčnenie výkonov na úrovni konkrétnej vyučovacej jednotky. Teraz má učiteľ pre každú oblasť definované výkony. Od neho sa očakáva, že pre každú vyučovaciu jednotku vo fáze plánovania a písania prípravy na hodinu definuje diferencované výsledky práce žiakov vzhľadom na predbežné vedomosti žiakov. Zároveň pri plánovaní treba mať na zreteli, že sa výkony rozlišujú, že sa niektoré ľahšie a rýchlejšie môžu realizovať, ale pre väčšinu výkonov (najmä v oblasti literatúry) potrebné je omnoho viac času, viac rozličných aktivít a prác na rôznych textoch. Vo fáze plánovania vyučovacieho procesu je veľmi dôležité mať na zreteli, že učebnica je iba vyučovacím prostriedkom a že neurčuje obsah vyučovacieho predmetu. Preto k obsahu učebníc treba pristúpiť selektívne. Pritom učebnica je len jedným z možných prameňov vedomostí a učiteľ žiakom umožňuje prehľad a vlastnú skúsenosť v používaní iných prameňov poznania. Pri plánovaní vyučovacieho procesu treba prihliadať na predbežné vedomosti, skúsenosti, intelektuálne schopnosti a na záujmy žiaka. Nevyhnutné je dať dôraz na obohacovanie slovnej zásoby a možnosti využívať jednotlivé kultúrne podujatia a sviatky, ktoré sa ponúkajú v daných prostrediach, s cieľom formovania predstáv o živote Slovákov v minulosti, o tradíciách a kultúre, ktorá slovenskú menšinu na týchto priestoroch charakterizuje. Odporúča sa porovnávať zaznamenávanie určitých sviatkov so zaznamenávaním sviatkov väčšinového národa a iných menšín, ktoré žijú spolu so Slovákmi v daných lokalitách.

II. REALIZÁCIA VYUČOVACIEHO PROCESU A UČENIA

LITERATÚRA

Odporúčané obsahy z oblasti Literatúra sa spracúvajú počas celého školského roka z čítanky a CD k čítanke a pracovného zošita, ako základných vyučovacích pomôcok tak, že učiteľ ich realizáciu plánuje v súlade s individuálnymi charakteristikami žiakov a možnosťami celého kolektívu, vedený vzdelávacími výkonmi.

Pri uschopňovaní žiakov, aby za pomoci učiteľa porozumeli textom zo školskej lektúry, ale aj z populárnej tvorby, informačným textom z časopisov pre deti, encyklopédií a pod., dôležité je trvať na tom, aby sa pochopili udalosti, priestorové a časové vzťahy. Povinná časť lektúry pozostáva hlavne z častí, ktoré patria do základného národného korpusu, ktorý je obohatený aj súčasnými aktuálnymi dielami. Výber diel je v najväčšej miere založený na princípe vekovej primeranosti.

PRÁCA S TEXTOM

Literárne žánre: rozprávky, bájky, básne, porekadlá a príslovia, hádanky, rečňovanky.

Čítanie - v podaní učiteľa alebo z audio vizuáneho záznamu kratších slovenských ľudových rozprávok, textov z umeleckej tvorby, piesní, básní, bájok. Pri spracovaní básní treba nacvičovať krátky umelecký prednes hlavne v skupine.

Od žiakov v tomto veku treba očakávať, že budú vedieť postrehnúť priebeh udalosti, určiť hlavnú postavu, čas a miesto konania deja. Všímať si fantastické prvky v rozprávkach.

Odporúča sa žiakom prezentovať populárne detské a ľudové piesne, sledovať detské časopisy, spoločné pozeranie a rozbor aspoň jedného divadelného predstavenia (podľa možnosti bábkového) a filmu pre deti v slovenskej reči (podľa možnosti na námet rozprávky).

Okrem korelácie medzi textami učiteľ má umožniť vertikálnu koreláciu.

Učiteľ má poznať obsahy predmetu svet okolo nás, tradičnú a súčasnú duchovnú kultúru Slovákov s dôrazom na zvyky a obyčaje Slovákov v Srbsku.

Horizontálnu koreláciu učiteľ nadväzuje predovšetkým na vyučovanie srbského jazyka, sveta okolo nás, výtvarnej kultúry a hudobnej kultúry, náboženstva a občianskej výchovy.

Učiteľ má neustále poukazovať na dôležitosť správnej výslovnosti, ktorá sa upevňuje prostredníctvom určitých ortoepických cvičení. Ortoepické cvičenia netreba realizovať ako osobitné vyučovacie jednotky, nadväzovať na kultúru vyjadrovania, nácvik prednesu básne a pod. Používaním auditívnych záznamov žiakov treba zvykať na správnu výslovnosť, melodickosť, dikciu ...

Niektoré ortoepické cvičenia sa môžu konať aj pri zodpovedajúcich témach z literatúry: napr. artikulácia sa môže nacvičovať pri jazykolamoch, keď sa spracúvajú ako časť z ľudovej slovesnosti; prízvuk, tempo, rytmus, intonácia a prestávky sa môžu nacvičovať podľa vzoru učiteľa alebo pomocou CD nahrávok podľa výberu učiteľa alebo žiaka.

JAZYKOVÁ KULTÚRA

Rozvíjať jazykovú kultúru je jedna z najdôležitejších úloh vyučovania materinského jazyka s prvkami národnej kultúry. Spracovaním literárneho textu sa prispieva k pestovaniu kultúry ústneho vyjadrovania.

V tejto vekovej kategórii od žiakov treba očakávať poznanie nasledujúcich oblastí: Rozprávanie - o zážitkoch, o tom čo videli, čo by si priali. Odporúčané témy na spracovanie: škola, rodina, moja dedina. Príbuzenské vzťahy. Jedálny lístok. Čísla a tvary, farby, dni v týždni, ročné obdobia, hodiny. Návštevy. Môj priateľ - moja priateľka. Pracovný deň žiaka. Voľný čas. Doprava. Chráňme prírodu - zvieratá a rastliny. Láska k rodnej reči. Časopis Mravec. Významné sviatky: Vianoce a Veľká noc. Pesničky, dialógy, scénky, dielne na vylepšenie konverzácie. Pexeso.

Od žiakov sa naďalej očakáva tvorenie skupiny slov na určenú tému a viet zo zadaných slov. Majú vedieť vyjadriť ústrednú postavu v texte a jej zovňajšok. Majú sa vedieť poďakovať, požiadať o pomoc. Majú samostatne porozprávať niekoľko viet o sebe, svojom súrodencovi, priateľovi, spolužiakovi, o živote v škole (max. 3-5 jednoduchých viet).

Reprodukcia - Opísať obrázok alebo postupný dej pomocou členenej ilustrácie. Vedieť reprodukovať za pomoci osnovy sledovaný detský slovenský film, rozprávku alebo detské divadelné predstavenie, scénku alebo oslavu.

Opis - ľudí, zvierat.

Dialóg - formy spoločenského styku.

Dramatizácia - kratšieho textu podľa výberu, zážitku alebo udalosti z každodenného života.

Rozhovor - prihliadať na rozvoj slovníka každodennej konverzácie, obohacovanie aktívnej slovnej zásoby. Frekventované vety z každodenného života. Rozličné tvary vyjadrovania. Cvičenia so zmenou a doplňaním viet.

Ústne vyjadrovanie sa koná cez hry a aktivity, pri ktorých sa nacvičuje komunikácia (pozdravenie v konkrétnych situáciách: dobré ráno, dobrý deň adovidenia; poďakovanie, ospravedlnenie). Žiaci môžu rozprávať na základe pozorovania obrázkov. Môžu prerozprávať počutý text, divadelné predstavenie alebo bábkové hry zreteľným prirodzeným hovorom a správnou výslovnosťou. Učitelia majú dbať na správnu artikuláciu hlások a so žiakmi viesť rozhovor o tom, čo počuli.

Cvičenia vzťahujúce sa na pozorovanie sa vzťahujú na určovanie celku a detailov, pozorovanie predmetov, javov a okolia. Treba ich tematicky organizovať. Najprv sa pozoruje učebňa a potom sa neskoršie tá aktivita rozširuje na okolie. Žiaci môžu pozorovať predmety, ľudí, živočíchy, udalosti, obrazy, skupiny obrázkov, fotografie, objekty v okolí a pod. Žiacku pozornosť treba usmerniť na celok, potom na najdôležitejšie časti a nakoniec na menej podstatné časti. Všímajú sa: tvary, farby, vzťahy, pohyby, mimika a gestá a pod.

Nácvik počúvania začína počúvaním toho, čo hovoria učitelia, iní žiaci, herci a hlásatelia. Vypočutý hovorený prejav sa analyzuje, aby sa určili hovorové vlastnosti hovoriaceho. Počúvanie má byť spojené s mimikou a gestami, ktoré sa vzťahujú na to, o čom sa hovorí. Záväzne insistovať na podporovaní správnej výslovnosti. Počas počúvania pestovať pozornosť a koncentráciu. Počúvajú sa aj onomatopoické zvuky, šumy, artikulované a neartikulované zvuky.

Analytické cvičenia majú byť zaujímavé a povzbudzujúce, lebo sú jedným z najdôležitejších predpokladov na učenie čítania a písania. Nekonajú sa izolovane, ale sú späté s cvičeniami počúvania a pozorovania.

Cvičenia na odstraňovanie nárečových a slangových prvkov vo vyjadrovaní sa konajú pomaly a systematicky. Učitelia majú osobitnú pozornosť venovať výslovnosti hlások h a ch, l a ľ, dz a dž.

Žiaci si majú osvojiť aktívne približne 200 slov a frazeologických spojení. Pasívna slovná zásoba má byť na každej úrovni vyššia ako aktívna.

Od žiakov očakávame, aby vedeli aspoň 4 básne, 5 piesní (slovenské ľudové a súčasné populárne detské pesničky), hádanky, riekanky, niektoré porekadlá a príslovia, predniesť ľudové koledy a vinše vzťahujúce sa na sviatky alebo ročné obdobia a 2 krátke dialógy alebo účasť v detskom divadelnom predstavení. Žiaci by sa podľa možnosti, mali zapojiť do vekuprimeraných detských ľudových hier a tancov, zaznamenávať sviatky (v porovnaní so srbskými), poznať tradičné slovenské zvyky a obyčaje (koledovanie, oblievačky) a k tomu priliehavé tradičné jedlá.

Prvky národnej kultúry a tradície

Zoznamovanie detí so základmi kultúry slovenskej menšiny v Srbsku, sprostredkovanie poznatkov, ale i pestovanie emočného vzťahu k tradícii, kultúre, obyčajom a zvykom slovenskej menšiny v Srbsku (folklór, ľudová slovesnosť, divadlo, literatúra, hudba, tradičné detské hry, obyčaje…), no nie v zmysle romantického tradicionalizmu a paseizmu, ale vždy v relácii k budúcnosti, rozvoju a modernizácii. Na minulosť sa opierať, do budúcnosti sa pozerať. Snažiť sa slovenskú identitu a sebaúctu pestovať subtílne, nie prostredníctvom hesiel a fráz, ale na konkrétnych príkladoch, spájať pritom poznatky s emočným nasadením, vždy ale so zreteľom na menšinové a ľudské práva, na európsky kontext, tiež na interetnickú úctu, toleranciu a interakciu.

DIDAKTICKÉ POKYNY

Keď ide o tento predmet, musí sa mať na zreteli podstatná úloha: naučiť žiakov pekne rozprávať po slovensky a získať zručnosť v jazykovej správnosti. Musia sa mať vždy na zreteli predvedomosti žiakov a na ne sa musí vždy sústavne nadväzovať. Na každej hodine si má učiteľ zvoliť diferencovaný prístup, lebo sú žiaci vekovo zmiešaní a prichádzajú s rozličnými jazykovými kompetenciami.

Neodmysliteľné je vytvorenie príjemnej atmosféry, ktorá predpokladá partnerský vzťah medzi učiteľom a žiakom a má pomôcť prekonať psychickú bariéru pri aktivizácii získaných rečových zručností, schopností a návykov. Každý jazykový prostriedok sa demonštruje v určitom kontexte, nie izolovane. V nácviku rečových zručností majú dominovať rozličné formy dialógov v interakcii učiteľ - žiak a žiak - žiak. K požiadavkám na spôsob vyjadrovania žiadúca je jednoduchosť, prirodzenosť, spontánnosť a jazyková správnosť.

III. SLEDOVANIE A HODNOTENIE VYUČOVANIA

Sledovanie a hodnotenie výsledkov napredovania žiaka je vo funkcii dosiahnutia výkonov a začína základným hodnotením úrovne, na ktorej sa žiak nachádza podľa toho, čo sa bude brať do ohľadu pri hodnotení procesu jeho napredovania, ako aj známka. Každá aktivita je dobrá príležitosť na hodnotenie napredovania a získavanie spätnej informácie. Každá vyučovacia hodina a každá aktivita žiaka je príležitosťou pre formatívne hodnotenie, totiž zaznamenanie postupovania žiaka a usmerňovanie na ďalšie aktivity.

Formatívne hodnotenie je zložkou súčasného prístupu vyučovaniu a znamená hodnotenie vedomostí, zručností, postojov a správania, ako aj rozvíjania zodpovedajúcej kompetencie diferencovane, počas vyučovacích hodín a v priebehu učenia. Výsledok takého hodnotenia dáva spätnú informáciu ako učiteľovi, tak aj žiakovi o tom, ktoré kompetencie sú dobre zvládnuté a ktoré nie, ako aj o účinnosti zodpovedajúcich metód, ktoré učiteľ uplatnil na uskutočnenie cieľa. Ako formatívne hodnotenie sa chápe zbieranie údajov o dosiahnutých výsledkoch žiaka a najčastejšie techniky sú: realizácia praktických úloh, sledovanie a zapisovanie aktivít žiaka v priebehu vyučovania, priama komunikácia medzi žiakom a učiteľom, evidencia pre každého žiaka, (mapa postupovania) atď. Výsledky formatívneho hodnotenia na konci vyučovacieho cyklu majú byť vyjadrené číselnou známkou.

Práca každého učiteľa je zložená z plánovania, uskutočnenia a sledovania a hodnotenia. Dôležité je, aby učiteľ sústavne sledoval a hodnotil diferencovane, okrem dosahov žiakov aj proces vyučovacích hodín a učenia, ako aj seba a svoju vlastnú prácu. Všetko, čo sa ukáže ako dobré a užitočné, učiteľ bude aj naďalej využívať vo svojej praxi vyučovania, a všetko to, čo sa ukáže ako nedostatočne účinné a efektívne, malo by sa zdokonaliť.

HRVATSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Naziv predmeta	HRVATSKI JEZIK S ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE
Cilj	Cilj nastave i učenja Hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture je: njegovanje hrvatskoga jezika, očuvanje tradicije i upoznavanje kulturne baštine Hrvata i Hrvatske; razvijanje svijesti o značaju

	uloge jezika u očuvanju nacionalnog identiteta i interkulturalnosti kao načina života u suvremenom društvu.
Razred	Prvi
Godišnji fond sati	72 sata

ISHODI Obrađenom temom/područjem, učenik će biti sposoban:	PODRUČJE/TEMA	SADRŽAJI
1. Hrvatski jezik i književnost		
- razgovarati u skladu s jezičnim razvojem, izraziti svoje potrebe, misli i osjećaje te poštovati pravila uljudnoga ophođenja - birati i koristiti se odgovarajućim riječima u govoru; na pravilan način koristiti se novim riječima u svakodnevnom govoru - pravilno izgovarati riječi, pazeći na mjesto naglaska i rečeničnu intonaciju - uočiti razliku između hrvatskog standardnog jezika i zavičajnog govora - pozorno slušati pitanja i odgovarati cjelovitom rečenicom - govoriti više cjelovitih tematski povezanih rečenica u cjelini - usmeno prepričavati; usmeno pričati prema slici/slikama i o doživljajima - usmeno opisivati stvari iz neposrednog okruženja - pozorno i kulturno slušati sugovornike	Jezik Pravogovor i jezično izražavanje (usmeno)	Usvajanje novih riječi i njihovog značenja Cjelovita rečenica u usmenom izražavanju Pozdravljanje, upoznavanje Vođeni i slobodni razgovor Govorni predlošci Usmena i slušna poruka Pričanje, prepričavanje i opisivanje Kazivanje stihova Igrokaz (scensko i lutkarsko izvođenje) Bogaćenje rječnika: leksičke i sintaksičke vježbe Brojalice (Pajo Kanižaj, Br, br brojilica)
- pozorno slušati interpretativno čitane književne tekstove radi razumijevanja i doživljavanja - prepoznati pjesmu, priču i igrokaz - izraziti svoja zapažanja, misli i osjećaje nakon slušanja književnog teksta i povezati ih s vlastitim iskustvom - odrediti glavni događaj, vrijeme (tijek događanja) i mjesto događanja u djelu - uočiti likove i izraziti svoje mišljenje (vrednovati postupke) o ponašanju likova u književnom djelu - riječima i slikom izraziti o čemu tekst govori - sudjelovati u scenskom izvođenju teksta - slušati, razumjeti i parafrazirati poruku.		Razgovorne, situacijske i jezične igre Stvarne i simulirane situacije Audiovizualni zapisi Igre za razvijanje slušne pozornosti Obavijesni tekstovi: izbor iz enciklopedija i časopisa za djecu (Smib, NIU Hrvatska riječ - podlistak za djecu Hrcko Obrazovni digitalni mediji.
	Književnost - hrvatska - zavičajna	Poezija Sanja Pilić, Kiša Milan Radić, Kruh Stanislav Femenić, Nakrivio kapu žir Snježana Dupan-Lovrić, Brat Ankica Svirač, Sveti Nikola Vera Zemunić, Darovi svetoga Nikole, Vesna Parun, Ide zima

		Branko Mihaljević, Zeko i potočić Jadranka Čunčić-Bandov, Karneval Stjepan Jakševac, Voli, ne voli Bunjevačke narodne pjesme Sanja Kireta, Šarena lica uskrsnih pisanica Ivanka Borovac, Zašto djeca vole zeca?, Mamina ljubav Grigor Vitez, Kvočka vodi svoju djecu u šetnju Mladen Pokić, Posljednje zvonce Proza Ivan Vitez, Obitelj i rodbina Gustav Krklec, Telegrafske basne Jadranka Čunčić-Bandov, Zvjezdani razgovor Željka Horvat-Vukelja, Božićna želja (Slikopriče) Sunčana Škrinjarić, Proljeće Jean de La Fontaine, Zec i kornjača Balint Vujkov, Bajke (jedna po izboru), Pripovitke za laku noć (narodne pripovijetke) - izbor Dramski tekstovi Jadranka Čunčić-Bandov, Dobri zmajevi, Jesenko, Proljetni suncobran,Krtica i proljeće
2. Elementi nacionalne kulture		
- prepoznati elemente i vrijednosti tradicijske kulture i baštine - poznavati značajne blagdane i običaje vezane uz njih - poznavati obrt/zanat značajan za očuvanje kulturne baštine i tradicije - otplesati jedan tradicijski ples i poznavati dijelove nošnje u kojoj se pleše - navesti odlike nacionalne kuhinje i poznavati načine pripremanja jela - pjevati narodne i dječje pjesme primjerene dobi - ilustrirati svoj doživljaj pročitanog teksta - različitim tehnikama izraziti svoju kreativnost na zadanu temu	Povijest i geografija, tradicijska kultura i baština - blagdani i običaji - zanati/obrti - folklor i nošnja - kazalište, film - nacionalna jela	Blagdani: Božić, Uskrs i običaji koji se odnose na ta dva najveća kršćanska blagdana. Stari zanati. Izrada predmeta od prirodnih materijala: čamac, bure, drvene klompe, papuče, tambure, zvečke, šling, slike od slame, posuđe itd. (jedan po izboru). Narodni ples Jastuk tanca (igra bunjevačkih Hrvata iz Bačke) i bunjevačka dječja tradicijska nošnja. Nacionalna jela po izboru iz jednog dijela Hrvatske i Vojvodine (Srbije). Kazališna predstava ili filmsko ostvarenje po izboru (Čudesna šuma, Profesor Baltazar). Kulturne manifestacije u zajednici - upoznavanje s kalendarom, razgovor i posjet odabranim manifestacijama. Izbor prigodnih tekstova iz časopisa Smib, Hrvatska riječ - podlistakHrcko.
	Glazbena kultura - pjevanje - slušanje	Slušanje i pjevanje Mi smo djeca vesela Zeko i potočić, B. Mihaljević (tekst), glazba Poskočica Kruška jabuka šljiva Jesen, Hristo Nedjalkov (tekst), glazba Spavaj mali Božiću, pjesma iz Bačke Zec Boga moli, kraljička pjesma Sveti Niko, s. Lujza Kosinović, Mira Preisler Proljetna pjesma, Zlatko Špoljar Visibaba

		Čestitka majčici Rođendanska pjesma Kako se što radi Faljen Isus gazdarice (pjesma za Materice), Konj ima čet'ri noge, Brate Ivo - zbrajalice Bunjevačke i šokačke narodne pjesmice Slušanje Dom, J. Gotovac Djetešce nam se rodilo Lijepa naša, A. Mihanović (tekst), Josip Runjanin (glazba)
	Likovna kultura	Izrada i oslikavanje čizmica za sv. Nikolu Božićni ukrasi Šaranje pisanica Izrada plakata (pastele) Izrada obiteljskog stabla Izrada fašničkih maski Izrada čestitki Priča u slikama Licitarsko srce (plastelin) Narodni običaji (slobodna tehnika) Izrada štapnih lutaka (likovi iz basne Zec i kornjača, likovi iz igrokaza Krtica i proljeće)

Ključni pojmovi sadržaja: hrvatski jezik, blagdani, narodne pjesme, plesovi i nošnja

UPUTE ZA DIDAKTIČKO-MEODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program Hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture čine dva velika predmetna područja: Hrvatski jezik i književnost te Nacionalna kultura. Preporučena podjela sati po predmetnim područjima je sljedeća: Hrvatski jezik - 30 sati, Nacionalna kultura - 42 sata. Područja su kompatibilna i prožimaju se, te se ne mogu proučavati zasebno.

Hrvatski jezik izučava se na sadržajima iz područja književnosti, Svijeta oko nas, tradicijske kulture, Glazbene i Likovne kulture. Preporučuje se nastavu Hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture izvoditi u dvosatu, tj. dva sata uzastopno, da bi se preporučeni sadržaji mogli povezati u zaokruženu cjelinu. Preporučuje se sadržaje predmeta tematski povezati (godišnja doba ili geografske regije). Nakon odabira okosnice sata/teme, potrebno je povezati sve dijelove programa: sadržaje iz jezika, književnosti i sadržaje iz nacionalne kulture.

Program Hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture usmjeren je na ishode. Ishodi predstavljaju opis integriranih znanja, vještina, stavova i vrijednosti koje učenik gradi, proširuje i produbljuje učeći ovaj predmet.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Program orijentiran na ishode, nastavniku daje veću slobodu u kreiranju i osmišljavanju nastave i učenja. Uloga nastavnika je kontekstualizirati program potrebama konkretnoga odjela ili skupine učenika imajući u vidu sastav i karakteristike učenika, udžbenike i druge nastavne materijale kojima će se koristiti, tehničke uvjete, nastavna i medijska sredstva kojima škola raspolaže, izvore podrške, mogućnosti, kao i potrebe lokalne sredine u kojoj se škola nalazi. Polazeći od danih ishoda i sadržaja, stvara se godišnji ili globalni plan rada iz kojega se razvijaju mjesečni ili operativni planovi. Ishodi definirani po područjima olakšavaju daljnje izvođenje ishoda na razini određene nastavne jedinice.

Pri planiranju treba imati na umu složenost ishoda (neki se ostvaruju brže i jednostavnije od drugih), ali je za većinu ishoda potrebno više vremena, više različitih aktivnosti, kao i uporaba različitih izvora znanja (tekstovi, film, glazba itd.). U etapi planiranja nastave i učenja, važno je imati u vidu da je udžbenik nastavno sredstvo te da ne određuje sadržaje predmeta. Zato je potrebno sadržajima u udžbeniku pristupiti selektivno i u skladu s predviđenim ishodima. Osim udžbenika, kao jednog od izvora znanja, nastavnik učenicima treba omogućiti uvid i iskustvo korištenja i drugih izvora znanja, poput filma, glazbenog događaja, posjeta ustanovi kulture itd. Preporuka je da se učenicima ne zadaje domaća zadaća. Učenicima se mogu preporučiti književna djela za neobvezno čitanje u skladu s dobi i zanimanjima.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

HRVATSKI JEZIK

U nastavi jezika učenici se osposobljavaju za pravilnu usmenu komunikaciju standardnim hrvatskim jezikom, kao i za uporabu lokalnoga materinskog govora.

Usmeno izražavanje provodi se igrama i aktivnostima kojima se vježba komunikacija (pozdravljanje u konkretnim situacijama: dobro jutro, dobar dan, doviđenja i općeprihvaćeni pozdrav među prijateljima i vršnjacima Bok; zahvala, ispričavanje).

Pravilan govor njeguje se provođenjem različitih govornih vježbi. Učenici mogu vježbati razgovjetan govor i pravilan izgovor na sljedeće načine:

- promatrajući predmete, ljude, životinje, događaje, slike ili niz slika i govoreći o promatranom;

- prepričavajući slušani tekst, odgledanu kazališnu ili lutkarsku predstavu;

- mogu se koristiti različite jezične igre (rebusi, igra riječi - kojim glasom počinje ili se završava zadana riječ), situacijske igre, odnosno stvarne situacije (razgovor u prodavaonici, kod liječnika, u pošti, na pijaci, u kazalištu) te razgovorne igre (razgovor s neposlušnom lutkom, razgovor s književnim likom).

Obvezno je zahtijevati uporabu riječi hrvatskog standardnog jezika i poticati učenike da govore cjelovitim rečenicama. Učenici tako upoznaju nove riječi, situacije, bogate svoj riječnik, više su motivirani, a atmosfera na satu ugodna je i opuštena.

Slušanje je važna aktivnost u komunikaciji. Učenici se u razgovoru upućuju da pozorno i kulturno slušaju sugovornike. Osposobljavanje učenika za razumijevanje i tumačenje slušanog provodi se vježbanjem slušanja. U nastavnom kontekstu, učenici slušaju što drugi govore i to potvrđuju reproduciranjem ili parafraziranjem slušne poruke, kao i postupanjem u skladu sa zamolbama i usmenim uputama odraslih i vršnjaka. Pozorno slušanje prakticira se i u simuliranim situacijama (razgovorne i situacijske igre). Igre za razvijanje slušne pozornosti izvode se u nastavnom kontekstu (pozorno slušanje sa zadatkom, na primjer, Prepoznaj tko govori, Slušaj kako govorim (tiho, brzo), Čujem glas t). Učitelji trebaju paziti na pravilnu artikulaciju glasova, s učenicima komentirati odslušano, uočavati odstupanja i razlike od hrvatskog standardnog jezika te ukazivati na njih.

KNJIŽEVNOST

Okosnicu programa književnosti čine predloženi kratki tekstovi. Program dopušta nastavniku dopunjavanje ili zamjenu jednog njegovog dijela (30%) predloženih tekstova za obradu s tekstovima po vlastitu izboru. Izbor tekstova treba biti prilagođen dobi učenika. Tako osmišljen program omogućava fleksibilan i kreativan pristup književnim sadržajima. Učitelj planira njihov ostvaraj u skladu s individualnim karakteristikama učenika radi dostizanja ishoda učenja. Predloženi sadržaji iz književnosti služe razvijanju ljubavi i njegovanja materinskog jezika, te poticanju učenika na jezično izražavanje. Oni su okosnica usmene komunikacije koja se odvija na satu. Služe bogaćenju rječnika i jezičnog izraza učenika, te upoznavanju, razvijanju, čuvanju i poštivanju kulturnog identiteta te kulturne baštine.

Osim korelacije između tekstova i sadržaja iz različitih područja programa, neophodno je uspostaviti i vertikalnu korelaciju. Nastavnik mora biti upoznat sa sadržajima predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture narednih razreda radi poštovanja načela postupnosti i sustavnosti. Horizontalna korelacija uspostavlja se nastavom Svijeta oko nas, nacionalne kulture, Likovne kulture, Glazbene kulture i vjerske nastave. Korelativnost se postiže prikladnim kombiniranjem sadržaja (obveznih i odabranih po vlastitu izboru, u skladu sa zanimanjima skupine učenika).

Mogući primjeri funkcionalnog povezivanja programskih sadržaja iz književnosti, Svijeta oko nas, nacionalne kulture, Likovne kulture, Glazbene kulture i vjerske nastave su sljedeći:

- tema Narodni običaji i vjerovanja može obuhvaćati: izbor „kraljičkih" pjesama, nošnja i običaj koji se odnosi na blagdan, elementi i vrijednosti tradicijske kulture i baštine, izrada i oslikavanje čizmica za sv. Nikolu, Bajke (izbor iz sakupljačkog opusa Balinta Vujkova), Sveti Nikola Ankice Svirač, Sveti Niko s. Lujze Kosinović i Mire Preisler;

- tema Godišnje doba (jesen, zima, proljeće, ljeto) može obuhvaćati: razlikovanje i korištenje hrvatskog standardnog jezika i zavičajnog govora, slušanje i pjevanje hrvatskih božićnih i uskršnjih pjesama, izradu božićnih i uskršnjih ukrasa, božićne i uskršnje običaje u zavičaju i u Hrvatskoj.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

U svrhu dostizanja ishoda, prate se i vrednuju učinci napredovanja učenika. Svaka aktivnost prilika je za procjenu, bilježenje napredovanja, davanje povratne informacije, kao i za formativno ocjenjivanje i upućivanje na daljnje aktivnosti.

Formativno vrednovanje dio je suvremenog pristupa nastavi i podrazumijeva procjenu znanja, vještina, stavova i ponašanja, kao i razvijanja odgovarajuće kompetencije tijekom nastave i učenja. Rezultat takvog vrednovanja daje povratnu informaciju učeniku i nastavniku o dostizanju kompetencija, kao i o učinkovitosti primijenjenih metoda. Učinci formativnoga vrednovanja na kraju nastavnoga ciklusa iskazuju se opisnom ocjenom.

Rad nastavnika sastoji se od planiranja, ostvarivanja, praćenja i vrednovanja. Osim postignuća učenika, nastavnik kontinuirano prati i vrednuje proces nastave i učenja, te vlastiti rad. Sve što se u nastavnoj praksi pokaže dobrim i korisnim treba se koristi i dalje, a nedovoljno učinkovito i djelotvorno treba unaprijediti.

MAKEDONSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Назив на предметот	МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК СО ЕЛЕМЕНТИ НА НАЦИОНАЛНА КУЛТУРА
Цел	Целта на учењето на македонскиот јазик со елементи на национална култура е учениците да овладеат со основните карактеристики на македонскиот литературен јазика заради правилно усно и писмено изразување, негујувајќи ја важноста на улогата на јазикот и националната култура во зачувувањето на националниот идентитет; да се воведуваат во народната и авторската литература на македонскиот народ и литературата на другите, континуирано да се развива љубовта кон литературата и творештвото, и непрестано да се богати речникот со нови зборови.
Одделение	Прво
Годишен фонд на часови	72 часа

ИСХОДИ По завршеното одделение ученикот ќе биде во состојба да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	СОДРЖИНИ
- го препознава и повторува она што го слуша; - поставува прашања и одговара на поставени прашања; - ги артикулира правилно гласовите во македонскиот јазик; - разликува изговорен глас и напишана буква; изговорени и напишани зборови и реченици; - пишува со печатните и ракописните букви на македонската азбука; - -чита зборови и кус текст напишан со печатни и ракописни букви на македонската азбука; - пишува зборови и кратки реченици; - седи правилно додека чита и пишува; - ги користи основните ортоепски и ортографски стандарди на македонскиот литературен јазик; - ги распореди правилно зборовите во кратки реченици; - го разбере она што ќе го прочита; - активно да слуша и да ја разбере содржината на книжевноуметничкиот текст кој му се чита; - го воочува и препознава насловот на делото и авторот; - правилно и со разбирање чита епски текстови;	ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ	Слушање, препознавање, запомтување и повторување на она што се слуша. Глас и буква; печатни и ракописни букви на македонското кирилско писмо. Усвојување на графичката структура на големите и малите печатни и ракописни кирилски букви. Зборови и реченици како говорни и пишувани целини. Текстови заситени со букви кои се обработуваат / текстови предвидени за глобално читање. Јазички игри. Аналитичко-синтетички вежби; лексички и синтаксички вежби; моторички вежби. Пишување (препишување, самостојно пишување и диктат). Читање (считување / глобално читање, гласно и тивко читање); прашања со кои се проверува разбирањето на прочитаното. Изговор и пишување на гласовите кои на учениците им прават потешкотии (на пример: ќ, ѓ; ч; џ, ѕ).

- репродицира и прераскажува куси текстови (со помош на прашања и самостојно); - препознае песна, расказ и драмски текст; - ги одреди главниот настан, времето (редоследот на настаните) и местото на настанот во врска со прочитан текст; - - ги воочи ликовите и да прави разлика помеѓу нивните позитивни и негативни карактеристики; - изрази свое мислење за однесувањето на ликовите во книжевното дело; - препознава гатанка и поговорка и да го разбира нивното значење; - препознава басна и да го разбере нејзиното значење; - ја пее химната на Република Македонија; - ги препознава и знае да ги нацрта знамињата на Република Македонија и македонската заедница во Република Србија; - препознава народни игри и ора; - пее некои детски песни од македонски детски фестивали; - разликува буква, збор и реченица; - правилно изговори и напише кратка и потполна реченица со едноставна структура, со соодветна интонација, односно интерпункциски знак на крајот; - употреби правилно голема буква; - учествува учтиво во воден и слободен разговор; - обликува усна порака служејќи се со соодветни зборови; - прераскажува усно; усно да зборува според слика/слики и за доживувања;			

- опишува усно предмети од непосредната околина; - бира и користи соодветни зборови во говорот; - на правилен начин користи нови зборови во секојдневниот говор; - напамет кажува куси книжевни текстови; - учествува во сценско изведување на текст; - ги слуша соговорниците внимателно и културно; - слуша, разбира и парафразира порака; - слуша интерпретативно читање и кажување на книжевни текстови заради разбирање и доживување; - препознава стихови и строфи; - открива зборови кои се римувани; - рецитира песни на македонски јазик; - ги применува основните правописни правила; - пишува читко и уредно; - одговара писмено на поставени прашања; - поврзува повеќе реченици во куса целина; - пишува реченици по диктат применувајќи ги основните правописни правила; - чита гласно, правилно и со разбирање; - чита тивко (во себе) со разбирање на прочитаното; - пронајде информации кои се експлицитно изнесени во текстот.			
	КНИЖЕВНОСТ	ШКОЛСКА ЛЕКТИРА Поезија Васил Куновски, Кој ве буди Косара Гочкова, Зима Васил Куновски, Другарување	

		Волче Наумчевски, Вредната мравка Бошко Смаќоски, Мама кога пее Васил Пујовски, Врти-сучи Бистрица Миркуловска, Што е слобода Проза Кратки народни умотворби: гатанка, народни изреки и поговорки Никола Вујичиќ, Непослушниот чевел Видое Подгорец, Читанката добила крилја Миодраг Јефтовиќ, Босоного дете Лав Толстој, Лав и лисица Драмски текстови Народна приказна, Волкот и мачката Александар Поповиќ, Не сака секогаш да биде прв Популарни и информативни текстови Избор од илустрирани енциклопедии и списанија за деца (Росица, Другарче, Sуница и др.); интернет - избрани текстови. ДОМАШНА ЛЕКТИРА Петре М. Андреевски, Касни порасни Оливера Николова, Зоки Поки Ванчо Николески, Мице Браќата Грим, Снежана Книжевни поими: - песна; - расказ; - бајка; - настан; место и време на настан; - книжевен лик - изглед, основни карактеристики и постапки; - басна; драмски текст за деца; - поговорка; - гатанка.
	ЕЛЕМЕНТИ НА НАЦИОНАЛНА КУЛТУРА	Химната на Република Македонија. Знамињата на Република Македонија и македонската заедница во Република Србија.

		Обработка на песната Македонско девојче. Народни игри и ора - избор Учење на песни од македонските детски фестивали - избор (,,Златно славејче", ,,Поточиња", ,,Супер ѕвезда"...).	
	ЈАЗИК Граматика, правопис и ортоепија	Реченица; збор, буква. Реченици како соопштување, прашање и наредба. Голема буква на почетокот на реченицата, во пишувањето на сопствени имиња и презимиња, имиња на населени места (едночлени) и името на местото и улицата во кои ученикот живее, како и името на своето училиште. Правилно потпишување (име, па презиме). Правилен збороред во реченицата - разликување. Употреба на точката на крајот на реченицата. Употреба и функција на прашалникот и извичникот во реченицата.	
	ЈАЗИЧНА КУЛТУРА	Говорење	Воден/насочен и слободен разговор. Говорни предлошки. Усна порака. Раскажување, прераскажување и опишување. Кажување на кус книжевен текст. Драмски, драматизирани текстови, сценска импровизација. Сценско изведување на текст (драмско и куклено). Богатење на речникот: лексички и синтаксички вежби. Разговорни, ситуациски и јазични игри.
		Слушање	Вистински и симулирани ситуации. Порака. Аудио-визуелни записи. Игри за развивање на вниманието за слушање.
		Пишување	Прашања за сопствено искуство, суштества, предмети, појави, слики, за книжевен и некнижевен текст. Пишување на порака и разгледница. Кратка текстуална целост: за сопствено искуство, за доживување, за слики, по повод книжевен текст. Реченици/кус текст погоден за диктирање.
		Читање	Книжевни текстови.

			Текстови со практична намена: покана, упатство, список за купување и др. Нелинеарни текстови: текст во табела, распоред на часови, стрип, влезница и др. Информативни текстови: од илустрирани енциклопедии и списанија за деца (Росица, Другарче, Суница и др.); интернет - избрани текстови за правилата на учтивото однесување (бонтон); за местото во кое учениците живеат; местото на своите предци; за животните итн.

Клучни поими во содржините: почетно читање и пишување, книжевност, национална култура, јазик и јазична култура.

УПАТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО РЕАЛИЗИРАЊЕ НА ПРОГРАМАТА

Програмата на настава и учење по предметот Македонски јазик со елементи на национална култура во прво одделение во основните училишта се состои од пет предметни области: Почетно читање и пишување, Книжевност, Елементи на национална култура, Јазик и Јазична култура. Препорачена дистрибуција на часовите по предметните области е следна: Почетно читање и пишување - 30 часа, Книжевност - 15 часа, Елементи на национална култура - 9 часа, Јазик - 9 часа и Јазична култура - 9 часа. Сите области се преплетуваат и ни една не може да се изучува изолирано и без содејство со другите области. Меѓутоа, на секој час треба да им се посвети посебно внимание на културата на изразувањето на учениците и на културата на Македонците со нагласок на народната традиција, навиките и обичаите. Програмата овозможува корелација со предметот српски јазик.

Програмата на настава и учење по предметот Македонски јазик со елементи на национална култура заснована е на исходите, односно на процесот на учење и ученичките постигања. Исходите претставуваат опис на интегрирани знаења, вештини, ставови и вредности што ученикот ги гради, проширува и продлабочува низ сите предметни области на овој предмет. Во процесот на наставата треба да се појде од тоа дека ученикот е во центар на воспитно-образовната работа, дека наставата е насочена кон ученикот.

ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИШУВАЊЕ

Наставата на почетно читање и пишување се изведува во првото полугодие на прво одделение во основното училиште, но, ако е потребно, се продолжува и во второто полугодие. Почетното читање и пишување се реалира самостојно, но ги опфаќа и содржините од Књижевност, Јазик и Јазична култура. Од особена важност е корелацијата со предметот српски јазик.

Подготвителен период

Во подготвителниот период наставниците треба да ги испитаат способностите на учениците, и тоа: раскажување, прераскажување, познавање на буквите, познавање на читањето и пишувањето, спретност при ракувањето со приборот за пишување и цртање. Во текот на овој период испитувањето на учениците се врши низ активности кои меѓусебно се преплетуваат.

Усното изразување се реализира низ игри и активности при што се вежба комуникацијата (поздравување во конкретни ситуации: добро утро, добар ден и довидување; заблагодарување, извинување). Учениците можат да зборуваат/раскажуваат врз основа на набљудување на слика и поврзани слики. Можат да прераскажуваат слушан текст, театарска или куклена претстава со разбирлив природен говор и правилен изговор. Наставниците треба да водат сметка за правилната артикулација на гласовите и со учениците да го коментираат слушаното.

Вежбите со набљудување се однесуваат на воочување на целини и детали, набљудување на предмети, појави и на околината. Треба тематски да се организираат. Прво се набљудува училницата, подоцна таа активност се проширува на околината. Учениците можат да набљудуваат предмети, луѓе, животни, случки, слика, поврзани слики, фотографии, објекти од околината и сл. Вниманието на учениците треба да се насочи на целината, потоа на најважните поединости и на крајот на помалку важните поединости. Се запазуваат: облици, бои, односи, движења, мимики и гестови, скриени детали и сл.

Подготвувањето за почетно читање и пишување има интегрирано планирање со предметот светот околу нас, ученикот се запознава со новата средина - со училиштето. Низ вежби и работилнички активности кај учениците се поттикнува љубопитноста да: одговораат на прашања за виденото, да раскажуваат за доживеаното или прочитаното; поставуваат прашања; воочуваат реченици во говорот; воочуваат букви како графички симболи на гласовите и нивна правилна артикулација; воочуваат зборови како елементи на реченицата; составуваат реченици врз основа на слика и илустрација; или да опишуваат видено.

Вежбите на слушање почнуваат со слушање на она што го зборуваат наставниците, другите ученици, глумци и спикери. Слушаниот говор се коментира за да се одредат говорните карактеристики на говорникот. Слушањето треба да биде поврзано со мимика и гестови кои го следат она што се говори. Обврзително е да се инсистира на имитирање на правилниот говор. Во текот на слушањето треба да се

издвојува битното од небитното, да се негува вниманието и концентрацијата. Се слушаат и звуци од ономатопејски вид, шумови, артикулирани и неартикулирани звуци.

Аналитичките вежбања треба да бидат интересни и поттикнувачки, бидејќи се еден од најважните предуслови за учењето на читањето и пишувањето. Не се изведуваат изолирано, туку се поврзани со вежбите на слушање и набљудување. Се воочува позицијата на гласовите во зборот кој е изговорен и позицијата на буквата во зборот кој е напишан. Кога учениците ќе ги совладаат воочувањето на гласовите и нивната позиција во зборовите, се преоѓа на делењето на зборовите на гласови. За почеток се препорачуваат зборови од два гласа, а потоа од три, четири и повеќе.

Синтетичките вежбања се организираат паралелно со аналитичките. Зборовите кои веќе се поделени на гласови пак се слеваат во целина. Се почнува од најлесните и се оди кон се потешките. Учениците на тој начин се подготвуваат за читање и разбирање на прочитаното. Аналитичко-синтетичките вежби се погодни за: поврзување на гласовите и буквите во зборови; откривање и отфрлање на честите грешки во пишувањето или читањето на зборовите (неправилно изговарање, акцентирање, испуштање на гласови или слогови); разбирање, составување на реченици со зададени зборови почитувајќи го редоследот на зборовите во реченицата.

Наставниците посебно внимание треба да обратат на изговорот на гласовите: ѓ, џ, ќ, ч, ѕ.

Моторичките вежби за развивање на раката, дланката и прстите се развиваат низ игра. Се препорачува врзување на јазол од канап, врзување на врвки, закопчување на копчиња, нижење на перлички (корелација со предметот физичко воспитување). Графомоторичките вежби се многу важни во подготовката за пишување. Секоја графомоторичка вежба треба да се поврзе со некој настан, со вежбите за слушање, набљудување, говорење и сл. Таквите вежби, односно пишувањето на елементите на буквите, се изведуваат на различни начини, со цртежи, рамки за слики во просторот предвиден за пишување. Учениците треба да се поттикнуваат да го поплнат цртежот додавајќи свои елементи (корелација со ликовна култура). Корелација со предметот ликовна култура овозможува да се прави подготовка за пишување каде со повлекување на разни видови на линии, со слободно цртање може да се дојде до елементите на буквите. Вежбите со пишување на линии се изведуваат без дигање на раката, со еден потег. Учениците треба да се насочуваат правилно да го држат моливот (молив, пенкало, фломастер). Употребата на гумичката треба да се сведе на минимум, бидејќи ја смалува одговорноста на ученикот при пишувањето. Да се внимава на правилното држење на телото, оддалеченоста од клупата, правилна положба на телото во односа на клупата и на аголот на пишувањето. При пишувањето да се учат учениците да не брзат, раката да им биде опуштена.

Учење на читање и пишување

Дидактичко-методичката организација на наставата на почетно читање и пишување зависи од многу фактори, а најважен е оној што се однесува на предзнаењата на учениците. Наставниците ја бираат постапката која ќе се користи во наставата на почетно читање и пишување - комбинација на монографска и групна постапка, групна или комплексна постапка.

Наставата на почетното читање и пишување треба да се изведува на повеќе нивои со примена на принципот на индивидуализација. Во секое одделение постојат ученици кои знаат да читаат и оние кои само ги познаваат буквите или не знаат да читаат. Содржините, методите и облиците на работата треба да им се прилагодат на можностите и потребите на учениците.

Во овој период учениците треба да вежбаат читање на соодветни текстови, правилно да ги изговораат сите гласови и правилно да ги акцентираат зборовите и реченицте. Треба да им се посвети внимание на индивидуалните способности на учениците. Секое дете чита со свое темпо и според своите способности. Пожелно е често да се проверува степенот на совладаноста на техниките на читање и разбирање на прочитаното. При учењето на читањето можат да се користат игри со букви и зборови, јазични игри (ребуси, пополнувалки, крстозборки). Учениците така запознаваат нови содржини, ситуации, имаат поголема мотивираност, а атмосферата е пријатна и опуштена. Учениците треба да се поттикнуваат секојдневно да вежбаат читање дома. Треба да се соработува со родителите на учениците и да им се пружат неопходните информации поврзани со читањето (мотивација на децата, читање за секојдневните животни ситуации, оддалеченост на текстот од очите е 30 сантиметри и сл.).

Учениците учат да пишуваат поединечни печатни и ракописни букви, зборови и реченици. Разделот помеѓу печатните букви во зборовите е рамномерен. При учењето на ракописните букви посебно внимание му се посветува на графичкото поврзување на буквите во зборови. Буквите треба да бидат со иста височина и дебелина, а разделот помеѓу нив изедначен. Пишувањето треба да се вежба со препишување, дополнување на реченици, составување на реченици врз основа на слики, саставување на реченици врз основа на повеќе слики/илустрации, диктати и со самостојно пишување на реченици и куси текстуални целини. Покрај усвојувањето на облиците на буквите, насоката на пишувањето на самата буква, посебно внимание треба да се обрати на просторната ориентација во тетратката. Поединечното пишување на букви се ограничува на еден до два реда во тетратката. Дневната оптовареност со пишување не треба да е подолга од 25 минути. Левораките деца пишуваат со левата рака.

Корелацијата со предметот српски јазик овозможува полесно усвојување на правилното пишувања на печатни и ракописни букви на кирилицата. Со компаративна метода учениците се оспособуваат правилно да пишуваат печатни и ракописни букви, воочувајќи ги сличностите и разликите.

Усовршување на читањето и пишувањето

Во овој период ученикот треба да владее со основната техника на читање и пишување. Усовршувањето на читањето треба да се вежба на текстови кои се куси, динамични, интересни и примерени на возраста на

ученикот, како и на текстовите од школската и домашната лектира. Посебно внимание треба да се обрати на разбирањето на прочитаните зборови, реченици и текстови. Со редовно вежбање учениците го автоматизираат процесот на читањето и пишувањето.

КНИЖЕВНОСТ

Препорачаните содржини од областа Книжевност се совладуваат во текот на целата учебна година, од учебникот Македонски јазик со елементи на национална култура како основно наставно средство, така што наставникот ја планира нивната реализација во согласност со индивидуалните карактеристики на учениците и вкупните можности на колективот, раководејќи се со исходите на учењето.

При оспособувањето на учениците со помош на наставникот да ги разбираат текстовите од школската лектира, но и популарните, информативните текстови од списанијата за деца, енциклопедиите и слично, важно е да се настојува да се воочат настаните, просторните и временските односи и битните поединости во описите на суштествата и природата. Како што текстовите од школската лектира се користат за усовршување на читањето и пишувањето и воведувањето на учениците во основните поими за книжевноста, така и учениците се поттикнуваат да ги воочат ликовите во књижевното дело, нивните карактеристики и постапките; нивните емоционални состојби (радосни, тажни, смешни) и да ги разликуваат поимите за добро и лошо.

Обврзителниот дел на лектирата се состои, воглавно, од дела кои ѝ припаѓаат на македонската литература, но и на српската и светската литература. Изборот на дела во најголема мерка е заснован на принципот на прилагоденост на возраста на учениците. Корелација со српски јазиковозможува полесно да се реализира наставата по литература, пред сѐ, кај литературните родови и видови.

Бидејќи текстовите предвидени со програмата се едноставни, куси и засновани на хронолошко редење на настаните, ученикот треба да одреди каде и кога се случува дејството и да го разбере причинско-последичниот распоред на настаните, односно што се случило прво, а што потоа во фабулативниот текст, што му претходело на некој настан а што од него произлегува/следи.

Ученикот треба да ги воочи формалните разлики на поезијата, прозата и драмскиот текст (разликување на стих од прозен и драмски текст напишан по улоги) и нивните основни генолошки карактеристики (на пример: отсуство на фабула во лирското дело, ритмичност на стиховите или редоследот на настаните во епското и драмското дело), но не на ниво на дефинирање на генолошките поими. Ученикот треба да ја разликува песната од расказот (басната) и драмскиот текст, но без воведување на дефиниции на књижевнотеориските поими. Подеталното терминолошко определување се воведува постапно во понатамошните одделенија.

Ученикот треба да биде во состојба да го разбере пренесеното значење на гатанките без формулирање на постоечките стилски постапки во неа; да го препознае жанрот на бајката; жанрот на басната како расказ со пренесено значење (без воведување на поимот алегорија), да биде запознаен со постоењето на народната и авторската басна, дека во басните ликовите можат да бидат не само животни, туку и растенија, предмети, антропоморфизирани суштества, или луѓе и, конечно, да биде во состојба да го разбере нејзиното пренесено значење и да ја најде нејзината поука.

Учениците се оспособуваат да ги воочат непознатите и помалку познатите зборови во текстот и да го прашаат наставникот за нивно објаснување како би го разбрале што подобро значењето на текстот. Водени со прашањата (кој?, што?, каде?, кога?, зошто?) за прочитаната содржина, учениците се оспособуваат да како одговори формулираат: реченици, куси текстовни целини, зависно од индивидуалните способности. Во текот на обработката на књижевните текстови учениците стекнуваат први литерарно-естетски искуства и формираат свои ставови за делото што го слушаат или читаат. Наставникот ги поттикнува учениците да ги искажуваат своите ставови.

При читањето на лирските песни учениците постапно учат да ја препознаваат и доживеат мелодичноста на песните и изразно да ги читаат и рецитираат (по избор). Воспоставувањето на разликите помеѓу делата во стих и делата во проза не се врши на теориско ниво.

При обработката на драмските текстови за деца учениците се мотивираат на многу творечки активности кои се случуваат по повод на делата (сценски настап, драмска игра, куклена игра, драмски дијалози, гледање на детски театарски претстави, снимање и коментирање на драматизирани извадоци). При тоа учениците ги усвојуваат и правилата на однесувањето во театар во рамките на воспитната дејност на училиштето. Со активно слушање, а потоа и со самостојно читање на поедноставни книжевни и други видови на текстови учениците се оспособуваат да ги доведуваат содржините во врска со илустрациите кои ги следат книжевниот, популарниот и информативниот текст.

Од прво одделение со содржините на програмата кај учениците се сугерира систематично и постапно усвојување на книжевните поими, а на наставниците им се препорачува континуирано да воведуваат нови зборови во речничкиот фонд кај учениците, како би се богател. Усвојувањето на книжевните поими не подразбира учење на нивните дефиниции, туку нивно именување и описно образложување на поимот, воочувањеа на неговата улога во книжевноуметничкиот текст.

Текстовите од домашната лектира придонесуваат да се стекнувааат читачки навики. Во прво одделение часовите по домашна лектира се реализираат во второто полугодие. Со намера учениците од прво одделение да се навикнуваат на читање на лектира од обврзителниот дел и по слободен избор, се воспоставува соработка со училишниот библиотекар, а неколку часа во текот на годината можат да се реализираат во училишната библиотека.

Вештината на читање и разбирање на прочитаното се стекнува во рамките на Јазичната култура и при обработката на книжевноуметничките текстови. Учениците се поттикнуваат да читаат текстови во

сликовници (на пример, басни, бајки и раскази).

Елементи на национална култура и традиција

Запознавање на учениците со основите на културата и традицијата на македонскиот народ - со основните обележја: знаме, химна; детски песни, народни умотворби, авторски уметнички дела. Континуирано треба да се негува емотивниот однос кон традицијата, културата, обичаите и навиките на македонската малцинска заедница во Србија (фолклор, народни умотворби, литература, музика, традиционални игри, обичаи, обележување на празници, следење и учествување на манифестации…) и да се поттикнуваат врските со другите етнички заедници и култури. Македонскиот идентитет и самопочитување треба да се негуваат на конкретни примери, давајќи им важност на малцинските и човековите права, мултикултуралноста и толеранцијата. Оваа подрачје се преплетува и со подрачјето литература, со читање на книжевни дела учениците сознаваат за животот на македонскиот народ во минатото и за нивните обичаи. Оваа подрачје има корелација со предметите светот околу нас, потоа со ликовна култура каде што е можно со цртање и боење да се усвојат знаења низ игровни активности.

Со употреба на различни видови на дидактички игри, со слушање на песни на македонски јазик и со изучување на македонски народни ора се придонесува да се развијат љубопитноста и љубовта кон историското минато, литературата и културата на македонскиот народ. Прочитаното, слушаното и доживеаното можат да се илустрираат со цртеж или слика, во корелација со ликовна култура.

Посебно е важно методите, што се применуваат, да бидат интерактивни, учениците активно да учествуваат во наставата. Се препорачува на учениците да им се презентираат песни од детските фестивали ,,Златно славејче", ,,Поточиња", ,,Супер ѕвезда"...

ЈАЗИК

Во наставата од областа јазик учениците се оспособуваат правилно усно и писмено да комуницираат на македонски литературен јазик. Затоа барањата во оваа програма не се насочени само на јазичните правила и граматичките норми туку и на нивната функција. На пример, реченицата не се запознава само како граматичка единица (од гледиште на нејзината структура) туку и како комуникативна единица (од гледиште на нејзината функција во комуникацијата).

Граматика

Основното програмско барање во наставата на граматиката е на учениците јазикот да им се претстави и толкува како систем. Ни една јазична појава не би требало да се изучава изолирано, надвор од контекстот во кој се остварува нејзината функција.

Во рамките на вежбите на слушање, говорење, читање и пишување учениците ги запазуваат јазичните појави без нивно именување. Така се поставува основата за проширување на јазичните содржини во понатамошните одделенија.

Потребно е да се укажува на функцијата на гласот во рамките на зборот. Така посредно се свртува вниманието кон важноста на правилното пишување на буквите, односно правилното изговарање на гласовите.

Елементарните основи од морфологија учениците ги стекнуваат воочувајќи го зборот како јазична единица помеѓу гласот и реченицата. Зборовите секогаш треба да се воочуваат и обработуваат во рамките на реченицата. Во пишувањето треба да се обрати внимание на тоа дека зборот е одделен со белини од двете страни, а во говорот наставникот треба да го нагласи правилниот акцент на некој збор (доколку учениците погрешно го изговараат).

Реченициte треба да се воочуваат, секогаш кога е можно, во рамките на текстот. Во пишувањето посебно треба да се обрати внимание на тоа дека реченициte почнуваат со голема буква и се завршуваат со точка, прашалник или извичник (на овој начин се поврзуваат граматиката и правописот). Кога се изговара реченицата, на учениците им се свртува вниманието на нејзината интонација, особено ако се работи за прашање.

Вежбите за усвојување и утврдување на знаењата од граматиката, до нивото на негова практична примена во нови говорни ситуации, произлегува од програмските барања, но во голема мерка се условени од конкретната ситуација во одделението - предзнаењата на учениците, говорните отстапувања од литературниот јазик, колебањата, грешките кои се појавуваат во писменото изразување на учениците. Затоа содржината на вежбањата во наставата на јазикот мора да се одредува врз основа на систематско следење на говорот и пишувањето на учениците.

Правопис

Правописните правила учениците треба да ги совладаат со систематски вежбања (елементарни и сложени). Овие вежбања треба да бидат што поразновидни и треба да се организираат што почесто.

ЈЕЗИЧНА КУЛТУРА

Развивањето на јазичната култура е една од најважните задачи на наставата по македонски јазик со елементите на национална култура. Оваа наставна област, иако е програмски конституирана како посебно подрачје, мора да се поврзува со наставата по литература како и со наставата по граматика и правопис. Исто така, при работата на книжевните текстови и работата на граматиката и правописот на литературниот јазик мора да вклучуваат и содржини кои допринесуваат да се негува културата на усното и писменото изразување.

Од учениците се очекува составување на групи на зборови за одредена тема и составување на реченици од дадени зборови. Треба да знаат да го искажат своето мислење и личниот став за прочитан текст (шта ми се допадна и зошто), да го наведат насловот на текстот, авторот, главниот лик и неговите карактеристични одлики. Треба да знаат да се заблагодарат и да замолат за помош. Самостојно треба да кажуваат (неколку реченици) за својот брат или сестра, другар, за животот во училиштето, за свое доживување, некоја случка во која учествовале.

Областа Јазична култура опфаќа развивање на основната писменост на учениците, односно усовршување на говорењето, слушањето, читањето и пишувањето. Петте програмски подобласти насочени се кон негувањето на културата на говорот, писменото изразување, богатењето на речникот и, во поширока смисла, на развивање на комуникативните способности на учениците. Наставната работа во областа Јазична култура се реализира со преплетување со другите области на предметот, како и низ самостојни наставни единици.

Говорењето на учениците се развива во разговор во кој наставникот ги насочува да ја усовршуваат својата комуникација. Во водениот разговор за книжевен текст или за одредена тема, учениците одговараат на прашања, поставуваат прашања, изнесуваат свои мислења и ставови. Слободниот, односно општествениот разговор, е основа на секојдневната комуникација и затоа е потребно учениците да се насочуваат како учтиво да започнат разговор, да разменуваат информации и да ги користат основните форми на учтивост. Во текот на разговорот можат да се изделуваат ситуациски говорни предлошки кои се користат во секојдневните комуникативни ситуации. Учениците се охрабруваат да обликуваат усмена порака во која ќе изнесат информации за примери од секојдневниот школски живота. Во текот на секој разговор учениците се поттикнуваат да говорат, односно да изнесуваат информации, свои мислења, именуваат чувства, со избор на соодветни зборови.

Препорачани облици за усмено изразување се раскажување, прераскажување и опишување. Тоа се содржини на програмата, односно содржини на учењето. Ученикот постепено се воведува во усното изразување и учи како да прераскаже текст, како да раскаже или како да опишува. Изразувањето се реализира со говорни вежби со помош на зададен или заеднички план. Планот им помага на учениците да ја осмислат содржината на говорот, но не треба да се ограничуваат оние што можат да говорат самостојно со индивидуален план, па и без него. Усно се прераскажува кус текст, дел од театарска претстава или филм. Препорачани видови на говорење се: говорење за слика или повеќе слики, раскажување на доживувања и настани... Се опишуваат растенија и животни, најдобриот другар или другарка, членовите на семејството и сл. Учениците се упатуваат на правилно говорно изразување.

Учењето напамет и говорењето на одбрани текстови или нивни куси извадоци е насочено кон богатењето на речникот и правилниот говор. Се кажуваат напамет научени одбрани песни, со воведување на учениците во правилата на рецитирањето. Исто така, можат напамет да се научат и кажуваат куси извадоци од раскази и делови од драмски текст (лице). Целта на овој вид на говорење е изразен говор, а не само меморирање на текст. Затоа треба внимателно да се избере што децата ќе учат напамет, а некои од критериумите се уметничката вредност на текстот и неговата прилагоденост на возраста. Сценски се изведуваат драмските текстови од школската лектира и драматизирани текстови. Сценските игри најдобро е да се реализираат врз основа на книжевни дела кои се погодни за сценска импровизација.

Богатењето на речникот во функција на јасното изразување се реализира со користење на адекватни зборови во говорот, усвојување и користење на нови зборови, како и проширување на опсегот на значењето во рамките на еден збор. Нови зборови се усвојуваат од правилниот говор и од книжевните и некнижевните текстови. Учениците се упатуваат од својот активен речник, со активирање на пасивниот, да користат зборови кои што попрецизно ја пренесуваат саканата информација, но со зборовите да можат да го направат говорот поубав.

Јазичната култура кај учениците се негува и низ игровни активности, посебно со јазични игри. Видовите на игрите потребно е да се изберат според интересирањата на учениците или во контекстот на наставната содржина. Тоа можат да бидат разговорни игри, на пример, разговор со непослушна кукла, разговор со книжевен лик, потоа ситуациски игри, односно вистински ситуации, на пример, разговор во продавница, разговор кај лекар. Исто така, можат да се изберат и ребуси, дополнувалки, едноставни крстозборки.

Слушањето е важна активност во комуникацијата. Учениците се упатуваат внимателно и културно да ги слушаат соговорниците во разговорот. Во наставниот контекст учениците слушаат шта другите зборуваат и тоа го потврдуваат со репродукција или со парафразирање на порака, како и со постапување по молби и усни инструкции на возрасните и врсниците. Внимателното слушање се практикува и во симулирани ситуации (разговорни и ситуациски игри). Учениците го слушаат читањето на наставникот, врсникот, спикерот.

Записот после слушањето подразбира диктат, со кој се вежба и пишување. Меѓутоа, првиот чекор во реализацијата на диктатот е слушањето и воочувањето на границата помеѓу зборовите и реченицте во зависност од интонацијата, со што се развива језичното поврзување на изговорените и запишаните зборови.

Игрите за развивање на вниманието при слушањето се изведуваат во наставниот контекст: внимателно слушање са задача, на пример, Препознај кој зборува, Слушај како зборува (тивко, брзо), Го слушам гласот т...

Пишувањето и читањето се увежбуваат во наставата на почетно читање и пишување, а потоа во областите Книжевност, Јазик и Јазична култура. Во содржините на програмата од областа Јазична култура се дадени основните елементи кои се однесуваа на писменоста на ученикот, со тоа што тие не можат да се набљудуваат изолирано, туку во содејство са исходите и препорачаните содржини во сите области на

предметот. Значи, читањето и пишувањето не се учат посебно во рамките на наставните области, туку низ сите наставни содржини.

Во прво одделение учениците пишуваат реченици и куси текстови. Особено се сметка за индивидуалниот пристап на ученикот, што подрабира поттикнување според способностите и можностите во пишувањето. Ако детето има потешкотии во пишувањето, потребно е внимателно и постепено да се воведува во пишувањето, додека детето кое напредува треба да се поттикнува со адекватни барања. Учениците писмено одговараат на едностави прашања за сопствено искуство, суштества, предмети, појави, слики, како и на прашања за книжевен и некнижевен текст. Освен тоа, учениците самостојно осмислуваат и пишуваат реченици за сопствено искуство, суштества, предмети, појави. Исто, запишуваат наслов на слика или наслови на слики во низа и реченици врз основа на слики или низа на слики.

Учениците се оспособуваат да запишат куса напишана порака со која пренесуваат информации и која има практична намена. Овие пораки немаат класична форма, туку служат за секојдневна намена, на пример, информации за училишните обврски (информации за воннаставните активности, список на школски прибор, потребниот материјал за наставните предмети).

Учењето на самостојното пишување на текст почнува со составување на повеќе реченици во целина. Учениците пишуваат за свое искуство, за доживување, за слика или по низа на слики (расказ во слики). Според своите способности ученикот ќе напише две, три поврзани реченици или кус текст.

Во пишувањето се применуваат научените правописни правила кои се учат во рамките на областа Јазик. Потребно е правописот во пишувањето доследно да се применува од почетното читање и пишување. Учениците се упатуваат да бираат соодветни зборови и да употребуваат нови додека пишуваат.

Читањето се вежба на дела од школската и домашната лектира, и на други книжевни и некнижевни текстови. Посебно внимание треба да биде насочено на читањето на информативни текстови, според интересирањата на учениците и во општествен контекст, според препорачаните содржини на програмата. Потребно е да се практикуваат следните видови на читање: гласно читање (цел текст, штафетно, флексибилно, драмски текст по улоги); тивко читање (во себе). Разбирањето на текстот се покажува со помош на поттикнување или со прашања и искажување на темата/поентата на текстот (во согласност со предзнаењата), како и со претставување на клучните делови на текстот со слика (илустрација на текстот). Информациите во текстот се пронаоѓаат водено (со одговарање на репродуктивни прашања кој?, каде?, како?, кога?) и самостојно, без детално дадени упатства.

Начин на реализирање на програмата

Мора секогаш да се има во вид суштинската задача на овој предмет: ученици да научат да зборуваат на македонски литературен јазик, убаво да пишуваат, изразно да читаат и да стекнат вештина во јазичната исправност, пред сè, да ја почитуваат и вреднуваат традицијата на својот народ и да го сочуваат сопствениот идентитет. Наставата мора да биде насочена кон ученикот, треба да доминираат разни облици на дијалог во интеракции: наставник - ученик, ученик - наставник и ученик - ученик.

Наставата треба да се креира и презентира на интересен начин, да им се прилагоди на учениците како без потешкотии би ја усвојувале во функционално знаење што ќе им користи во понатамошното школување. Наставникот мора функционално да применува разновидни методи: набљудување, забележување, илустративна метода, текст метода, дијалошка, монолошка, компаративна, аналитичко-синтетичка метода...

Потребно е да се применуваат и различни облици на работа: фронтален, индивидуален, работа во пар, работа во групи, работилничка работа. Наставата треба да се конципира така да ги развива интересирањето и љубовта кон читањето; негувањето на националната култура и традицијата, како и толеранцијата и почитувањето на другите народи, култури и традиции.

Корелација се воспоставува, пред сè, со наставата по српски јазик, ликовна култура, музичка култура, верска настава и граѓанско воспитување.

СЛЕДЕЊЕ И ВРЕДНУВАЊЕ НА НАСТАВАТА И УЧЕЊЕТО

На почетокот на годината наставникот прави дијагностичко проверување на емоционалниот развој на ученикот и социјализациските аспекти, со цел да се утврди состојбата, а во функција на квалитетно реализирање на идните активности. Иницијалната проценка, следењето и вреднувањето на резултатите на напредувањето на ученикот се во функција на постигнувањето на исходите. Секоја активност е добра можност за проценка на напредувањето и давање на повратни информации. Секој наставен час и секоја активност на ученикот е можност за формативно оценување, односно регистрирање на напредокот на ученикот и упатување за понатамошните активности поради напредување.

Формативното вреднување е составен дел на современиот пристап на наставата и подразбира проценка на знаењата, вештините, ставовите и однесувањето, како и развивање на соодветни компетенции во текот на наставата и учењето. Формативното мерење подразбира прибирање на податоци за постигањата на ученикот и изработка и водење на портфолио на ученикот, што подразбира:

- собирање на показатели (активности на ученикот, непосредна комуникација, реализација на задачи, детски изработки, творби, искази, опишувања, раскажувања, прераскажувања и сл.) за секој ученик посебно;

- однапред подготвени евалвациони листи за секој ученик, кои се пополнуваат по конкретна активност или студии на случај, при што наставникот ја бележи фактичката состојба;

- инструменти кои се однесуваат на секое програмско подрачје поединечно и во кои наставникот внесува податоци за постигањата на ученикот во однос на сите развојни аспекти (интелектуалните, емоционалните и психомоторичките) кои се поттикнуваат со програмата и насочени се кон проверката на остварените исходи.

Проверувањето на знаењето треба да се реализира со разни постапки и форми: усно, преку говорни, писмени, сликовно-писмени вежби, вежби со подвлекување, заокружување; практично преку презентација и сл.

Врз основа на сите податоци добиени со следењето на постигањата и формативното оценување, наставникот ја опишува развојната состојба за секој ученик одделно, во рамките на секое програмско подрачје, а на крајот на првото и второто полугодие со сумативно вреднување, со описна оценка.

Портфолиото треба, во текот на целата година, да им биде достапно на родителите за да можат да го следат напредувањето и постигањата на своите деца.

Работата на секој наставник се состои од планирање, реализирање, следење и вреднување. Важно е наставник континуирано да следи и да вреднува диференцирано, освен постигањата на учениците, и процесот наставата и учењето, како и себе си и сопствената работа. Сè што ќе се покаже како добро и корисно, наставник и понатаму ќе го користи во својата наставна пракса; сè што ќе се покаже као недоволно ефикасно и ефективно, би требало да се унапреди.

UKRAJINSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Назва предмета	УКРАЇНСЬКА МОВА З ЕЛЕМЕНТАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
Мета	Метою викладання та навчання навчальної дисципліни українська мова з елемнетами національної культури є досягти учнями такого ступеню комунікативних здібностей, на якому вони зможуть самостійно вживати засвоєні навички розмовного мовлення в стандартних та професійних комунікативних ситуаціях (залежно від тематичного мінімуму та в письмовій формі), плекати національну та культурну ідентичність, етнічну самоповагу та ознайомити їх з елементами традиції, культури, звичаїв українського народу, підкреслюючи особливі риси українського мовлення в Сербії.
Клас	перший
Річна кількість годин	72 години

НАВЧАЛЬНІ ДОСЯГНЕННЯ Після закінчення класу учень:	ОБЛАСТЬ/ ТЕМА	ЗМІСТ
- розрізняє вірш, казку та п’єсу; - уміє виділити головних героїв твору і визначати їхні позитивні та негативні риси; - розпізнає загадку; - розрізняє звук, слово і речення; - правильно вимовляє слова і короткі повні речення; - уміє сформулювати усне повідомлення за даними словами; - уміє усно переказувати; усно описувати малюнок/ малюнки та розповісти про пригоду з власного досвіду; - уміє усно називати та описувати предмети, які нас оточують; - правильно використовує нові слова в повсякденній мові; правильно вимовляє специфічні звуки української мови в повсякденній розмові; - уміє напам’ять розказати короткі вірші; - бере участь у виставі; - бере участь у культурно-мистецьких заходах (як глядач або як учасник); - уміє ввічливо подякувати, попросити про допомогу, уважно вислухати співрозмовника;	ЛІТЕРАТУРА	ШКІЛЬНА ЛІТЕРАТУРА Поезія Українські народні пісні: Ой, хто, хто Миколая любить; колядки; щедрівки; веснянки; Іди, іди дощику Лічилки: (на вибір) Загадки і скоромовки (на вибір) Тарас Шевченко: Тече вода з-під явора; Зацвіла в долині червона калина Сидір Воробкевич: Рідна мова; Дмитро Павличко: Школа; Осінь Катерина Перелісна: Зимонька; Галюся Платон Воронько: Всім по сім; Цілу ніч усім не спалось Андрій М’ястківський: Веселочка Тамара Коломієць: Вітрисько Леся Українка: Вишеньки,черешеньки Богдан Лепкий: Як мені вас не любити Марійка Підгірянка: Школа Варвара Гринько: Сім; Лічилки Максим Рильський: Новорічна нескінченна

- розуміє термін національна приналежність і поважає представників інших народів; - шанує свою рідну мову та мови інших народів; - розрізняє подібність мовних явищ між українською та сербською мовами; - уміє інтерпретувати народні вірші, пов'язані зі святами чи порами року; - бере участь у дитячих іграх, які відповідають його віку; - знає характерні особливості українських народних костюмів (свого краю); - святкує свята (і порівнює їх з сербськими); - знає традиційні українські звичаї (Різдво - різдвяні пісні, Великдень - писанки), а також традиційні народні страви		Ганна Чубач: Я беру своє відерце; Ласий кіт Івашко Проза Народні казки: Колобок; Ріпка; Рукавичка; Горщик каші Байки (на вибір) Народні прислів'я та приказки. Драматургія Дитячі народні ігри. Народні байки: Чиж та Голуб Усмішки відповідно до віку. Ляльковий театр. Народні прислів'я. Популярні та інформаційні тексти Тексти з ілюстрованих енциклопедій та дитячих журналів на вибір. Літературні тексти; - вірш; байка; казка; загадка. - подія; коли вона відбулась і де; літературний герой, його зовнішній вигляд, - дитячі п'єси; дитячі ігри; смішинки.
МОВНА КУЛЬТУРА	Усне висловлювання	Вимова звуків, які викликають значні труднощі при засвоєнні (напр. д', т', з', дз', с', ц', л', н'). Особливу увагу приділити вимові голосного и, приголосного г й ненаголошених голосних ета и. Традиційна українська народна культура. Уміти вести невимушену розмову. Особистість учня: уміти представитись, розповісти щось про себе та свою сім'ю, свого друга. розповісти про свою улюблену тварину, іграшку ... Свята та сімейні свята. Розмова, розповідь, розповідь за малюнком (народний костюм, традиційні страви). Переказ короткого літературного тексту, який відповідає віку учня. Драматичний текст, театральний текст, сценічна обробка. Театральна постановка (вистава і ляльковий тетр), дитячі народні ігри. Збагачення словникового запасу. Мовлення, ситуативні та мовні ігри.
	Слухання	Реальні та симуляційні ситуації. Аудіовізуальні записи. Ігри для розвитку уваги та вміння слухати.
	Читання	Літературні твори - виразне читання вчителя або аудіовізуальний запис. Не літературні твори: текст у таблиці, розклад уроків, квиток та багато іншого. Інформаційні тексти: правила поведінки в школі, з життя в нашому оточенні, з дитячої енциклопедії.

Ключові слова: мовна культура, усне висловлювання, література

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ДИДАКТИЧНО-МЕТОДИЧНОГО ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

Програма навчання та вивчення української мови з елементами національної культури складається з двох предметних областей: літератури та мовної культури. Розподіл навчальних годин повинен бути зроблений на основі предметних областей, але завжди, на кожному уроці, слід приділяти особливу увагу культурі мовлення учнів та культурі українців у Сербії, звертаючись при цьому до народних традицій та звичаїв. Обидві області переплітаються між собою і жодна з них не може вивчатись окремо і без взаємодії з іншими областями.

Програма навчання та вивчення української мови з елементами національної культури базується на навчальних досягненнях, тобто на процесі навчання та досягненнях учня. Навчальні досягнення - це опис інтегрованої сукупності характеристик: знань, навичок, переконань та цінностей, які здобуває учень.

I ПЛАНУВАННЯ УРОКІВ ТА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Програма навчання, яка орієнтована на навчальні досягнення дає вчителеві більшу свободу, більше можливостей у плануванні та розробці уроків та самого навчання. Роль вчителя полягає в тому, щоб контекстуалізувати цю програму у відповідності до: потреб конкретного класу з урахуванням: рівня знань української мови, складу учнів в класі та їхніх індивідуальних особливостей; підручників та інших навчальних матеріалів, які буде використовувати; технічних умов, навчальних ресурсів та засобів масової інформації доступних у школі; ресурсів, можливостей та вимог соціального оточення, в якому знаходиться школа. Виходячи з поданих навчальних досягнень та змісту, вчитель спочатку створює свій річний глобальний план роботи, на підставі якого він пізніше буде розробляти свої оперативні плани.

Навчальні досягнення, визначені по областях, полегшують учителю подальшу операціоналізацію навчальних досягнень до рівня конкретної навчальної одиниці. Від викладача очікується, що для кожної навчальної одиниці, на етапі планування та написання плану уроку, визначить диференційовані очікувані результати щодо трьох рівнів складності результатів навчання в залежності від попереднього знання учня. Таким чином, створюється непрямий зв’язок з навчальними досягненнями щодо трьох рівнів успішності учнів. При плануванні слід також мати на увазі, що очікувані результати відрізняються, що деяких з них можна досягти легше та швидше, але для більшості з них (особливо для предметної області, літератури), потрібно більше часу, різних заходів та роботи над різними видами тексту. У процесі планування та навчання важливо мати на увазі, що підручник є навчальним інструментом і не визначає зміст предмету. Тому, до змісту, наведеному у підручнику, потрібно застосувати вибірковий підхід. Крім підручника, як одного із джерел знань, вчитель повинен відкрити учням й інші джерела знань і навчити їх працювати з ними. При плануванні навчального процесу слід враховувати знання, досвід, інтелектуальні здібності та інтереси учнів.

Необхідно звернути особливу увагу на збагачення словникового запасу та використати певні культурні заходи та свята, які відбуваються в певних осередках, з метою ознайомлення учнів з життям українців у минулому, їхніми традиціями та культурою, як характерними рисами української меншини на цих просторах. Рекомендується порівнювати святкування українських свят із святкуванням цих свят іншими народами та іншими національними громадами, які живуть на цих просторах.

II ВИКОНАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

ЛІТЕРАТУРА

Рекомендований зміст з Літератури засвоюється протягом всього навчального року з читанки та робочих зошитів з літературного читання як основних навчальних матеріалів за планом вчителя, зробленим відповідно до індивідуальних здібностей учня, можливостей всього колективу, відповідно до запланованих навчальних досягнень.

Працюючи з учнями над розумінням творів з обов’язкової літератури, текстів на вибір з сучасної популярної літератури для дітей, інформативних текстів з енциклопедій та журналів для дітей тощо, дуже важливо щоб вчитель допоміг їм зрозуміти окремі описані в творі події, час і простір, у якому відбуваються ці події. До списку літератури для літературного читання входять переважно твори, що належать до національного корпусу, який збагачений творами сучасної літератури для дітей. Вибір творів в основному залежить від особливостей сприйняття учнем художнього твору, в залежності від його віку.

РОБОТА НАД ТЕКСТОМ

Літературні жанри: казка, байка, вірш, прислів‘я, загадка, лічилка.

Читання - виразне читання вчителя або аудіозапис коротких українських народних казок, художніх текстів, віршів, байок. Під час опрацювання віршів слід тренувати правильну вимову, читаючи головним чином хором.

Очікується, що учень цього віку вміє визначити хід подій, головних героїв, час і місце розгортання подій. Визначення елементів фантастики в казках.

Рекомендується, ознайомлювати учнів з популярними дитячими та народними віршами, рекомендувати їм читати дитячі журнали, подивитися, проаналізували і обговорити принаймні одну театральну виставу (бажано ляльковy) та фільм для дітей (рекомендується фільм за мотивами народних казок) українською мовою.

Разом із кореляцією між художніми творами, вчителеві необхідно встановити вертикальну кореляцію. Вчитель повинен бути ознайомлений зі змістом предмету Навколишній світ, а також знати традиційну і духовну культуру українців у Сербії та їхні національні звичаї.

Горизонтальну кореляцію вчитель встановлює, насамперед, з предметами: сербська мова та література, історія, образотворче мистецтво, музична культура, релігієзнавство та громадянське виховання.

Вчитель повинен постійно вказувати на важливість правильної вимови, яка тренується за допомогою певних ортопедичних вправ. Ортопедичні вправи не повинні виконуватись на окремих уроках, їх треба пов’язати з відповідними темами з граматики; інтонація в реченні, з одного боку, може бути пов’язана з культурою висловлювання, шляхом повторення віршів тощо. З використанням аудіозаписів в учнів потрібно розвинути навички для відтворення і засвоєння правильної вимови, мелодії, дикції ...

Деякі ортопедичні вправи можуть бути виконані при засвоєнні відповідних тем з літератури: напр. артикуляція може тренуватись за допомогою лічилок, скоромовок або мовних ігор, коли вони засвоюються як складова частина народної творчості; наголос, темп, ритм, інтонація та перерви можуть тренуватись на прикладі читання вчителя або прослуховування CD і відтворення його у мовленні, за вибором вчителя чи учня.

МОВНА КУЛЬТУРА

Розвиток мовної культури є одним з найважливіших завдань викладання рідної мови з елементами національної культури. Ця навчальна область повинна бути пов‘язана з роботою над літературними творами, які сприяють плеканню культури усного та писемного мовлення.

Від учнів цього віку потрібно очікувати знання наступних предметних областей:

Розвиток зв’язного мовлення - розмова про пригоду з власного досвіду, того, що вони бачили, того, що вони хочуть. Рекомендовані теми для опрацювання: школа, сім’я, моє місто чи село. Родинні відносини. Меню. Числа та форми, кольори, дні тижня, пори року, годинник. Відвідування. Мій друг - моя подруга. Робочий день учня. Вільний час. Транспорт. Ми бережемо природу - тварини та рослини. Любов до рідної мови. Дитячий журнал Соловейко. Важливі свята: Різдво та Великдень. Пісні, діалоги, п’єси, майстер-класи для вдосконалення розмовної мови. Пексесо.

Учні також повинні вміти складати групи слів за значенням і складати речення з заданих слів. Учні повинні вміти визначити головного героя в тексті та описати його. Вони повинні вміти подякувати, а також попросити про допомогу. Вони повинні самостійно, в декількох реченнях розповісти про себе, про свого брата чи сестру, про свого друга / про свою подругу, про однокласників, про життя в школі (максимум 3-5 речень).

Відтворення - описати зображення або послідовний перебіг подій на основі ілюстрацій. Вміти переказати український дитячий фільм за заздалегідь визначеним планом, розповідь або дитячу виставу, пригоду або свято.

Опис - людей, тварин.

Діалог - правила соціальної поведінки.

Драматизація - короткий текст за вибором, про пригоду або події з повсякденного життя.

Спілкування - дбати про збагачення словникового запасу для повсякденного спілкування, збагачуючи активний словниковий запас. Часті речення з повсякденного життя. Різні форми висловлювання. Вправи з заміною слів і додаванням слів у речення.

Усне вивисловлювання реалізується через ігри та творчі заходи, якими тренується спілкування (привітання в конкретних ситуаціях: доброго ранку, добрий день і до побачення, дякую, вибачте). Учні можуть розмовляти на основі малюнків. Можуть переказати почутий текст, виставу чи ляльковy виставу, невимушеною мовою з правильною вимовою.

Вправи на спостереження - це вправи на розпізнавання цілого та його частин, спостереження за об’єктами, явищами та навколишнім середовищем. Їх потрібно розділити за темами. Перш за все розглядається класна кімната, а потім ведеться спостереження навколишнього середовища. Учні можуть спостерігати за предметами, людьми, тваринами, подіями, розглядати зображення, групи зображень, фотографії, об’єкти, що їх оточують тощо. Увага учнів повинна бути спрямована на ціле, а потім на найважливіші його частини, а в кінці - і на менш важливі частини. Спостереження ведуться за: формами, кольорами, відносинами, рухами, мімікою та жестами, тощо.

Вправи на слухання починаються з слухання того, що говорять вчителі, інші учні, артисти чи ведучі. Почуте аналізується, визначаються мовні характеристики особи, яка говорить. Слухання має бути пов’язане з мімікою та жестами, які відносяться на сказане. Обов’язково наполягати на правильній вимові. Під час слухання, зосереджувати увагу та концентрацію. Слухати ономатопоетичні звуки, шум, чітку та нечітку вимову.

Аналітичні вправи мають бути цікавими та стимулюючими, оскільки вони є однією з найважливіших передумов для читання та письма. Вони не виконуються окремо, їх треба пов’язати з вправами на слухання та спостереження.

Вправи, за допомогою яких видаляються не літературні елементи з висловлювання, виконуються повільно і систематично. Вчителі повинні особливу увагу звертати на вимову звуків д’, т’, з’, дз’, с’, ц’, л’, н’; вимову голосного и; приголосного г; і ненаголошених голосних е та и.

Учні повинні активно засвоїти 200 слів і фразеологічних одиниць. Пасивний словниковий запас повинен бути більший ніж активний, на кожному рівні.

Від учня очікується, що він: вивчить напам’ять принаймні 4 вірша для декламування, 5 українських віршів (народних або сучасних популярних дитячих віршів), загадки, деякі прислів’я, декламуватиме народні вірші, пов’язані з релігійними святами або порами року, вивчить напам’ять два коротких прозових тексти в обсязі 3-5 речень та 2 коротких діалога або візьме участь у дитячій виставі. Учні повинні, якщо це можливо, займатись

дитячими народними танцями, відповідно до їхнього віку, повинні розрізняти елементи українського народного костюму своєї громади, відзначати релігійні свята (в порівнянні з сербскими), знати традиційні українські традиції та звичаї (Різдво - Різдвяні пісні та Великдень - звичаї: писанки) та традиційні страви.

Елементи національної культури та традицій

Ознайомлення учнів з основами історії української меншини в Сербії (доселення, культурні, освітні, релігійні та економічні заходи, найвищі культурні досягнення, відповідні організації та установи ...), та з плеканням емоційного ставлення до традицій, культури, звичаїв і традицій української меншини в Сербії (фольклор, ремесла, народні прислів'я, театр, література, музика, традиційні дитячі ігри, звичаї, демонологія...), але не в сенсі романтичної традиціоналізму, а на шляху до майбутнього, до розвитку і модернізації. Покладатися на минуле, але дивитись в майбутнє. Надати учням інформації про українську громаду в Сербії (населені пункти, установи і організації, відомі особистості, імена, прізвища, походження ...), а також про зв'язки з іншими етнічними спільнотами та культурами, про внесок українців на цих теренах (в галузі освіти, культури, мистецтва, архітектури ...) прикладати зусилля, щоб українська ідентичність і самоповага виховувалась витончено, не за допомогою прислів'їв та фраз, а на конкретних прикладах, при цьому поєднати дані з емоційним спрямуванням, надаючи значення правам людини і меншин, міжетнічній повазі, толерантності і взаємодії.

ШЛЯХИ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

Необхідно завжди мати на увазі основне завдання даного предмета: учні повинні добре навчити володіти українською літературною мовою та набути навичок лінгвістичної правильності. Завжди слід мати на увазі попередні знання учнів, щоб їх можна було пов'язати зі знаннями, якими вони вже опанували. На кожному уроці вчитель повинен обирати диференційований підхід, оскільки учні різного віку і мають різні мовні компетенції.

Необхідно створити приємну атмосферу, яка вимагає партнерства між вчителем/викладачем та учнями, і потрібно допомогти учням подолати психологічний бар'єр щодо мовного спілкування та мовленнєвих навичок. Кожен інструмент мови демонструється в конкретному контексті, а не ізольовано. При тренуванні мовленнєвих навичок повинні переважати різні форми діалогу в спілкуванні вчитель - учень та учень - учень. У мовленні вимагається простота мовлення, природність й спонтанність та лінгвістична правильність.

III СПОСТЕРЕЖЕННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Процедура контролю і оцінювання успіху учнів ведеться для досягнення очікуваних результатів навчання, вона починається з встановлення фактичного рівня знань, на якому знаходився учень, і виходячи з цього, оцінюються його подальші навчальні досягнення, від яких залежатиме оцінка. Кожна діяльність є доброю можливістю для оцінювання навчальних досягнень та отримання зворотніх інформацій. Кожен урок і кожна діяльність учня - це нагода для формувальної оцінки, тобто реєстрації навчальних досягнень учня та його спрямовування у подальшому навчанні.

Формативна оцінка є невід'ємною частиною сучасних методів навчання та включає в себе оцінку знань, навичок, ставлення, поведінки та розвиток відповідних компетенцій протягом уроку та навчання. Як формативний вимір, вона включає в себе збір даних про навчальні досягнення учня, а найбільш поширеними є наступні методи: реалізація практичних завдань, спостереження і нотатки учнівської активності під час уроку, пряме спілкування між учнем і викладачем, реєстр для кожного учня (карта навчальних досягнень) і т.д. Результати формативного оцінювання в кінці навчального циклу повинні бути виражені підсумковою оцінкою - цифрою.

Робота кожного вчителя полягає у плануванні, досягненні результатів, спостереженні та оцінці. Важливо, щоб вчитель постійно слідкував і оцінював диференційовано не тільки навчальні досягнення учня та процес навчання, а й себе та свою роботу. Все, що виявиться хорошим і корисним, вчитель буде продовжувати використовувати в своїй практиці навчання, а все, що виявиться неефективним, потрібно буде покращити.

SLOVENAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Predmet	SLOVENSKI JEZIK Z ELEMENTI NARODNE KULTURE
Cilj	Cilj poučevanja Slovenskega jezika z elementi narodne kulture je usposabljanje učencev, da postopoma in sistematično osvojijo osnovne zakonitosti slovenskega knjižnega jezika v cilju pravilnega ustnega izražanja, negujoč zavest o pomenu vloge jezika v ohranjanju narodne identitete; da se jih usposobi za razumevanje izbranih književnih in drugih umetniških del iz slovenske kulturne zapuščine, v cilju negovanja tradicije in kulture slovenskega naroda ter razvijanja interkulturalnosti.
Razred	prvi
Letno število ur	72 ur

IZHODIŠČA Po zaključenem razredu bo učenec sposoben, da:	PODROČJE/TEMA	VSEBINE
- prepoznava glasove v govornem nizu, naglas, ritem in intonacijo naučenih besed in izrazov; - razume počasi in skrbno artikulirane govorne izjave, ob daljših premorih in	JEZIKOVNA KULTURA Poslušanje in govorjenje	- prepoznavanje glasovne strukture slovenskega jezika na osnovni ravni; - govor, pripovedovanje in opisovanje (besedil, slik, predstav ali filmov; samostojno povzemanje doživetij in dogodkov);

oblikah neverbalne komunikacije, ki mu pomagajo razumeti vsebino; - osvoji predvidene jezikovne strukture, najosnovnejše oblike komunikacije in besednjak približno 200 besed in izrazov, ki jih je sposoben aktivno uporabljati v govoru; - v govoru razume niz petih do šestih povedi, ki sestavljajo koherentno celoto v okviru obravnavane tematike; - aktivno posluša in razume vsebino literarno-umetnostnih besedil, ki mu jih preberejo; - pozorno in kulturno posluša sogovornike; - posluša interpretativno branje in povzemanje literarnih besedil, z namenom njihovega razumevanja in doživljanja; - pravilno in z ustrezno intonacijo izgovori kratko, zaokroženo in preprosto strukturirano poved; - razume dialog na relaciji učitelj - učenec in učenec - učenec; - postavlja vprašanja in odgovarja na zastavljena vprašanja, da bi mogel razvijati kratke dialoge; - s pomočjo učitelja na kratko predstavi učne vsebine (štiri do osem povedi, ki sestavljajo celoto); - artikulirano izgovarja glasove, ob upoštevanje pravilnega ritma, intonacije in naglaševanja naučenih besed in izrazov; - poimenuje stvari iz okolice, povezane z obravnavanimi temami; - sam ali v skupini reproducira kratke recitacije in naštevanke ter poje poznane pesmice; - ustno poroča; pripoveduje o sliki/slikah i doživetjih; - izbira in uporablja ustrezne besede v govoru; - na pravilen način uporablja nove besede v vsakdanjem govoru; - sodeluje v scenski uprizoritvi besedila; - prepozna pesem, zgodbo in dramsko besedilo; - prepozna like in razlikuje med njihovimi pozitivnimi in negativnimi karakteristikami; - izrazi svoje mišljenje glede obnašanja likov iz literarnega dela; - prepozna uganko in razume njen pomen; - prepozna basen in razume njen pomen;		- poimenovanje predmetov in bitij, predstavljanje objektov, prostorskih odnosov, napotkov in ukazov; - izgovarjanje omejenega repertoarja zapomnjenih izrazov in besed, ter z določeno mero vloženega napora tudi razumevanje maternega govorca, ki že ima izkušnje iz podobnih situacij; - uporaba jezika v skladu z ravnjo formalne komunikacijske situacije (npr. vljudnostne fraze); - uporaba posameznih osnovnih besed in stalnih večbesednih leksikalnih izrazov, naučenih in uporabljenih v specifičnih nanašalnih situacijah (”Živijo!”, ”Kako se imaš?” Ali ti je všeč?”, ”Hvala lepa!”, ”Prosim?” ipd.); - uporaba omejenega števila sintaktičnih struktur in preprostih jezikoslovnih oblik, ki predstavljaj odel zapomnjenega korpusa jezikovnih enot; - razumevanje vezi med lastnim trudom in dosežki na področju jezikovne aktivnosti; - prepoznavanje na novo naučenega gradiva; - Teme: - šola: šolski pribor in prostor (učilnica, šolsko pohištvo, zgradba, dvorišče), šolsko osebje, učenci, situacije v času pouka in času odmora, s šolo povezane proslave in prazniki; - družina in bližnja okolica: ožja družina, poklici družinskih članov, prijatelji, najpogostejše otroške igre, igrače; hiša/stanovanje (prostori, pohištvo), vsakdanje hišne aktivnosti; - prazniki: miklavževanje, božič, novo leto, velika noč, rojstni dan; - prehrana: obroki, izbira hrane in pijače, sadje in zelenjava, prehranjevalne navade in okus; - oblačila: deli telesa, oblačilni premeti glede na vremenske razmere; - ostalo: letni časi, meseci, deli dneva; barve; števila do 20; - najosnovnejše oblike komunikacije: predstavljanje, pozdravljanje, ogovarjanje prijatelja in učitelja; izražanje prošnje, pritožbe, zahvale, soglasja, zavračanja (osnovne oblike); podajanje osnovnih podatkov o sebi in spraševanje o drugih; igre, pesmi za petje in recitiranje z letom prilagojeno tematiko

- pozna materialno in duhovno kulturo svojega naroda, na ravni, prilagojeni razvojni stopnji; - pozna osnovna besedila slovenske folklore (bajke, legende, zgodbe, pesmi, pregovore); - pozna slovensko otroško folkloro (igre in kratke besedilne oblike, npr. uganke, uspavanke, naštevanke idr.); - zapoje slovenske narodne in popularne otroške pesmi, primerne za določeno starost; - pozna in medsebojno razlikuje slovenske praznike (narodne in lokalne kulture), ki so pomembni v kolektivnem in individualnem življenju, ter z njimi povezane običaje; - primerja slovenske praznike in z njimi povezane običaje z običaji večinskega naroda in drugih narodnih manjšin, ki sobivajo v regiji; - oblikuje predstave o lastni kulturni identiteti.		Literatura: Osnovni učbenik: Križ kraž 1 - Učbenik za začetno učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika za neopismenjene otroke, avtorji: Mihaela Knez et al., Ljubljana, Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2017, 124 str., in Priročnik za učitelje. Dodatna literatura: Knez, Mihaela in dr. (2012). Slika jezika: slikovno gradivo za poučevanje slovenščine kot drugega/ tujega jezika. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Zavod RS za šolstvo. Vučajnik, Tatjana, Upale, Barbara, Kelner, Mateja (2009). Poigrajmo se slovensko: učbenik za začetno poučevanje otrok, starih od 7 do 10 let, ki živijo v tujini in se učijo slovenščino kot tuji jezik. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Donaj, Vladimir (2003). Dober dan, slovenščina. Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport. Donaj, Vladimir, Klepac, Marjanca (2004). Slovenščina skozi letne čase. Pomlad in poletje. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Pogač, Slavka, Klepac, Marjanca (1999). Slovenščina skozi letne čase. Jesen. Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport.

KNJIŽEVNOST	- slovenske narodne otroške pesmi. - slovenske basni, narodne zgodbe, legende in bajke, - umetnostna besedila in bajke v slovenščini - gledališke drame za otroke v slovenščini - slovenske risanke - stripi in otroški časopisi v slovenščini - otroške narodne zgodbe - poslušanje slovenskih pesmi in glasbe - spoznavanje s slovenskimi narodnimi plesi - tradicionalna narodna kultura - javni nastop, prezentacija lastnega in skupinskega dela - razvijanje spoštovanja slovenske kulturne zapuščine in potrebe njenega negovanja ter razvijanja: tipične hiše slovenskih vasi, specifična oblačila in hrana - vzgajanje v duhu miru in tolerance, kulturnih odnosov in medčloveškega sodelovanja. Priporočena lektira: I. Gruden: Pesmica o čričku S. Kosovel: Burja N. Grafenauer: Kokosenzacija J. Stritar: Žabja svatba V. Jeraj: Uspavanka S. Kosovel: Kje? F. Milčinski: Kekčeva pesem

	A. Černej: Bele snežinke
	K. Kovič: Zlata ladja
	S. Kosovel: Sonček boža tačice
	E. Peroci: Moj dežnik je lahko balon
	L. Kovačič: Tejko zida hišo

Ključni vsebinski pojmi: jezikovna kultura, poslušanje in govor, književnost, tradicija.

NAVODILA ZA DIDAKTIČNO-METODIČNO IZVAJANJE PROGRAMA

Učni program predmeta Slovenski jezik z elementi narodne kulture za prvi razred osnovne šole sestavljajo predmetna področja, ki zajemajo jezikovno kulturo slovenskega jezika (aktivnosti poslušanja in govorjenja) in književnosti, ob obravnavi elementov slovenske tradicije. Priporočena porazdelitev učnih ur po predmetnih področjih je naslednja: Jezikovna kultura (z začetnim branjem in pisanjem) - 58 ur, Književnost - 14 ur. Vsa področja se medsebojno prežemajo in nobenega ni mogoče proučevati ločeno, brez upoštevanja njegove povezave z drugimi.

JEZIKOVNA KULTURA

Področje Jezikovne kulture v prvem razredu osnovne šole obsega razvijanje osnovnih komunikacijskih sposobnosti učencev skozi aktivnosti poslušanja in govorjenja. Obe programski področji sta usmerjeni k negovanju jezikovne kulture govora in pazljivega poslušanja ob spoznavanju osnov fonološkega sistema slovenskega jezika in k bogatenju besednjaka. V širšem smislu vključujeta tudi razvijanje socialnih in intelektualnih sposobnosti učencev, razvijanje pozitivnega odnosa so jezika ki je ali ni njihov materni jezik, razlikovanje slovenskega jezika od drugih ter spoštovanje različnosti. Na tej ravni se učenci gramatičnih struktur ne učijo zavestno. V začetni fazi učenja tujega jezika je poudarek na govoru in razumevanju povedanega, kot naravno poteka način komuniciranja med otroki, zato vztrajanje na popolnih odgovorih oz. povezanih povedih še ni smiselna.

Govorjenje učencev se razvija skozi vodene in spontane pogovore, v katerih jih učitelj usmerja, da pravilno in z ustrezno intonacijo izgovarjajo glasove v kratkih smiselnih celotah, da reproducirajo kratke dele dramskih besedil in postavljajo vprašanja, podajajo odgovore, izražajo potrebe, zanimanja, pozitivne/negativne občutke glede nečesa ter sposobnost in pripravljenost za določeno dejavnost. V spontanem oz. družabnem pogovoru kot osnovi vsakdanje komunikacije se učence usmerja, da vljudno začnejo pogovor, izmenjajo informacije in uporabljajo osnovne oblike vljudnosti. Med pogovorom se izpostavlja situacijske govorne predloge, ki se jih uporablja v vsakdanjih govornih situacijah in predstavljajo najpreprostejše semantične modele in stalne izraze.

Priporočene oblike ustnega izražanja v vsebinskem okviru programa so poimenovanje, govorjenje, povzemanje in opisovanje. Učence se postopoma uvaja v ustno izražanje, priporočene vrste takšnega izražanja pa so: pripovedovanje o sliki ali vrsti slik (zgodba v slikah), pripovedovanje o doživetjih in dogodkih, učenje na pamet in izgovarjanje naštevank, kratkih pesmi ali delov dramskega besedila, ki jih je treba pazljivo izbrati (glede na starost učencev in umetnostno vrednost besedil).

Poslušanje je pomembna aktivnost v komunikaciji. Učence se v pogovoru usmerja, da pazljivo in kulturno poslušajo sogovornike. V kontekstu pouka učenci poslušajo, kaj pripovedujejo drugi, in to potrjujejo z reprodukcijo poslušanega sporočila in odzivanjem na prošnje ter ustna navodila odraslih in vrstnikov. Pozorno poslušanje se prakticira tudi v simuliranih situacijah (govorne in situacijske igre). Učenci poslušajo branje učitelja, vrstnikov, govorcev.

Pri otrocih je treba razvijati občutek za prepoznavanje glasov (posebej tistih, ki jih v maternem jeziku, v kolikor to ni slovenščina, ne poznajo), razumevanje sporočil v drugem jeziku, sposobnost, da v okviru osvojene leksike in struktur izvršijo naloge, ki jim jih zada učitelj, saj jim bo to pomagalo pri dvigovanju samozavesti in lažjem učenju. Med učno uro je tuji jezik treba uporabljati kadarkoli je to mogoče, vselej pa za dajanje ustaljenih napotkov, saj so to edine situacije v učilnici, ko se tuji jezik uporablja naravno in spontano. Otrokom ni treba razumeti vsake izgovorjene besede, če je podan kontekst, v katerem je pomen besed mogoče predvideti.

Tematika učnih vsebin mora biti učencem blizu in zanimiva, povezana z njihovim neposrednim okoljem: družinski člani, prijatelji, najljubše igrače, dom, šola, šolski pribor, deli telesa, obleka, prehrana, živali/ljubljenčki in podobno. Od učencev se pričakuje, da znajo s pravilno izgovorjavo in intonacijo povedati nekaj kratkih povedi, sami ali s pomočjo učitelja, ter postavljati preprosta ”da/ne” vprašanja.

Bogatenje besednjaka se v funkciji jasnega izražanja realizira prek uporabe ustreznih besed v govoru, usvajanja in uporabe novih besed. Vsako uvajanje nove leksike mora trajati dovolj časa, da se učenci spoznajo z novimi besedami in strukturami. Učence se usmerja, da iz svojega aktivnega besednjaka uporabljajo tiste besede, ki čim bolj natančno prenašajo želeno informacijo in hkrati olepšajo govor.

Jezikovno kulturo učencev se neguje tudi skozi didaktične igre. Vrste igralnih aktivnosti je treba izbrati glede na interese učencev oz. v skladu z učnimi vsebinami. V okviru uvoda je skozi skupinsko prepevanje, igro ali gibanje, razvrščanje in primerjanje (po velikosti, obliki, barvi itd.) mogoče obnoviti snov, ki je bila obravnavana med prejšnjo učno uro. Tovrstne aktivnosti motivirajo, sproščajo in spodbujajo samozavest učencev in njihovo zavedanje, da so sami ali s pomočjo učitelja sposobni uporabljati tisto, kar so se prejšnjo uro naučili. Te aktivnosti naj trajajo do 10 minut.

Učitelj lahko uvede tudi igre govornih situacij, na primer pogovor s poredno lutko ali z literarnim likom, situacijske igre ali resnične situacije, denimo pogovor v prodajalni, pri zdravniku itd. Uporablja lahko tudi premetanke, rebuse, palindrome, nizanje besed, preproste križanke in podobne pristope.

Igre za razvijanje pozornega poslušanja se v učnem načrtu izvaja prek usmerjenega pazljivega poslušanja, na primer Ugani, kdo pripoveduje, Poslušaj, kako pripoveduje (tiho, hitro …), Slišim črko t itd. V učnem načrtu tujega jezika za mlajše učence je še ena uporabna aktivnost risanje, kot tudi druge ročne aktivnosti, ki jih je mogoče izvajati po navodilih: barvanje, rezanje, oblikovanje predmetov iz gline ali testa; izdelava plakatov, čestitk ipd. Tovrstne aktivnosti se izvaja šele, ko učenci že osvojijo predvideno leksiko, saj predstavljajo pomožni metodični postopek za usvajanje in utrjevanje leksike in morfosintaktičnih struktur, hkrati pa nudijo občutek zadovoljstva in sproščanja.

KNJIŽEVNOST

Priporočene vsebine s tega področja se osvaja skozi celo šolsko leto, s pomočjo abecednika in dodatne lektire, s tem da učitelj njihovo rabo načrtuje v skladu z individualnimi karakteristikami učencev in skupinskimi zmožnostmi kolektiva, glede na pokazane rezultate. Poučevanje književnosti se ne izvaja na teoretski ravni, izbrane vsebine se uporablja zato, da bi učenci prek njih osvojili nove besede in razširili svoj besednjak. Veščina razumevanja poslušanih literarnih besedil je povezana z rezultati, ki se pokažejo v okviru Jezikovne kulture. V razpredelnici je ponujen izbor literarnih besedil, ki je učiteljem lahko v pomoč (in jih po potrebi lahko prilagodijo ali skrajšajo), poleg naštetih pa se priporoča tudi uporaba popularnih, informativnih besedil iz otroških časopisov, enciklopedij za otroke in podobno.

Glede na to, da učenci na tej ravni še ne znajo pisati in brati, se besedila iz lektire posluša prek avdio in video zapisov ali prek učiteljevega glasnega branja. Interpretacija besedil pri tej starosti pomeni spontane pogovore z učenci o časovnih, prostorskih, tematskih in drugih značilnostih, o likih in njihovih čustvenih stanjih (veselje, žalost, smeh ipd.) ter razlikovanju med pojmi dobrega in zla. Uvaja se tudi prebiranje besedil v nadaljevanjih. To pomeni, da učitelj glede na zastavljeni načrt, ki ga sam osmisli in mu določi ustrezno dinamiko, literarno delo bere del po del in se o vsakem delu z učenci pogovori, razporejeno po več učnih urah. Ob poslušanju lirskih pesmi se učenci učijo doživljati njihovo melodičnost in ekspresivno recitirati (izborno). Ob obravnavi dramskih besedil za otroke se učence motivira za celo vrsto ustvarjalnih aktivnosti, ki jih delo izzove (scenski nastop, dramska igra, lutkovna predstava, dramski dialog, ogled otroške gledališke predstave, snemanje in komentiranje dramatiziranih odlomkov). Z aktivnim poslušanjem se učence usposablja, da vsebino povežejo z ilustracijami, ki spremljajo literarna, popularna in informativna besedila.

Ko gre za aktivnosti, povezane z doseganjem znanja o elementih narodne kulture in tradicije, praktični vidik učnega načrta zahteva aktiven stik s predmeti, ki sestavljajo materialno komponento tradicionalne kulture. Te se lahko izgrajuje po obstoječem modelu, ali pa jih se spoznava v avtentičnem ambientu. Izbira vsebine je prepuščena učitelju, priporočljivo pa je, da se vsebine tega dela učnega načrta uresničujejo tudi prek glasbe in plesa (poslušanje slovenskih pesmi, spoznavanje inštrumentov in narodnih plesov), prek risank, filmov, zgodb, bajk, legend, pomembnih osebnosti in dogodkov iz slovenske zgodovine, prek običajev in njihovega predstavljanja med učnimi urami, na šolskih prireditvah itd.

Pri poučevanju Slovenskega jezika z elementi narodne kulture je center pozornosti usmerjen na učence, ki so odgovorni, kreativni, aktivni soustvarjalci učnega procesa, priporočljivo pa je, da se v njihovo učenje po svojih zmožnostih vključijo tudi starši in drugi člani družin. Denimo, otroci lahko aktivno sodelujejo v spontanih pogovorih pri pouku, ali pri zbiranju obvestil, raziskovanju in ugotovitvah starejših članov družine o vrsti tem, ki se tičejo narodne tradicije. Učitelj mora učence spodbujati, da angažirano zbirajo sredstva za učenje, povezana z obravnavano temo (razglednice, čestitke, slike, časopisni članki itd.).

Novi program je osnovan na večji korelaciji literarnih in neliterarnih del, ki jo omogoča adekvatno kombiniranje obveznih in izbornih del. Poleg korelacije med besedili in področji tega predmeta, učitelj poskuša vertikalno povezati vsebino Slovenskega jezika z elementi narodne kulture in vsebino istega predmeta v naslednjih razredih, v cilju doseganja sistematičnosti in postopnega uvajanja gradiva. Poseben doprinos predstavlja učiteljevo poznavanje naravoslovnih in družboslovnih učnih vsebin za 2. razred, kot tudi poznavanje tradicionalne in duhovne kulture Slovencev, s poudarkom na običajih Slovencev v Srbiji in poznavanju tradicionalne in duhovne kulture večinske skupnosti in drugih manjšinskih skupnosti v regiji. Učitelj vzpostavlja horizontalno korelacijo s premeti srbskega jezika in književnosti, sveta okolice, likovne in glasbene kulture, državljanske in verske vzgoje.

Opomba:

Premet Slovenski jezik z elementi narodne kulture lahko poučuje oseba, ki je uspešno zaključila štiriletni študij slovenskega jezika na Filološki fakulteti v Beogradu, ali učitelj/-ica, ki je uspešno opravil/-a strokovni izpit v okviru Lektorata za slovenski jezik na Filološki fakulteti v Beogradu. Potrdilo o usposobljenosti izdaja Center za stalno izobraževanje in vrednotenje (Centar za stalno obrazovanje i evaluaciju) Filološke fakultete Univerze v Beogradu (sklep Ministrstva za šolstvo, znanost in tehnološki razvoj št. 610-00-01740/2017-07 z dne 13.11.2017).

BUNJEVAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Cilj učenja bunjevačkog govora sa elementima nacionalne kulture je da učenici bogate, usavršavaju i niguju specifičnosti bunjevačkog govora radi uspešnog pismenog i usmenog izražavanja; da upoznaju bunjevačku književnost, narodnu i autorsku; da upoznaju tekovine nacionalne kulture Bunjevaca.

Razred: prvi

Godišnji fond časova: 72 časa

ISHODI Po završenoj oblasti učenik će biti u stanju da u usmenoj i pisanoj komunikaciji	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
- Uočava glas i slovo	BUNJEVAČKI	Glas, rič, rečenica

- Uočava rič	GOVOR	Obavištajne, upitne i zapovidne rečenice
- Uočava rečenicu kao cilinu	KNJIŽEVNOST	Potvrdne i odrične rečenice
- Razlikuje obavištajnu, upitnu i uzvičnu rečenicu	JEZIČKA KULTURA	Riči koje suprotno znače
- Razlikuje potvrdne i odrične rečenice	ELEMENTI NACIONALNE KULTURE	Riči koje isto znače
- Uočava riči suprotnog značenja		Jutro, LJubomir Lotić
- Uočava riči istog značenja		Moja majčica, nepoznati autor
- Samostalno izražava misli, osićanja i stavove o ponuđenim temama pravilnim izgovorom bunjevački riči		Bubuš i mrak , Suzana Kujundžić Ostojić
- Razlikuje osnovne vrste književnog izražavanja		Mali Mićo , Nikola Kujundžić
- Pripoznaje stih, strofu, pismu		Mliko , nepoznati autor
- Samostalno kazuje poetske tekstove u dilovima i cilini		Cembule, narodna pisma Dici, narodna pisma
- Pravilno izgovara bunjevačke riči		Podvikuje bunjevačka vila,
- Proširuje i obogaćuje fond bunjevačkih riči kroz književne tekstove		Nikola Kujundžić
- Traži značenje nepoznati riči u ričniku		Cvrčak i mrav , prema basni Dositeja Obradovića
- Pripoznaje i imenuje priču, basnu, bajku		Dida i ripa, narodna pripovitka
- Uočava redosled glavni događaja		Napomena: Upoznavanje bunjevačke književnosti je na ćiriličnom pismu.
- Bogaćenje jezičkog fonda (oko 20 punoznačnih riči)		Zdravo dico
- Opisuje i daje informacije o sebi i svom okruženju		Lipo ponašanje
- Pozdravlja		U škuli
- Sažeto prepričava tekstove		Nezgoda na odmoru
- Govori na osnovu ličnog doživljaja, daje svoje mišljennje i izražava stavove		Od bašče do astala
- Imenuje škulski pribor		Jesen na salašu
- Sastavlja niz međusobno povezanih rečenica na osnovu dati slika		Zima
- Imenuju članove svoje porodice - uža porodica,ume da pridstavi svoje porodično stablo - širu porodicu		Porodica
- Priča na osnovu slike		Porodično stablo
- Samostalno opisuje prirodu na osnovu ponuđenih slika kao i na osnovu ličnog doživljaja		Slika po slika - priča
- Samostalno sastavlja rečenice/priču prema nizu sliku		Zima
- Usvaja norme lipog ponašanja za astalom, razlikuje pravilno od nepravilnog ponašanja za astalom i zna da obrazloži		Uskršnji zečići
- Izražava svoje misli osićanja o temama obrađenim na času i iz svakodnevnog života		Za astalom
- Pripoznaje bunjevačku nastambu/ salaš		Napomena:Pismeno izražavanje je ćiriličnim pismom
- Imenuje prostorije i predmete u salašu		Naša kuća
- Pridstavlja prostorije u svojoj kući		Moj dom
- Imenuje predmete		Mikulaš
- Uočava sličnosti i razlike u kadgodašnjim i današnjim kućama		Materice
- Uočava i imenuje praznike kod Bunjevaca		Oce
- Upoznaje narodne običaje vezane za praznike		Božić
- Usvaja i izvodi stare bunjevačke, dičije sigre		Uskrs
		Taši, taši
		Žužanje

- Usvaja pokrete dičiji, bunjevačkih narodnih igara - Upoznaje i imenuje tradicionalno bunjevačko ilo - Čisti slamu i lipi je na setoletejp - Samostalno siče jednostavne oblike od slame i pravi kompoziciju (kolaž tehnika) - Crta starinske predmete (drvene boje, flomasteri)		A-be-ce-de Žmure Pošto seko mliko Trganaca Sigra gusaka Pavle paune Sigra zlati imena Igrala bi dere Gurablice Pralja Kotarica za kruv

Ključni pojmovi: bunjevački govor, književnost, nacionalna kultura, kultura izražavanja

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Učenje bunjevačkog govora sa elementima nacionalne kulture triba da se odvija kroz sigru i da ditetu nastavni sadržaji izazivaju zainteresovanost ko i da pridstavljaju zadovoljstvo i motivaciju za dalji rad.

Imaginativne i dramske sposobnosti ko i mogućnost učenja kroz sigru olakšavaju im memorisanje i prirodno usvajanje znanja.

Nastava bunjevačkog koncipirana je tako da svakom učeniku daje mogućnost da pokaže svoje znanje i sposobnosti, zadovoljavajući individualne karakteristike svakog učenika.

U realizaciji nastavnih sadržaja u nastavi bunjevačkog, nastavnik triba da koristi savrimene oblike, metode i nastavna sredstva kako bi nastava bila kvalitetnija i olakšala učenici usvajanje nastavnih sadržaja. Tokom časa se priporučuje dinamičko smenjivanje aktivnosti. Potribna je korelacija sa ostalim predmetima srpski jezik, muzička kultura, svit oko nas, likovna kultura, fizičko vaspitanje, virska nastava i građansko vaspitanje.Ovaka korelacija omogućava ostvarivanje zdravo uspišni rezultata rada.

Upoznavanje elemenata nacionalne kulture Bunjevaca uglavnom se ostvaruje upoznavanjem i približavanjem dila tradicionalne književnosti, običaja i tradicije. Poštujući princip postupnosti, učenicima će se olakšati usvajanje znanja. Teme su iste u sva četiri razrede, s tim da se obim gradiva povećava iz razreda u razred.

Potribno je da nastavnik uvik primenjuje sistematsko vežbanje. Nastava mora biti postavljna tako da omogući učeniku što češće verbalne aktivnosti.

Posebnu pažnju triba posvitit razvijanju kreativnosti, istraživačke sposobnosti i kritičkog mišljenja učenika.

Praćenje vridnovanja učenika se odvija kroz usmenu i pismenu proveru znanja najčešće primenom formativnog ocenjivanja. Ocene su opisne. Učenik se ocenjuje i na osnovu aktivnosti i zalaganja u toku časa. Bunjevački govor pratimo i vridnujemo kroz usmeno izlaganje učenika, ko i na osnovu pismene provire koja je kombinacija slika i riči odnosno rečenica. Književnost pratimo na osnovu usmene provire, deklamovanje, odgovori na pitanja i dramatizacija. Jezičku kulturu pratimo i vridnujemo na osnovu usmenog pričanja na osnovu datih slika ko i pričanje o ličnim doživljajima. Elemente nacionalne kulture pratimo i vridnujemo kroz praktične radove i na osnovu usmenog izlaganja. Pismena provira podrazumeva imenovanje i zapisivanje naziva praznika, običaja, predmeta.

ROMSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Anav sikljovimasko	RROMANI ČHIB E ELEMENTJENCA NACIONALNO KULTURAKE
Reso	Reso sikljovipe rromani čhibjako e elementjenca nacionalno kulturake sito te lenpe džandipe kotar rromani čhib thaj olake karakteristike, lilavnipe thaj kultura Rromengi, sar ini barjaripe džandipasko vaš labaripe čhibjako ano aver-aver sakodivutne komunikaciake situacie, thaj barjaripe godjako kotar poro nacionalno identiteti, molipe poro kulturako kerutnipe thaj kerutnipe aver themengo.
Klasa	angluni
Beršesko fondi satjengo	72 satja

REZULTATI Po agorisipe klasako sikljovno sito ani situacia te:	UMAL/TEMA	MOTHOVDIPE
- ovel ole semno interesi vaš pustikake thaj džandipe thaj mothovdipe savo dela pustik;	LILAVNIPE	ŠKOLAKI LEKTIRA Poezia

- pendjarol gili, bajka thaj sikavimaski paramisi;

- dikhlarol anglune role thaj te kerol ulavipe maškar olenge pozitivno thaj negativno karakteristike;

- pendjarol pučibe/buti thaj te kerol sar ov rodela;

- ulavela avazi, svato thaj svatorri;

- šukar vakharela xarni thaj pherdi svatorri;

- formirinela mujeski informacia e dende svatorrjenca;

- mujea mothavela; mujea mothavela prekal pilte/fotografie thaj kotar pere keripe;

- mujea mothavela sar siton manuša, šeja thaj objektja kotar olesko direktno maškaripe;

- ano čačikano čhane labarinela neve svatja ano sakodivutno vakheripe;

- ano čačikanipe vakharela specifikake avazja rromana čhibjake;

- ko po šero sikljola thaj vakharla xarne tekstja;

- lela kotor ano scenako keripe tekstesko;

- lela kotor ano kulturako-artistikane manifestacie;

- šukar te kerol naisipe, nais vaš ažutipe, pačavipa te šunol averen;

- haljovel so sito nacionalno djendipe thaj pačavinela djendutnen aver themenge;

- haljovel relacie pedi dajaki čhib thaj čhib aver themenge;

- recitiunol themutne gila save siton vaš festibaske jase beršeske sezone;

- lol kotor ano čhavorenge themutne khelipe save siton jekha-jekh oleske barjaripa;

- pendjarol karakteristikake rromane themutne šeja (ano poro than);

- leparol festuibe (thaj te kerol komparacia e srbikane);

- pendjarol tradicionalno rromano adetja (Herdelezi - oleske gila, Bibija - thardipe memeljengo) thaj uzo odova ini tradicionalno themutne xabe - sar ini Božik thaj Uskrs;

Themutni rromani poezia

Khedutne: Rade Uhlik, Rajko Djurić, Trifun Dimić, Alija Krasnići thaj Marsel Kortijade.

Garavdune lavja, sigutne lavja, gendutne lavja (Marsel Kortijade)

Themutne gilja: (Sovimaski gili)

Rajko Djurić: (Milja thaj jekh lav)

Alija Krasnići: (Tati angali)

Rajko Ranko Jovanović (Te ovav me)

Trifun Dimić: Themutne gilja

Rajko Djurić, Ljuan Koko: (Tasvinengo lil)

Proza

Rromani themutni paramisi:

Themutni bajka: (Prahomi thaj Snežana)

Basne (alosaripe)

Themutne godjarutne svatja

Dramake tekstja

Čhavorikane themutne khelipe.

Papušengo teatari.

Themutne godjarutne svatja.

Popularno thaj informativno tekstja:

Alosaripe kotar ilustrovano enciklopedia thaj čhavrikane lila (Čhavrikano lil, Čhirikljori)

Lilavnipaske tekstja:

- gila; basna; bajka; garavdune svatja;

- keripe; than thaj vakhti keripasko

		bukjako; lilavibaski persona; - avrijalutno dikhipe; - čhavrikano dramako teksti; čhavrikane khelipe; hasaibasko teksti;	
	ČHIBJAKI KULTURA	Mujesko Vakheripe	Vakheripe avazjengo savenca sikljovne siolen pharipe (po misal ph, th, čh, rr, x, sar ini t, y, č, thaj kh ano čh Tradicionalno rromani themtuni kultura. Dirigimo thaj mukhlutno vakheribe. Persona sikljovneski: te džanol te mothavolpe, te mothavol diso kotar peste thaj kotar familia, amal, te mothavol diso kotar piri dživutri, kotar piri papuš... Festja thaj familiake festuibe. Vakheribe, vakheribe e paruvinenca thaj pedo fundo personaki (themutne šeja, tradicionalno xabe). Prezentacia xarno lilavnipasko teksti savo sito paše e sikljovnengo barjaripaske. Dramako, dramatizuime tekstja, scenako lačharipe. Scenako khelipe tekstesko (dramako thaj papušengo), čhavrikane themutne khelibe. Barvalipe alavaresko. Ulavipe ano vakheripe Rromengo. Vakheribaske, situaciake thaj čhibjake khelipe.
		Ašunipe	Realno thaj simulaciono situacia. Audiovizuelno hramipe. Khelipe vaš barjaripe pačavipasko ašunipe.
		Draparipe	Lilavutne tekstja - interpretacia sikavneski jase audio vizuelno hramipe. Bililavutnenge tekstja: interpretacia sikavneski - teksti ani tabela, rndipe saatjengo, bileti thaj aver. Informativno tekstja: interpretacia sikavneski - regule keribaske ani škola, kotar dživdipe ani amari maškaripe, kotar enciklopedia vaš čhavorenge.

Klidutne svatja: rromane čhib, čhibjaki kultura, mujesko vakheripe, gili, paramisi

DIREKCIA VAŠ DIDAKTIKAKO-METODIKANO RESLIPE PROGRAMESKO

Programi sikljovipe rromana čhibjako e elementjenca nacionalno kulturake siton duj sikljovipaske umalja: lilavnipe thaj čhibjaki kultura. Ulavipe sikljovipaske saatja na šti te kerolpe pedo fundo sikljovipaske umalja, ama pedo sakova sati manglape ulavdo pačiv te dolpe kotar kultura vakheribaski sikljovnengi thaj kotar kultura Rromengi ani Srbia e ulavde dikhipa pedo themutni tradicia thaj adetja. Solduj umalja maškar peste phanenape thaj nijekh našti te sikljolpe izoloumi thaj biinterakcia e aver umala.

Rromano lil sito latinicako thaj ano angluni klasa fundone školako sikljovne na sikljona hramipe thaj draparipe rromane svatjengo thaj testjengo.

Programi sikljovipasko rromana čhibjako e elementjenca nacionalno kulturake fundomo sito pedo rezultatja, jase pedo procesi sikljovipasko thaj sikljovnengo reslipe. Rezultatja sikavena jekh integrišimo džanipe, džandipe, gndipe thaj molipe savo sikavno lačharela.

I PLANIRIPE SIKLJOVIPASKO

Programi sikljovipasko orijentišimo pedo rezultatja sikavneske dela pobaro mukhlipe, pobaro šajipe ano kreiribe thaj te gndinisarol sikljovipe. Rola sikavneski sitoj te čhivol ano konteksti akava programi vaš konkretikani klasa leiba ano dikhipe: niveli džanipe rromana čhibjako, struktura klasako thaj karakteristike sikljovnengo, pustikja thaj aver sikavipaske materijalja save ka labarinol; tehnikane činadipe, sikljovipaske vastušea thaj medie save škola siola; resursja, šajipe, sar ini manglipe lokalno maškaripaski ani savi e škola sitoj. Leiba kotar dende rezultatja thaj mothovdipe sikavno majangle kerela poro beršesko, globalno plani bukjako kotar palem ka bajarol pere operativno plajna. Rezultatja definišime pedo umalja lokarena sikavneske podur operacionalizacia rezultatjenge pedo niveli konkretikani sikljovipaski jekhutni. Kotar sikavno adžukarlape kaj vaš sakola sikavna jekhutnake, ani faza planiripe thaj hramipe gatisaribasko vaš školako sati, definišinela diferencirime adžukarde rezultatja pedo trin nivelja phando e anglodžanglipasko savo siole sikljovno. Kana planirinelpe manglape, adžahar, te ovolpe ano dikhipe kaj adžukarde rezultatja siton aver-aver, kaj disave poloke thaj posig šaj te resenpe, ama ano butipe adžukardo (poulavdipe ano umal lilavnipako), vaš savo manglape pobut vakhti, pobut aver, aver aktivipe thaj buti pedo aver, aver tekstja. Ani faza planiripe sikljovipasko but semno sito kaj e pustik sito sikljovipasko vastušej thaj ov na dela thaj na činela so si mothovdipe sikljovipasko. Vaš odova musaj e mothovdipaske save dende ani pustik te pašarolpe selektivno. Uzo pustik, sar jekh kotar xanig džanipaski, pedo sikavno sito e sikljovnenge te resol te labarinen ini aver xaniga džanipaske. Kana planirinelpe sikljovipasko procesi manglape te legarolpe logari kotar džandipe, empiria, intelektualno džandipe thaj interesuipe sikljovnesko.

Musaj te dolpe semnipe pedo barvalipe alavaresko thaj te labarinolpe disave kulturake keripe thaj festja, save kerenape ano disave lokacie e resoa pendžardipe dživdipe Rromengo ano nakhlo vakhti, oleski tradicia thaj kultura savi rromano minoriteti karakterišinela ano akala thanutnipe. Delape propozali te kerolpe komparacia leparipe festjengo ko Rroma e leparnipa akala festja ko butipasko them thaj ko nacionalno khupatne, save dživdinena kupate ano disave lokacije.

II RESLIPE SIKLJOVIPASKO

LILAVNIPE

Dendutne mothovdipe kotar umal Lilavnipe dikhlarnape kotar sa berš kotar pustik - Tasvinengo lil vaš angluni klasa, bukjake lila sar fundono materijali vaš buti, adžahar so sikavno planirinela ano rami e individualno karakteristikenca sikljovnengo, šajipe e sa kolektivesko, ano rami e rezultatjenca sikljovipasko.

Ko sikljovipe sikljovnengo kaj uzo ažutipe sikavnesko xaljovena tekstja musajutne lektirako, alosaribaske tekstja kotar moderno popularno literatura vaš čhavorenge, informativno tekstja kotar enciklopedia thaj lila vaš čhavorenge thaj aver, semno sito te rodolpe kaj sikljovne xaljovena disave keripe thaj olengo vakhtuno thaj thanutno rami. Musajutno lektira sitoj majbut, kotar keripe, save siton ano nacionalno korpusi, savo barvalape keripa kotar moderno lilavnipe vaš čhavorengo. Alosaripe lilavnengo keripasko, majbut, pašljola pedo principi so si adekvatno barjaripaske sikljovnengo.

BUTI E TEKSTEA

Literarno žanrja: bajka, basna, gila, godžavarutne svatja, garavutne svatja, sigutne svatja, ulavdutne svatja.

Draparipe - prezentacia sikavnesko jase audio vizuelno hramipe xarne rromane themutne paramisjengo, tekstjengo kotar artistikano keripe, gilja, basne. Kana lačharenape gilja manglape te dikholpe čačikano vakheribe, čačikano vakheribe svatjengo, te dikholpe ulavipe ano vakheripe, procesno te čhivelpe standardno rromani čhib, te recitirinolpe majbut sar hori.

Kotar sikljovne akale barjaripasko adžukarlape, te džanen te den sar diso kerdilo, anglune role, vakhti thaj than keribe bukjako. Dikhlarena elementja fantastikake ano bajke.

Delape propozali sikljovnenge te prezentuinolpe popularno čhavorikane thaj themutne čhavorikane gilja, dikhljaripe čhavorikane lila, kupatno dikhlaripe thaj analiza thaj vakheribe kotar majhari jekh teataresko sikavipe (pedo šajipe paušjengi) thaj filmi vaš čhavorenge (delape propozali vaš filmi savo kerdilo pedo motivi themutna bajkako) pi rromani čhib.

Uzo korelacia maškar tekstja, musaj o sikavno te lačharol vertikalno korelacia. Sikavno manglape te ovol pendžardo e mothovdipa kotar Lumia maškar amende, adžahar, te pendžarol tradicionalno thaj bimateriajlno kultura Rromengi ani Srbija thaj olenge themutne adetja.

Horizontalno korelacia sikavno lačharela, majangle, e sikljovipa srbikana čhibjako thaj lilavnipasko, istorija, piltiribe, muzikaki kultura, religiako sikljovibe thaj dizutnengo sikljovipe.

Sikavno savakht manglape te sikavol pedo semnibe šukar vakheribasko, savo šaj te kerolpe legaripa disave ortoepsko keripe. Ortoepsko keripe na manglape te realizuinolpe sar ulavdo sikljovipasko jekhutno, već uzo adekvatno teme kotar gramatika; svatorjengi intonacia šaj kotar jekh rig te phanolpe e kultura vakheribaski, te sikljolpe recitiribe giljengo thaj aver. Uzo labaripe audio materijali, sikljovne musaj te sikavolpe te reprodukuinol thaj lena čačikano vakheribe palem melodija dikcija pedo fundo Pratsavako kotar Standardizacia rromana čhibjako savi lelili kotar rig Nacionalno konsili rromana nacionalno minoritetengo 2013. berš.

Disave kotar ortoepske probe šaj te kerenpe kana lačharolpe adekvatno tema kotar lilavnipe: po misal artikulacia šaj te sikljolpe ko sigutne svatja, ulavdutne svatja, čhibjake khelipe, save lačharenape sar kotor themutne

godžaripaske svatja; akcenti, tempo, ritmi, intonacia thaj pauze šaj te lačharenpe po modeli sikavnesko jase ažutipa pedo CD hramipe po alosaripe sikavnesko jase sikljovnesko.

ČHIBJAKI KULTURA

Barjaripe čhibjaka kulturako jekh sito kotar majsemgno buti sikljovipe dajaka čhibjako e elementjenca nacionalno kulturako. Akaja sikljovibaski umal musaj te phanolpe e sikljovipa literarno tekstjengo save resena barjaripe kulturako mujesko vakharibe.

Kotar sikljovno akale barjaripasko musaj te adžukarlope pendžardipe akale umaljengo:

Vakharipe - kotar avanture, kotar odova so dikhle, kotar odova so mangena. Propozalutne teme vaš sikljovipe: škola, familia, moro than. Familiake relacie. Meni xabasko. Gendja thaj forme, kolorja, dive ano kurko, beršeske sezone, sati. Vizite. Moro amal - miri amalin. Bukjako dive sikljovnesko. Mukhlutno vakhti. Dromalutnipe. Garava natura - dživutre thaj votani. Kamlipe prekal dajaki čhib. Semne festja: Božik thaj Uskrs, sar ini Herdelezi thaj muslimansko festja Bajrami thaj Ramazani. Gilorja, dijalogja, dramatizacia, bućarutne vaš sikljovibe konverzaciako.

Kotar sikljovne podur adžukarlape formiripe grupe svatjengi pedi disavi tema thaj formiripe svatori kotar dende svatja. Sikljovne musaj te džanen te phenen ko sito angluni persona no teksti thaj olake avrijalutne karakteristike. Musaj te džanen te keren nais ini te ruidjisaren vaš ažutipe. Korkore te phenen disave svatorja kotar peste, kotar po phral jase phen, kotar piri amal/amalini, školake amala, kotar dživdipe ani škola (maksimalno 3-5 svatorja).

Reprodukcija - te mothavolpe pilta jase rndo bukjengo pedo fundo ilustraciako. Te džanolpe te mothavolpe čhavrikano filmi, titluimo pi rromani čhib, pedo po angle zoralikane plani, paramisi jase čhavorikano teataresko sikavipe, skeči jase festuibe.

Diskripcia - manuša, dživutre.

Dijalogi - regule amalipaske komunikaciengo.

Dramatizacia - xarno teksti po alosaripe, avantura jase keripe kotar sakodivutno dživdipe.

Vakheripe - te legarolpe logari kotar barjaripe alavari sakodivutno konverzaciako, barvalipe aktivno alavaresko. Svatorja save majbut siton ano sakodivutne dživdipe. Aver-aver forme vakheribaske. Probe te kerelpe pharuvipe svatjengo jase te pherenpe svatja ano svatori.

Mujibasko vakheribe reselape prekal khelipe thaj aktivipe savea sikljolape komunikacia (devipe sastipe ano konkretikane situacia: šukar detharin, šukar dive thaj dži ko dikhibe, najsaribe, jeftisaribe). Sikljovne šaj te vakharen pedo fundo dikhlutne pilte. Šaj te mothaven teksti so šunde, teataresko jase papušengo sikavipe, naturalno vakheripa thaj korektivno vakheripa.

Sikljovipe (prakse), save siton vaš dikhlaripe siton probe vaš te delpe sasutnipe thaj kotora te dikhlarolpe šeja, situacia thaj maškaripe. Manglape olen te organizuinen pedo teme. Majangle dikhlarlape sikavnengo thanutni, a palo odova aktivno bufljarlape pedo maškaripe. Sikljovne šaj te dikhlaren šeja, manušen, dživutren, keripe, piltja, grupno piltja, fotografije, objektja ano maškaripe thaj aver. Pačiv sikljovnengo manglape te fokusirinolpe pedo sasutnipe, palem pedo majsemne kotora, a po agor pedo potikne semne kotora. Dikhlarenape: forme, kolori, relacie, miškope, mimika thaj gestikulacia thaj aver.

Sikljovipe (prakse) ašunipaske lenape ašuniba odova so vakharela sikavno, aver sikljovne, artistja jase legardutne. Ašundo vakheribe analizirinelpe, denape vakheribaske karakteristike personake savi vakharela. Ašunipe manglape te ovol phando e mimika thaj gestikulacia, save siton vaš odova kotar so vakharlape. Musaj te insistirinolpe pedo čačikano vakheripe ano vakhti ašunipasko musaj te dolpe bajo vaš pačavipe thaj koncentracia. Šunenape ini onomatopejake avazja, šumja, artikulisano thaj biartikulisano avazja.

Analitikake sikljovipe (prakse) musaj te oven interesantno thaj zumavipaske, soske jekh siton kotar majsemne angločhinavdipe vaš sikljovipe drabaripasko thaj xramipasko. Na reselape izoluimo već siton phande e probenca vaš ašunibe thaj dikhljaripe.

Sikljovipe (prakse) savenca cidenape biliteralno thaj bistandardno elementja ano vakheribe realizuinenape poloke thaj sistematikane. Sikavne musaj te den pačiv vaš vakheribe avazjengo ph, th, čh, kh, rr, x, dž, sar ini sistematikano čivibe standardno rromana čhibjako.

Sikljovne manglape te len aktivno 200 svatja thaj frazeologiake jekhutne. Pasivno alavari musaj pedo sakova niveli te ovol pobaro kotar aktivno alavari.

Kotar sikljovno adžukarelape te sikljon pedo pošero majhari 4 recitacije, 5 rromane gilja (themutne jasa moderno popularno čhavrikane gilja), garavutne svatja, disave godžaverutne svatja, recituibe themutne giljengo save siton vaš religiake festa jase beršeske sezone, duj xarne prozno tekstja gabariti 3-5 svatorja thaj 2 xarne tekstja dijalogja jase leipe kotor ano čhavrikano teataresko sikavipe. Sikljovne, te sine kaj si šaj, te len kotor ano čhavorikane themutne khelipe adekvatno olenge barjaripaske, manglape te ulaven karakteristikane rromane themutne šeja ano poro than, leparipe religiake festja (ano dikhipe e srbikane festjencja), te pendžaren tradicionalno procedure thaj adetja thaj tradicionalno xabe.

Elementja nacionalno kulturake thaj tradicijake

Pendžaripe sikljovnengo e fundjenca istoria rromano minoritetsko khupatni ani Srbia (avipe, kulturake, edukaciake, religiake thaj ekonomikane aktivipe, majuče kulturake rezultatja, relevantno organizaciono formacie thaj institucije...), arakhibe thaj devipe gendja, ama ini barjaripe emotivno relaciengo prekal tradicija, kultura, adetja thaj procedure rromana minoriteteska khupatnako ani Srbija (folklor, zanatja, themutne godžaverutnipe, teatari,

lilavnipe, muzika, tradicionalno čhavorikano khelipe, adetja, demonologija...), ama na ano gndipasko rami kotar romantičarsko tradicionalizmi thaj savakht ani relacia preka avutnipe, barjaripe thaj modernizacija. Pedo nakhlo vakhti šaj te dolpe dumo, ano avutno vakhti te dikholpe. Te resolpe sikljovnenge gendja kotar rromani khupatni ani Srbija (bešipaske thana, institucie thaj organizacie, pendžarde persone, anava, angloanava, xanig thaj kiki...), ama ini relacie e aver etnikake kupatnencathaj kulturenca, kotar reslipe Rromengo ano poro maškaripe (ani edukacia, kultura, artistipe...). Te dikholpe kaj rromano identiteti thaj korkoro pačavipe, kerelape bajo suptilno thaj pedo konkretikane misalja, phaniba ano odova gendja e emocionalno dromutnipa, devipa semnibe minoritetjenge thaj manušikane hakajenge, multikulturalizmeske thaj toleranciake.

ČHANDIPE RESLIPE PROGRAMESKO

Musaj te ovelpe ano dikhibe čačikano buti akale sikljovibasko: kaj sikljovne sikljona šukar te vakharen rromane standardno lilavno čhib thaj te astaren džandipe ano čhibjako šukaripe thaj čačutnipe. Savakht musaj te ovolpe ano dikhibe ini anglodžandipe sikljovnesko, sar vaš te phandolpe pedo materia savi on već džanena.

Obligacia sito te kerolpe lačhi atmosfera, savi rodela partnersko relacia maškar sikavno/sikljovno thaj manglape te ažutinol te phagolpe psihikani barijera kana aktivizirinelpe džandipe vakheribasko thaj praksa. Sakova čhibjako vastušej demonstririnolpe ano daj konteksti, na izoluimo. Kana sikljolape čhibjako džandipe manglape te dominirinen aver-aver forme dijalogeske ani interakcija sikavno - sikljovno thaj sikljovno - sikljovno. Ko vakheribe rodelape čučavnipe, naturalnipe thaj čhibjake regule.

III DIKHLJARIPE THAJ MOLIPE SIKLJOVIPASKO

Dikhljaripe thaj molipe rezultatjengo anglunisaripe sikljovnesko sito ani funkcija te astarenpe rezultatja, a lelape inicijalno nota kotar niveli pedo savo sikljovno arakhelape ini ano relacia pedo odova pedo savo ka delpe nota kotar olesko podur drom anglunisaripasko, sar ini nota. Sakova aktivipe sitoj šukar šansa vaš dikhljaripe anglunisaripasko thaj devipe inardutne informacie. Sakova sikljovibasko sati thaj sakova aktivipe sikljovnesko sitoj šansa vaš formativno notiribe, jase registruibe anglunipe sikljovnesko thaj dromutnipe pedo podur aktivipe.

Formativno molipe sito kotor kotar moderno dikhlipe sikljovipasko thaj talohaljovela dikhljaripe džanipasko, džandipasko, pozicie thaj keripe, sar ini barjaripe adekvatno kompetencije dži sito procesi sikljovibasko. Sar formativno meripe talohaljovelape kedipe gendjengo kotar sikljovneske astaripe, a majbut tehnike siton: realizacia praktikake bukja, dikhlaripe thaj notiribe sikljovnesko aktivipe dži sito sikljovipe, direktna komunikacia maškar sikljovno thaj sikavno, registri vaš sakova sikljovno (mapa anglunisaripaski, čhibjako dosije) thaj aver. Rezultatja formativno molipaske po agor sikljovibasko ciklusi musaj te sikavenpe ini sumativno - gendipaska nota.

Buti sakole sikavnesko sito kotar planiripe, reslipe thaj dikhlaripe thaj devipe molipe. Semno sito kaj sikavno kontinuirimo dikhljarela thaj dela molipe diferencirimo, uzo rezultatja sikljovnengo, ini procesi sikljovipasko, sar ini peste thaj piri buti. Sa so sikavlape šukar thaj mišto sikavno ka labarinol ini podur ano piri sikavnipaski praksa, a sa so sikavlape na but efikasno thaj efektivno manglape te bajarolpe.

ČEŠKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Název předmětu	ČESKÝ JAZYK S PRVKY NÁRODNÍ KULTURY
Cíl	Cílem učení žaků Českého jazyka s prvky národní kultury je, postupně a sistematicky zvládnout základní zákony českého literárního jazyka pro správně ústní projev, podporujíce vědomi o významu role jazyka při zachování národní identity; vyškolovat žáky pochopit výbrané literární a jiné umělecké díla z české kulturní dědictví, kvůli zahování tradice a kultury českého národu a rozvoji interkulturality.
Třída	první
Roční fond časů	72 hodiny

VÝSLEDKY Na konci školního roku žák bude schopen:	OBLAST/TÉMA	OBSAHY
- rozpoznává hlasy v řeči, přízvuk, rytmus a intonaci naučených slov a výrazů; - řeč chápe trochu a pečlivě, s delšími přestávkami a formou neverbální komunikace, které pomáhají porozumět významu; - přijímá předpokládané jazykové struktury, nejzakladnější formy komunikace a lexikální fond s 200 slov a výrazů aktivně v řeči; - porozumí ve slovném projevu pořadí pěti, šesti vět, které tvoří souvislý celek v předmětu; - aktivně poslouchá a porozumí obsahu literárního textu, který se čte;	JAZYKOVÁ KULTURA Poslouchání a mluvení	- uznání hlasové struktury českého jazyka na elementární úrovní; - mluvení, přesvědčování a popis (textu, obrazu, představení nebo filmu; vlastní výklad o zkušenostech, událostech); - jmenování objektů a bytostí, prohlášení o činnostech, charakteristika objektů a bytostí, prohlášení o předmětech, prostorové vztahy, jakož i požadavky a příkazy; - vyjádření omezeného repertoáru výrazu a slov, a porozumění s určitým úsilím, původního mluvčího, který již zažil podobné situace; - používání jazyků v souladu s formálními podmínkami komunikační situace (např. formou občanské způsobilosti); - používání jazyků v souladu s formálními podmínkami komunikační situace (např. formou občanské způsobilosti);

- pečlivě a kulturně poslouchá partnery;

- poslouchá interpretační čtení a mluvení literárních textů pro pochopení a prožívání;

- správně vyslovuje kratkou a úplnou větu jednoduché struktury s vhodnou intonací;

- porozumí dialog v vztahu učitel - žák, žák - žák;

- kládení otázek a odpovídaní, aby věděl nebo věděla krátké dialogy;

- s pomocí učitelů stručně představuje učební materiály (čtyři až osm vět, které tvoří celý);

- výslovně vyslovuje hlasy, dosahuje rytmu, intonace a přízvuk naučených slov a výrazů;

- jmenuje věci z bezprostředního okolí ve vztahu k tématům, které jsou zpracovávány;

- sám nebo ve skupině reprodukuje krátké recitacé a zpívá známé písně;

- ústně mluví o obrázku/obrázcích a zkušenostech;

- vybírá a používá odpovídající slova v řeči;

- správně používá nová slova v každodenním projevu;

- podílí se na jevištním představením textu;

- uznává básen', příběh a dramatický text;

- vidí postavy a rozlišuje jejich pozitivní a negativní vlasnosti;

- vyjadřuje svůj názor na chování postav v literární tvorbě;

- rozpoznává hádanku a rozumí jejímu významu;

- rozpoznává a rozlišuje básen a rozumí jejímu významu;

- zná materiální a duchovní kulturu svých lidí na úrovni přizpůsobenému věku;

- zná základní české folklorní texty (pohádky, legendy, příběhy, písně, přísloví);

- zná český dětský folklor (hry a krátké textové formy, jakou jsou hádanky, ukolébavky a další);

- zpívá české lidové populární dětské písně vhodné pro daný věk;

- poznává a rozlišuje základní české svátky (národní a místní kultury), které jsou důležité v životě jednotlivce a kolektivů, jakož i mravy související s těmto svátky;

- použití jednotlivých elementárních slov a hotových lexikálních výrazů, skládajících se z několika slov, naučených a užívaných společně ve zvláštních souvisejících situacích (”Dobrý den!”, ”Jak se máš? Jak se ti daří?”, ”Děkuji (pěkně)!”, ”Prosím?”, Atd.);

- použití omezeného počtu syntaktických struktur a jednoduchých gramatických forem patřících do paměťových korpusů jazykových jednotek;

- pochopení souvislostí mezi vlastním úsilím a dosaženými výsledky v jazykových aktivitách; - uznání toho, co bylo učeno;

Tematika:

- škola: školní potřeby a prostor (učebna, školní nábytek, školní budova, školní dvůr), osobní školy, žáci, situace během kurzu a během prázdnin, příležitostná nálada a svátky;

- rodina a blízké prostředí: úzká rodina, zájmy rodinných příslušníků; přátelé, nejčastěji dětské hry, hračky; dům / byt (pokoje, nábytek), každodenní aktivity v domě;

- svátky: Vánoce, Nový rok, Velikonoce, narozeniny;

- výživa: jídlo, výběr jídel a nápojů, ovoce a zelenina, návyky, chutě jídla;

- oděvy: části těla, oblečení ve vztahu k počasí;

- jiné: období, měsíce, části dne; barvy; čísla až 20;

- nejzákladnější formy komunikace: vyprávění jmen, adres, pozdravů, oslovení přátelům, učitelům; nárokovat, apelovat, poděkovat; souhlas, odmítnutí (základní tvary);

- vyhledávaní a poskytování základní informace o sobě; hry, písně pro zpěv a recitování s tématy blízko tohoto věku.

Literatura:

- Mluvnice současné čaštiny. 1, Jak se píše a jak se mluví / Václav Cvrček a kolektiv. Praha : Karolinum, 2010. - 353 str.

- Remediosová Helena, Do you want to speak Czech? : workbook, volume 1 = Wollen Sie Tschechisch sprechen? : Arbeitsbuch zum 1. Teil / Helena Remediosová, Elga Čechová, Harry Putz ; [ilustrace Ivan Mraček-Jonáš]. - 2. vyd. - Liberec : H. Putz, 2001. - 224 str.

- M. Hádková, J. Línek, K. Vlasáková, Čeština jako cizí jazyk = Češki jezik kao strani jezik, Úroven A1 = nivo A1, Univerzita Palackého v Olomouci, TAURIS, 2005. - 320 str.

- Koprivica Verica, Češko-srpski, srpsko-češki rečnik = Česko-srbský, srbsko-český slovník : [izgovor, gramatika] / [priredila] Verica Koprivica. Beograd: ZUNS, 2017;

- Můj první obrázkový slovník: vydal LIBREX - nakladatelstvi pro děti v Ostravě / ECP (Czech) s.r.o. 2001.

- Jeníková Anna, Srpsko-češki, češko-srpski rečnik = Srbsko-český, česko-srbský slovník / vydalo nakladatelstvi LEDA spol. s.r.o. - vydáni prvni, Voznice (Czech), 2002. - 592 str.

- Marie Kozlová, Jitka Halasová, Paval Tarábek, Slabikář pro 1. Ročnik základni školy = Bukvar za 1. razred osnovne škole / nakladatelstvi DIDAKTIS spol. s.r.o. - Brno (Czech), vydáni prvni, 2002.- 120 str.

- porovnává české svátky a mravy s mravy většinového národu, jakož s mravy jiných národních komunit, které žijou spolu v dané oblasti; - pochopí význam českého jazyka jako prvky své národní identity;		
	LITERATURA	- autorské lyrické písně českých autorů; - české národní lyrické písně; - české bajky, národní příběhy, legendy a pohádky v češtině; - umělecké příběhy a pohadky v českém jazyce; - divadelní dramata pro děti v češtině; televizní a rozhlasové dramata; - české kreslené filmy; - komiksy a děcké časopisy v češtině; - děcké lidové hry; - poslouchání českých písní a hudby; - seznámení s specifickými českými nástrojí; - seznámení s českými národními tanci; - tradiční národní kultura; - veřejné vystoupení, prezentace vlastní a týmové práce; - významná místa a turistické centra v České republice; - významné data z historie Čech a jejich formování; - rozvoj úcty k českého kulturního dědictví a potřeby vychovat a zlepšit ji: specifické domy v českých vesnicích, specifické kroje a jídla u Čech; - vychování v duchu míru, tolerance, kulturních vztahů a spolupráce mezi lidmi. Doporučená literatura: Já písnička - Když jsem já sloužil to první léto; Okolo Frýdku cestička; Jede, jede poštovský panáček; Jedna, dvě, tři, čtyři, pět, cos to Janku, cos to sněd; Holka modrooká; Vánoční koledy; Masopustní písně; Komáří se ženili; Zpívánky s Pájou; Já do lesa nepojedu; Sla Nanynka do zelí; Jede sedlák do mlejna; Travička zelená. Knihy pro děti: - Říkadla Josefa Lady - filmy, texty, kresby (Vrány, Liška, Zima, Ježíšek, Kučero, Honza, Kráva, Na houby, Vrabec, Jarní, Žába, Prásaci, Bába, Vlk, Když jsem šel přes Pražský most); - Josef Čapek - Povídání o pejskovi a kočičce - poslech, dramatizace, kresby; - František Hrubín - Dvakrát sedm pohádek - poslech, dramatizace, kresby; - Karel Jaromír Erben - Pohádky (Hádanka, Almužna, Pták ohnívak a Liška ryška). Prostonárodní české písně a říkadla (Sirotek, Zakletá dcera); - Božena Němcová - Pohádky (O Perníkové chaloupce, O Smolíčkovi, O kohoutkovi a slepičce, vtipné pohádky: Jak se Honzík učil latinky, zfilmované: O Princezně se zlatou hvězdou na čele, O Slunečníku, Měsíčníku a Větrníku, Sedmero krkavcu, O Popelce); - Karel Svolinský - Český rok v pohádkách, písních, hrách a tancích, říkadlech a hádankách (Járo, Zima)

Klíčové pojmy obsahu: jazyková kultura, poslouchání a mluvení, literatura, tradice.

INSTRUKCE PRO DIDAKTICKO-METODICKOU REALIZACI PROGRAMU

Výukový program předmětu Český jazyk s prvky národní kultury v prvním ročníku základní školy skládá se z oblasti, které pokrývají kulturu českého jazyka (poslechové a mluvící činnosti) i literatury, se zpracováním prvků z české tradice. Doporučená hodinová dotace obsahových okruhů je následující: Jazyková kultura - 58 lekcí, Literatura - 14 hodin. Všechny oblasti se propletájí a žádná oblast se nemůže naučit samostatně a bez spolupráce s ostatními.

JAZYKOVÁ KULTURA

Oblast Jazyková kultura v prvním ročníku základní školy zahrnuje rozvoj základních komunikačních schopností studentů prostřednictvím činností poslechu a mluvení. Tyto programovací oblasti jsou zaměřeny na podporu jazykové kultury řeči a pečlivého poslechu naslouchání a zároven představují základy fonologického systému českého jazyka a obohacování slovní zásoby. V širším smyslu, zahrnují rozvoj kognitivních a intelektuálních schopností žáků, získání pozitivního přístupu k jinému jazyku, než mateřskému,lišování českého jazyka od ostatních jazyků, a respektování rozdilů.

Na této úrovni žáci vědomě nepřijíímají gramatické struktury. V počáteční fázi výuky cizího jazyka důraz se kládá na řeč a porozumění, protože je přirozeným způsobem mluvení mezi dětmi a není třeba trvat na plných odpovědích nebo na celou větu.

Mluvení žáků se uskutečňuje v rámci řízené a volné konverzace, při nichž učitel žákům pomáhá se správnou intonací vyslovovat hlásky v krátkých smyslu plných celcích, reprodukovat krátké části dramatického textu, recitovat básně a rýmovačky. V rámci řízené konverzace na známé téma žáci odpovídají na otázky, pokládají otázky, vyjadřují potřeby, zájmy, záliby, schopnosti a možnosti něco udělat.

V rámci volné, resp. společenské konverzace, jež je základem konverzace každodenní, je potřeba žáky naučit, jak mají slušně konverzaci zahájit, jak si vyměňovat informace a jak používat základní zdvořilostní formy. Během konverzace se mohou objevovat řečové šablony, jež se používají v každodenních situacích a které jsou zároveň nejjednoduššími větnými modely austálenými frázemi.

Doporučenými formami ústního vyjadřování v rámci obsahu tohoto programu jsou: pojmenování, mluvení, převyprávění a popisování. Žák se postupně orientuje v ústním vyjadřování. Doporoučenými druhy ústního vyjadřování jsou: povídání o obrázku nebo o řadě obrázků (příběh v obrázcích), povídání o zážitcích a událostech, učení se nazpaměť, vyslovování rýmovaček arecitování krátkých básní nebo částí dramatického textu, které by měly být pečlivě vybrány (s ohledem na věk žáka a uměleckou hodnotu textu).

Poslech je důležitá komunikační činnost. Žáci se učí pozorně a trpělivě poslouchat mluvčí. Během výuky poslouchají, o čem ostatní mluví, což potvrzují jak opakováním slyšené zprávy, tak i jednáním podle ústních pokynů dospělých a svých vrstevníků. Pozorné poslouchání se také používá při simulovaných situacích (konverzační a situační hry), kdy žáci poslouchají to, co učitelé, vrstevníci či hlasatelé čtou.

U žáků by se mělo rozvíjet rozpoznávání hlásek (zvláště těch, které neexistují v jejich mateřštině, pokud jejich mateřština není čeština) a porozumění významu slov v cizím jazyce.

Také by se mělo rozvíjet, aby žáci v rámci osvojeného lexika a struktur byli schopnisplnit úkoly, zadané učitelem; úkoly pomáhají vybudovat v žácích sebejistotu a ulehčit jim učení. V hodině by se měl používat cizí jazyk kdykoli je to možné, neboť jde o jedinou příležitost, kdy se cizí jazyk používá přirozeně a spontánně. Žáci nemusí porozumět každému vyslovenému slovu, pokud však znají kontext, mohou vytušit jeho význam.

Tematika v průběhu ústní výuky by měla být žákům blízká a pro ně zajímavá. Také by se měla týkat jejich bezprostředního okolí: členové rodiny, soudruzi, oblíbené hračky, dům, škola, školní potřeby, části těla, oblečení, každodenní jídlo, zvířata / oblibené zvíře atd. Žák by měl umět, sám nebo s pomocí učitele, říct několik krátkých vět se správnou výslovností a intonací a klást jednoduché ”ano/ne” otázky.

Zřetelné vyjadřování se uplatňuje díky bohaté slovní zásobě: používáním vhodných slov během projevu, osvojením si a používáním nových slov. Část hodiny věnovaná novému lexiku by měla být dostatečně dlouhá, aby se žáci mohli seznámit s novými slovy a strukturami. Žákům se doporučuje, aby ze své aktivní slovní zásoby používali slova, která co nejpřesněji vystihují zamýšlenou informaci a aby jejich projev byl co nejrozmanitější.

Jazyková kultura žáků se rozvíjí prostřednictvím didaktických her. Herní aktivity by měly být vybrány podle zájmů žáků, nebo v souvislosti s výukovým obsahem. V rámci zahřívacích aktivit je možné zopakovat látku probranouv předchozí hodině, a to skupinovým zpíváním, hrou nebo pohybem, rozřazováním objektů do skupin a jejich srovnáváním (podle velikosti, tvaru, barvy aj.).

Zahřívací aktivity, které by neměly trvat déle než 10 minut, žáky motivují, uvolňují, posilují jejich sebevědomí a podporují je, aby samostatně nebo s pomocí učitele využívali to, co se v předchozí hodině učili.

Učitel může do výuky zařadit konverzační hry, např. rozhovor s neposlušnou panenkou nebo s literárním hrdinou, či situační hry, tj. reálné situace jako např. rozhovor v obchodě nebo u doktora. Učitel může využít rovněž anagramy, rébusy, palindromy, řetězení slov, doplňovačky a jednoduché křížovky.

Hry rozvíjející sluchovou pozornost využívané ve výuce: pozorné poslouchání se zadáním, např. Rozpoznej, kdo mluví, Poslouchej, jak mluvím (potichu, rychle), Slyším hlásku т... Při výuce cizího jazyka v mladším školním věku je malování další důležitou činností, stejně jako další zadané manuální činnosti: vybarvování, stříhání, výroba předmětů z hlíny nebo těsta, výroba plakátů, přání apod.

K těmto činnostem se přistupuje až poté, co si žáci dané lexikum osvojí, neboť představují pomocný metodický postup jak pro osvojení a vytváření lexikálních a morfo-syntaktických struktur, tak pro vyvolání pocitu spokojenosti a uvolnění.

LITERATURA

Doporučené obsahy v tomto okruhu si žáci osvojují během celého školního roku, a to pomocí slabikáře a čítanky jako základních učebních materiálů, jejichž využití učitel plánuje v souladu s individuálními schopnostmi žáků a celkovými možnostmi kolektivu, přičemž se řídí závěry vyplývající z výuky.

Literatura se nevyučuje na teoretické úrovni a samotný doporučený obsah je používán tak, aby učitelé rozšířili slovní zásobu žáků. Dovednost porozumění literárnímu textu, který žáci poslouchají, souvisí se závěry vyplývající z předmětu Jazyková kultura. Tabulka obsahuje výběr literárních textů, které učitelé mohou použít (v případě potřeby je přizpůsobit a zkrátit) a případně je doplnit o populárníinformativní texty z dětských časopisů, encyklopedií apod.

Vzhledem k tomu, že na této úrovni žáci stále neumějí číst, literární texty poslouchají prostřednictvím audio nebo video-záznamů, anebo poslouchají přímo učitelovo čtení. Výklad textu v tomto věku má rysy spontánního a volného rozhovoru s žáky o podstatných časových, prostorových, tematických aj. podrobnostech, o postavách a jejich emocionálních stavech (radost, smutek, smích apod.) a o rozlišování dobra od zla. Do výuky se zařazuje i čtení textu na pokračování, což znamená, že učitel podle plánu, který sám vytvořil, a s odpovídající dynamikou, čte literární text po částech a mluví o něm s žáky během několika plánovaných hodin.

Při poslechu lyrických básní se žáci učí prožívat jejich melodičnost a správně recitovat (dle výběru). Při rozebírání dětských dramatických textů jsou žáci motivováni k celé řadě tvůrčích aktivit, které vznikají v souvislosti s dílem, jako např.komentování dramatizovaných úryvků (divadelní představení, drama, loutkové divadlo, dramatické dialogy, sledování divadelních představení dětí, nahrávání a komentování dramatických výňatků). S aktivním nasloucháním jsou žáci vyškoleni, aby zahrnovali obsah ve spojení s ilustracemi, které doprovázejí literární, populární nebo informativní texty.

Co jde o aktivity vázané za výuku literatury a národní kutlury a tradice, praktické metody v této části učebních osnov, zahrnuje kontakt s předměty, které tvoří významnou část tradiční kultury, ať už jsou vyrobeny podle současných modelu, anebo se s nimi seznámíme v autentickém prostředí. Výběr obsahu je ponechán na učiteli, a doporučuje se, aby obsah této části učebního plánu byl realizován prostřednictvím hudby a tance (poslech českých písní, učení o nástroji, lidové tance), karikatury, filmy, příběhy, pohádky, legendy, významné osobností a událostí z českých dějin, zvyků a jejich prezentace jak ve škole, tak na školních akcích a podoně.

Výuka Českého jazyka s prvky národní kultury se zaměřuje především na žáky: žáci se považují za odpovědné, kreativní a aktivní účastníky ve vyučováním procesu, a doporučuje se, aby se rodiče a ostatní členové rodiny zapojili do práce, co nejvice. Například, děti aktivně zapojují do rozhovoru v rodině, nebo schromažďují informace o celé rodině temát souvisejících s lidovou tradicí, zajmená od starších členů své rodiny (prarodičů).

Učitel by měl přimět žáky k tomu, aby se aktivně zapojili do shromažd'ování materiálů, které se vztahují k určité lekci (pohlednice, obrazky, članky z novin atd.).

Nový program je založen na větší souvztažnosti literárních a neliterárních děl. Souvztažnost je umožně na adekvátní kombinací povinných a výběrových děl. Kromě souvztažnosti mezi texty a okruhy tohoto předmětu učitel stanoví vertikální souvztažnost mezi obsahem předmětu Český jazyk s prvky národní kultury a obsahem stejného předmětu z vyšších tříd tak, aby respektoval systematické a postupné zavádění učiva, k čemuž přispívají jak učitelovy znalosti o obsahu předmětu Příroda a společnost pro 2. třídu, tak i jeho vědomosti o tradiční a duchovní kultuře Čechů s důrazem na obyčeje Čechů v Srbsku, stejně tak i vědomosti o tradiční a duchovní kultuře většinové společnosti a jiných menšinových společnostech v regionu.

Učitel vytváří horizontální souvztažnost mezi výukou předmětů Srbský jazyk a literatura, Svět kolem nás, Umělecká kultura, Hudební kultura, Občanská výchova a Náboženská výchova.

VLAŠKI GOVOR SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Numilji lu kurs	VUORBA ŠÎ KULTURA VLAHA
Cilju	Cilju lu învacatu lu Vuorba šî kultura Vlaha je sî să întarjaskă pućearja dî komunikacîje a lu škuolarj atît sî puoată sî askulće šî să încaljagă vuorba vlasaskă, sî šćije alje măjpruoašće zakuoanje lu vuorba šî kultura Vlaha kum ra puća sî lje kaće šî îngažđeadză, pastrînd aša aluor identjitet dî etnicitjet, ku griže dî relacîja întră mošîja Vlahilor šî mošîja lumnji, dîspră întarjitu ljegaturilji întră kulturj.
Razu	Aldîntînj
Fuondu dî śasurj pră an	72 dî śasur

AŹUNSU Dîpa śe oguoaje ku tjema škuolarju o să puoată sî:	TJEMA	SUCÎNUTU
- aljagă glasu vorbit dîn sluova skrisă; vuorbje šî spusurj vorbiće šî skrisă; - askulće šî sî încaljagă sucînutu;	VUORBA VLAHA	Glasu šî sluova; sluovilji štîmpujiće šî skrisă în ćiriljică. Vuorbilji šî spusu în vuorbă šî skris.

- încaljagă sucînutu lu tjekstu dî literatură karje îj să śećeašće; - aljagă spusurlji dî spus, dî întrabat ši dî zbjerat; - aljagă spusurlji dî dzîs ši dî dazdzîs - kunuoaskă vuorbilji kontrirjiće - šćije numilji lu numjerj dîn dekada adîntînj, šćije pră vlasîašće sî numjerje pînă la dzîaśe.		Tjeksturlji înpljinjiće ku sluovurj karje să lukră/tjeksturlji karje îs numiće dî śećit. Tjeksturlji vlasăšć skrisă or štămpujiće. Źukarij dî ljimbă. Vježbujitu dî analiză ši sîntjeză; vježbujitu dî leksikă ši sintaksă; vježbujitu dî motuorjikă. Spusurlji dî spus, dî întrabat ši zbjerat. Spusurlji dî dzîs ši dazdzîs. Vuorbilji kontrirjiće. Numilji lu numjerj dîn dekada adîntînj.	
- kunoaskă ši sî aljagă kînćiku dîn povastă; - vadă în povastă potrivjala, vrjeamja (rîndu lu potrivjelurj) ši luoku unđe śuoa sa potrivit; - vadă junaśi ši să aljagă întră aja śe je la jej bun dîn aja śe je njebun; - spună śe ginđeašće dî aja śe lukră junaśi în kînćik or în povastă; - kunuoaskă śumalka ši sî o încaljagă; - kunoaskă basna ši sî o încaljagă;	POVĂSTÎTU LUMNJI	Kînćiśilji vlasăšć aljeasă dî nastavnjik în rîndu ku anji lu škuolarj. Povješćilji vlasăšć aljeasă dî nastavnjik în rîndu ku anji lu škuolarj. Śumjelśilji vlasăšć. Basnjilji vlasăšć.	
- spună kum trîabje spusu ku struktura pruoastă ku întonacija bună, ku sîamnu dî interpunkcîje la kăpatînj; - sumjearnjik ja parće în vuorba dirigujită ši sluobîdă; - fakă o kriśală askultîndu să ku vuorbje aljeasă; - prospună dîn gură; povîastuje dîn gură dî sljikă/sljiś ši dî potrivjelurj; - dăskrije dîn gură dî stvarurj dîn okuolu aluor; - aljagă ši sî să askulće în vuorbă ku vuorbje aljeasă; să askulće kum trîabje în vuorbă ku vuorbje nuoj; - spună dîn kap skurće tjeksturj dî literatură; - ja parće în relizacîja lu tjekst pră scjenă; - askulće suvorbituorji sumjearnjik ši ku kultură; - askulće, încaljagă ši parafrazirjeaskă kriśala; - askulće śećitu ši povăstujitu ku interpretacîje lu tjeksturj dîspră încaljes ši asîmcît;	KULTURA VUORBĂ	Vorbitu Askultatu	Vuorba dirigujită ši sluobîdă. Kriśala dîn gură. Povăstujitu, propovăstujitu ši dăskrisu. Povăstujitu lu tjekstu dî literatură. Tjeksturlji dî dramă, dî dramatizacîje, improvizacîja la scjenă. Realizacîja lu tjekst la scjenă (dî dramă ši ku papušă). Îngazdatu lu vorbarj: vježbilji dî leksikă ši sintaksă. Źuoaka în vuorbă, dî ljimbă ši în situacîje. Situacîjilji dî istină ši simulirjiće. Kriśala dî askultat. Snimkurlji dî audio ši video.
- kunoaskă ši ja parće, în rîndu ku aluj anj,	ELEMENTURLJI		- Dzîljilji marj, ađeturlji la

în ađeturlji dî dziljilji marj kum îs Kraśunu šî Pašćilji. - kunoaskă šî sî ja parće, în rîndu ku aluj anj, în ađeturlji ljegaće dî boćeadz, nuntă šî pomană („sluobadzîtu lu apă" dî al muort) - kunoaskă šî sî ja parće, în rîndu ku aluj anj, în ađeturlji la praznjik - šćije sî źuoaśe în źuok źuoku vlasăsk. - kunuoaskă šî sî numaskă instrumenturlji dî muzikă ku karje să kîntă melodijilji Vlahilor. - aljagă elementurlji fundatuorj lu puortu Vlahilor dîn aluor luok. - kunuoaskă šî sî numaskă alje kunoskuće mînkărj dîn tradicîja Vlahilor. - - kunuoaskă šî sî numaskă zanaturlji Vlahilor.	DÎ KULTURĂ ȘÎ TRADICÎJE		(Kraśunu, Sîntuoađerji, Pašćilji, Sîmcî, ...) - Ađeturlji ku karje să însamnă vijaca lu uom (boćeadzu, nunta, pomjeanjilji). - Praznjiku. - Źuokurlji vlasăšć. - Instrumenturlji Vlahilor dî muzikă. - Puortu lumnji vlasăsk. - Mînkarja Vlahilor dîn tradicîje. - Zanaturlji batrînje.

Terminurlji dî kjeaje lu sucînatură: vuorba vlasaskă, povăstujitu lumnji, kultura lu vuorbit, elementurlji dî kultură šî tradicîje.

INSTRUKCÎJILJI DÎ DIDAKTIKĂ ȘÎ METUODIKĂ DÎ REALIZACÎJA LU PROGRAM

Programu dî edukacîje šî învacatu lu Vuorba šî kultura Vlaha are patru tjeme: Vuorba Vlaha, Povăstîtu lumnji, Kultura lu vuorbă, Elementurlji lu tradicîje šî kultură.

Să porînśeašće asta distribucîje lu śasuj: Vuorba Vlaha - 10 śasurj, Povăstîtu lumnji - 10 śasurj, Kultura lu vuorbă - 18 śasurj šî Elementurlji dî kultură šî tradicîje - 34 śasurj. Tuoaće tjemurlji îs înpopljećiće šî njišuna nu să poaće lukra skuos doparće šî firdă aljelalće tjemj.

VUORBA VLAHA

Edukacîja dîn Vuorba Vlaha să realizujeašće sîngur, ma kuprinđe šî sucînaturj alu aljelalće tri tjemj, măjkusama dîn Povăstîtu lumnji šî Kultura lu vuorbă.

Vorbitu dîn gură să lukră prîn źuoakă šî aktivnosturj ku karje să vjeažbuje komunikacîja (pozdravitu în situacîje dî tuoatădzî: bună điminjaca, bună dzîva šî nje vjeđem; izvinjitu). Škuolarji puot sî povîastuje katînd la sljikă or rîndurj dî sljiś. Puot sî propovîastuje tjekstu karje a askultat sumjearnjik, sî să audă šî ku vuorba înđirjeptată. Oćitulji trîabje sî ja sama dî sî fije glasurlji bun spusă šî sî fakă ku škuolarji komentarurj la aja śe sa askultat.

Vježbilji dî vadzut îs dî vadzutu lu tuot šî lu detaljurj, katatu la stvarurj, poivituri šî okuolu. Trîabje sî fije organizujiće pră tjemurj. Să înśeapje dî la luoku în škuoală unđe să învacă, pă înurmă să trjeaśe šî la okuol. Škuolarji puot să kaće la stvarurj, uoamjenj, žuoavinje, potrivjelurj, sljiś, sljiś în rînd, fotografije, objekturj dîn okuol šî aša. Škuolarji trîabje sî ja sama măjîntînj la tuot, da prăurmă la djetaljurj. Să katătă la: fuormurj, fărburj, relacîje, miśkaturj, mimikă šî gjesturj, djetaljurj pitulaće šî aša.

Vježbilji dî askultat să înśep ku askultatu lu vuorba lu oćitul, alc škuolarj, glumc šî spikjer. Vuorba śe je askultată să komentarisîašće dî sî să vadă pră śe să aljeaźe vuorba alu vorbituorj. Askultatu trîabje sî fije înpreonat ku mimikă šî gjesturj karje petrjek vuorba. Dî vrjeamja śe să askultă trîabje aljes aja śe arje vrjedujală dîn aja śe nare, katat ku grižă šî koncentracîje. Să askultă šî sunurlji dî onomatopejă, šušajelje, sunurlji artikuljisîc šî njeartikuljisîc.

Trîabje sî să fakă vježburj dî analjitikă kum îs vadzutu lu pozicîja lu glasurj în vuorbilji karje îs vorbiće. Kînd škuolarji învacă sî vadă pozicîja lu glasurj în vuorbj, să trjeaśe la înparcîtu lu vuorbj pră glasurj. Să înśeape ku vuorbj dîn duoa glasurj, da prăurmă dîn tri, patru šî măjmulće.

Vježbilji dî sintjezâ să organizujesk bărabar ku vježburlji dî analiză. Vuorbilji karje îs dîsparcîće în glasurj jar să adună întruuna. Să pornjeašće dî la al măjušor šî mjearźe kîrtă tuot măjgrjeau. Škuolarji să sprimăsk sî śećaskă šî încaljagă aja śe a śećit, śe o sî fije în razurlji śe vin.

Oćitulji trîabje sî ja sama kum să vorbăsk glasurlji ă, î, dz, ś, ź.

Prîn măjmulće sîtuacîje dî vuorbă lu škuolarj trîabje aratat pră śe să aljeg spusurlji dî întrabat, zbjerat šî spus, ka šî pră śe să aljeg spusurlji dî dzîs šî dazdzîs. Ku stvarurlji kontrastirjiće, ku kartucă ku sljiś šî aša stvarurj dî edukacîje škuolarji trîabje sî să kunoaskă ku vuorbilji kontrirjiće.

Askultîndu să ku bîće, banucă or ku đeajśćilji la amînduoa mînj lu škuolarj să puoaće ušura învacatu lu numerji dîn dekada adîntînj.

POVĂSTÎTU LUMNJI

Aja śe je sucînat în tjema Povăstîtu lumnji să lukră prîstă tuot anu la škuoală, dîn karća dî învacat ka un instrumjent dî edukacîje ka šî dîn alće izvuora kum aljeaźe nastavnjiku, aluor realizacîje oćitulu plănirjeašće în rîndu ku karakterjistika lu tuot škuolarju šî aluj aźunsurj dî învacat.

Dî vrjeamja kînd škuolarji să fak sî fije kadîrj, ku aźutatu lu oćitul, sî încaljagă povješćilji šî kînćiśilji, trîabje luvat sama sî să vadă potrivjelurlji, relacîjilji dî arje šî vrjeamje šî aja śe je aljes în daskrisu lu stforurj šî priruodă. Škuolarji să învintă sî ujće junaśi în povastă or kînćik, aluor karaktjeristikurj šî aja śe lukră; aluor emuocîje (marjeac, trist, dî rîs) šî sî aljagă al bun dîn njebun.

Să kriśeašće kă je bun sî să śećaskă tjekstu la postăc, aśi să ginđeašće kă oćitulu pră planu, karje sîngur a fakut ku dînamika śe a plănirjt, spunje tjekstu postată dîpa postată šî vorbjeašće ku škuolarji dî aja śe je śećit, dî aja vrjeamje ij motivisîašće sî sîngurj sî povîastuje.

Kum îs tjeksturlji plănirjic ku programu pruošć, skurc šî fakuc pră rînđitu lu potrivjelurj pră hronoluogije, škuolarju trîabje sî ujće kînd šî unđe sa potrivit aja śe să lukră în tjekst šî sî încaljagă rînđitu lu potrivjelurj, śe sa în fabula lu tjekst potrivjit întînj, da śe prăurmă, śe a fuost nainća lu vro potrivjală, da śe dîpa jea vinje.

Škuolarju trîabje sî ujće kum îs poezija ku proza aljeasă în fuormă (sî aljagă vjersu dîn tjekstu dî pruoză) šî aluor măjpucînje karaktjeristikurj (aja śe în lirjikă nuje fabulă, ritmika lu vjers or rînđitu lu potrivjelurj în epikă šî aša śuoava), ma nu la nivuo lu definjisîtu la tjerminurj. Škuolarju trîabje sî aljagă kînćiku (šî kînćiku dî glumă - pră tuonu kum să kîntă) dîn povastă (basnă), ma fîrdă definisîtu lu tjerminurj dîn teorija lu literatură. Aja să lukră mjerekucîal šî la postăc în razurlji măjbatrînje.

Škuolarju trîabje sî poată sî încaljagă śe însamnă śumalka fîrdă formuljisîtu lu stil; sî kunoaskă žanru lu basnje ka povješćilji śe însamnă śuoa altăśe (fîrdă înśeputu ku tjerminu lu aleguorije), kă în basnje junaśi puot sî fije nu numa žuoavinjilji, ma šî bujedzîlji, stvarurlji, kreaturilji antropomorfizujiće (Naruoku, Nađearđa) or uoamjenji šî, măjprăurmă, sî poată sî încaljagă aja śe basna însamnă šî să vadă aja śe basna nje kriśeašće. Kum dî aăšća anj lu kopij să adaptirjeašće, skurćadză tjekstu lu basnă nus spuš elementurlji dî struktură lu žanru lu basnă (fabula šî kriśala).

Škuolarji să sprimăsk sî ujće în tjekst vuorbje njekunoskuće šî măjpucîn kunoskuće šî să întrîabje oćitulu sî lje tulmaśaskă kum ra încaljeźa tjekstu măjbun. Purtac ku întrabărilji (karje? śe? unđe? kînd? dîśe?) dî sucînatu śe je spus, škuolarji în rîndu ku aluor pućearje, să sprimăsk sî fakă ka raspunsurlji: spusurj, pasusurj, tjeksturj skurće. Kînd lukră tjeksturj dî aja śe lumnja Vlahilor a fakut prîn vuorbă, škuolarji să kunosk măjîntînj ku estetikă în skrisuoarje šî formirjesk aluor veđearje dî aja śe askultă. Oćitulu îj învintă să spună aja śe ginđesk.

Kînd lukră kînćiśilji dî lirjikă škuolarji la postăc să învacă sî kunoaskă šî asîmće melodika lu kînćiśe šî sî lje recituje ku intonacîje. Aljesu lu tjeksturj în vjers dîn aăalja în pruoză nu să lukră la nivou lu teorije.

Să kriśeašće kă je bun sî să fakă dramatizacîja lu povješćilji dîn lumnje, bajkje šî basnje, kum sar škuolarji aduśe în vuoja bună la aktivnosturj dî kreacîje (ješîtu la scjenă, źuoaka ku dramă, źuoaka ku papušă...). Aša škuolarji prîn vaspitujitu lu škuoală întruuna învacă šî bontuonu în teatăr.

Dî la razu aldîntînj ku sucînatu lu program să suflirjeašće învacatu lu tjerminurj dîn literatură la postăc šî ku sistjem, da lu oćitulj să kriśeašće în kontinuitjet sî să învjeacă vuorbje nuoj kum sar îngazda vuorbarju lu škuolarj. Supt învacatu la tjerminurj dî literatură nu să ginđeašće la învacatu lu aluor definicîje, ma aluor numit šî dăskris, ujtatu lu aluj rolă în tjekstu al spus.

KULTURA LU VUORBĂ

Tjema Kultura lu vuorbă kuprinđe învaljitu lu duoa dîn patru părc dî literacîja lu škuolarj, da aăalja îs vorbitu šî askultatu. Duoa karje uđesk, śećitu šî skrisu, să învaljesk în aljelalće razurj lu ciklusu dî învăcamînt la škuoală. Edukacîja šî învacatu în asta tjemă îs śušiće kîrtă katatu lu kultura lu vuorbă, skrisuoarje, îngazdatu lu vuorbarj šî la învaljitu lu pućearja în komunikacîje lu škuolarj. Lukru la edukacîje în tjema Kultura lu vuorbă să realizujeašće înpopljećit ku aljće tjemurj dîn aăsta kurs, ka šî prîn lekcîje sîngurje.

Vorbitu lu škuolarj să învaljeašće prîn vuorbă în karje oćitulu îj înđirjaptă sî ajbje măjbună aluor komunikacîje. În vuorba dî tjekstu dî literatură or dî vro tjemă, škuolarji raspund la întrabărj, întrabă, spun śe ginđesk. Vuorba sluobîdă, vuorba dî drustvă je baza lu komunikacîja dî tuoatădzî šî dî aja škuolarji trîabje înđirjeptac în aja parće sî frumuos înśeapă vuorba, înskimbje la informacîje šî sî ajbje bontuon. Škuolarji să învintă sî formirjaskă kriśală în karje o sî fije informacîje dîn vijaca škuolji. Dî vreamja dî vuorbă škuolarji să învintă sî vorbaskă, sî đea înformacîje, sî spună śe ginđesk, numaskă śe asîmt ku vuorbilji aljeasă.

Foarma lu vorbit karje să kriśeašće je povăstujitu, propovăstujitu šî dăskrisu. Aja îs sucînuturlji lu program, sucînuturlji lu învacat. Škuolarju la postăc să bagă în vuorbă šî învacă kum sî propovîastuje tjekstu, kum sî povîastuje or kum sî dăskrije. Vuorba să realizuje prîn vježbje dî vorbit ku aźutarja lu plan. Planu lu škuolarj aźută

sî proginđaskă sucînutu lu vuorbă, ma nu trîabje înpeđekac aăja karje puot sî vorbaskă sîngurj ku aluor plan, or fîrdă jeal. Dîn gură să propovîastuje vrun tjekst skurt, aja śe a vadzut în teatăr or la film. Să kriśeašće aăsta povăstujit: povăstujitu dî sljikă or pră rîndu dî sljiś (povasta în sljiś), povăstujitu dî petrekuće šî potrivjealje... Să dăskrije dî sezuoanje pră an, dî bujedz šî žuoavinje, dî drugarju or drugarjica a măjbună, dî aj dîn kasă šî aša. Škuolarji să înđirjaptă sî vorbaskă kum trîabje.

Învacatu dîn kap šî vorbitu lu tjeksturj aljeasă or aluor postăc je înđirjeptat în parća lu îngazdatu lu vuorbarj šî vuorba kum trîabje. Să vorbăsk dîn kap aljeasă kînćiśe karje îs învacaće odată ku învacatu lu recitujitu đirjept. Prînga aja, să puot învaca šî dîn kap vorbi tjeksturlji skurće postăc dîn povješć or dîn tjeksturj dî dramă (junaku). Cîlju lu asta suoartă dî vorbit je sî să vorbaskă ku întonacîje, da nu numa memorisîtu lu tjekst. Dî aja trîabje luvat sama šî bun aljes aja śe kopiji o sî învjeacă sî spună dîn kap, da vrunji dîn kriterijumurj îs vrjedujala lu tjekst šî kum aduśe ku anji lu kopij. Žuoakă dî scjenă măjbun je sî să realizuje pră tjeksturj dî literatură karje îs bunje dî improvizacîje la scjenă.

Îngazdatu lu vuorbarj dîspră vuorbitu înđirjeptat să realizuje askultîndu să ku vuorbje śe trîabje la vorbit, învacînd šî askultînd ku vuorbje nuoj, ka šî larźind kuprinsu lu aja śe însamnă o vuorbă. Vuorbilji nuoj să învacă dîn vuorbitu înđirjeptat šî dîn tjekstur dî literatură šî njeliteratură. Škuolarji să înđirjaptă în parća sî să askulće ku vuorbje dîn aluor vuorbarj karje je aktivirjit šî ku aja śe je în kap, ma ku śe nu să askultă, śe poaće măjbun spună înfuormacîja karje vrjea, ma šî sî puoată sî fakă ku vuorba măjfrumuos vorbitu.

Kultura lu ljimbă alu škuolarj să îngažđeadză šî prîn źuoakă, măjkusama prîn źuoakă dî ljimbă. Źuoaka să aljeaźe pră aja śe vojesk škuolarji or în kontjekstu lu sucînatu dî edukacîje. Aja puoaće sî fije źuoakă ku vuorbit (vorbitu ku papuša njekuminće, vorbitu ku junaku dîn literatură...), dîpa aja źuokă dî situacîje, situacîj dîn tuotdîuna (vorbitu în prodavnjică, la stanjica dî autobus, la duoktuor, ...). Sî puot aljeźa šî anagramurj, rebusă, palindruomurj, doînpluće, pruoašće vuorbje înkruśišaće.

Askultatu arje marje vrjedujală în komunikacîje. Škuolarji să învacă sî askulće suvorbituorju ku griže šî kultură. În kontjekstu dî edukacîje škuolarji askultă śe ajlalc vorbăsk šî aja prodzîk ku reprodukujitu šî parafrazirjitu lu aja śe a askultat, ka šî lukrînd pră rugatu šî înstrukcîjilji dîn gură a lu aj batrînj šî aluor drugarj. Askultatu ku grižă să praktikujă šî în situacîjilji simulirjiće (źuoaka dî vuorbă šî dî situacîje). Škuolarji askultă śećitu lu oćitul šî spikjer.

Źuoaka dî învaljit askultatu ku grižă să lukră în kontjekstu lu edukacîje: askultatu ku grižă ku daćina, sî dzîśem, Kunoašće karje vorbjeašće, askultă kum vorbjeašće (în śeat, jut), Aud glasu...

ELEMENTURLJI DÎ KULTURĂ ŠÎ TRADICÎJE

Tjema dîprăurmă karje să lukră în programu dî edukacîje šî învacat lu Vuorba šî kultura Vlaha, Elementurlji dî kultură šî tradicîje, makră dîkă să lukră băškašît je ljegată ku aljelalće tjemj. Ja pră număru lu śasurj numic dî realizacîje ja arje măjmarje kuprins, da prîn ja să škuolarji kunosk ku aluor kultură šî tradicîje kum ra puća sî o pastrjeadză šî înojaskă. Prîn mulće aktivnosturj în la śasur situacîje simulirjiće škuolarji să kunosk ku aja kum să faśe Pašćilji, Kraśunu, or praznjiku, da šî ku aluor luok în aălja ritualji šî ka kopij da šî ka aj batrînj vrodată. Aša je šî ku kunoskutu lu fakutu lu boćeadz, nuntă or pomană. Škuolarji să învintă kînd puot sî arîaće aja śe a învacat la śas šî în situacîje dî tuoatădzî la aluor kăš. Aša sî întarjeašće învacamîntu prîn ljegatu lu aja śe škuolarju aduśe ku jeal dîn izvuoară dînafară dî škuoală ku aja śe îj dîa škuoala, nastavnjiku šî kărcîlji dî învacat.

În kultura vlasaskă mult să cjeanuje źuoku šî kînćiku, dîspră śe škuolarji să învintă sî învjeacă pašurlji dî źuok. Să kunuosk ku instrumjenturlji dî muzikă ku karje să faśe melodija lu źuokurj šî kînćiśe vlasăšć. Prînga aja, školarji să kunosk šî ku puortu vlahilor dîn aluor luok šî okuol. Kunoskutu ku puortu lumnji puoaće sî fije petrjekut ku lukru fakutu lu puort dîn arćije šî/or dîn pîndză, ku aźutarja lu nastavnjik šî parinc, da dîpa aja šî înbrakatu la papušă în aja, sî puoaće šî crtaji puortu šî aša. Dîn plastelin škuolarji puot sî fakă fuorma lu mînkăr vlasăšć šî sî lje numaskă. Kunoskutu ku mînkarja dîn tradicîje să puoaće faśa šî ku aluor degustacîje la kăš or la vro manifjestacîje, la karje škuolarji puot sî să dukă ku parincî or în grupă ku oćitulu šî ajlalc škuolarj.

Ku zanaturj šî lukrurj vlasăšć batrînje škuolarji puot sî să kunoaskă kînd să duk akuolo unđe să lukră zanatu, or la vro moară batrînă, or la baśije. Dîka aja nu să puoaće, lu škuolarj trîabje aratat audio-video materjal dîn karje jej puot sî vadă lukrurlji šî zanaturlji batrînje karje Vlasi măjmult a lukrat.

Măjmult trîabje sî să kinuje sî să pastrjeadză šî pazaskă identitjetu šî marosîja Vlahilor, ma nu prîn frăzurj ma în praksă, aratînd la vrjedujala lu uoamjenj šî etnicitjeturj, poštujala întră etnij, tolerancîje šî înterakcîje.

Kum să realizuje programu

Trîabje în tuotdîuna luvat sama dî daćina a măjmarje alu kurs: sî škuolarji învjeacă frumuos sî vorbaskă pră vuorba vlasaskă šî šćije dî aluor kultură šî tradicîje. Trîabje bagat dî sama śe škuolarji šćiu întînj, ku śe vin dî la aluor kăš šî în rîndu ku aja lukrat ku tuot škuolarju băškašît, purtînd dî grižă šî dî tuot kolektjivu.

Atmosfjera la śas trîabje sî fije relaksirjită, sî kaće o relacîje dî partnerj întră oćitul/nastavnjik šî škuolarj kum sar măjušuor trjeśa barijera lu psihă la aktivizacîja lu pućearja lu vorbit šî învîacurj. Tuot śe să lukră dî ljimbă să demonstrirjeašće în kontjekst, nu să skuoaće dînlăturj. Kînd să vjeažbuje pućearja dî vuorbă dominirjesk

dijaluogurlji în măjmulće fuoarmje în interakcîja lu nastavnjik ku škuolarju šî škuolarju ku škuolarj. La vuorbit să katăsî fije ušuor, sî fije njeînsîljit šî sî să spune kum trîabje.

PETRJEKUTU ŠÎ VRJEDUJALA LU EDUKACÎJE ŠÎ ÎNVACAT

Petrjekutu šî vrjedujala lu progrjesu škuolarilor să lukră dî sî să puoată aźuns la aźunsurj, da înśeapje ku ocjena dîntînj lu nivou la karje je škuolarju šî în relacîje ku karje să ocjenjeašće kît progrjes a avut šî śe ocjenă o sî ajbje. Fijekarje aktivnuost arje potencijal dî procjenjitu lu aja kît sa mărs nainće šî dî sî să kapiće informacîje napuoj. Tuot śasu dî edukacîje šî aktivnuosturlji lu škuolarj je šansa dî sî să formirjaskă ocjenă, dî sî să registruje kît škuolarju a mărs nainće šî sîj să spună śe trîabje šîmăj sî lukrje.

Formirjitu lu ocjenă je un nou princip în edukacîje karje sucînje procjenujitu lu aja śe să šćije, śe să puoaće, cînutu šî rîndu la lukru, ka šî întarjitu lu kompetencîj dî vrjeamje lu eukacîje šî învacat. Măsuratu la formirjitu lu ocjenă sucînje astrîns la fakturj dî aja śe škuolarji a lukrat, a măjđeasă îs aăašća tjehnjike: realizacîja lu daćinj în praksă, petrekutu šî însamnatu lu aja śe škuolarji lukră dî vrjeamje dî edukacîje, komunikacîja întră nastavnjik šî škuolarj, registru dî tuot škuolarju (mapa dî progrjes) šî aša. Lukră lu nastavnjik să sucînje dîn plănirjit, realizujit, petrjekut šî vrjedujit. Nastavnjiku trîabje în kontinuitjet sî petrjakă šî ocjenjaskă diferjencirjit prînga aja śe škuolarji a fakut, šî procjesu lu edukacîje šî învacat, ka šî pră jeal sîngur šî aluj lukru. Ku tuot śe să aratăbun šî śe aźută, nastavnjiku o sî să aźuće ku aja în aluj praksă dî edukacîje, da tuot śe să aratăka njedastul bun ar trăbuji ogođit sî fije măjbun.

NEMAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Fach	Deutsch mit Einbeziehung von ethnokulturellen Komponenten
Ziele	Ziele des Faches Deutsch mit Einbeziehung von ethnokulturellen Komponenten sind das systematische Beherrschen von Regeln der deutschen Bildungssprache in ihrer müdlichen Ausdrucksweise, die Entwicklung des Bewußtseins über die Rolle der Sprache im Aufbau der nationalen Identität, das Verstehen von ausgewählten literarischen und anderen Kunstwerken der Deutschen, die in den deutschsprachigen Ländern leben,wie auch der Donauschwaben wegen Achtung der Tradition, der Kultur und der Entwicklung von Interkulturalität als der Lebensweise der modernen Gesellschaft.
Klasse	Erste
Jahresstundenzahl	72 Stunden

LERNERGEBNISSE Nach dem bearbeiteten Themenfeld/Thema wird der Schüler fähig sein:	THEMENFELD/ THEMA	INHALTE
1. Deutsche Sprache und Literatur		
- seine Bedürfnisse, Gefühle und Gedanken seinen Sprachkenntnissen gemäß auszudrucken und sich dabei an die Verhaltensregeln zu halten; - einige Unterschiede zwischen der deutschen Bildungssprache und dem Donauschwäbischen zu erkennen; - die spezifischen Laute der deutschen Bildungssprache in der alltäglichen Kommunikation richtig auszusprechen; - den Laut, das Wort und den Satz zu unterscheiden; - Worte richtig auszusprechen und dabei auf den Akzent und die Satzintonation zu achten; - Das richtige Wort zu finden und sich der neuen Lexik in der Alltagssprache zu bedienen; - den Fragen des Sprechers zuzuhören und auf sie mit vollem Satz zu antworten; - thematisch die Wörter und Sätze in einen logischen Text zu verbinden; - die Gegenstände aus der nahen Umgebung mündlich zu beschreiben; - Texte nachzuerzählen; - Bildgeschichten zu erzählen.	Sprache und sprachliche Äußerung	Wortschatzerweiterung, lexikalische und syntaktische Übungen. Das Erlernen von neuen Wörtern und ihrer Bedeutung. Satzbau in der mündlichen Kommunikation. Begrüßung, Kennenlernen. Freies und gelenktes Sprechen. Erzählen, Nacherzählen, Beschreibung. Rezitieren. Drama, dramatische Texte, szenische Darstellung. Szenische Darstellung eines Textes (Drama,Puppenspiel); Kindervolksgedichte und Spiele. Sprach, und -Situationsspiele. Reale und Simulationssituationen. Audiovisuelle Texte. Hörverstehensspiele. Abzählreime.

- einen Unterschied zwischen dem Gedicht, Märchen und dramatischen Text zu machen; - die Hauptfiguren zu erkennen und ihre positiven und negativen Eigenschaften zu unterscheiden; - kürzere Texte auswendig zu lernen; - an der szenischen Darstellung eines Textes teil zu nehmen; - der Botschaft zuzuhören, sie zu verstehen und zu paraphrasieren;		
	Literatur - der deutschsprachigen Ländern (BR Deutschland, Österreich, Schweiz) - der Donauschwaben	Gedichte Monika Minder: Fröhlich kommt ein neues Jahr Heinrich Hoffmann von Fallersleben: Der Weg zur Schule Hana Scheiders: Oktoberbold Volksgedicht: Es schneit, es schneit Frederik Vahle: Advent, Advent Cristian Morgenstern: Der Frühling kommt bald Volksgedicht: Der Osterhase Klaus Günter : Laut und leise Anita Menger: Supermann Hans Josef Romelkirchen: Maxe Abzählreime nach eigener Auswahl Dusan Radovic: Страшан лав, (Der schreckliche Löwe)-Übersetzung aus dem Serbischen - Masa Dabic Ljubivoje Rsumovic: Вук и овца, (Wolf und Schaf)Übersetzung aus dem Serbischen - Kornelia Marks Paul Maar: Tina und Timmi kennen sich nicht Elisabeth Zöller: Paula ist doch schon groß! Jana Frey: Zu Hause Karin Gündisch: Irenes Geburtstag Peter Härtling: Sofie hat einen Vogel Alfons Schweiggert: Die Geschichte vom beschenkten Nikolaus Brüder Grimm: Rotkäppchen Brüder Grimm: Schneewittchen Drama Hana Vok: Hänsel und Gretel
2. Ethnokulturelle Komponenten		
- ethnokulturelle Komponenten und Werte zu erkennen; - die Merkmale der Kindertracht von Donauschwaben zu erkennen; - Ähnlichkeiten und Unterschiede zwischen den Kindertrachten der Donauschwaben und der Serben festzustellen;	Geschichte, Ethnokultur - Feste - Volkstrachten - Deutsche Küche - Volkstanz	Feste: St. Martin, St. Nikolaus, Weihnachten, Ostern in deutschsprachigen Ländern und bei den Donauschwaben. St. Nikolaus, Weihnachten und Ostern bei den Serben. Volkstanz: Hupfpolka. Kindertracht der Donauschwaben.

- die traditionelle deutsche Feste zu erkennen (Weihnachten, St. Nikolaus, St. Martin, Ostern) - die Ähnlichkeiten und Unterschiede zwischen Bräuchen bei Serben und bei den Donauschwaben festzustellen; - einige Gerichte der donauschwäbischen Küche zu nennen; - einen donauschwäbischen Volkstanz zu spielen; - einen Teil oder die ganze Handlung eines Kinderspiels oder Kinderfilms zu erzählen; - einige gemeinsamen Gerichte der donauschwäbischen und der serbischen Küche zu nennen. - Volkslieder und Kinderlieder, die zum Thema Feste, Jahreszeiten und das Alltagsleben haben zu singen - Hörtexte zu illustrieren; - mit verschiedenen Techniken seine Kreativität auszubauen.	- Theater, Film	Kindertracht der Serben. Volksspeise der Donauschwaben und der Deutschen: Sauerkraut und Bratwurst, Stollen... Gerichte die man in serbischen Familien kocht und deren Namen deutscher Abstammung sind: Suppe und Rindfleisch, Grünzeug, Milchbrot, Schneenockerln, Gugelhupf. Kindertheaterspiel, Kinderfilm nach eigener Auswahl. Kulturveranstaltungen und Besuch bei dem Verein der Donauschwaben. Texte nach eigener Auswahl aus der Schülerzeitschrift MiniSpatzenpost.
	Musik - Singen - Zuhören	Zuhören und Singen 1. Volkslied:Was machen wir so gerne hier im Kreis? 2. Hans Reiner Franke: Der Herbst ist da 3. Volkslied: Oh, Tannenbaum 4. Christian Lange: Ihr Blätter wollt ihr tanzen? 5. Volkslied: Laterne, Laterne.... 6. Volkslied: Es war eine Mutter 7. Adelheid Wette: Brüderchen, komm tanz mit mir! 8. Kinderlied: 12 Monate. 9. Volkslied: Wer im Januar geboren ist 10. Kinderlied: Wann hast du Geburtstag? 11. Hoffmann von Fallersleben: Alle Vögel sind schon da
	Kunst	Basteln und Bemalen von Nikolausstiefeln. Weihnachtsschmuck. Basteln und Bemalen von Laternen. Basteln von Glückwünschkarten. Bemalen von Osterneiern. Basteln mit Kastanien, Blättern und Plasteline. Basteln von Masken. Malbücher ausmalen. Texte illustrieren.

Schlüsselwörter: Sprache, Sprachäußerung, Literatur, Tradition, Kultur

DIDAKTISCHE UND METHODISCHE UMSETZUNG DES CURRICULUMS

Das Curriculum für das Fach Deutsch mit Einbezihung von ethnokulturellen Komponenten besteht aus zwei Fachbereichen: Deutsche Sprache und Literatur und Ethnokultur. Die Unterrichtsstunden sollten nicht aufgrund der Fachbereichen aufgeteilt werden, aber in jeder Stunde soll der deutschen Kultur und der Kultur der

Donauschwaben in Serbien, mit einem Schwerpunkt auf Volkstradition und Bräuche, Aufmerksamkeit geschenkt weden. Beide Bereiche verflechten sich, und keines kann isoliert ohne Zusammenwirken mit anderen Bereichen gelehrt werden. Wir empfehlen jedoch eine grobe Aufteilung: Deutsche Sprache - 30 Stunden und Ethnokultur - 42 Stunden.

Die deutsche Sprache wird durch die Inhalte Kinderliteratur, Naturkunde, traditionelle Kultur, Musik und Kunst gelehrt. Alle diese Inhaltesollte man gegenseitig verbinden und gleichzeitig einem bestimmten Thema (Jahreszeiten, Traditionen, Gastronomie der Donauschwaben ...) den Vorrang geben. Um die vorgeschlagene Inhalte in eine Einheit verknüpfen zu könnten, wird eine Doppelstunde (90 Minuten) empfohlen.

Das Curriculum für das Fach Deutsch mit Einbezihung von ethnokulturellen Komponenten baut auf den Lernergebnissen, dem Lernprozess und dem Lernerfolg auf. Die Lernergebnisse schließen die Beschreibung von integriertem Wissen, Fähigkeiten, Einstellungen und Werten, die der Schüler entwickelt, ein.

I. UNTERRICHTSPLANUNG

Das auf Lernergebnisse eingestellte Curriculum gibt den Lehrern mehr Freiheit, mehrere Möglichkeiten bei der Gestaltung des Unterrichts. Die Rolle des Lehrers ist dieses Curriculm an die bestimmte Zielgruppe (Klasse) anzupassen und dabei die Sprachkentnisse, die Zusammensetzung der Klasse und die Merkmale der Schüler, Lehrwerke und Lehrmaterialien, die technische Ausstattung der Schule, die Ressourcen, Möglichkeiten und Bedürfnisse der lokalen Gemeinschaft, in der sich die Schule befindet, zu beachten. Von den gegebenen Lernergebnissen und Inhalten ausgehend erstellt die Lehrkraft zunächst ihren Jahresplan, aus dem er später seine operative Pläne entwickelt.

Bei der Unterrichtsplanung sollte man darauf achten, dass das Lehrwerk nicht den Inhalt des Faches bestimmt, das es auch ein Lehrmittel ist. Deswegen ist es sehr wichtig die im Lehrwerk gegebenen Inhalte selektiv einzusetzen. Neben dem Lehrwerk, als einer der Wissensquellen, soll die Lehrkraft den Schülern ermöglichen, auch andere Lernquellen zu nutzen wie Film, Musik, Besuch in einer Bibliothek. Es wird empfohlen, den Schülern keine Hausaufgaben aufzugeben, aber man könnte ihnen einige literarische Werke zum fakultativen Lesen empfehlen. Bei der Planung des Lehr- und Lernprozesses sollten das Wissen, die Erfahrung, die intellektuellen Fähigkeiten und die Interessen der Schüler berücksichtigt werden.

II. DURCHFÜHRUNG DES CURRICULUMS

DEUTSCHE SPRACHE UND LITERATUR

Die vorgeschlagenen Inhalte im Bereich der Literatur werden durch das ganze Jahr über mit Hilfe von Lehrbüchern, Arbeitsblättern als Grundmaterial für die Arbeit und mit Hilfe von Audio- und Videoaufnahmen bearbeitet, so dass der Lehrer entsprechend den individuellen Eigenschaften der Schülern und den Lernergebnissen entsprechend seinen Lehrplan vorbereitet.

Pflichtlektüre sind hauptsächlich Werke, die zu dem nationalen Korpus gehören, die mit Werken der zeitgenössischen Kinderliteratur angereichert werden. Die Auswahl der Werken basiert hauptsächlich auf dem Prinzip der Altersangemessenheit, so dass am häufigsten Kindergedichte und Kindergeschichten vorkommen.

DEUTSCHE SPRACHE

Im Sprachunterricht wird die mündliche Kommunikation in der deutschen Bildungssprache entwickelt.

Bei den Schülern sollte man die Verwendung von Wörtern und ihre richtige Aussprache in der deutschen Bildungssprache fördern.

Das Zuhören ist eine wichtige Tätigkeit in der Kommunikation. Im Unterricht sollte das sorgfältige Zuhören, das Verstehen des mündlichen Textes und die richtige Reaktion geübt werden. Dies wird durch Hörübungen erreicht. Im Unterrichtskontext hören die Schüler zu, was andere sagen, und das bestätigen sie durch Wiederholung oder durch Paraphrasieren des Audiotextes. Aufmerksames Zuhören wird in simulierten Situationen (Sprach- und Situationsspielen) praktiziert. Spiele für die Entwicklung des aufmerksamen Zuhörens werden im Rahmen des Unterrichts mit einer bestimmten Aufgabe ausgeführt (Erkenne, wer spricht; Hör, wie ich spreche - leise, langsam, schnell ..)Die Lehrkraft sollte auch auf die richtige Aussprache der Laute achten und die Aussprache der Bildungssprache und der Sprache der Donauschwaben mit den Schülern besprichen.

Die richtige Aussprache kann man einüben auch durch:

Erzählen d.h. Nacherzählen des gehörten Textes

Beschreibung der unmittelbaren Umgebung, Tiere, Früchte, Kleidungsstücke

Reproduktion - Bildbeschreibung oder Bildgeschichten

Simulation realen Situationen - Dialoge (im Laden, beim Arzt, in der Post, auf dem Markt, im Kino), Gespräch mit der ungehorsamen Puppe oder mit einer literarischen Gestalt

Wortspiele - Buchstabenspiele, Rebusse

DEUTSCHE LITERATUR

Das Curriculum sieht die Bearbeitung von kurzen literarischen Texten vor. Das Curriculum ermöglicht der Lehrkraft ihrer Wahl nach ein Werk mit einem Anderen zu ersetzen oder auszutauschen (30%). Auf diese Weise wird ein flexibler und kreativer Umgang mit literarischem Inhalt angeboten. Die Lehrkraft plant die Umsetzung des Curriculums im Einklang mit den individuellen Eigenschaften der Schüler um die Lernergebnisse zu erreichen. Bei

der Bearbeitung eines literarischen Textes ist seine Präsentation wichtig. Die Lehrkraft kann selbst oder mit Hilfe von authentischen Audio- und Videoaufzeichnungen den Text präsentieren.

Weiterhin kann man zur Darstellung des Inhalts Folgendes verwenden:

Pantomime (als eine Art Drama Techniken), sowie auch das komplette physikalische Antwort-Verfahren, es sehr beliebt und effektiv, nicht nur für diese Altersgruppe, sondern auch später. Sie ist besonders für Schüler mit kinästhetischem Lernstil geeignet (das Übersetzen des ausgesprochenen Wortes in Bewegung und umgekehrt). Pantomime eignet sich für die Einführung und Einübung von allen Wortarten.

Dialogmodellen (als Grundlage für „Nachahmen") sind sehr effektiv für die Sprachentwicklung. Wenn die spontane Kommunikation unter den Schülern fehlt, kann die Lehkraft Puppen verwenden - einfache Puppen oder Puppen aus Plüsch, aus Socken oder Papier - und so macht sie ein entsprechendes Dialogmodell. Die Lehrkraft kann sich mit der Puppe, die Fgragen stellt, an die Schüler wenden. Die Schüler werden schnell und einfach Antworten geben können, aber auch Fragen stellen. Natürlich ist es notwendig, eine geeignete Umgebung zu schaffen, wo die schüchterne Schüler zum Sprechen ermutigt werden können.

Neben der Korrelation zwischen den Texten ist es notwendig, dass der Lehrer eine vertikale Korrelation zustande bringt. Der Lehrer sollte mit dem Inhalt des Faches Deutsch mit Einbezihung von ethnokulturellen Komponenten vertraut sein, um das Prinzip der Stufenmäßigkeit zu respektieren.

Die horizontale Korrelation bringt der Lehrer zustande, in Verbindung vor allem mit den Fächern Naturkunde, Kunst, Musik, Religion, als auch mit den Inhalten der Ethnokultur d.h. mit der Kultur der Donauschwaben.

Mögliche Beispiele der Inhaltsverbindung aus dem Bereich Naturkunde, Ethnokultur, Kunst, Musik und Religion:

Thema: Volkstradition und Religion

- Lyrik, Prosa, Lied, was zum Thema eines der religiösen Feiertagen hat.

- Beispiel 1: Prosa: Alfons Schweigert: Die Geschichte von St. Nikolaus Herstellung und Bemalen von Stiefeln aus Pappe, die mit Weihnachtskarten und Glückswünschen in den deutschsprachigen Ländern und auch bei den Donauschwaben gefüllt werden.

- Beispiel 2: Prosa: Irene Hope: Die Geschichte von Weihnachten (Religion und Literatur); Der Weihnachtsmann und das Christkind in den deutschsprachigen Ländern und bei den Donauschwaben (Naturkunde, Ethnokultur), Frederik Fale: Advent, Advent (Religion und Dichtung); Volkslied: Oh, Tannenbaum (Musik); Weihnachtsschmuck basteln, den Weihnachtskuchen (Stollen), der in den deutschsprachigen Ländern und bei den Donauschwaben zur Tradition gehört, backen.

SOZIOKULTURELLE KOMPETENZ UND DIE ETHNOKULTURELLEN KOMPONENTEN

In dem Unterricht des faches Deutsch mit ethnokulturellen Komponenten gilt eine besondere Aufmerksamkeit der soziokulturellen Kompetenz, als einem Teil des Weltwissens über die Gemeinsamkeiten und Unterschiede zwischen den kulturellen und kommunikativen Modellen der Bevölkerungsmehrheit und der Minderheit. Die Schüler sollten allmählich die Kultur der Donauschwaben kennenlernen.

Einen besonderen Aspekt der soziokulturellen Kompetenz ist die interkulturelle Kompetenz, die die Bewusstmachung des Anderen, das Kennen und Verstehen der Gemeinsamkeiten und Unterschiede zwischen den Welten, der Sprachgemeinschaften innerhalb sich der Schüler bewegt, einschließt. Die interkulturelle Kompetenz beinhaltet auch die Toleranzentwicklung und die positive Einstellung gegenüber den individuellen und kollektiven merkmalen der Sprecher von anderen Sprachen, den Angehörigen der anderen Kulturen, die sich in einem größeren oder geringeren Maß von der eigenen unterscheiden. Also mit allmähligem Einführen von soziokulturellen Inhalten auf dem niedrigsten Sprachniveua (Kennenlernen, Singen von ensprechenden Liedern u.ä.) wird der Entwicklung einer interkulturellen Persönlichkeit beigetragen, durch das Bewusstmachen von Werten verschiedener Kulturen und Entwicklung der Fähigkeit, die erworbenen interkulturellen Erfahrungen in das eigene kulturelle Verhaltens, -und Glaubensmodell zu integrieren.

III BEGLEITEN UND BEURTEILEN DES LERNPROZESSES UND DES UNTERRICHTS

Das Begleiten und die Beurteilung von Schülerleistungen ist in der Funktion der Ereichung von Lernergebnissen und beginnt mit der Beurteilung des Eingangsniveaus im Verhältnis zu dem was im Lernprozess beurteilt wird. Jede Aktivität ist eine gute Gelegenheit für die Beurteilung von Lernfortschritten und für Rückmeldungen. Jede Unterrichtsstunde und jede Schüleraktivität ist eine Gelegenheit für die formative Beurteilung dh. für das Registrieren von Lernfortschritten und für das Planen von weiteren Aktivitäten.

Die formative Beurteilung ist Bestandteil des modernen Unterrichts und beinhaltet die Beurteilung von Wissen, Fertigkeiten, Einstellungen und Verhalten, wie auch die Entwicklung von entsprechenden Kompetenzen im Lehr- und Lernprozess. Bei der formativen Beurteilung werden Informationen über Lernfortschritte gesammelt und die meisten Techniken, die dabei eingesetzt werden, sind: Durchführung von praktischen Aufgaben, Beobachten und Notieren von Schüleraktivitäten im Unterricht, Lehrer - Schüler Kommunikation, Führung von Schülerregister (Lernfortschritt Map) usw. Die Ergebnisse der formativen Beurteilung sollen am Ende des Unterrichtsmoduls summativ in einer Bewertung - Note zusammengefasst werden.

Die Arbeit jeder Lehrkraft besteht aus Planen, Durchführen, Begleiten und Beurteilen. Es ist wichtig, dass die Lehrkraft andauernd nicht nur die Schülerleistungen und den Unterrichtsprozess begleitet und beurteilt, sondern auch sich selbst und die eigene Tätigkeit. Alles was zu guten Ergebnissen führt, wird die Lehrkraft weiter in ihrer Unterrichtspraxis einsetzen und alles was nicht genug effektiv und effizient ist, sollte geändert werden.

Naziv predmeta	Nemački jezik sa elementima nacionalne kulture
Cilj	Cilj učenja Nemačkog jezika sa elementima nacionalne kulture jeste sistematično ovladavanje zakonitostima nemačkog književnog jezika radi pravilnog usmenog izražavanja, razvijanje svesti o značaju uloge jezika u očuvanju nacionalnog identiteta, kao i osposobljavanje učenika za razumevanje odabranih književnih i drugih umetničkih dela kulturne baštine Nemaca koji žive na nemačkom govornom području i Podunavskih Nemaca, radi poštovanja tradicije, kulture i razvijanja interkulturnosti kao načina života u savremenom društvu.
Razred	Prvi
Godišnji fond časova	72 časa

ISHODI Nakon obrađenog područja /teme, učenik će biti u stanju da:	PODRUČJE/TEMA	SADRŽAJI
1. Nemački jezik i književnost		
- u skladu sa jezičkim razvojem izrazi svoje potrebe i osećanja kao i misli poštujući pravila učtivog ophođenja; - uoči neke od razlika između nemačkog standardnog jezika i jezika Podunavskih Nemaca; - pravilno izgovara specifične glasove nemačkog standardnog jezika u svakodnevnoj konverzaciji; - razlikuje glas, reč i rečenicu; - pravilno izgovara reči poštujući pravila akcentovanja i rečenične intonacije; - pravilno odabere reči i da se na odgovarajući način služi novim rečima u svakodnevnom govoru; - pažljivo sluša pitanja svog sagovornika i da odgovori na njih punom rečenicom; - tematski povezuje reči i rečenice u logičan tekst; - usmeno opisuje predmete iz neposrednog okruženja; - usmeno prepričava; - usmeno priča prema slici/slikama i o doživljajima; - prepozna pesmu, bajku i dramski tekst; - uoči glavne likove i pravi razliku između njihovih pozitivnih i negativnih osobina; - napamet govori kraće književne tekstove; - učestvuje u scenskom izvođenju teksta; - sluša, razume i parafrazira poruku;	Jezik i jezičko izražavanje	Bogaćenje rečnika, leksičke i sintaksičke vežbe. Usvajanje novih reči i njihovog značenja. Gradnja potpune rečenice u usmenom izražavanju. Pozdravljanje , upoznavanje. Vođeni i slobodan razgovor. Pričanje, prepričavanje i opisivanje. Recitovanje. Dramski, dramatizovani tekstovi, scenska obrada. Scensko izvođenje teksta (dramski i lutkarski); dečje narodne igre i pesme. Govorne, situacione i jezičke igre. Realne i simulacione situacije. Audiovizualni zapisi. Igre za razvijanje pažljivog slušanja. Brojalice.
	Književnost - nemačkog govornog područja (SR Nemačka, Austrija, Švajcarska) - Podunavskih Nemaca	Poezija Monika Minder: (Veselo dolazi nova godina (Fröhlich kommt ein neues Jahr) Hajnrih Hofman fon Falersleben: Put u školu (Der Weg zur Schule) Hana Šnajders: Oktobar (Oktoberbold)

		Narodna pesma: Pada sneg (Es schneit, es schneit) Frederik Fale: Advent, Advent (Advent, Advent) Kristijan Morgenštajn: Proleće uskoro dolazi (Der Frühling kommt bald) Narodna pesma: Uskršnji zeka (Der Osterhase) Klaus Ginter Hojzler: Glasno i tiho (Laut und leise) Anita Menger: Supermen (Supermann) Hans Jozef Romelskirhen: Maksi (Maxe) Brojalice po izboru Dušan Radović: Strašan lav, prevod na nemački Maša Dabić (Der schreckliche Löwe) Ljubivoje Ršumović: Vuk i ovca, prevod na nemački Kornelia Marks (Wolf und Schaf) Proza Paul Mar: Tina i Timi se ne poznaju (Tina und Timmi kennen sich nicht) Elizabet Coler: Paula je već velika (Paula ist doch schon groß!) Jana Frej: Kod kuće (Zu Hause) Karin Gindiš: Irena ima rođendan (Irenes Geburtstag) Petar Hertling: Sofija ima pticu (Sofie hat einen Vogel) Alfons Švajgert: Priča o Sv. Nikoli (Die Geschichte vom beschenkten Nikolaus) Braća Grim: Crvenkapa (Rotkäppchen) Braća Grim: Snežana (Schneewittchen) Dramski tekstovi Hana Fok: Ivica i Marica (Hänsel und Gretel)
2. Elementi nacionalne kulture		
- prepozna elemente i vrednosti tradicionalne kulturne baštine; - prepozna karakteristike dečije narodne nošnje Podunavskih Nemaca; - prepozna sličnosti i razlike između dečije narodne nošnje Podunavskih Nemaca i Srba; - prepozna tradicionalne nemačke običaje (Božić, Sv. Nikola, Sv. Martin i Uskrs); - da uoči sličnosti i razlike u obeleževanju verskih praznika kod Srba i Podunavskih Nemaca; - navede neka od nacionalnih jela Podunavskih Nemaca; - odigra jedan narodni ples Podunavskih Nemaca; - da ispriča celu ili deo radnje pozorišne predstave ili filma za decu; - da navede jela koja su deo gastronomije kako Podunavskih	Istorija, tradicionalna kultura i baština - praznici - narodna nošnja - nacionalna jela - folklor - pozorište, film	Praznici: Sv. Martin, Sv. Nikola, Božić, Uskrs i običaji koji su vezani za te praznike kod Nemaca na nemačkom govornom području i kod Podunavskih Nemaca. Običaji koji su vezani za obeležavanje Sv. Nikole, Božića i Uskrsa kod Srba. Narodni ples: Polka (Hupfpolka - pojednostavljena polka Podunavskih Nemaca). Tradicionalna dečija nošnja Podunavskih Nemaca. Tradicionalna dečija nošnja Srba. Nacionalno jelo Podunavskih Nemaca i Nemaca nemačkog govornog područja kao što su: kiseli kupus i kobasice, božićni kolač... Jela koja se kuvaju i u srpskim porodicama u Vojvodini i koja su zadržala naziv na jeziku Podunavskih Nemaca kao što su: supa i rindflajš, pile punjeno tzv. grincojgom, milihbrot, šnenokle, kuglof... Pozorišna predstava ili film za decu po izboru. Kulturne manifestacije u Udruženju Podunavskih Nemaca, poseta Udruženju i odabranim

Nemaca tako i Srba; - peva narodne i dečije pesme koje se odnose na praznike, svakodnevni život ili godišnja doba; - ilustruje saslušan tekst; - različitim tehnikama izrazi svoju kreativnost na različite teme.		manifestacijama. Izbor prigodnih tekstova iz časopisa Mini Spatzenpost za decu.
	Muzička kultura - pevanje - slušanje	Slušanje i pevanje 1. Narodna pesma: Was machen wir so gerne hier im Kreis? (Šta radimo ovde u krugu?) 2. Hans Rajnhard Francke: Der Herbst ist da (Stigla je jesen) 3. Narodna pesma: Oh, Tannenbaum (Novogodišnje drvce) 4. Kristian Lange: Ihr Blätter wollt ihr tanzen? (O lišće volite li ples?) 5. Narodna pesma: Laterne, Laterne.... 6. Narodna pesma: Es war eine Mutter (Bila jednom jedna majka..) 7. Adelhajd Vete: Brüderchen, komm tanz mit mir! (Bratići, dođi, igraj samnom) 8. Savremena dečija pesma: 12 Monate. (12. Meseci) 9. Narodna dečija pesma: Wer im Januar geboren ist (Rođeni u januaru) 10. Savremena dečja pesma: Wann hast du Geburtstag? (Kada je tvoj rođendan?) 11. Hofman fon Falersleben: Alle Vögel sind schon da (Sve su ptice već tu.)
	Likovna kultura	Izrada i oslikavanje čizmica za Sv. Nikolu. Božićni ukrasi. Izrada i oslikavanje lampiona za Sv. Martina. Izrada čestitki. Bojenje uskršnjih jaja. Izrada predmeta i figura od kestena, lišća i plastelina. Izrada maski. Bojenje predmeta i figura u bojankama. Ilustracija teksta - priče.

Ključni pojmovi sadržaja: jezik, jezičko izražavanje, književnost, tradicija, kultura

UPUTSTVA ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja Nemačkog jezika sa elementima nacionalne kulture čine dve predmetne oblasti: Nemački jezik i književnost i Nacionalna kultura. Podela nastavnih časova ne bi trebala da bude urađena na osnovu predmetnih oblasti, ali na svakom času treba posebnu pažnju posvetiti kulturi izražavanja učenika i kulturi Podunavskih Nemaca u Srbiji sa naglaskom na narodnu tradiciju i običaje. Obe oblasti se prožimaju i nijedna se ne može izučavati izolovano i bez sadejstva sa drugim oblastima. Ipak preporučujemo okvirnu podelu: Nemački jezik - 30 časova i Nacionalna kultura - 42 časa.

Nemački jezik se izučava na sadržajima iz dečije književnosti, Sveta oko nas, tradicionalne kulture, muzičke i likovne kulture. Sve ove sadržaje je potrebno povezati, ali istovremeno prednost dati jednoj određenoj temi (godišnja doba, običaji, gastronomija Podunavskih Nemaca...). Da bi se preporučeni sadržaji mogli povezati u jednu celinu predlaže se održavanje nastave kao dvočasa u trajanju od dva puta po 45 minuta.

Program nastave i učenja Nemačkog jezika sa elementima nacionalne kulture zasnovan je na ishodima, odnosno na procesu učenja i učeničkim postignućima. Ishodi predstavljaju opis integrisanih znanja, veština, stavova i vrednosti koje učenik gradi.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Program nastave i učenja orijentisan na ishode nastavniku daje veću slobodu, više mogućnosti u kreiranju i osmišljavanju nastave i učenja. Uloga nastavnika je da kontekstualizuje ovaj dati program potrebama konkretnog odeljenja imajući u vidu: nivo znanja nemačkog jezika, sastava odeljenja i karakteristike učenika; udžbenike i druge nastavne materijale koje će koristiti; tehničke uslove, nastavna sredstva i medije kojima škola raspolaže; resurse, mogućnosti, kao i potrebe lokalne sredine u kojoj se škola nalazi. Polazeći od datih ishoda i sadržaja nastavnik najpre kreira svoj godišnji, globalni plan rada iz koga će kasnije razvijati svoje operativne planove.

U fazi planiranja nastave i učenja veoma je važno imati u vidu da je udžbenik nastavno sredstvo i da on ne određuje sadržaje predmeta. Zato je potrebno sadržajima datim u udžbeniku pristupiti selektivno. Pored udžbenika, kao jednog od izvora znanja, na nastavniku je da učenicima omogući uvid i iskustvo korišćenja i drugih izvora saznavanja kao što su film, muzika, poseta biblioteci itd. Preporučuje se da se učenicima ne zadaju domaći zadaci, ali im se mogu predložiti književna dela za neobavezno čitanje. Prilikom planiranja procesa nastave i učenja treba voditi računa o znanjima, iskustvima, intelektualnim sposobnostima i interesovanjima učenika.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

NEMAČKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Preporučeni sadržaji iz oblasti Književnost se obrađuju u toku cele godine iz udžbenika, radnih listova kao osnovnog materijala za rad, audio i vizuelnih snimaka tako što nastavnik svoj plan izrađuje u skladu sa individualnim karakteristikama učenika i sa ishodima učenja.

Obavezna lektira se sastoji uglavnom, iz dela, koje pripadaju nacionalnom korpusu, koji je obogaćen delima savremene književnosti za decu. Izbor dela se oslanja, uglavnom, na delima po principu primerenosti uzrastu te je najzastupljenija dečija poezija i dečija proza.

NEMAČKI JEZIK

U nastavi jezika učenici se osposobljavaju za usmenu komunikaciju standardnim nemačkim jezikom.

Od učenika treba zahtevati upotrebu reči standardnog nemačkog jezika kao i njihov pravilan izgovor.

Slušanje je važna aktivnost u komunikaciji. Učenike treba upućivati na pažljivo slušanje sagovornika i razumevanje izgovorenog kao i na pravilno reagovanje. Ovo se postiže vežbama slušanja. U nastavnom kontekstu učenici slušaju ono što drugi govore i to potvrđuju ponavljanjem ili parafraziranjem slušne poruke. Pažljivo slušanje se praktikuje i u simuliranim situacijama (govorne i situacijske igre). Igre za razvijanje pažljivog slušanja izvode su u nastavnom kontekstu sa određenim zadatkom (Prepoznaj ko govori; Slušaj kako govorim - tiho, sporo, brzo..) Nastavnik treba da obrati pažnju i na pravilan izgovor glasova, da sa učenicima prokomentariše izgovor glasova u standardnom jeziku i u jeziku Podunavskih Nemaca.

Pravilan govor se može uvežbavati i:

Pričanjem tj. prepričavanjem odslušanog teksta

Opisivanjem predmeta iz neposrednog okruženja, životinja, voća, delova odeće.

Reprodukcijom -opisivanjem slike ili sleda radnje na osnovu ilustracija

Simuliranjem stvarnih situacija (razgovor u prodavnici, kod lekara, u pošti, na pijaci, u bioskopu) razgovor sa neposlušnom lutkom ili književnim likom

Igrama reči - Na slovo na slovo...., rebusi

KNJIŽEVNOST

Osnovu programa književnosti čine kratki tekstovi. Program dopušta nastavniku dopunjavanje ili zamenu jednog njegovog dela (30%) po sopstvenom izboru. Tako osmišljen program omogućava fleksibilan i kreativan pristup književnim sadržajima. Nastavnik planira njihovu realizaciju u skladu sa individualnim karakteristikama učenika radi postizanja ishoda učenja. Prilikom obrade književnog teksta važna je njegova prezentacija. Nastavnik može lično ili uz pomoć autentičnog audio i vizuelnog zapisa da prezentuje tekst.

Osim toga za prezentaciju sadržaja može se koristiti i sledeće:

Pantomima (kao vrsta dramskih tehnika), kao i metoda potpunog fizičkog odgovora, veoma je omiljena i efikasna, ne samo na ovom uzrastu već i kasnije. Naročito je pogodna za učenike kinestetičkog stila učenja (prevođenje izgovorene reči u pokret i obrnuto). Pantomima je pogodna za uvođenje i uvežbavanje svih vrsta reči.

Dijaloški modeli (kao osnova za „imitiranje") veoma su efikasni za razvijanje govora. U nedostatku spontane komunikacije među učenicima nastavnik može da koristi lutke - obične plišane, pravljene od čarapa ili papira - i tako napravi odgovarajući dijaloški model. Nastavnik se može obraćati učenicima sa lutkom koja pita. Učenici će vrlo brzo i lako moći da daju odgovor, ali i da postave pitanja. Naravno, potrebno je obezbediti odgovarajući kontekst koji će i stidljivijim učenicima omogućiti da se ohrabre i progovore.

Pored korelacije među tekstovima, neophodno je da nastavnik uspostavi vertikalnu korelaciju. Nastavnik treba da je upoznat sa sadržajima predmeta Nemački jezik sa elementima nacionalne kulture za naredne razrede radi poštovanja principa postupnosti.

Horizontalnu korelaciju nastavnik uspostavlja, pre svega, sa nastavom predmeta Svet oko nas, Likovna kultura, Muzička kultura, Verska nastava kao i sa sadržajima nacionalne kulture tj. kulture Podunavskih Nemaca.

Mogući primeri povezivanja sadržaja iz oblasti Sveta oko nas, nacionalne kulture, Likovne kulture, Muzičke kulture i Verske nastave:

Tema: Narodni običaji i verovanja:

- poezija, proza, pesma koja za temu ima jedan od verskih praznika.

- Primer 1: proza: Alfons Švajgert: Priča o Sv. Nikoli i izrada, oslikavanje čizmica od kartona u koje se stavljaju Božićne čestitke i/ili želje u zemljama nemačkog govornog područja i kod Podunavskih Nemaca;

- Primer 2: proza: Irene Hope: Priča o Božiću (Verska nastava i Književnost); Deda Mraz (Weihnachtsmann) i Božić Bata (Christkind) u zemljama nemačkog govornog područja i kod Podunavskih Nemaca (Svet oko nas, nacionalna kultura), Frederik Fale: Advent, Advent (Verska nastava i poezija); narodna pesma: Oh, Tannenbaum (Novogodišnje drvce) (Muzička kultura); izrada ukrasa za jelku (Likovna kultura), božićni kolač (Stollen) u zemljama nemačkog govornog područja i kod Podunavskih Nemaca.

SOCIOKULTURNA KOMPETENCIJA I ELEMENTI NACIONALNE KULTURE I TRADICIJE

U nastavi nemačkog jezika sa elementima nacionalne kulture naročitu pažnju treba posvetiti razvoju sociokulturne kompetencije, kao skupu znanja o svetu uopšte, sličnostima i razlikama između kulturnih i komunikativnih modela društvene zajednice i svoje manjinske zajednice. Učenike treba postepeno upoznavati sa običajima Podunavskih Nemaca.

Poseban aspekt sociokulturne kompetencije predstavlja interkulturna kompetencija, koja podrazumeva razvoj svesti o drugom i drugačijem, poznavanje i razumevanje sličnosti i razlika između svetova, odnosno govornih zajednica, u kojima se učenik kreće. Interkulturna kompetencija podrazumeva i razvijanje tolerancije i pozitivnog stava prema individualnim i kolektivnim karakteristikama govornika drugih jezika, pripadnika drugih kultura, koje se u manjoj ili većoj meri razlikuju od njegove sopstvene. Dakle, postepenim uvođenjem sociokulturnih sadržaja na najnižem nivou (pozdravljanje, pevanje prigodnih prazničnih pesama i sl.) doprinosi se razvoju interkulturne ličnosti, kroz jačanje svesti o vrednosti različitih kultura i razvijanje sposobnosti za integrisanje interkulturnih iskustava u sopstveni kulturni model ponašanja i verovanja.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje i vrednovanje rezultata napredovanja učenika je u funkciji dostizanja ishoda, a započinje inicijalnom procenom nivoa na kome se učenik nalazi i u odnosu na šta će se procenjivati njegov dalji tok napredovanja, kao i ocena. Svaka aktivnost je dobra prilika za procenu napredovanja i davanje povratne informacije. Svaki nastavni čas i svaka aktivnost učenika je prilika za formativno ocenjivanje, odnosno registrovanje napretka učenika i upućivanje na dalje aktivnosti.

Formativno vrednovanje je sastavni deo savremenog pristupa nastavi i podrazumeva procenu znanja, veština, stavova i ponašanja, kao i razvijanja odgovarajuće kompetencije tokom nastave i učenja. Kao formativno merenje podrazumeva prikupljanje podataka o učeničkim postignućima, a najčešće tehnike su: realizacija praktičnih zadataka, posmatranje i beleženje učenikovih aktivnosti tokom nastave, neposredna komunikacija između učenika i nastavnika, registar za svakog učenika (mapa napredovanja) itd. Rezultati formativnog vrednovanja na kraju nastavnog ciklusa treba da budu iskazani i sumativno - brojčanom ocenom.

Rad svakog nastavnika sastoji se od planiranja, ostvarivanja i praćenja i vrednovanja. Važno je da nastavnik kontinuirano prati i vrednuje diferencirano, osim postignuća učenika, i proces nastave i učenja, kao i sebe i sopstveni rad. Sve što se pokaže dobrim i korisnim nastavnik će koristiti i dalje u svojoj nastavnoj praksi, a sve što se pokaže kao nedovoljno efikasnim i efektivnim trebalo bi unaprediti.

5. PREPORUKE ZA PRIPREMU INDIVIDUALNOG OBRAZOVNOG PLANA ZA UČENIKE KOJIMA JE POTREBNA DODATNA OBRAZOVNA PODRŠKA

5.1. Individualni obrazovni plan za socijalno uskraćene učenike i učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom

Individualni obrazovni plan se priprema za učenike kojima je usled socijalne uskraćenosti, smetnji u razvoju, invaliditeta, kasnijeg uključivanja u školovanje, nedovoljnog poznavanja jezika i drugih razloga potrebna dodatna obrazovna podrška. Cilj individualnog obrazovnog plana jeste postizanje optimalnog uključivanja takvih učenika u redovan obrazovno-vaspitni rad i njihovo osamostaljivanje u vršnjačkom kolektivu. Za svakog učenika pojedinačno, prema njegovim specifičnim potrebama i mogućnostima, priprema se prilagođen način obrazovanja koji obuhvata individualni obrazovni plan, program i način rada koji sadrže: 1) dnevni raspored aktivnosti časova nastave u odeljenju; 2) dnevni raspored rada sa licem koje pruža dodatnu podršku i učestalost te podrške; 3) ciljeve obrazovno-vaspitnog rada; 4) posebne standarde postignuća i prilagođene standarde za pojedine ili sve predmete sa obrazloženjem za odstupanje; 5) program po predmetima, u kome je precizirano koji sadržaji se obrađuju u odeljenju, a koji u radu sa dodatnom podrškom; 6) individualizovan način rada nastavnika, izbor adekvatnih metoda i tehnika obrazovno-vaspitnog rada. Individualni obrazovni plan donosi pedagoški kolegijum na predlog stručnog tima za inkluzivno obrazovanje. Tim za inkluzivno obrazovanje čine nastavnik razredne nastave, stručni saradnik škole, roditelj/staratelj, a po potrebi pedagoški asistent i stručnjak van škole, na predlog roditelja/staratelja. Roditelj/staratelj daje saglasnost za sprovođenje individualnog obrazovnog plana. Nastavnik pri planiranju svog rada u odeljenju usklađuje svoj plan sa individualnim obrazovnim planom učenika. Sprovođenje individualnih obrazovnih planova prati prosvetni savetnik.

5.2. Individualni obrazovni plan za učenike sa izuzetnim sposobnostima

Za učenike sa izuzetnim sposobnostima priprema se individualni obrazovni plan, program i način rada kojim se utvrđuje obogaćen način obrazovanja i vaspitanja koji sadrži: 1) dnevni raspored aktivnosti časova nastave u odeljenju; 2) dnevni raspored rada sa licem koje pruža dodatnu podršku i učestalost te podrške; 3) ciljeve obrazovno-vaspitnog rada; 4) posebne standarde postignuća i prilagođene standarde za pojedine ili sve predmete sa obrazloženjem za odstupanje; 5) program po predmetima, precizirano koji sadržaji se obrađuju u odeljenju, a koji u radu sa dodatnom podrškom; 6) individualizovan način rada nastavnika, izbor adekvatnih metoda i tehnika obrazovno-vaspitnog rada.

6. NAČIN PRILAGOĐAVANJA PROGRAMA

6.1. Način prilagođavanja programa predmeta od značaja za nacionalnu manjinu

U nastavi predmeta od značaja za nacionalnu manjinu (svet oko nas, muzička kultura i likovna kultura) izučavaju se dodatni sadržaji koji se odnose na istorijsko i umetničko nasleđe određene manjine. Od nastavnika se očekuje da, u okvirima definisanog godišnjeg fonda časova, obrade i dodatne sadržaje, obezbeđujući ostvarivanje cilja predmeta, standarda postignuća učenika i definisanih ishoda. Da bi se ovo postiglo veoma je važno planirati i realizovati nastavu na taj način da se sadržaji iz kulturno-istorijske baštine jedne manjine ne posmatraju i obrađuju izolovano, već da se povezuju i integrišu sa ostalim sadržajima programa koristeći svaku priliku da se desi učenje koje će kod učenika jačati njihov osećaj pripadnosti određenoj nacionalnoj manjini.

7. UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROJEKTNE NASTAVE

Planom nastave i učenja u prvom ciklusu osnovnog obrazovanja i vaspitanja definisana je projektna nastava kao oblik obrazovno-vaspitnog rada kojim se razvijaju opšte međupredmetne kompetencije uz upotrebu informaciono komunikacionih tehnologija. Usmerena je na dostizanje ishoda koji se prvenstveno odnose na logičko i kritičko mišljenje kao i pripremu učenika za lako snalaženje u svetu tehnike, tehnologije i računarstva, kako u svakodnevnom životu tako i u procesu učenja. U skladu je sa opštim ishodima obrazovanja i vaspitanja i u funkciji je kognitivnog, afektivnog i socijalnog razvoja učenika.

Potreba za uvođenjem projektne nastave, već u prvom razredu osnovne škole, počiva na savremenim shvatanjima deteta, nastave, funkcije obrazovanja i saznavanja kao socijalne konstrukcije podržane kroz saradničko delovanje, korišćenjem različitih izvora informacija i aktivnosti. Primenom ovakvog oblika rada dolazi do povezivanja poznatog i nepoznatog, učenja pomoću primera, učenja primenjivanjem, razvoja proceduralnih znanja, korišćenja informacionih tehnologija kao i kombinovanja konvergentnog (logičkog) i divergentnog (stvaralačkog) mišljenja. Projektna nastava ima elemente problemske i istraživačke nastave ali se u ovom obliku rada pored centralnog zahteva, koji se odnosi na traženje rešenja za neki problem, potenciraju još i procedure, planiranje, evaluiranje, prezentovanje rezultata, korišćenje savremenih tehnologija na pravilan način i naravno, timski rad, odnosno proces saradnje, koji je iznad samog rezultata u rešavanju problema.

Projektna nastava je deo celokupnog obrazovno-vaspitnog rada i prati nastavni proces uvažavajući specifičnosti nastavnih predmeta u prvom razredu. Oslonci planiranja i organizacije projektne nastave su: uvažavanje uzrasta učenika i njihove prirodne radoznalosti sa kojom dolaze u prvi razred; korišćenje vanškolskih znanja, veština i iskustava učenika; uključivanje svih učenika uz poštovanje njihovih različitosti; povezivanje sadržaja svih nastavnih predmeta i upotreba savremenih informaciono-komunikacionih tehnologija. Zato ovaj oblik rada omogućava da nastavni predmeti budu smisleno međusobno povezani kao i dovedeni u vezu sa svakodnevnim životom učenika. Na taj način se obezbeđuje razumevanje svrhe onoga što se uči, funkcionalno povezivanje znanja, veština i iskustava i motivacija učenika.

Projektna nastava je dragoceni oblik rada jer od učenika zahteva brojne aktivnosti, među kojima su: samostalno pronalaženje informacija; sposobnost rešavanja problema; samostalno učenje; rad u grupi, saradnju; kritički odnos prema vlastitom i tuđem radu; donošenje odluka; argumentovanje; usvajanje drugačijih, novih načina rada; planiranje; poštovanje rokova i preuzimanje odgovornosti.

S obzirom na uzrast učenika prvog razreda i činjenicu da je to njihov prvi susret sa ovakvim načinom rada, primereno je da se realizuju projektni zadaci gde je nastavnik glavni organizator aktivnosti, a samostalnost učenika se ispoljava u segmentima projekta gde je to moguće. Nastavnik pruža podršku svim učeničkim aktivnostima u toku projekta, a u prvom razredu često i pomoć. Povremene teškoće u komunikaciji i saradnji su očekivane jer se radi o učenicima koji su u fazi adaptacije na školu i o grupi koja se tek formira. Kultivisanje saradnje i načina na koji se komunicira u grupi su uvek važni ciljevi projektne nastave, a u prvom razredu su, može se reći, i prioritetni jer doprinose jačanju odeljenjske kohezije. Takođe, tokom realizacije ovakvog oblika rada nastavnik ima mogućnost da dobro upozna učenike, njihove jače i slabije strane i da osmisli proces individualizacije za one kojima je to potrebno.

Projektnu nastavu treba planirati i organizovati na način da sadrži sve potrebne korake:

- definisanje cilja i ishoda koji se projektom žele postići;

- planiranje aktivnosti koje odgovaraju temi projekta, odnosno cilju projekta, podela aktivnosti, izbor materijala i metoda rada, definisanje mesta i dinamike rada;

- realizaciju planiranih aktivnosti;

- prikaz dobijenih rezultata i produkata projekta;

- vrednovanje projekta (procena ostvarenosti definisanih ciljeva i ishoda, ukazivanje na uspehe i teškoće u toku realizacije projekta).

Pri planiranju nastavnik treba da definiše tip projekta, da odredi njegov cilj, očekivane ishode, oblast kojom se bavi projekat i povezanost sa nastavnim predmetima, njegove sadržaje, aktivnosti učenika, potrebna sredstva,

dinamiku rada po fazama i sve što je potrebno za uspešno sprovođenje projektne nastave. Kako je navedeno, za prvi razred, najprimereniji je polustrukturirani tip projekta gde nastavnik daje ograničen izbor tema, u velikoj meri definiše metodologiju rada i sam određuje koje će materijale dati učenicima, a koje će oni sami pronaći. Sve sadržaje treba realizovati kroz različito tematsko povezivanje u igri ili funkcionalnoj aktivnosti koja zadovoljava interesovanje i potrebe deteta na mlađem školskom uzrastu.

Kroz projektnu nastavu treba započeti sa razvijanjem osnova digitalne pismenosti. Na ovom uzrastu, upotreba IKT-a treba da bude svedena na upotrebu najjednostavnijih alata i upoznavanje sa korišćenjem interneta. Na kraju prvog razreda učenik bi trebao da bude u stanju da:

- pravilno uključi računar, pokrene program za crtanje, koristi odgovarajuće alatke ovog programa, sačuva svoj crtež i isključi računar.

- koristi internet za učenje i pronalaženje informacija uz pomoć nastavnika

- pravilno sedi pri radu za računarom

- zna da navede moguće posledice na zdravlje usled nepravilnog korišćenja digitalnih uređaja

Jedan od važnih ishoda realizacije projekta jeste osposobljavanje učenika da dobijene produkte učine vidljivim i predstave ih drugima. Brojni su načini da se to postigne (predstave, izložbe, kratki film, tekst u novinama, nastup na lokalnoj televiziji, predstavljanje za roditelje...), a njihov kvalitet nije prioritet.

Projektna nastava jeste zahtevniji oblik rada koji podrazumeva dobru pripremu nastavnika. Planom je predviđeno da se realizuje sa jednim časom nedeljno ali sam nastavnik će proceniti kakva dinamika rada najviše odgovara mogućnostima učenika i fazi u kojoj je projekat. To znači, da ukoliko je potrebno projektna nastava se može organizovati i na drugačiji način (na primer kao dvočas svake druge nedelje).

Roditelji treba da budu upoznati sa svrhom projektne nastave i njenim najvažnijim ishodima. Oni treba da podrže samostalne aktivnosti svoje dece, ili njihov zajednički rad sa drugom decom, kao i da razumeju zašto je važno da ne preuzimaju njihove zadatke u želji da imaju bolje produkte.

8. UPUTSTVO ZA OSTVARIVANJE VANNASTAVNIH AKTIVNOSTI

Škola je u obavezi da svojim Školskim programom i Godišnjim planom rada predvidi različite aktivnosti u skladu sa svojim resursima i prostornim mogućnostima. Pored organizacije izleta, poseta izložbama i saradnje sa lokalnom samoupravom, učenicima treba ponuditi veći broj društvenih, tehničkih, humanitarnih, sportskih i kulturnih aktivnosti. Te aktivnosti mogu se realizovati po programu koje je sama škola razvila, ali mogu se koristiti i programi koji su prethodno doneti kao izborni (npr. čuvari prirode, ruka u testu, narodna tradicija). Svrha ovih aktivnosti je podrška prilagođavanju učenika prvog razreda na školsku sredinu i zajednicu, kao i zadovoljavanje/proširivanje njihovih interesovanja, druženje sa vršnjacima kroz zajedničko delanje, iskazivanje sposobnosti, osamostaljivanje, razvoj nekih veština i drugo. Aktivnosti treba tako organizovati da učenici imaju što više mogućnosti za aktivno učešće, za kreativno ispoljavanje, za interakciju sa drugim učenicima, korišćenje različitih izvora informacija i savremenih tehnologija. Rezultate rada učenika u okviru vannastavnih aktivnosti treba učiniti vidljivim jer se na taj način obezbeđuje motivacija i zadovoljstvo učesnika aktivnosti. Brojni su načini na koji je moguće to ostvariti kao što su: organizovanje predstava, izložbi, bazara, objavljivanje na sajtu škole, kroz smotre stvaralaštva, sportske susrete i drugo.

Za učenike ovog uzrasta važno je da roditelji budu upoznati sa aktivnostima koje škola nudi i pomognu da njihova deca izaberu one koje im najviše odgovaraju.

HOR

Hor je, kao vannastavna aktivnost, važan činilac u kulturnom i javnom životu škole. Sa primerenim muzičkim programom hor predstavlja nezaobilazan sastavni deo školskih manifestacija, proslava i kulturnih manifestacija. Pevanje u horu u velikoj meri doprinosi smanjenju stresa, agresivnosti i poboljšanju zdravlja uopšte. Potvrđeno je da učenici koji pevaju u horu pokazuju bolje rezultate u učenju i socijalnim veštinama. Ujedno, pevanje u horu podstiče i doživotnu ljubav prema muzici.

Svaka osnovna škola je u obavezi da organizuje rad hora. U zavisnosti od broja učenika i njihovih pevačkih sposobnosti, mogu se formirati odeljenjski hor, razredni hor i/ili hor mlađih, to jest starijih razreda osnovne škole.

Obrazovni cilj obuhvata razvijanje muzičkog ukusa, stvaralačkih sposobnosti, spontanog izražavanja, muzičkog sluha i ritma, razvijanje glasovnih mogućnosti i učvršćivanje intonacije, sposobnost za fino nijansiranje i izražajno pevanje primenom elemenata muzičke izražajnosti (tempo, dinamika...). Učešće u horu razvija dečji glas, pravilno držanje, disanje, intonaciju, izgovor i artikulaciju.

Vaspitni cilj obuhvata razvijanje osećanja pripadnosti kolektivu - timski rad, razvijanje tolerancije, discipline, poštovanja različitosti i pravila ponašanja, razvijanje odgovornosti pojedinca za uspeh cele grupe, sticanje samopouzdanja, savladavanje treme i pružanje pomoći u smislu vršnjačkog učenja i saradnje. Upoznavanje raznovrsnih dela domaćih i stranih autora doprinosi razvoju opšte kulture, međusobnom razumevanju, uvažavanju i poštovanju.

Repertoar školskih horova obuhvata odgovarajuća dela domaćih i stranih autora raznih epoha, kao i narodne, prigodne, pesme savremenih dečjih kompozitora i kompozicije sa festivala dečjeg stvaralaštva. U toku školske godine potrebno je sa horom izvesti najmanje deset jednoglasnih i dvoglasnih kompozicija, a cappella ili uz instrumentalnu pratnju. Pri izboru pesama nastavnik treba da pođe od uzrasta učenika, procene glasovnih mogućnosti i primerenog literarnog sadržaja.

Nastavnik formira hor na osnovu provere sluha i glasovnih mogućnosti učenika, dikcije i osećaja za ritam. Kod svakog učenika nastavnik treba da pronađe njegov prirodni pevački registar i opseg na osnovu čega vrši podelu na pevačke glasove (prvi i drugi, odnosno gornji i donji) za izvođenje dvoglasnih kompozicija.

Na časovima hora, nastavnik treba da ukaže na važnost držanja tela, disanja i pravilnog izgovora glasova. Uslov pravilnog disanja je pravilno držanje tela. Krajnji cilj je prirodno i sinhronizovano pevanje i ujednačen zvuk hora.

Vežbe disanja su važne za zagrevanje glasnica, otvaranje disajnih puteva i opuštanje grla. Praktikuju se pre vežbi pevanja i značajne su za regulisanje daha u toku pevanja. Na primer:

1. Opuštanje grla - učenici treba duboko da udahnu i simuliraju zevanje.

2. Kod sledeće vežbe treba da udahnu kroz nos, a potom i izdahnu na usta brojeći do četiri, kao da žele da ugase sveću. Važno je da „dišu stomakom" umesto grudima (mogu da polože ruke na stomak i da udišu tako da im stomaci „rastu").

3. Zatim udahnu kroz nos, izbroje do četiri i izdišu kroz usta, tj. zube, izgovarajući 'sssss', prvi put tiho, a zatim glasno.

4. Ponoviti vežbu tako što glas 's' izgovaraju isprekidano. Varijanta ove vežbe za aktiviranje dijafragme je oponašanje smeha Deda Mraza ('Ho, ho, ho...') ili isprekidano duvanje u zamišljenu sveću.

Vežbe raspevavanja doprinose kvalitetu pevanja i preciznom intoniranju, čak i u početnim fazama. Kako je pevanje i tehnička veština, raspevavanje može pomoći razvoju dečijih glasova. Nastavnik treba da bude kreativan i koristiti vokalize koje će biti zabavne deci, jer osnovni cilj jeste da zavole pevanje.

Na primer:

1. Raspevavanje počinje pevanjem vokala (a, e, i, o, u) ili kratkih slogova na istoj tonskoj visini, uz minimalno pokretanje vilice u cilju izjednačavanja vokala, a u cilju dobijanja ujednačene horske boje. Uvek početi od tonova srednjeg pevačkog registra hora (to je najčešće ce1).

2. Tonovi i motivi se mogu pevati i brzim izduvavanjem vazduha kroz spojene usne, tako da trepere.

3. Preporučuje se i pevanje jednostavnih motiva (na primer na slogovima „io" ili „mio"), sekvenciranih postupno naniže pa naviše (dijatonski i hromatski).

4. Jedna od vežbi za širenje obima glasa je povezivanje tonova u rasponu oktave glisandom, naviše i naniže (ce1- ge1- ce1- ge1- ce1), kao sirena.

5. Za raspevavanje se mogu koristiti i jednostavne pesme ili modeli, kao i delovi pesama.

Vežbe disanja i raspevavanja moraju biti stalno zastupljene.

Pravilnom intoniranju mogu pomoći i vizuelni znakovi, na koje deca odlično reaguju. Na primer, pokretima ruku nagore i nadole možemo davati znak deci da se melodija kreće naviše ili naniže.

Obrada pesme

Na samom početku treba birati lakše pesme koje imaju jednostavne reči i melodiju. Kod obrade nove pesme najpre se pristupa analizi teksta. Pevač na slušaoca deluje i tonom i rečju. U tom smislu nastavnik treba da insistira na dobroj dikciji koja podrazumeva jasan i razgovetan izgovor teksta, odnosno samoglasnika i suglasnika, ali i na pravilnom akcentovanju reči. Za vežbanje dikcije preporučuje se i pevanje slogova ili odgovarajućeg teksta na istoj tonskoj visini.

Sledi usvajanje melodije u fragmentima. Ukoliko je kompozicija dvoglasna, ova faza pripreme zahteva odvojene probe po glasovima, sve dok svaka grupa ne bude intonativno sigurna. Na zajedničkoj probi hora, nakon usvajanja pesme/kompozicije u celini treba obratiti pažnju na dinamiku i agogiku.

Važno je da se u horu postigne jednaka intonacija, počev od prvog tona pesme. Nastavnik izvede ton koji deca treba da ponavljaju dok ne otpevaju tačno. Nastavlja sa različitim tonovima u tonalitetu pesme. Ovakva vrsta imitacije pomaže deci da nauče kako da 'čuju' ton i usklade svoje glasove da bi ga tačno interpretirala.

Učenicima treba jasno staviti do znanja da je važno da slušaju jedno drugo, naročito kod unisonog pevanja. Ukoliko ne čuju učenika pored sebe, znači da pevaju preglasno.

Ukoliko se uz pevanje izvodi i koreografija, dobro je pokrete uvežbati pre teksta.

Već od prve probe hora treba uputiti učenike na pravila ponašanja: nema pričanja u toku izvođenja, žvakanja žvaka, treba da stoje pravo (mada ih ne možemo sprečiti da se vrpolje). Ako učenici pravila usvoje na probama, lakše će ih poštovati na koncertima. Nezaobilazni su i detalji vezani za izbor odeće za nastupe, ulaska na scenu, rasporeda stajanja, poklanjanja, izlaska na i sa scene...

PREPORUČENE KOMPOZICIJE ZA PEVANJE U HORU U PRVOM RAZREDU

Himne

Državna himna

Himna Svetom Savi

Himna škole

Dečje pesme

Sviću opet rumena svanuća - Minja Subota

Od škole i knjige - Minja Subota

Bole, Bole, ne boji se škole - Minja Subota

Laste - Branko Milićević

Brojalica - Momčilo Bajagić - Bajaga

Dok mesec sja - Žan Batist Lili

Molimo za finu tišinu - Aleksandar Korać

Za svako čudo - Konstantin Babić

Konjski rep - Konstantin Babić

Vrabac - Konstantin Babić

Sanjalica Maca - Mirko Šouc

Jesen - Mirko Šouc

Al je lep ovaj svet - Aleksandar Korać

Januarske zvezde - Miodrag Ilić-Beli

Svitac - Petar Ozgijan

Anđeli pevaju - Milan Đurđević

Kiša - hor Perpetum Džezile

Narodne pesme

Kiša pada

Dunje ranke

Kaži meni đače, učeniče

Oj, Badnjače, Badnjače

_____

1 Titone, R. (1989). On the bilingual person. Otawa, Canadian Society for Italian Studies.

2 Zavičaj predstavlja geografski prostor kraja, odnosno krajine, u čijim granicama se kreću programski ishodi i preporučeni sadržaji.

3 Kraj - dva ili više susednih predela koji se međusobno razlikuju, ali zajedno predstavljaju određenu teritorijalnu celinu (Mačva sa Pocerinom, Podrinje, Polimlje, Gruža, Pešter...).

4 Krajina - dva ili više krajeva sličnih geografskih karakteristika koji zajedno sačinjavaju određenu teritorijalnu celinu (Srem, Banat, Bačka, Šumadija, Negotinska krajina...).

IZMENE:

Na osnovu člana 67. stav 4. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS”, br. 88/17 i 27/18 - dr. zakon),

Ministar prosvete, nauke i tehnološkog razvoja donosi

Pravilnik o dopuni Pravilnika o planu nastave i učenja za prvi ciklus osnovnog obrazovanja i vaspitanja i programu nastave i učenja za prvi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja

Pravilnik je objavljen u "Sl. glasniku RS” - Prosvetni glasnik, broj 1/2019 od 11. februara 2019. god.

Član 1.

U Pravilniku o planu nastave i učenja za prvi ciklus osnovnog obrazovanja i vaspitanja i programu nastave i učenja za prvi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS - Prosvetni glasnik”, br. 10/17, 12/18, 15/18 i 18/18), u delu: „PROGRAM NASTAVE I UČENJA ZA PRVI RAZRED OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA”, odeljak: „4. IZBORNI PROGRAMI”, posle izbornog programa: „VLAŠKI GOVOR SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE”, dodaje se izborni program: „NEMAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE”, koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo.

Član 2.

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije - Prosvetnom glasniku”, a primenjivaće se počev od školske 2019/2020. godine.

Broj 110-00-6/2019-04

U Beogradu, 25. januara 2019. godine

Ministar,

Mladen Šarčević, s.r.

NEMAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Fach	Deutsch mit Einbeziehung von ethnokulturellen Komponenten
Ziele	Ziele des Faches Deutsch mit Einbeziehung von ethnokulturellen Komponenten sind das systematische Beherrschen von Regeln der deutschen Bildungssprache in ihrer müdlichen Ausdrucksweise, die Entwicklung des Bewußtseins über die Rolle der Sprache im Aufbau der nationalen Identität, das Verstehen von ausgewählten literarischen und anderen Kunstwerken der Deutschen, die in den deutschsprachigen Ländern leben,wie auch der Donauschwaben wegen Achtung der Tradition, der Kultur und der Entwicklung von Interkulturalität als der Lebensweise der modernen Gesellschaft.
Klasse	Erste
Jahresstundenzahl	72 Stunden

LERNERGEBNISSE Nach dem bearbeiteten Themenfeld/Thema wird der Schüler fähig sein:	THEMENFELD/ THEMA	INHALTE
1. Deutsche Sprache und Literatur		
- seine Bedürfnisse, Gefühle und Gedanken seinen Sprachkenntnissen gemäß auszudrucken und sich dabei an die Verhaltensregeln zu halten; - einige Unterschiede zwischen der deutschen Bildungssprache und dem Donauschwäbischen zu erkennen; - die spezifischen Laute der deutschen Bildungssprache in der alltäglichen Kommunikation richtig auszusprechen; - den Laut, das Wort und den Satz zu unterscheiden; - Worte richtig auszusprechen und dabei auf den Akzent und die Satzintonation zu achten; - Das richtige Wort zu finden und sich der neuen Lexik in der Alltagssprache zu bedienen; - den Fragen des Sprechers zuzuhören und auf sie mit vollem Satz zu antworten; - thematisch die Wörter und Sätze in einen logischen Text zu verbinden; - die Gegenstände aus der nahen Umgebung mündlich zu beschreiben; - Texte nachzuerzählen; - Bildgeschichten zu erzählen. - einen Unterschied zwischen dem Gedicht, Märchen und dramatischen Text zu machen;	Sprache und sprachliche Äußerung	Wortschatzerweiterung, lexikalische und syntaktische Übungen. Das Erlernen von neuen Wörtern und ihrer Bedeutung. Satzbau in der mündlichen Kommunikation. Begrüßung, Kennenlernen. Freies und gelenktes Sprechen. Erzählen, Nacherzählen, Beschreibung. Rezitieren. Drama, dramatische Texte, szenische Darstellung. Szenische Darstellung eines Textes (Drama,Puppenspiel); Kindervolksgedichte und Spiele. Sprach, und -Situationsspiele. Reale und Simulationssituationen. Audiovisuelle Texte. Hörverstehensspiele. Abzählreime.

- die Hauptfiguren zu erkennen und ihre positiven und negativen Eigenschaften zu unterscheiden; - kürzere Texte auswendig zu lernen; - an der szenischen Darstellung eines Textes teil zu nehmen; - der Botschaft zuzuhören, sie zu verstehen und zu paraphrasieren;		
	Literatur - der deutschsprachigen Ländern (BR Deutschland, Österreich, Schweiz) - der Donauschwaben	Gedichte Monika Minder: Fröhlich kommt ein neues Jahr Heinrich Hoffmann von Fallersleben: Der Weg zur Schule Hana Scheiders: Oktoberbold Volksgedicht: Es schneit, es schneit Frederik Vahle: Advent, Advent Cristian Morgenstern: Der Frühling kommt bald Volksgedicht: Der Osterhase Klaus Günter : Laut und leise Anita Menger: Supermann Hans Josef Romelkirchen: Maxe Abzählreime nach eigener Auswahl Dusan Radovic: Strašan lav, (Der schreckliche Löwe)-Übersetzung aus dem Serbischen - Masa Dabic Ljubivoje Rsumovic: Vuk i ovca, (Wolf und Schaf)Übersetzung aus dem Serbischen - Kornelia Marks Paul Maar: Tina und Timmi kennen sich nicht Elisabeth Zöller: Paula ist doch schon groß! Jana Frey: Zu Hause Karin Gündisch: Irenes Geburtstag Peter Härtling: Sofie hat einen Vogel Alfons Schweiggert: Die Geschichte vom beschenkten Nikolaus Brüder Grimm: Rotkäppchen Brüder Grimm: Schneewittchen Drama Hana Vok: Hänsel und Gretel
2. Ethnokulturelle Komponenten		
- ethnokulturelle Komponenten und Werte zu erkennen; - die Merkmale der Kindertracht von Donauschwaben zu erkennen; - Ähnlichkeiten und Unterschiede zwischen den Kindertrachten der Donauschwaben und der Serben festzustellen; - die traditionelle deutsche Feste zu erkennen (Weihnachten, St. Nikolaus, St. Martin, Ostern)	Geschichte, Ethnokultur - Feste - Volkstrachten - Deutsche Küche - Volkstanz - Theater, Film	Feste: St. Martin, St. Nikolaus, Weihnachten, Ostern in deutschsprachigen Ländern und bei den Donauschwaben. St. Nikolaus, Weihnachten und Ostern bei den Serben. Volkstanz: Hupfpolka. Kindertracht der Donauschwaben. Kindertracht der Serben. Volksspeise der Donauschwaben und der Deutschen: Sauerkraut und Bratwurst, Stollen...

- die Ähnlichkeiten und Unterschiede zwischen Bräuchen bei Serben und bei den Donauschwaben festzustellen; - einige Gerichte der donauschwäbischen Küche zu nennen; - einen donauschwäbischen Volkstanz zu spielen; - einen Teil oder die ganze Handlung eines Kinderspiels oder Kinderfilms zu erzählen; - einige gemeinsamen Gerichte der donauschwäbischen und der serbischen Küche zu nennen. - Volkslieder und Kinderlieder, die zum Thema Feste, Jahreszeiten und das Alltagsleben haben zu singen - Hörtexte zu illustrieren; - mit verschiedenen Techniken seine Kreativität auszubauen.		Gerichte die man in serbischen Familien kocht und deren Namen deutscher Abstammung sind: Suppe und Rindfleisch, Grünzeug, Milchbrot, Schneenockerln, Gugelhupf. Kindertheaterspiel, Kinderfilm nach eigener Auswahl. Kulturveranstaltungen und Besuch bei dem Verein der Donauschwaben. Texte nach eigener Auswahl aus der Schülerzeitschrift MiniSpatzenpost.
	Musik - Singen - Zuhören	Zuhören und Singen 1. Volkslied:Was machen wir so gerne hier im Kreis? 2. Hans Reiner Franke: Der Herbst ist da 3. Volkslied: Oh, Tannenbaum 4. Christian Lange: Ihr Blätter wollt ihr tanzen? 5. Volkslied: Laterne, Laterne.... 6. Volkslied: Es war eine Mutter 7. Adelheid Wette: Brüderchen, komm tanz mit mir! 8. Kinderlied: 12 Monate. 9. Volkslied: Wer im Januar geboren ist 10. Kinderlied: Wann hast du Geburtstag? 11. Hoffmann von Fallersleben: Alle Vögel sind schon da
	Kunst	Basteln und Bemalen von Nikolausstiefeln. Weihnachtsschmuck. Basteln und Bemalen von Laternen. Basteln von Glückwünschkarten. Bemalen von Osterneiern. Basteln mit Kastanien, Blättern und Plasteline. Basteln von Masken. Malbücher ausmalen. Texte illustrieren.

Schlüsselwörter: Sprache, Sprachäußerung, Literatur, Tradition, Kultur

DIDAKTISCHE UND METHODISCHE UMSETZUNG DES CURRICULUMS

Das Curriculum für das Fach Deutsch mit Einbezihung von ethnokulturellen Komponenten besteht aus zwei Fachbereichen: Deutsche Sprache und Literatur und Ethnokultur. Die Unterrichtsstunden sollten nicht aufgrund der Fachbereichen aufgeteilt werden, aber in jeder Stunde soll der deutschen Kultur und der Kultur der Donauschwaben in Serbien, mit einem Schwerpunkt auf Volkstradition und Bräuche, Aufmerksamkeit geschenkt weden. Beide Bereiche verflechten sich, und keines kann isoliert ohne Zusammenwirken mit anderen Bereichen

gelehrt werden. Wir empfehlen jedoch eine grobe Aufteilung: Deutsche Sprache - 30 Stunden und Ethnokultur - 42 Stunden.

Die deutsche Sprache wird durch die Inhalte Kinderliteratur, Naturkunde, traditionelle Kultur, Musik und Kunst gelehrt. Alle diese Inhaltesollte man gegenseitig verbinden und gleichzeitig einem bestimmten Thema (Jahreszeiten, Traditionen, Gastronomie der Donauschwaben ...) den Vorrang geben. Um die vorgeschlagene Inhalte in eine Einheit verknüpfen zu könnten, wird eine Doppelstunde (90 Minuten) empfohlen.

Das Curriculum für das Fach Deutsch mit Einbezihung von ethnokulturellen Komponenten baut auf den Lernergebnissen, dem Lernprozess und dem Lernerfolg auf. Die Lernergebnisse schließen die Beschreibung von integriertem Wissen, Fähigkeiten, Einstellungen und Werten, die der Schüler entwickelt, ein.

I. UNTERRICHTSPLANUNG

Das auf Lernergebnisse eingestellte Curriculum gibt den Lehrern mehr Freiheit, mehrere Möglichkeiten bei der Gestaltung des Unterrichts. Die Rolle des Lehrers ist dieses Curriculm an die bestimmte Zielgruppe (Klasse) anzupassen und dabei die Sprachkentnisse, die Zusammensetzung der Klasse und die Merkmale der Schüler, Lehrwerke und Lehrmaterialien, die technische Ausstattung der Schule, die Ressourcen, Möglichkeiten und Bedürfnisse der lokalen Gemeinschaft, in der sich die Schule befindet, zu beachten. Von den gegebenen Lernergebnissen und Inhalten ausgehend erstellt die Lehrkraft zunächst ihren Jahresplan, aus dem er später seine operative Pläne entwickelt.

Bei der Unterrichtsplanung sollte man darauf achten, dass das Lehrwerk nicht den Inhalt des Faches bestimmt, das es auch ein Lehrmittel ist. Deswegen ist es sehr wichtig die im Lehrwerk gegebenen Inhalte selektiv einzusetzen. Neben dem Lehrwerk, als einer der Wissensquellen, soll die Lehrkraft den Schülern ermöglichen, auch andere Lernquellen zu nutzen wie Film, Musik, Besuch in einer Bibliothek. Es wird empfohlen, den Schülern keine Hausaufgaben aufzugeben, aber man könnte ihnen einige literarische Werke zum fakultativen Lesen empfehlen. Bei der Planung des Lehr- und Lernprozesses sollten das Wissen, die Erfahrung, die intellektuellen Fähigkeiten und die Interessen der Schüler berücksichtigt werden.

II. DURCHFÜHRUNG DES CURRICULUMS

DEUTSCHE SPRACHE UND LITERATUR

Die vorgeschlagenen Inhalte im Bereich der Literatur werden durch das ganze Jahr über mit Hilfe von Lehrbüchern, Arbeitsblättern als Grundmaterial für die Arbeit und mit Hilfe von Audio- und Videoaufnahmen bearbeitet, so dass der Lehrer entsprechend den individuellen Eigenschaften der Schülern und den Lernergebnissen entsprechend seinen Lehrplan vorbereitet.

Pflichtlektüre sind hauptsächlich Werke, die zu dem nationalen Korpus gehören, die mit Werken der zeitgenössischen Kinderliteratur angereichert werden. Die Auswahl der Werken basiert hauptsächlich auf dem Prinzip der Altersangemessenheit, so dass am häufigsten Kindergedichte und Kindergeschichten vorkommen.

DEUTSCHE SPRACHE

Im Sprachunterricht wird die mündliche Kommunikation in der deutschen Bildungssprache entwickelt.

Bei den Schülern sollte man die Verwendung von Wörtern und ihre richtige Aussprache in der deutschen Bildungssprache fördern.

Das Zuhören ist eine wichtige Tätigkeit in der Kommunikation. Im Unterricht sollte das sorgfältige Zuhören, das Verstehen des mündlichen Textes und die richtige Reaktion geübt werden. Dies wird durch Hörübungen erreicht. Im Unterrichtskontext hören die Schüler zu, was andere sagen, und das bestätigen sie durch Wiederholung oder durch Paraphrasieren des Audiotextes. Aufmerksames Zuhören wird in simulierten Situationen (Sprach- und Situationsspielen) praktiziert. Spiele für die Entwicklung des aufmerksamen Zuhörens werden im Rahmen des Unterrichts mit einer bestimmten Aufgabe ausgeführt (Erkenne, wer spricht; Hör, wie ich spreche - leise, langsam, schnell ..)Die Lehrkraft sollte auch auf die richtige Aussprache der Laute achten und die Aussprache der Bildungssprache und der Sprache der Donauschwaben mit den Schülern besprichen.

Die richtige Aussprache kann man einüben auch durch:

Erzählen d.h. Nacherzählen des gehörten Textes

Beschreibung der unmittelbaren Umgebung, Tiere, Früchte, Kleidungsstücke

Reproduktion - Bildbeschreibung oder Bildgeschichten

Simulation realen Situationen - Dialoge (im Laden, beim Arzt, in der Post, auf dem Markt, im Kino), Gespräch mit der ungehorsamen Puppe oder mit einer literarischen Gestalt

Wortspiele - Buchstabenspiele, Rebusse

DEUTSCHE LITERATUR

Das Curriculum sieht die Bearbeitung von kurzen literarischen Texten vor. Das Curriculum ermöglicht der Lehrkraft ihrer Wahl nach ein Werk mit einem Anderen zu ersetzen oder auszutauschen (30%). Auf diese Weise wird ein flexibler und kreativer Umgang mit literarischem Inhalt angeboten. Die Lehrkraft plant die Umsetzung des Curriculums im Einklang mit den individuellen Eigenschaften der Schüler um die Lernergebnisse zu erreichen. Bei der Bearbeitung eines literarischen Textes ist seine Präsentation wichtig. Die Lehrkraft kann selbst oder mit Hilfe von authentischen Audio- und Videoaufzeichnungen den Text präsentieren.

Weiterhin kann man zur Darstellung des Inhalts Folgendes verwenden:

Pantomime (als eine Art Drama Techniken), sowie auch das komplette physikalische Antwort-Verfahren, es sehr beliebt und effektiv, nicht nur für diese Altersgruppe, sondern auch später. Sie ist besonders für Schüler mit kinästhetischem Lernstil geeignet (das Übersetzen des ausgesprochenen Wortes in Bewegung und umgekehrt). Pantomime eignet sich für die Einführung und Einübung von allen Wortarten.

Dialogmodellen (als Grundlage für „Nachahmen") sind sehr effektiv für die Sprachentwicklung. Wenn die spontane Kommunikation unter den Schülern fehlt, kann die Lehkraft Puppen verwenden - einfache Puppen oder Puppen aus Plüsch, aus Socken oder Papier - und so macht sie ein entsprechendes Dialogmodell. Die Lehrkraft kann sich mit der Puppe, die Fgragen stellt, an die Schüler wenden. Die Schüler werden schnell und einfach Antworten geben können, aber auch Fragen stellen. Natürlich ist es notwendig, eine geeignete Umgebung zu schaffen, wo die schüchterne Schüler zum Sprechen ermutigt werden können.

Neben der Korrelation zwischen den Texten ist es notwendig, dass der Lehrer eine vertikale Korrelation zustande bringt. Der Lehrer sollte mit dem Inhalt des Faches Deutsch mit Einbezihung von ethnokulturellen Komponenten vertraut sein, um das Prinzip der Stufenmäßigkeit zu respektieren.

Die horizontale Korrelation bringt der Lehrer zustande, in Verbindung vor allem mit den Fächern Naturkunde, Kunst, Musik, Religion, als auch mit den Inhalten der Ethnokultur d.h. mit der Kultur der Donauschwaben.

Mögliche Beispiele der Inhaltsverbindung aus dem Bereich Naturkunde, Ethnokultur, Kunst, Musik und Religion:

Thema: Volkstradition und Religion

- Lyrik, Prosa, Lied, was zum Thema eines der religiösen Feiertagen hat.

- Beispiel 1: Prosa: Alfons Schweigert: Die Geschichte von St. Nikolaus Herstellung und Bemalen von Stiefeln aus Pappe, die mit Weihnachtskarten und Glückswünschen in den deutschsprachigen Ländern und auch bei den Donauschwaben gefüllt werden.

- Beispiel 2: Prosa: Irene Hope: Die Geschichte von Weihnachten (Religion und Literatur); Der Weihnachtsmann und das Christkind in den deutschsprachigen Ländern und bei den Donauschwaben (Naturkunde, Ethnokultur), Frederik Fale: Advent, Advent (Religion und Dichtung); Volkslied: Oh, Tannenbaum (Musik); Weihnachtsschmuck basteln, den Weihnachtskuchen (Stollen), der in den deutschsprachigen Ländern und bei den Donauschwaben zur Tradition gehört, backen.

SOZIOKULTURELLE KOMPETENZ UND DIE ETHNOKULTURELLEN KOMPONENTEN

In dem Unterricht des faches Deutsch mit ethnokulturellen Komponenten gilt eine besondere Aufmerksamkeit der soziokulturellen Kompetenz, als einem Teil des Weltwissens über die Gemeinsamkeiten und Unterschiede zwischen den kulturellen und kommunikativen Modellen der Bevölkerungsmehrheit und der Minderheit. Die Schüler sollten allmählich die Kultur der Donauschwaben kennenlernen.

Einen besonderen Aspekt der soziokulturellen Kompetenz ist die interkulturelle Kompetenz, die die Bewusstmachung des Anderen, das Kennen und Verstehen der Gemeinsamkeiten und Unterschiede zwischen den Welten, der Sprachgemeinschaften innerhalb sich der Schüler bewegt, einschließt. Die interkulturelle Kompetenz beinhaltet auch die Toleranzentwicklung und die positive Einstellung gegenüber den individuellen und kollektiven merkmalen der Sprecher von anderen Sprachen, den Angehörigen der anderen Kulturen, die sich in einem größeren oder geringeren Maß von der eigenen unterscheiden. Also mit allmähligem Einführen von soziokulturellen Inhalten auf dem niedrigsten Sprachniveua (Kennenlernen, Singen von ensprechenden Liedern u.ä.) wird der Entwicklung einer interkulturellen Persönlichkeit beigetragen, durch das Bewusstmachen von Werten verschiedener Kulturen und Entwicklung der Fähigkeit, die erworbenen interkulturellen Erfahrungen in das eigene kulturelle Verhaltens, -und Glaubensmodell zu integrieren.

III BEGLEITEN UND BEURTEILEN DES LERNPROZESSES UND DES UNTERRICHTS

Das Begleiten und die Beurteilung von Schülerleistungen ist in der Funktion der Ereichung von Lernergebnissen und beginnt mit der Beurteilung des Eingangsniveaus im Verhältnis zu dem was im Lernprozess beurteilt wird. Jede Aktivität ist eine gute Gelegenheit für die Beurteilung von Lernfortschritten und für Rückmeldungen. Jede Unterrichtsstunde und jede Schüleraktivität ist eine Gelegenheit für die formative Beurteilung dh. für das Registrieren von Lernfortschritten und für das Planen von weiteren Aktivitäten.

Die formative Beurteilung ist Bestandteil des modernen Unterrichts und beinhaltet die Beurteilung von Wissen, Fertigkeiten, Einstellungen und Verhalten, wie auch die Entwicklung von entsprechenden Kompetenzen im Lehr- und Lernprozess. Bei der formativen Beurteilung werden Informationen über Lernfortschritte gesammelt und die meisten Techniken, die dabei eingesetzt werden, sind: Durchführung von praktischen Aufgaben, Beobachten und Notieren von Schüleraktivitäten im Unterricht, Lehrer - Schüler Kommunikation, Führung von Schülerregister (Lernfortschritt Map) usw. Die Ergebnisse der formativen Beurteilung sollen am Ende des Unterrichtsmoduls summativ in einer Bewertung - Note zusammengefasst werden.

Die Arbeit jeder Lehrkraft besteht aus Planen, Durchführen, Begleiten und Beurteilen. Es ist wichtig, dass die Lehrkraft andauernd nicht nur die Schülerleistungen und den Unterrichtsprozess begleitet und beurteilt, sondern auch sich selbst und die eigene Tätigkeit. Alles was zu guten Ergebnissen führt, wird die Lehrkraft weiter in ihrer Unterrichtspraxis einsetzen und alles was nicht genug effektiv und effizient ist, sollte geändert werden.

Naziv predmeta	Nemački jezik sa elementima nacionalne kulture
Cilj	Cilj učenja Nemačkog jezika sa elementima nacionalne kulture jeste sistematično ovladavanje

	zakonitostima nemačkog književnog jezika radi pravilnog usmenog izražavanja, razvijanje svesti o značaju uloge jezika u očuvanju nacionalnog identiteta, kao i osposobljavanje učenika za razumevanje odabranih književnih i drugih umetničkih dela kulturne baštine Nemaca koji žive na nemačkom govornom području i Podunavskih Nemaca, radi poštovanja tradicije, kulture i razvijanja interkulturnosti kao načina života u savremenom društvu.
Razred	Prvi
Godišnji fond časova	72 časa

ISHODI Nakon obrađenog područja /teme, učenik će biti u stanju da:	PODRUČJE/TEMA	SADRŽAJI
1. Nemački jezik i književnost		
- u skladu sa jezičkim razvojem izrazi svoje potrebe i osećanja kao i misli poštujući pravila učtivog ophođenja; - uoči neke od razlika između nemačkog standardnog jezika i jezika Podunavskih Nemaca; - pravilno izgovara specifične glasove nemačkog standardnog jezika u svakodnevnoj konverzaciji; - razlikuje glas, reč i rečenicu; - pravilno izgovara reči poštujući pravila akcentovanja i rečenične intonacije; - pravilno odabere reči i da se na odgovarajući način služi novim rečima u svakodnevnom govoru; - pažljivo sluša pitanja svog sagovornika i da odgovori na njih punom rečenicom; - tematski povezuje reči i rečenice u logičan tekst; - usmeno opisuje predmete iz neposrednog okruženja; - usmeno prepričava; - usmeno priča prema slici/slikama i o doživljajima; - prepozna pesmu, bajku i dramski tekst; - uoči glavne likove i pravi razliku između njihovih pozitivnih i negativnih osobina; - napamet govori kraće književne tekstove; - učestvuje u scenskom izvođenju teksta; - sluša, razume i parafrazira poruku;	Jezik i jezičko izražavanje	Bogaćenje rečnika, leksičke i sintaksičke vežbe. Usvajanje novih reči i njihovog značenja. Gradnja potpune rečenice u usmenom izražavanju. Pozdravljanje , upoznavanje. Vođeni i slobodan razgovor. Pričanje, prepričavanje i opisivanje. Recitovanje. Dramski, dramatizovani tekstovi, scenska obrada. Scensko izvođenje teksta (dramski i lutkarski); dečje narodne igre i pesme. Govorne, situacione i jezičke igre. Realne i simulacione situacije. Audiovizualni zapisi. Igre za razvijanje pažljivog slušanja. Brojalice.
	Književnost - nemačkog govornog područja (SR Nemačka, Austrija, Švajcarska) - Podunavskih Nemaca	Poezija Monika Minder: (Veselo dolazi nova godina (Fröhlich kommt ein neues Jahr) Hajnrih Hofman fon Falersleben: Put u školu (Der Weg zur Schule) Hana Šnajders: Oktobar (Oktoberbold) Narodna pesma: Pada sneg (Es schneit, es schneit) Frederik Fale: Advent, Advent (Advent, Advent)

		Kristijan Morgenštajn: Proleće uskoro dolazi (Der Frühling kommt bald) Narodna pesma: Uskršnji zeka (Der Osterhase) Klaus Ginter Hojzler: Glasno i tiho (Laut und leise) Anita Menger: Supermen (Supermann) Hans Jozef Romelskirhen: Maksi (Maxe) Brojalice po izboru Dušan Radović: Strašan lav, prevod na nemački Maša Dabić (Der schreckliche Löwe) Ljubivoje Ršumović: Vuk i ovca, prevod na nemački Kornelia Marks (Wolf und Schaf) Proza Paul Mar: Tina i Timi se ne poznaju (Tina und Timmi kennen sich nicht) Elizabet Coler: Paula je već velika (Paula ist doch schon groß!) Jana Frej: Kod kuće (Zu Hause) Karin Gindiš: Irena ima rođendan (Irenes Geburtstag) Petar Hertling: Sofija ima pticu (Sofie hat einen Vogel) Alfons Švajgert: Priča o Sv. Nikoli (Die Geschichte vom beschenkten Nikolaus) Braća Grim: Crvenkapa (Rotkäppchen) Braća Grim: Snežana (Schneewittchen) Dramski tekstovi Hana Fok: Ivica i Marica (Hänsel und Gretel)
2. Elementi nacionalne kulture		
- prepozna elemente i vrednosti tradicionalne kulturne baštine; - prepozna karakteristike dečije narodne nošnje Podunavskih Nemaca; - prepozna sličnosti i razlike između dečije narodne nošnje Podunavskih Nemaca i Srba; - prepozna tradicionalne nemačke običaje (Božić, Sv. Nikola, Sv. Martin i Uskrs); - da uoči sličnosti i razlike u obeleževanju verskih praznika kod Srba i Podunavskih Nemaca; - navede neka od nacionalnih jela Podunavskih Nemaca; - odigra jedan narodni ples Podunavskih Nemaca; - da ispriča celu ili deo radnje pozorišne predstave ili filma za decu; - da navede jela koja su deo gastronomije kako Podunavskih Nemaca tako i Srba; - peva narodne i dečije pesme koje se odnose na praznike, svakodnevni	Istorija, tradicionalna kultura i baština - praznici - narodna nošnja - nacionalna jela - folklor - pozorište, film	Praznici: Sv. Martin, Sv. Nikola, Božić, Uskrs i običaji koji su vezani za te praznike kod Nemaca na nemačkom govornom području i kod Podunavskih Nemaca. Običaji koji su vezani za obeležavanje Sv. Nikole, Božića i Uskrsa kod Srba. Narodni ples: Polka (Hupfpolka - pojednostavljena polka Podunavskih Nemaca). Tradicionalna dečija nošnja Podunavskih Nemaca. Tradicionalna dečija nošnja Srba. Nacionalno jelo Podunavskih Nemaca i Nemaca nemačkog govornog područja kao što su: kiseli kupus i kobasice, božićni kolač... Jela koja se kuvaju i u srpskim porodicama u Vojvodini i koja su zadržala naziv na jeziku Podunavskih Nemaca kao što su: supa i rindflajš, pile punjeno tzv. grincojgom, milihbrot, šnenokle, kuglof... Pozorišna predstava ili film za decu po izboru. Kulturne manifestacije u Udruženju Podunavskih Nemaca, poseta Udruženju i odabranim manifestacijama. Izbor prigodnih tekstova iz časopisa Mini Spatzenpost za decu.

život ili godišnja doba; - ilustruje saslušan tekst; - različitim tehnikama izrazi svoju kreativnost na različite teme.		
	Muzička kultura - pevanje - slušanje	Slušanje i pevanje 1. Narodna pesma: Was machen wir so gerne hier im Kreis? (Šta radimo ovde u krugu?) 2. Hans Rajnhard Francke: Der Herbst ist da (Stigla je jesen) 3. Narodna pesma: Oh, Tannenbaum (Novogodišnje drvce) 4. Kristian Lange: Ihr Blätter wollt ihr tanzen? (O lišće volite li ples?) 5. Narodna pesma: Laterne, Laterne.... 6. Narodna pesma: Es war eine Mutter (Bila jednom jedna majka..) 7. Adelhajd Vete: Brüderchen, komm tanz mit mir! (Bratići, dođi, igraj samnom) 8. Savremena dečija pesma: 12 Monate. (12. Meseci) 9. Narodna dečija pesma: Wer im Januar geboren ist (Rođeni u januaru) 10. Savremena dečja pesma: Wann hast du Geburtstag? (Kada je tvoj rođendan?) 11. Hofman fon Falersleben: Alle Vögel sind schon da (Sve su ptice već tu.)
	Likovna kultura	Izrada i oslikavanje čizmica za Sv. Nikolu. Božićni ukrasi. Izrada i oslikavanje lampiona za Sv. Martina. Izrada čestitki. Bojenje uskršnjih jaja. Izrada predmeta i figura od kestena, lišća i plastelina. Izrada maski. Bojenje predmeta i figura u bojankama. Ilustracija teksta - priče.

Ključni pojmovi sadržaja: jezik, jezičko izražavanje, književnost, tradicija, kultura

UPUTSTVA ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja Nemačkog jezika sa elementima nacionalne kulture čine dve predmetne oblasti: Nemački jezik i književnost i Nacionalna kultura. Podela nastavnih časova ne bi trebala da bude urađena na osnovu predmetnih oblasti, ali na svakom času treba posebnu pažnju posvetiti kulturi izražavanja učenika i kulturi Podunavskih Nemaca u Srbiji sa naglaskom na narodnu tradiciju i običaje. Obe oblasti se prožimaju i nijedna se ne može izučavati izolovano i bez sadejstva sa drugim oblastima. Ipak preporučujemo okvirnu podelu: Nemački jezik - 30 časova i Nacionalna kultura - 42 časa.

Nemački jezik se izučava na sadržajima iz dečije književnosti, Sveta oko nas, tradicionalne kulture, muzičke i likovne kulture. Sve ove sadržaje je potrebno povezati, ali istovremeno prednost dati jednoj određenoj temi (godišnja doba, običaji, gastronomija Podunavskih Nemaca...). Da bi se preporučeni sadržaji mogli povezati u jednu celinu predlaže se održavanje nastave kao dvočasa u trajanju od dva puta po 45 minuta.

Program nastave i učenja Nemačkog jezika sa elementima nacionalne kulture zasnovan je na ishodima, odnosno na procesu učenja i učeničkim postignućima. Ishodi predstavljaju opis integrisanih znanja, veština, stavova i vrednosti koje učenik gradi.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Program nastave i učenja orijentisan na ishode nastavniku daje veću slobodu, više mogućnosti u kreiranju i osmišljavanju nastave i učenja. Uloga nastavnika je da kontekstualizuje ovaj dati program potrebama konkretnog odeljenja imajući u vidu: nivo znanja nemačkog jezika, sastava odeljenja i karakteristike učenika; udžbenike i druge nastavne materijale koje će koristiti; tehničke uslove, nastavna sredstva i medije kojima škola raspolaže; resurse, mogućnosti, kao i potrebe lokalne sredine u kojoj se škola nalazi. Polazeći od datih ishoda i sadržaja nastavnik najpre kreira svoj godišnji, globalni plan rada iz koga će kasnije razvijati svoje operativne planove.

U fazi planiranja nastave i učenja veoma je važno imati u vidu da je udžbenik nastavno sredstvo i da on ne određuje sadržaje predmeta. Zato je potrebno sadržajima datim u udžbeniku pristupiti selektivno. Pored udžbenika, kao jednog od izvora znanja, na nastavniku je da učenicima omogući uvid i iskustvo korišćenja i drugih izvora saznavanja kao što su film, muzika, poseta biblioteci itd. Preporučuje se da se učenicima ne zadaju domaći zadaci, ali im se mogu predložiti književna dela za neobavezno čitanje. Prilikom planiranja procesa nastave i učenja treba voditi računa o znanjima, iskustvima, intelektualnim sposobnostima i interesovanjima učenika.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

NEMAČKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Preporučeni sadržaji iz oblasti Književnost se obrađuju u toku cele godine iz udžbenika, radnih listova kao osnovnog materijala za rad, audio i vizuelnih snimaka tako što nastavnik svoj plan izrađuje u skladu sa individualnim karakteristikama učenika i sa ishodima učenja.

Obavezna lektira se sastoji uglavnom, iz dela, koje pripadaju nacionalnom korpusu, koji je obogaćen delima savremene književnosti za decu. Izbor dela se oslanja, uglavnom, na delima po principu primerenosti uzrastu te je najzastupljenija dečija poezija i dečija proza.

NEMAČKI JEZIK

U nastavi jezika učenici se osposobljavaju za usmenu komunikaciju standardnim nemačkim jezikom.

Od učenika treba zahtevati upotrebu reči standardnog nemačkog jezika kao i njihov pravilan izgovor.

Slušanje je važna aktivnost u komunikaciji. Učenike treba upućivati na pažljivo slušanje sagovornika i razumevanje izgovorenog kao i na pravilno reagovanje. Ovo se postiže vežbama slušanja. U nastavnom kontekstu učenici slušaju ono što drugi govore i to potvrđuju ponavljanjem ili parafraziranjem slušne poruke. Pažljivo slušanje se praktikuje i u simuliranim situacijama (govorne i situacijske igre). Igre za razvijanje pažljivog slušanja izvode su u nastavnom kontekstu sa određenim zadatkom (Prepoznaj ko govori; Slušaj kako govorim - tiho, sporo, brzo..) Nastavnik treba da obrati pažnju i na pravilan izgovor glasova, da sa učenicima prokomentariše izgovor glasova u standardnom jeziku i u jeziku Podunavskih Nemaca.

Pravilan govor se može uvežbavati i:

Pričanjem tj. prepričavanjem odslušanog teksta

Opisivanjem predmeta iz neposrednog okruženja, životinja, voća, delova odeće.

Reprodukcijom -opisivanjem slike ili sleda radnje na osnovu ilustracija

Simuliranjem stvarnih situacija (razgovor u prodavnici, kod lekara, u pošti, na pijaci, u bioskopu) razgovor sa neposlušnom lutkom ili književnim likom

Igrama reči - Na slovo na slovo...., rebusi

KNJIŽEVNOST

Osnovu programa književnosti čine kratki tekstovi. Program dopušta nastavniku dopunjavanje ili zamenu jednog njegovog dela (30%) po sopstvenom izboru. Tako osmišljen program omogućava fleksibilan i kreativan pristup književnim sadržajima. Nastavnik planira njihovu realizaciju u skladu sa individualnim karakteristikama učenika radi postizanja ishoda učenja. Prilikom obrade književnog teksta važna je njegova prezentacija. Nastavnik može lično ili uz pomoć autentičnog audio i vizuelnog zapisa da prezentuje tekst.

Osim toga za prezentaciju sadržaja može se koristiti i sledeće:

Pantomima (kao vrsta dramskih tehnika), kao i metoda potpunog fizičkog odgovora, veoma je omiljena i efikasna, ne samo na ovom uzrastu već i kasnije. Naročito je pogodna za učenike kinestetičkog stila učenja (prevođenje izgovorene reči u pokret i obrnuto). Pantomima je pogodna za uvođenje i uvežbavanje svih vrsta reči.

Dijaloški modeli (kao osnova za „imitiranje") veoma su efikasni za razvijanje govora. U nedostatku spontane komunikacije među učenicima nastavnik može da koristi lutke - obične plišane, pravljene od čarapa ili papira - i tako napravi odgovarajući dijaloški model. Nastavnik se može obraćati učenicima sa lutkom koja pita. Učenici će vrlo brzo i lako moći da daju odgovor, ali i da postave pitanja. Naravno, potrebno je obezbediti odgovarajući kontekst koji će i stidljivijim učenicima omogućiti da se ohrabre i progovore.

Pored korelacije među tekstovima, neophodno je da nastavnik uspostavi vertikalnu korelaciju. Nastavnik treba da je upoznat sa sadržajima predmeta Nemački jezik sa elementima nacionalne kulture za naredne razrede radi poštovanja principa postupnosti.

Horizontalnu korelaciju nastavnik uspostavlja, pre svega, sa nastavom predmeta Svet oko nas, Likovna kultura, Muzička kultura, Verska nastava kao i sa sadržajima nacionalne kulture tj. kulture Podunavskih Nemaca.

Mogući primeri povezivanja sadržaja iz oblasti Sveta oko nas, nacionalne kulture, Likovne kulture, Muzičke kulture i Verske nastave:

Tema: Narodni običaji i verovanja:

- poezija, proza, pesma koja za temu ima jedan od verskih praznika.

- Primer 1: proza: Alfons Švajgert: Priča o Sv. Nikoli i izrada, oslikavanje čizmica od kartona u koje se stavljaju Božićne čestitke i/ili želje u zemljama nemačkog govornog područja i kod Podunavskih Nemaca;

- Primer 2: proza: Irene Hope: Priča o Božiću (Verska nastava i Književnost); Deda Mraz (Weihnachtsmann) i Božić Bata (Christkind) u zemljama nemačkog govornog područja i kod Podunavskih Nemaca (Svet oko nas, nacionalna kultura), Frederik Fale: Advent, Advent (Verska nastava i poezija); narodna pesma: Oh, Tannenbaum (Novogodišnje drvce) (Muzička kultura); izrada ukrasa za jelku (Likovna kultura), božićni kolač (Stollen) u zemljama nemačkog govornog područja i kod Podunavskih Nemaca.

SOCIOKULTURNA KOMPETENCIJA I ELEMENTI NACIONALNE KULTURE I TRADICIJE

U nastavi nemačkog jezika sa elementima nacionalne kulture naročitu pažnju treba posvetiti razvoju sociokulturne kompetencije, kao skupu znanja o svetu uopšte, sličnostima i razlikama između kulturnih i komunikativnih modela društvene zajednice i svoje manjinske zajednice. Učenike treba postepeno upoznavati sa običajima Podunavskih Nemaca.

Poseban aspekt sociokulturne kompetencije predstavlja interkulturna kompetencija, koja podrazumeva razvoj svesti o drugom i drugačijem, poznavanje i razumevanje sličnosti i razlika između svetova, odnosno govornih zajednica, u kojima se učenik kreće. Interkulturna kompetencija podrazumeva i razvijanje tolerancije i pozitivnog stava prema individualnim i kolektivnim karakteristikama govornika drugih jezika, pripadnika drugih kultura, koje se u manjoj ili većoj meri razlikuju od njegove sopstvene. Dakle, postepenim uvođenjem sociokulturnih sadržaja na najnižem nivou (pozdravljanje, pevanje prigodnih prazničnih pesama i sl.) doprinosi se razvoju interkulturne ličnosti, kroz jačanje svesti o vrednosti različitih kultura i razvijanje sposobnosti za integrisanje interkulturnih iskustava u sopstveni kulturni model ponašanja i verovanja.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje i vrednovanje rezultata napredovanja učenika je u funkciji dostizanja ishoda, a započinje inicijalnom procenom nivoa na kome se učenik nalazi i u odnosu na šta će se procenjivati njegov dalji tok napredovanja, kao i ocena. Svaka aktivnost je dobra prilika za procenu napredovanja i davanje povratne informacije. Svaki nastavni čas i svaka aktivnost učenika je prilika za formativno ocenjivanje, odnosno registrovanje napretka učenika i upućivanje na dalje aktivnosti.

Formativno vrednovanje je sastavni deo savremenog pristupa nastavi i podrazumeva procenu znanja, veština, stavova i ponašanja, kao i razvijanja odgovarajuće kompetencije tokom nastave i učenja. Kao formativno merenje podrazumeva prikupljanje podataka o učeničkim postignućima, a najčešće tehnike su: realizacija praktičnih zadataka, posmatranje i beleženje učenikovih aktivnosti tokom nastave, neposredna komunikacija između učenika i nastavnika, registar za svakog učenika (mapa napredovanja) itd. Rezultati formativnog vrednovanja na kraju nastavnog ciklusa treba da budu iskazani i sumativno - brojčanom ocenom.

Rad svakog nastavnika sastoji se od planiranja, ostvarivanja i praćenja i vrednovanja. Važno je da nastavnik kontinuirano prati i vrednuje diferencirano, osim postignuća učenika, i proces nastave i učenja, kao i sebe i sopstveni rad. Sve što se pokaže dobrim i korisnim nastavnik će koristiti i dalje u svojoj nastavnoj praksi, a sve što se pokaže kao nedovoljno efikasnim i efektivnim trebalo bi unaprediti.

Ovaj tekst je preuzet iz pravne baze programskog paketa Propis Soft-a